

GÜMÜŞHANE İLİ ŞİRAN VE KÖSE İLÇELERİ AĞIZLARI
(Giriş – İnceleme – Metin – Sözlük)

Eren ÜNLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Serdar YAVUZ

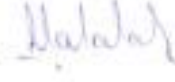
Adıyaman
Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ağustos, 2015

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Serdar YAVUZ danışmanlığında, Eren ÜNLÜ tarafından hazırlanan "Gümüşhane İli Şiran Ve Köse İlçeleri Ağızları (Giriş - İnceleme - Metin - Sözlük)" başlıklı çalışma 10 / 08 / 2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. Bu çalışma "Adıyaman Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi" tarafından desteklenmiştir. Proje No: FEFYL-2013-0002.

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK

İmza:

Jüri Üyesi: Doç. Dr. M. Fatih ALKAYIŞ

İmza:

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Serdar YAVUZ

İmza:

10 / 08 / 2015

Doç. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Gümüşhane İli Şiran Ve Köse İlçeleri Ağızları (Giriş - İnceleme - Metin - Sözlük)" başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel etik ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

10/08/2015

Eren ÖNLÜ

ÖZET

GÜMÜŞHANE İLİ ŞİRAN VE KÖSE İLÇELERİ AĞIZLARI (Giriş – İnceleme – Metin – Sözlük)

Eren ÜNLÜ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ağustos 2015

Danışman: Doç. Dr. Serdar YAVUZ

Bu çalışmanın konusu, Gümüşhane İli Şiran ve Köse ilçelerindeki ağız gruplarının tespit edilmesi ve bu ağızların ses bilgisi özellikleri bakımından eş zamanlı ve karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Bu çalışma Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük olmak üzere dört bölümden meydana gelmektedir.

Giriş bölümünde çalışmamızda esas aldığımız malzemenin elde edilmesi ve deşifre edilmesinde kullanılan yöntemler üzerinde ve Şiran ile Köse ilçelerinin tarihi, genel coğrafyası, iklimi, bitki örtüsü ve nüfusu ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

İnceleme bölümünde Gümüşhane'nin Şiran ve Köse ilçelerinden ve köylerden derlenen metinlerin incelenmesiyle ortaya konulmuş olan Şiran ve Köse ağızlarının ses bilgisi özellikleri bulunmaktadır. Burada Gümüşhane İli Şiran ve Köse ilçeleri ağızları ses ve şekil bilgisine yer verilmiştir.

Metinler bölümünde Gümüşhane İli Şiran ve Köse ilçeleri sınırları içerisindeki yerleşim birimlerinden derlenen ve bu çalışmaya kaynaklık eden metinler bulunmaktadır.

Sözlük kısmında derlenen metinlerde geçen, sözlük maddesi oluşturabilecek nitelikte olan kelimelere yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise tespit ettiğimiz dil özellikleri maddeler hâlinde sıralanmıştır. Kaynakça bölümünde çalışma sırasında faydalanılan kaynakların künyeleri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ağızlar, Anadolu Ağızları, Gümüşhane İli Şiran ve Köse İlçeleri Ağızları, Gümüşhane.

ABSTRACT

THE DİALECTS OF GÜMÜŞHANE PROVINCE ŞİRAN AND KÖSE DİSTRİCTS (İntroduction - Research – Text – Lexicon)

Eren ÜNLÜ

Department of Turkish Language and Literature
Adıyaman University Graduate School of Social Studies

August 2015

Advisor: Doç. Dr. Serdar YAVUZ

The subject of this study is identifying the dialect groups in Gümüşhane province Şiran and Köse districts and researching of this groups in terms of phonetics simultaneously and relatively. This study consists of introduction, research, texts and dictionary parts.

In introduction part, the methods using for getting and divulging the material we based on in our study and the information about the history of Şiran and Köse district, general geography, climate, vegetation cover and population.

In research part, there are the phonetics qualities of Şiran and Köse dialects by analyzing the texts compiled from Şiran and Köse districts in Gümüşhane. The information about the phonetics and form of Gümüşhane province Şiran and Köse districts are included in this part.

The texts which are compiled from the locations within Gümüşhane province Şiran and köse districts bounds and is source for this study exist in text part.

The words which are used in compiled texts and can be in a quality of comprising a word item are placed in dictionary part.

In conclusion part the language properties we have identified from the text analyzed are ranged in items. The identification tags of the sources used in the course of study exist in bibliography part.

Key words: Dialects, Anatolian Dialects, Gümüşhane ili Şiran and Köse District Dialects, Gümüşhane.

ÖN SÖZ

Türkiye Türkçesi ağızlarıyla alakalı araştırmaların tarihi 1860'lı yıllara kadar dayanır. Öncelikle yabancı araştırmacılar tarafından başlatılan ağız çalışmaları, 1940'lı yıllardan itibaren Türkiye'de de yerli araştırmacılar tarafından da benimsenmeye başlanmıştır. Son yıllarda önemli bir artış gösteren ağız çalışmaları, Türk Dili alanında önemli bir konuma gelmiştir. Ağız araştırmalarında ortaya çıkan malzemeler işlendiğinde millî, tarihî, siyasî, coğrafi, etnik, ekonomik, sosyolojik ve stratejik yönlerden önemi haiz, birçok sonuç ortaya çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında Gümüşhane iline bağlı şıran ve Köse ilçelerinin dil malzemesini ortaya çıkarmayı hedefledik. Bunun için ilçe merkezleri, belde ve köylerden derlemeler yaptık. Derlemelerde ağız yapısını doğru tespit edebilmek için genellikle 50 yaş üzeri okuma-yazma bilmeyen, bölgeden uzun süre ayrılmamış kadınları ve erkekleri tercih ettik.

şıran ve Köse ilçelerinde toplam 1 belde ve 80 köy bulunmaktadır. Biz bu 80 köyden 68'in üzerinde metin derledik. Bunların 68'i üzerinde dil incelemesi yapılmıştır. Metinlerin deşifresinde Mehmet Dursun ERDEM'in çeviri yazı işaretlerini kullandık, buradaki işaretlerin yeterli olmadığı durumlarda kendimiz yeni işaretler belirledik. Tezimizin transkripsiyonlu metinle haricindeki kısımlarda Türk Dil Kurumu'nun Yazım Kılavuzu esas alınmıştır.

Bu çalışmanın amacı Gümüşhane'nin şıran ve Köse ilçelerindeki yerleşim yerlerinden metinlerin derlenerek incelenmesi ve sözlük hazırlanmasıdır. Türkiye Türkçesinde tespit edilmemiş sesler, kelimeler ve ekleri tespit edebilmek ve bulunacak özellikleri Türk diline kazandırmaktır. Ayrıca dilin gelişim ve değişim süreçlerinin gözlenmesine yarayacak tespitler yapabilmektir. Ayrıca çalışmamız içerisinde yer alacak sözlük bölümündeki kelimeler Tarama Sözlüğü ve Derleme Sözlüğü gibi sözlüklerle karşılaştırıp bulunacak yeni kelimeleri Türk diline kazandırmaktır. Dil Atlasına katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışma "Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük" olmak üzere dört bölümden meydana gelmektedir. "Giriş" bölümünde çalışmamızda esas aldığımız malzemenin elde edilmesi ve deşifre edilmesinde kullanılan yöntemler üzerinde ve şıran ve Köse ilçelerinin genel coğrafyası ve yüzey şekilleri, iklimi, bitki örtüsü ve nüfusu ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca bu bölümde, şıran ve Köse ilçelerinin tarihi, etnik

yapısı, Gümüşhane ili ağızlarıyla ilgili günümüze kadar yapılan çalışmalar, Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılmasında Gümüşhane İli Ağızları ve Gümüşhane ilinin diyalektolojik durumu hakkında bilgiler verilmiştir.

"İnceleme" bölümünde Mehmet Dursun ERDEM ve Ramazan Bölük'ün "Antalya ve Yöresi Ağızları" adlı kitapları esas alınarak Şiran ve Köse ağızlarının ses özellikleri incelenmiştir. "Sonuç" kısmında Şiran ve Köse'nin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yeri tespit edilerek, elde edilen bulgular maddeler hâlinde sıralanmıştır.

"Metinler" bölümünde Gümüşhane ili Şiran ve Köse ilçeleri sınırları içerisindeki yerleşim birimlerinden derlenen ve bu çalışmaya kaynaklık eden metinler bulunacaktır. "Sözlük" bölümünde her iki ilçeden derlenen metinlerde geçen dikkat çekici kelimeler alfabetik şekilde metin ve satır numaraları belirtilerek oluşturulmuştur. "Kaynakça" bölümünde çalışma sırasında faydalanılan kaynakların künyeleri bulunmaktadır.

İnceleme kısmında örnekler verilirken yanlarına metin ve sıra numaraları "1/2" şeklinde belirtilmiştir. İlk sayı metin numarasını, ikinci sayı ise satır numarasını belirtmektedir. 1-55. Metinler Şiran ilçesinin merkez ve köylerinden derlenerek deşifre edilen metinlerdir. 56-68. metinler ise Köse ilçesinden derlenerek deşifre edilen metinlerdir.

Lisans yıllarımdan beri bana dili sevdiren ve bu alanı seçmemde büyük payları olan, hiçbir zaman maddi-manevi yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocalarım Sayın Doç. Dr. Hülya Arslan Erol ile Doç. Dr. Mehmet Erol'a sonsuz minnetlerimi sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

Her iki ilçede de yerleşim yerlerine ulaşmamız konusunda ve diğer konularda yardımlarını esirgemeyen Şiran Kaymakam Murat Özdemir ve Köse Kaymakamı Şaban Arda Yazıcı'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca başta Harun Şahin olmak üzere Şiran Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında görevli memurlara teşekkürlerimi sunarım.

Ağız çalışması yapmam konusunda kıymetli fikirlerini benimle paylaşan ve "Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarını" Yüksek Lisans Tezi olarak tavsiye eden, çalışmalarımın her safhasında bana yol gösteren tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Serdar Yavuz'a, kıymetli fikir ve görüşlerinden faydalanma olanağı bulduğum hocam Sayın Doç. Dr. Fatih Alkayış'a, Yüksek Lisans hocalarım Sayın Prof. Dr. Süleyman

Çaldak'a, Prof. Dr. Şehrebanı Allahverdiyeva ve Prof. Dr. Ramilya Yarullina Yıldırım'a tezi hazırlarken her an yanımda olan kıymetli dostum Ayhan Dost'a ve Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi memurlarına, manevi desteğini hep hissettiğim meslektaşım Baksen Tural'a ve her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ve son olarak bizi bağrına basan yöre halkına minnetlerimi sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

Adıyaman – 2015

Eren ÜNLÜ

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar VE HARİTALAR LİSTESİ.....	xv
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ	xviii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş.....	1
1. 1. Gümüşhane'nin coğrafi ve ekonomik yapısı	1
1. 2. Gümüşhane tarihi.....	2
1. 3. Şiran ilçesi.....	5
1. 3. 1. Şiran adı ve anlamı.....	5
1. 3. 2. Şiran ilçesinin coğrafi, ekonomik yapısı ile nüfusu.....	5
1. 3. 3. Şiran tarihi	7
1. 4. Köse ilçesi.....	8
1. 4. 1. Köse ilçesinin coğrafi, ekonomik yapısı ile nüfusu	8
1. 4. 2. Köse tarihi	10
1. 5. Anadolu ağızlarının sınıflandırılması	11
1. 5. 1. Doğu grubu ağızları.....	15
1. 6. Gümüşhane ağızı ile ilgili yapılmış çalışmalar	17

İKİNCİ BÖLÜM

2. Ses Bilgisi	19
2. 1. Ünlüler	19
2. 1. 1. Ünlü çeşitleri.....	19
2. 1. 1. 1 /a/ Ünlüsü ve çeşitleri	19
2. 1. 1. 2. /e/ Ünlüsü ve çeşitleri.....	20
2. 1. 1. 3. /ı/ Ünlüsü ve çeşitleri	22
2. 1. 1. 4. /i/ Ünlüsü ve çeşitleri	23

2. 1. 1. 5. /o/ Ünlüsü ve çeşitleri	23
2. 1. 1. 6. /ö/ Ünlüsü ve çeşitleri	24
2. 1. 1. 7. /u/ Ünlüsü ve çeşitleri	24
2. 1. 2. Ünlülerde uzunluk kısalık	25
2. 1. 2. 1. Uzun /a/ Ünlüsü: /ā/	26
2. 1. 2. 2. Uzun /i/ Ünlüsü: /ī/	26
2. 1. 2. 3. Uzun /u/ Ünlüsü: /ū/	26
2. 1. 2. 4. Aslında uzun olan ünlülerin normalleşmesi	27
2. 1. 2. 5. Aslında normal uzunlukta olan ünlülerin kısalması	27
2. 1. 2. 6. Hece kaynaşmasıyla oluşan uzun ünlüler	27
2. 1. 2. 7. Ünsüz düşmesiyle oluşan uzun ünlüler	28
2. 1. 3. İkiz ünlüler	28
2. 1. 3. 1. Yükselen ikiz ünlüler	29
2. 1. 3. 2. Eşit ikiz ünlüler	29
2. 1. 3. 3. Alçalan ikiz ünlüler	29
2. 1. 4. Ünlü uyumları ve ünlü benzeşmeleri	29
2. 1. 4. 1. Önlük artlık uyumu	30
2. 1. 4. 1. 1. Alıntı kelimelerde önlük artlık uyumu	30
2. 1. 4. 1. 2. Yazı dilinde uyuma girmeyen unsurların Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarındaki durumu	31
2. 1. 4. 1. 3. Önlük artlık uyumunun bozulması	31
2. 1. 4. 1. 4. Kökte ünlü değişmesine dayanan önlük-artlık uyumu	33
2. 1. 4. 2. Düzlük- yuvarlaklık uyumu	33
2. 1. 4. 2. 1. Düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulması	34
2. 1. 4. 3. Genişlik-darlık uyumu	36
2. 1. 5. Ünlü değişimleri	36
2. 1. 5. 1. Art ünlülerin önlüleşmesi	36
2. 1. 5. 2. Ön ünlülerin arthlaşması	37
2. 1. 5. 3. Düz ünlülerin yuvarlaklaşması	38
2. 1. 5. 4. Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi	39
2. 1. 5. 5. Geniş ünlülerin daralması	40
2. 1. 5. 6. Dar ünlülerin genişlemesi	40

2. 1. 6. Ünlülerde düşme ve türeme	41
2. 1. 6. 1. Ünlü düşmesi.....	41
2. 1. 7. Ünlü türemesi.....	42
2. 2. Ünsüzler	43
2. 2. 1. Ünsüz çeşitleri.....	43
2. 2. 2. Ünlü- ünsüz uyumu bozulması.....	47
2. 2. 3. Ünsüz değişimleri.....	47
2. 2. 3. 1. Ünsüzlerde ötümlüleşme.....	47
2. 2. 3. 1. 1. Kelime başında ötümlüleşme.....	48
2. 2. 3. 1. 2. Kelime ortasında ötümlüleşme.....	49
2. 2. 3. 1. 3. Kelime sonunda ötümlüleşme.....	50
2. 2. 3. 2. Ötümsüzleşme	51
2. 2. 3. 2. 1. Kelime başında ötümsüzleşme.....	52
2. 2. 3. 2. 2. Kelime ortasında ötümsüzleşme	52
2. 2. 3. 2. 3. Kelime sonunda ötümsüzleşme.....	53
2. 2. 3. 3. Sızıcılaşma	54
2. 2. 3. 3. 1. Kelime başında sızıcılaşma.....	54
2. 2. 3. 3. 2. Kelime ortasında sızıcılaşma	54
2. 2. 3. 3. 3. Kelime sonunda sızıcılaşma.....	56
2. 2. 3. 4. Sürekli ünsüzler arasındaki değişimler.....	56
2. 2. 3. 4. 1. Kelime başında sürekli ünsüzler arasındaki değişimler.....	56
2. 2. 3. 4. 2. Kelime ortasında sürekli ünsüzler arasındaki değişimler.....	57
2. 2. 3. 4. 3. Kelime sonunda sürekli ünsüzler arasındaki değişimler	58
2. 2. 3. 5. Süreklileşme.....	58
2. 2. 3. 6. Süreksizleşme.....	59
2. 2. 3. 7. Süreksiz ünsüzler arasındaki değişimler	60
2. 2. 4. Kelime içinde ünsüz benzeşmesi.....	60
2. 2. 4. 1. İlerleyici benzeşme	61
2. 2. 4. 2. Gerileyici benzeşme.....	61
2. 2. 5. Benzeşmezlik.....	62
2. 2. 6. Ünsüz ikizleşmesi.....	62
2. 2. 7. İkiz ünsüzlerin tekleşmesi.....	63

2. 2. 8. Ünsüz düşmesi	63
2. 2. 8. 1. Kelime başında ünsüz düşmesi	63
2. 2. 8. 2. Kelime ortasında ünsüz düşmesi.....	63
2. 2. 8. 3. Kelime sonunda ünsüz düşmesi.....	64
2. 2. 9. Ünsüz türemesi.....	64
2. 2. 9. 1. Kelime başında ünsüz türemesi	64
2. 2. 9. 2. Kelime ortasında ünsüz türemesi.....	64
2. 2. 9. 3. Kelime sonunda ünsüz türemesi	65
2. 2. 10. Göçüşme	65
2. 2. 11. Hece kaynaşması	66
2. 2. 12. Hece düşmesi	66
2. 2. 13. Kelime ve cümle vurgusu	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Şekil Bilgisi.....	69
3. 1. Yapım Ekleri	69
3. 1. 1. İsimden isim yapma ekleri.....	69
İsimden isim yapım ekleri, isim kök ve gövdeliirne getirilen eklerdir.	69
3. 1. 2. İsimden fiil yapma ekleri.....	69
3. 1. 3 . Fiilden isim yapma ekleri	69
3. 1. 4 . Fiilden fiil yapma ekleri.....	70
3. 1. 5. Sıfat - fiiller	70
3. 1. 6. Zarf - fiiller	70
3. 2. İsim ve Fiil Çekim Ekleri	70
3. 2. 1. İsim çekimi	70
3. 2. 1. 1. Hâl ekleri.....	70
3. 2. 1. 1. 1. İlgi hâli eki	70
3. 2. 1. 1. 2. Yükleme hâli eki.....	71
3. 2. 1. 1. 3. Yönelme hâli eki.....	71
3. 2. 1. 1. 4. Bulunma hâli eki.....	72
3. 2. 1. 1. 5. Çıkma hâli eki.....	72
3. 2. 1. 1. 5. Vasıta hâli eki	73
3. 2. 1. 1. 6. Eşitlik hâli eki.....	73

3. 2. 1. 1. 7. İsimlerde küçültme.....	73
3. 2. 1. 2. İyelik ekleri	73
3. 2. 1. 3. Çokluk eki.....	74
3. 2. 1. 4. Aitlik eki	75
3. 2. 1. 5. Soru eki.....	75
3. 2. 2. Zamirler.....	75
3. 2. 2. 1. Şahıs zamirleri.....	75
3. 2. 2. 2. İşaret zamiri.....	76
3. 2. 2. 3. Dönüşlülük zamiri	76
3. 2. 2. 4. Soru zamiri.....	77
3. 2. 2. 5. Belgisiz zamiri.....	77
3. 2. 3. Sıfatlar	77
3. 2. 3. 1. Niteleme sıfatları	77
3. 2. 3. 2. Belirtme sıfatları.....	78
3. 2. 3. 2. 1. İşaret sıfatları	78
3. 2. 3. 2. 2. Sayı sıfatları.....	78
3. 2. 3. 2. 2. 1. Asıl sayı sıfatları	78
3. 2. 3. 2. 2. 2. Sıra sayı sıfatları.....	78
3. 2. 3. 2. 2. 3. Kesir sayı sıfatları.....	79
3. 2. 3. 2. 3. Belirsizlik sıfatları.....	79
3. 2. 3. 2. 4. Soru sıfatları	79
3. 2. 4. Zarflar.....	79
3. 2. 4. 1. Yer- yön zarfları	79
3. 2. 4. 2. Zaman zarfları	79
3. 2. 4. 3. Niteleme ve Durum Zarfları	80
3. 2. 4. 4. Azlık- çokluk zarfları.....	80
3. 2. 4. 5. Soru zarfları.....	80
3. 2. 5. Edatlar	80
3. 2. 5. 1. Ünleme edatları	81
3. 2. 5. 1. 1. Ünlemler.....	81
3. 2. 5. 1. 2. Seslenme edatları	81
3. 2. 5. 1. 3. Sorma edatları.....	81

3. 2. 5. 1. 4. Gösterme edatları.....	81
3. 2. 5. 1. 5. Cevap edatları.....	81
3. 2. 5. 2. Son çekim edatları.....	81
3. 2. 5. Bağlaçlar.....	82
3. 2. 5. 1. Edat bağlaç farkı.....	83
3. 2. 6. Fiil çekimi.....	83
3. 2. 6. 1. Şahıs ekleri.....	83
3. 2. 6. 1. 1. Birinci tip şahıs ekleri.....	83
3. 2. 6. 1. 2. İkinci tip şahıs ekleri.....	84
3. 2. 6. 1. 3. Üçüncü tip şahıs ekleri (emir çekimi).....	84
3. 2. 6. 2. Fiillerin basit zaman çekimleri.....	84
3. 2. 6. 2. 1. Bildirme kipleri.....	84
3. 2. 6. 2. 1. 1. Görülen geçmiş zaman.....	84
3. 2. 6. 2. 1. 2. Duyulan geçmiş zaman.....	86
3. 2. 6. 2. 1. 3. Geniş zaman.....	87
3. 2. 6. 2. 1. 4. Gelecek zaman.....	88
3. 2. 6. 2. 1. 5. Şimdiki zaman.....	89
3. 2. 6. 2. 2. İsteme kipleri.....	91
3. 2. 6. 2. 2. 1. Emir kipi.....	91
3. 2. 6. 2. 2. 2. Dilek-şart kipi.....	91
3. 2. 6. 2. 2. 3. İstek kipi.....	92
3. 2. 6. 2. 2. 4. Gereklilik kipi.....	92
3. 2. 6. 2. 3. Fiillerin birleşik zaman çekimleri.....	92
3. 2. 6. 2. 3. 1. Hikâye.....	92
3. 2. 6. 2. 3. 2. Rivayet.....	93
3. 2. 6. 2. 3. 3. Şart.....	94
3. 2. 6. 2. 4. Cevheri fiili.....	94
3. 2. 6. 2. 4. 1. Geniş zaman.....	94
3. 2. 6. 2. 4. 2. Görülen geçmiş zaman.....	94
3. 2. 6. 2. 4. 3. Duyulan geçmiş zaman.....	95
3. 2. 6. 2. 4. 4. Şart.....	95
Sonuç.....	96

Metinler.....	100
Sözlük	281
Kaynakça	292
Özgeçmiş	299

TABLolar VE HARİTALAR LİSTESİ

Tablo 1: Yıllara Göre Şiran İlçe Nüfusu	6
Tablo 2: Şiran İlçe Nüfusunun İlçe Merkezi, Belde ve Köyler İle Cinsiyete Göre Dağılımı	7
Harita 1: Şiran Belde ve Köyleri Gösterir Harita	8
Tablo 3: Yıllara Göre Köse İlçesi	10
Tablo 4: Köse İlçe Nüfusunun İlçe Merkezi, Belde ve Köyler İle Cinsiyete Göre Dağılımı	10
Harita 2: Köse Köylerini Gösterir Harita	11
Tablo 5: Şiran ve Köse İlçeleri Ağızlarında Ünlüleri Gösteren Şema	25
Tablo 6: Şiran ve Köse İlçeleri Ağızlarında Ünsüzleri Gösteren Şema	47
Tablo 7: Şiran ve Köse İlçeleri Ağızlarında Şahıs Zamiri	76
Tablo 8: Şiran ve Köse İlçeleri Ağızlarında Dönüşlülük Zamiri	77

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

- [à] : /a/ ile /ı/ arası düz, art, yarı geniş ünlü
- [ã] : /a/ ile /o/ arası art, geniş, yarı düz ünlü
- [ä] : /e/ ile /a/ arası düz, yarı art ünlü
- [á] : /a/ ile /e/ arası düz, geniş, yarı art orta damak ünlüsü
- [ê] : /e/ ile /ö/ arası geniş, ön, yarı yuvarlak ünlü
- [é] : /e/ ile /i/ arası düz, ön, yarı açık ünlü
- [è] : /e/ ile /i/ arası düz, ön, yarı geniş ünlü
- [î] : /i/ ile /ü/ arası dar, ön, yarı yuvarlak ünlü
- [ï] : /ı/ ile /u/ arası dar, art, yarı yuvarlak ünlü
- [í] : /ı/ ile /i/ arası düz, yarı art ünlü
- [ô] : /ö/ ile /ü/ arası ön, yuvarlak, yarı geniş ünlü
- [ò] : /o/ ile /u/ arası yuvarlak, art, yarı geniş ünlü
- [ó] : /o/ ile /ö/yuvarlak, geniş, yarı art ünlü
- [ú] : /u/ ile /ü/ arası ön, yuvarlak, dar yarı art ünlü
- /ğ/ : Art ünlülerle hece kuran katı, patlayıcı, ötümlü art damak ünsüzü
- /g/ : Yarı art ünlülerle hece kuran katı, patlayıcı ötümlü orta damak ünsüzü
- /ġ/ : Art ünlülerle hece kuran katı, patlayıcı, ötümlü art damak kökü ünsüzü
- /ġ/ : /g/ ile /c/ arası ünsüz
- /k/ : Art veya yarı art ünlülerde hece kuran, katı, patlayıcı, ötümsüz art damak ünsüzü
- [K] : Ön ve art ünlülerle hece kuran /k/ ile/ g/ arasında katı, patlayıcı, yarı ötümlü ünsüz
- [K] : /k/ ile /ç/ arası ünsüz
- [ć] : Normalden önde telaffuz edilen ve hafifçe sızıcı olan /c/ ünsüzü
- [Ç] : /ç/-/c/ arası katı, patlayıcı, yarı ötümlü bir diş eti ünsüzü
- [Ç] : /ç/ ile /j/ arası ünsüz
- [ĉ] : Normalden önde telaffuz edilen ve hafifçe sızıcı olan /ç/ ünsüzü
- [b] : /b/ ile /v/ arası ötümlü çift dudak ünsüzü
- [v] : Katı yarı sızıcı, ötümlü, çift dudak ünsüzü
- [r] : Düşmeye yaklaşmış, gevşek boğumlanmalı /r/ ünsüzü

- [h] : Katı, sızıcı, ötümlü hırıltılı, art damak ünsüzü
[F] : /f/ ile /v/ arası katı, sızıcı, yarı ötümlü bir diş dudak ünsüzü.
[P] : /p/ ile /b/ arası katı, patlayıcı, yarı ötümlü bir dudak ünsüzü
[S] : /s/ ile /z/ arası katı, sızıcı, yarı ötümlü bir diş ünsüzü
[Ş] : /ş/ ile /j/ arası katı, sızıcı, yarı ötümlü bir diş eti ünsüzü
[ç] : /ç/ ile /ç/ arası ünsüz
[T] : /d/ ile /t/ arası katı, patlayıcı, yarı ötümlü diş ünsüzü
- : Ünlülerde uzunluk işareti
˘ : Ünlülerde kısalık işareti
˘ : İki biçim birim altında ulama işareti
˘ : İki ünlü altında ikili ünlü işareti
' : Hecelerden önce kelime vurgusu işareti
◦ : Ünsüzler altında erime işareti
// : Fonem işareti
[] : Alt fonem işareti

KISALTMALAR LİSTESİ

Ank.	Ankara
bkz.	Bakınız
C	Cilt
ed.	Editör
EİA	Erzurum İli Ağızları
GBAA	Güney Batı Anadolu Ağızları
KİA	Kars İli Ağızları
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NYA	Nevşehir ve Yöresi Ağızları
OMÜ	On Dokuz Mayıs Üniversitesi
s.	Sayfa
S.	Sayı
TDAY	Türk Dünyası Araştırma Yıllığı
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
Ünv.	Üniversite
Yay.	Yayımları

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş

1. 1. Gümüşhane'nin coğrafi ve ekonomik yapısı

Doğu Anadolu ile Karadeniz bölgesi arasında, Çin-Trabzon tarihi ipek yolu güzergahı üzerinde, tarih ile doğal güzelliklerin kucaklaştığı, zengin gümüş madeni ocaklarından dolayı Gümüşhane adını taşıyan bir ildir.

Gümüşhane milattan önce 3000'lere uzanan tarihi içerisinde birçok uygarlıklara ev sahipliği yaparak bu kavimler mozağının izlerini günümüze taşımaktadır.

Gümüşhane denize 100 km uzaklıkta olmakla birlikte klima özelliğine sahip havası, eşsiz doğal güzellikleri, 450'ye yakın yaylası, antik kentleri ve doğal park alanlarıyla turizm potansiyeline sahiptir.

Gümüşhane, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde yer almaktadır. Gümüşhane 38 derece 45 dakika- 40 derece 12 dakika Doğu Boylamları ile 39 derece, 45 dakika-40 derece 50 dakika Kuzey enlemleri arasında olup, Doğusunda Bayburt Batısında Giresun, Kuzeyinde Trabzon, Güneyinde Erzincan illeri bulunmaktadır. Toplam alanı 6575 km² 2000 verilerine göre toplam nüfusu 186.953 olan ilin deniz seviyesinden yüksekliği ortama 1400 metredir.¹

Ekonomik açıdan zayıf olup, sanayisi gelişmemiş ilin, temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır.² Fiziki yapısından dolayı ekilen ve yetiştirilen ürünlerde çeşitlilik hâkimdir. Kuzey bölgelerinde tarıma elverişli alanlar yetersiz olmakla beraber burada meyvecilik ağırlıktadır. Ceviz, dut, elma, fındık, armut, kiraz burada yetişen başlıca meyvelerdir. Güney kısımlarda buğday, arpa, patates, şeker pancarı ekimi yaygındır.

Gümüşhane'de Hayvancılık tarım kadar ehemmiyetlidir, fakat layık olduğu seviyede değildir. Sığır ve Koyun yetiştiriciliğinin yanı sıra son yıllarda arıcılık da mühim bir ekonomik faaliyet hâline gelmiştir.

1 www.gümüşahane.org.tr.

2 MEB Türk Ansiklopedisi, "Gümüşhane Maddesi", C. XVIII, Ankara, 1970, s. 164.

Gümüşhane ismini aldığı gümüş yataklarıyla meşhur olmasına nazaran bu ocaklar günümüzde işletilmemektedir. Bu madenin yanı sıra bakır, linyit, kurşun ve çinko rezervlerine de sahiptir.³ Ancak bu yer altı kaynakları da gereken ilgiyi görmemektedir.

1. 2. Gümüşhane tarihi

Gümüşhane yöresinde yaşayan ilk halklar milattan önce 1500'lerde yaşayan Azzi ve Hayaşalar'dır. Bu nedenle Gümüşhane bu isimle anılıyordu. Herodot ve Ksenofon bölgeyi Haldia, halkına da Haltlar diye adlandırılırdı.⁴

Gümüşhane ilinin adı ile ilgili yaygın kanaat; "Gümüşhane" isminin Kanunî Sultan Süleyman tarafından verildiğidir. Kanunî, İran seferine giderken Harşit Çayı kenarında mola vermişti. Padişah bölgenin doğa güzelliğine hayran kalmıştı. Burada zengin gümüş yataklarının varlığı söylenince memnuniyeti arttı. Gümüş yataklarının hemen yanında bir kasaba kurulmasını emretti. Kasabanın adını da "Gümüşhane" olmasını buyurdu. Gümüşhane'nin temeli elli ev ve bir mescid ile atılmış oldu.⁵

Gümüşhane ile ilgili bir takım kaynaklar yukarıdaki kanaat ile çelişmektedir. Şöyle ki: Gümüşhane ilinin Osmanlı döneminden çok önce var olduğu söylenmektedir. Örneğin Bizans döneminde bölgedeki yerleşim yerinin ismi Argpolis idi. Argpolis "gümüş şehri" anlamına geliyordu.⁶

Gümüşhane adı hakkındaki bir efsaneye göre de "Canca Kal'ası komutanı, Gümüş Dağ'da, gümüş bir sarayda oturmuş. Bu komutan dâr-ı dünyada bir tek kızı varmış. Bu kız, bir dünya güzeli imiş. Güldükçe güller açılır, ağladıkça gümüşler saçılırmış. Adı da zaten "Gümüş Kız"ımış. Gümüş kız, her gün, gümüş pabuçlarını giyer, gümüş tasını alır, gümüş ibriğini alır. Gümüş Dağ'dan iner, su almaya gidermiş. Bu gidiş gelişlerde, ter bıyık bir çobana aşık olmuş. Babası onu kendi komutanlarından birine vermek istemiş. Beylerin, paşaların gözü hep bu kızdaymış. Ama kız, çoban da çoban diye tutturmuş. Komutan bu dünya güzeli kızını bir çoban parçasına nasıl versin? Eller buna ne derdi? Vermemiş, verememiş. . .

Kız deli divane dağlara vurmuş. Babası ne dediyse, ne yaptıysa yola gelmemiş, ona he dedirtememiş. Çaresiz baba ne yapayım, ne edeyim? Derken tutmuş bir yerde kızına gümüşten bir köşk yaptırmış, yüreğine taş bağlayarak, bu söz dinlemez kızını bu köşke kapatmış. Derler ki Musalla Dere'si bu gümüş kızın gözyaşlarından oluşmuş. "Gümüşhane" adı da oradan kalmış."⁷

3 *Ana Britannica*, "Gümüşhane maddesi", C. 10, İstanbul, 1988, s. 154- 156.

4 *Yurt Ansiklopedisi*, C. 5, 1982, s. 3213.

5 *Türkiye İller Ansiklopedisi*, C.1. İstanbul, 1984. s. 169.

6 M. Tuncel, "Gümüşhane", TDVİA, C. 14, İstanbul, 1996, s. 274.

7 Sabri Özcan San,"*Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları*", Kültür Bakanlığı Yayınları/ 1212 Gençlik ve Halk Kitapları Dizisi/ 54, Ankara, 1990, s. 34-35.

Gümüşhane yöresinin eski tarihi ve şehrin ne zaman kurulduğu hakkında kesin bilgi yoktur. Bununla birlikte şehrin ilk kurulduğu yerin, yukarıda belirtilen alanda olmadığı ve iki defa yer değiştirdikten sonra bugünkü mevkiine yerleştiği bilinmektedir.⁸ Gümüşhane ilk defa, günümüzde Canca adıyla bilinen ve bugünkü şehrin kuzeybatısında bulunan mahallenin olduğu yerde kurulmuştu. Bütün eski kaynakların tasvirlerine göre gümüş yatakları da bu mevkide bulunuyordu. Bu sebeple şehrin adı Türk kaynaklarında Canca biçiminde geçmektedir.⁹

Gümüşhane yöresinin tarihinin milattan önce 3000'lere kadar uzandığı düşünülmektedir.¹⁰ Kelkit ve Satala'nın bulunduğu güney bölgesi milattan önce 1750-1200 seneleri arasına Hititlerin kontrolünde iken kuzey bölümler Hititlere tabi Kaşkalara bağlıydı. Bu dönemde yöredeki gümüş yatakları işletilmekte ve çıkarılan gümüş pek çok amaç için kullanılmaktaydı.¹¹ Milattan önce 860'dan sonra tüm Gümüşhane bölgesi Urartuların hâkimiyetine geçti. Urartular burada iskân faaliyetlerine girerek kontrollerini güçlendirmek istediler.¹² Milattan önce 8. yy ile 6. yy. arasında Gümüşhane toprakları sırasıyla Asur, Med ve Pers Krallıklarına bağlanmıştır. Asurların kontrolü daha çok ticari ilişkiye dayanıyordu. Onların bilhassa yörenin gümüş rezervleriyle ilgileniyorlar ve buradan çıkardıkları madeni ülkelerine taşıyıp işliyorlardı. Milattan önce Medler, Asurları yenerek bölgeyi ele geçirdiler. Kısa bir müddet sonra Gümüşhane havalisinde pers egemenliği hâsıl oldu. Persler bu civarı sap traplık ismi, verdikleri 19. eyalete dâhil ettiler.¹³ Milattan önce 31'den- milattan önce 301'e kadar Makedonyalı İskender'in egemenliğine giren bu mntıkada gümüş madenleri işletilmeye devam edilmekle birlikte Canca kalesinde onarılmıştır.¹⁴ İskender'in ölümüyle Makedonya krallığı dağılmıştı. Bunun üzerine 1. Mitrates Pontus Krallığını kurarak hâkimiyet sahasını Kelkit'e kadar genişletip yörenin ekserisini kontrol altına aldı.¹⁵ Milattan önce 64'te Romalılar Pontusluları mağlup edip Kelkit dolaylarını kendilerine bağlarken Kuzey topraklar Pontuslularda kaldı. Ancak bu sahada Pontus-Roma mücadelesi sürekli devam etti. Nihayetle

8 Tuncel, "Gümüşhane", TDVİA, C. 14, s. 273.

9 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/ 2, s. 577-578.

10 Gülyüz Uslu Akagün, "Gümüşhane'nin Tarihçesi ve Turistik Değerleri", *Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu*, Ankara, 1991, s. 141.

11 Murat, Yüksel, "Gümüşhane Kitabeleri", İstanbul, 1997, s. 21.

12 Akagün, s. 141.

13 Akagün, s. 141.

14 Tuncel, "Gümüşhane", TDVİA, C. 14, s. 273.

15 Tuncel, "Gümüşhane", TDVİA, C. 14, s. 273.

milattan önce 20'de Roma bölgede tamamen hâkimiyetini kurdu. Milattan sonra 395'te Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasına müteakip bölge Doğu Roma'nın Haldiya eyaletinin içinde kaldı.¹⁶ Bu tarihten itibaren evvela Partların ve daha sonra onların yerini alan Sasanilerin Bizanslılarla yaptıkları mücadele neticesinde yörede karışıklık hâkim olmuştu. Bu mücadelelerden dolayı söz konusu bölge 7. yüzyılın sonuna değin iki ülke arasında tampon vazifesi üstlenmiştir.¹⁷

XI. yüzyıldan başlayarak yeni yerleşim yerleri göçebe Oğuz Türkleri Bizans sınırlarını zorlamaya başladılar bu yıllarda Gümüşhane ve çevresi geçici olarak Selçukluların eline geçti. Ancak Türklerin egemenliği uzun sürmedi Türkler kışın başlaması ile İran'daki karargâhlarına dönünce yöre yeniden Bizans egemenliğine girdi. Fakat 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Türklerin yöredeki egemenlikleri kesinleşti.

Gümüşhane ve çevresi 1243 Köse Dağ Savaşı'ndan sonra Anadolu Selçukluları yenen İlhanlıların eline geçti. 1335'de Celayirliler ve bilahare Alâeddin Eretna tarafından bölge zapt edildi. Daha sonra Moğol istilasından kaçarak Doğu Anadolu'ya gelen Akkoyunlular yöreye egemen oldular. Bu devletin kurucusu olan Yülük Osman Bey, Gümüşhane ve çevresini kendi evlatları arasında bölüştürdü. Bölge Karakoyunlu ve Akkoyunlular arasında çekişme alanı oldu. Gümüşhane 1204-1461 yılları arasında kısa el değiştirmelerin dışında Trabzon Rum Devleti'ne bağlı kaldı.¹⁸

1461'de Fatih Sultan Mehmet Han Komnenoslar üzerine sefer tertip ederek Trabzon'u fethetmişti. Bu suretle Karadeniz sahillerinden Torul'a kadar uzanan havalı Osmanlıların eline geçmiş Torul ile şimdiki Gümüşhane arasındaki saha Akkoyunlu ve Osmanlılar arasında ara bölge oluşturacak şekilde Gürcü asıllı Kabazitenlerin hâkimiyetine bırakılmıştı. 1473 senesinde Bayburt'un güneyindeki Otlukbeli ovasında Osmanlı ve Akkoyunlular arasında cereyan eden savaşta Akkoyunlular mağlup olsalar da Şiran hariç Gümüşhane'nin güney kesimindeki siyasi varlıkları devam etmiş, Kabazitenler de mevcut durumlarını korumuşlardır.

Torul ve Canca kalesini elde tutan Kabazitenlerin bölgeye rahatsızlık vermeleri üzerine 1479'da Rakkas Sinan Bey tarafından ortadan kaldırılıp Torul ve

¹⁶ Tuncel, "Gümüşhane", TDVİA, C. 14, s. 273.

¹⁷ Yüksel, s. 22.

¹⁸ *Yurt Ansiklopedisi*, C. 5, s. 3217.

Canca dolayları ile şimdiki kent merkezi Osmanlıya bağlandı. Akkoyunlu hâkimiyetine son veren Safeviler Gümüşhane'nin güney kesimlerini de himayelerine aldılar. Bölge Osmanlı ve Safevi çatışmalarına sahne olmuş, Trabzon valisi şehzade selim aralıklarla bu yöreye akınlar düzenlemişti. 1514'te Osmanlıların Çaldıran savaşında Safavileri yenmeleri üzerine bütün Gümüşhane havalisi tamamen ve kat'i vaziyette Osmanlıların idaresine girmişti.¹⁹

Gümüşhane 19. Yüzyılda Trabzon vilayetine bağlı bir sancak konumundaydı. Sancağın kuzeyinde Trabzon merkez sancağı, doğu ve güneyinde Erzurum vilayeti, batısında Sivas vilayeti vardı.

1916-1918 yılları arasında kent Rus işgaline maruz kalınca bu yerleşim biraz durmuş, eski Gümüşhane küçük bir mahalle vaziyetine dönerken yeni şehir vilayet merkezi hâline gelerek gelişmesine devam etmiştir.²⁰

Rusların çekilmesi akabinde yörede durum biraz düzelirken 1867 senesinde idari açıdan Trabzon vilayeti dâhilinde sancak merkezi olan Gümüşhane, 1870'de tek başına mutasarrıflık konumuna getirilmiştir.²¹ Birinci cihan harbinde 1916 yılında tekrar Rus işgaline uğrayan havalı 1918'de istiklaline kavuşmuştu. 20 Nisan 1924 tarihinde vilayet olmuştur.

1. 3. Şiran ilçesi

1. 3. 1. Şiran adı ve anlamı

Şiran kelimesine ilk olarak Latin kaynaklarında Kharianın ya da Sharian olarak rastlanmaktadır. Bu iki kelimenin ne anlama geldiği hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla beraber çeşitli kaynaklarda büyük bir ihtimalle kutsal kitapta sözü edilen "Saharon" kutsal ova anlamında kullanıldığı muhtemeldir.²²

1. 3. 2. Şiran ilçesinin coğrafi, ekonomik yapısı ile nüfusu

İlçemiz deniz seviyesinden 1400 metre yükseklikte olup, 992 km² alanı kapsar. Şiran; doğuda Kelkit, batıda Alucra, Kuzeyde Torul, güneyde Refahiye ilçeleri ile çevrilidir. İlçe çeşitli kaynaklarla Şiran Ovası diye adlandırılrsa da arazi bakımından daha çok bir platoyu andırmaktadır. İlçenin kuzeyinde Tersun dağları doğudan batıya

19 Uzunçarşılı, s. 271.

20 Tuncel, "Türkiyede Yer Değiştiren Şehirler ve Gümüşhane Örneği", *Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu*, Ankara, 1991, s. 29.

21 Tuncel, "Gümüşhane", TDVİA, C. 14, s. 274.

22 Ali Sinan Bilgili, Kültür Vadisi Gümüşhane, s. 20.

doğru uzanır. Güneyinde imen dağları, doğusunda çilhoroz dağı ile  tarafı kapalı açık hilal görünmektedir.²³

İlçenin en önemli akarsuyu Kelkit ayıdır. Sulama da pek kullanılmamasına rağmen sadece civarındaki yerleşim alanlarını sulamaktadır. İlçenin doğudan batıya doğru güneyinden geçer. Ayrıca Akbulak deresi, Yukarıkulaca deresi, Yeşilbk deresi, Karaca suyu Zunzurt suyu Kelkit ayına karışan akarsulardır.

İlçenin iklimi Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri iklimi arasında bir geçiş iklimi özelliği arz etmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı geçer. Yapılan rasatlara göre 92 yaz günü bulunmaktadır. Yaz günleri Mayıs ile Eylül ayları, Kış günleri ise Kasım, Mart ayları arasında geçmektedir.

İlçemizde sebzeçilik ve meyvecilik gelişmektedir. Meyvelerden elma üretimi önemlidir. Hayvancılık ilçenin diğer bir önemli geçim kaynağıdır. Koyun, kır keçisi ve sığır ciddi manada beslenen hayvanlardır. İlçemizde 25 ton günlük kapasiteli süt fabrikası vardır. Bunun yanı sıra ilçemizde yine bir boya fabrikası mevcuttur. Ayrıca arıılıkta yapılmaktadır.²⁴

Çeşitli sebeplerden dolayı ilçede yaşanan göç nedeniyle ilçe nüfusunda özellikle genç nüfusta sürekli bir azalma görülmektedir. şiran İlçesinin 2007-2014 yılları arasındaki nüfusu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Yıllara Göre şiran İlçe Nfusu²⁵

Yıl	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfus
2014	9. 759	9. 856	19. 615
2013	9. 026	9. 080	18. 106
2012	8. 851	8. 924	17. 775
2011	8. 475	8. 685	17. 160
2010	8. 703	8. 897	17. 600
2009	8. 631	8. 782	17. 413
2008	9. 113	9. 124	18. 237
2007	9. 268	9. 327	18. 595

23 <http://gumushaneprovice.blogspot.com.tr/p/siran.html>.

24 <http://www.gumushane.gov.tr/siran>.

25 http://www.nufusu.com/ilce/siran_gumushane-nufusu.

Tablo 2: Şiran İlçe Nüfusunun İlçe Merkezi, Belde ve Köyler İle Cinsiyete Göre Dağılımı²⁶

	Erkek	Kadın	Toplam
İlçe Merkezleri	5. 984	6. 000	11. 984
Belde ve Köyler	3. 775	3. 856	7. 631
Toplam	9. 759	9. 856	19. 615

1. 3. 3. Şiran tarihi

Şiran ilçe merkezinin ne zaman, kimler tarafından kesin olarak bilinmemekle beraber 1018 yıllarındaki Selçuklu akınları ile Anadolu'ya ilk giren Türk boyları tarafından kurulduğu muhtemeldir. Erzurum Kadılığı'nın 1219 tarihli mahkeme ilamına bakıldığında, ilçenin 200-250 senelik bir tarihi olduğu anlaşılmaktadır. Şiran'ın tarihi Anadolu tarihi ve Gümüşhane, Bayburt, Trabzon, Erzincan, Şebinkarahisar, Amasya, Sivas, Çorum tarihleri ile birlikte ele alınıp incelendiğinde çeşitli kaynaklarla beraber İlçe tarihini hemen hemen çıkarmak mümkündür. Bölgede yaşayan uygarlıklar kronolojik sıraya göre şöyledir: Hattitler, Hititler, Urartular, Kimmer-İskit Akıncıları, Metler, Persler, Pontus Krallığı, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar.

Şiran Bölgesinin Osmanlı yönetiminin eline geçmesi 1473'teki Otlukbeli savaşı ile olmuştur. Osmanlı fethinden sonra Şebinkarahisar sancağının bir nahiyesi olarak idare edilen Şiran, XVI. yüzyılın sonuna kadar buraya bağlı kaldı. XVII. yüzyıldan sonra Erzurum Vilayetinin Erzincan Sancağı ile Trabzon Vilayetinin Gümüşhane Sancağı arasında değişik zamanlarda idare edilmiş, bazen de Kelkit nahiyesi ile birlikte bir ilçe yapılmıştır. Tanzimatın ilanından sonra Erzurum'a bağlanan Şiran İlçesi, 1839 Osmanlı Vilayet Kanunu ile yeniden Kelkit ile beraber Erzincan'a bağlandı. 1865 yılında yapılan Vilayet teşkilatlanmasında tekrar Gümüşhane Sancağına bağlandı. 93 harbinden sonra, 1879 senesinde yine Gümüşhane Sancağından ayrılan Şiran ve Kelkit Kazaları, Erzurum eyaletinde yeniden teşkil edilen Bayburt Sancağına bağlandı. 1884 yılında Bayburt Sancağının lağvedilmesi ile yeniden Gümüşhane Sancağına bağlandı.²⁷

26 http://www.nufusu.com/ilce/siran_gumushane-nufusu.

27 <http://www.gumushane.gov.tr/siran>

1921 yılında bağımsız sancaklar il olunca Gümüşhane Bağımsız Sancağı da il oldu. 1925'te Şiran İlçe statüsü aldı. İlçede 1 Belde ve 66 köy yerleşim birimi vardır.

Harita 1: Şiran Belde ve Köyleri Gösterir Harita

1. 4. Köse ilçesi

1. 4. 1. Köse ilçesinin coğrafi, ekonomik yapısı ile nüfusu

Köse İlçesi, Gümüşhane il merkezinin güneyinde olup, 39-40. ncı boylamlar ile 40-41. nci enlemler arasında yer alan Kelkit Çayı vadisinde kurulmuştur. Kuzeyde Gümüşhane il merkezi, doğuda Bayburt il merkezi, batıda Kelkit ilçesi ve güneyde Bayburt ili ve Kelkit ilçesi yer almaktadır. Deniz seviyesine göre ortalama yüksekliği 1650 metre civarında olup, yüz ölçümü 500 km²'dir. İlçenin yeryüzü şekilleri 2 bölüm hâlinde incelenebilir: Bunlar, ilçenin kuzeyinde yer alan dağlar (Köse Dağı) ite bunların güneyinde yer atan ovalık sahalardır. (Köse Ovası, Mormuç Düzü) diğer bir ifadeyle ilçe dağ eteği düzlüğünde kurulmuştur. İlçe sismik aktivite açısından II. derecede deprem kuşağı içerisinde bulunmaktadır. Akarsular ve Göletler İlçenin kuzeyinde Köse Dağı'ndan çıkarak Kelkit Çayı'na karışan ve Köse İlçesi'nden geçen Köse Çayı bulunmaktadır.

Kabaktepe Köyünden gelen Karaçayır Deresi ile Özbeyli ve Yuvacık Köylerinden Büyük Su Köse Çayı ile birleşerek Koşmasat deresine akmaktadır.

İlçedeki çay ve derelerin rejimi düzensiz olup, ilkbahar ve sonbaharda kabarık yaz ve kışta çekiktirler. İlçede durgun su olarak da 3 gölet bulunmaktadır; Köse 60. Yıl Göleti, Akbaba Göleti ve Salyazı 100. Yıl Göleti. Ayrıca Köse Çayı üzerinde Köse Barajı yapılmaktadır. Bitki örtüsü Köse ilçesi bitki örtüsü bakımından ormanlar, fundalıklar, çalılıklar ve çayırlar ile kaplıdır. İlçemizin Köse Dağı mevkiinde iyi cins orman mevcut iken diğer kısımları fundalık ve çayırılık de kaplıdır. Bazı bölümleri ise bozkır hâlinindedir. Düz ve sulanan arazilerde çeşitli tarım bitkileri yetiştirilmektedir. Ormanlık atan genellikle Subaşı, Kabaktepe , Yaylım, Kayadibi, Akbaba Köyleri ile Köse Dağında bulunur, İlçemizde bu kadar orman mevcut iken sadece Köse Dağındaki ormandan üretim yapılmaktadır.²⁸

İlçemiz Karadeniz bölgesinin Doğu Karadeniz bölümünde yer almasına rağmen iklim özelliği bakımından karasal iklime daha yakındır. Bunda en büyük etken kuzeyde uzanan Köse Dağıdır. Ancak Karadeniz iklimi ile karasal iklim arasında geçiş özelliği gösterir. İlçemizin sıcaklığı 4-5 ay boyunca "0" derecenin altındadır. Nisan ayından itibaren sıcaklık artışı başlar ve Ağustos ayında azami yüksekliğe ulaşır. İlçemizde en fazla yağış ilkbahar mevsiminde en az yağış ise yaz mevsiminde görülür.²⁹

İlçemizin ekonomisi genellikle tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Tarım ürünlerinden buğday, yem bitkileri, patates ve fasulye yetiştirilmektedir. Besi hayvancılığı hızla gelişme göstermektedir. İlçenin önemli bir gelir kaynağını ise nakliyecilik ve yolcu taşımacılığı oluşturmaktadır. İlçemizde sanayi gelişmemiştir. İlçede belediyeye ait 10 ton/saat kapasiteli bir yem fabrikası bulunmaktadır. Salyazı Kasabasında ise süt fabrikası mevcuttur.³⁰

İlçemiz ekonomisinde en büyük yeri tarım ve hayvancılık almaktadır. 22.262 hektar tarım arazisine mevcuttur. Bu arazinin 5.046 hektarı sulanabilir, 17.216 hektarı sulanamadığı için nadasa bırakılmaktadır.

Çeşitli sebeplerden dolayı ilçede yaşanan göç nedeniyle ilçe nüfusunda özellikle genç nüfusta sürekli bir azalma görülmektedir. Köse İlçesinin 2007-2014 yılları arasındaki nüfusu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

28 <http://gumushaneprovice.blogspot.com.tr/p/kose.html>.

29 http://www.kose.gov.tr/default_B0.aspx?content=195.

30 <http://www.gumushane.gov.tr/kose>.

Tablo 3: Yıllara Göre Köse İlçesi³¹

Yıl	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfus
2014	3. 987	3. 984	7. 971
2013	3. 645	3. 706	7. 351
2012	3. 801	3. 780	7. 581
2011	3. 460	3. 528	6. 988
2010	3. 566	3. 699	7. 265
2009	3. 618	3. 794	7. 412
2008	3. 517	3. 703	7. 220
2007	3. 593	3. 677	7. 270

Tablo 4: Köse İlçe Nüfusunun İlçe Merkezi, Belde ve Köyler İle Cinsiyete Göre Dağılımı³²

	Erkek	Kadın	Toplam
İlçe Merkezleri	2. 876	2. 743	5. 619
Belde ve Köyler	1. 111	1. 241	2. 352
Toplam	3. 987	3. 984	7. 971

1. 4. 2. Köse tarihi

Köse'nin kuruluşu ve tarihi konusunda kesin bilgi ve bulgular bulunmamakla beraber Hititlerinden sonra Asur, Makedonya, Roma ve Bizans hakimiyetine girmiştir. Bizanslılar devrinde VII. yüzyılda bu yöreye gelen Peçenek Türklerinden birinin reisi olan Kilki Beyi adına izafeten Kelkit İlçesine bağlı olan Köse, nahiye olarak kurulmuştur. Daha sonra Selçuklu, İlhanlı ve Akkoyunluların hakimiyetinde bulunmuştur. 1473 Otlukbeli savaşı neticesinde Osmanlıların hakimiyetine geçmiştir. 1916 yılında Ermeni ve Rusların istilasına uğramış ve daha önce bağlı olduğu Kelkit İlçesi ve köyleri 17 Şubat 1918 günü düşman işgalinden kurtarılmıştır. "Köse" adının Türkçe oluşu ve kültürümüzde yaygın olarak kullanılan lakap ve soyadları arasında bulunması kanıt olarak gösterilebilir. Köse Ağa adındaki bir beyin oymağı ile Yurtlar ve Ekinyüzü Mevkilerine (Köse Dağı) yerleştiği ve sonra Örenlere (Köse'nin 2 km doğusunda) ve nihayet şimdiki yere yerleştiği ve Köse adınının da bu beyden geldiği

31 http://www.nufusu.com/ilce/kose_gumushane-nufusu.

32 http://www.nufusu.com/ilce/kose_gumushane-nufusu.

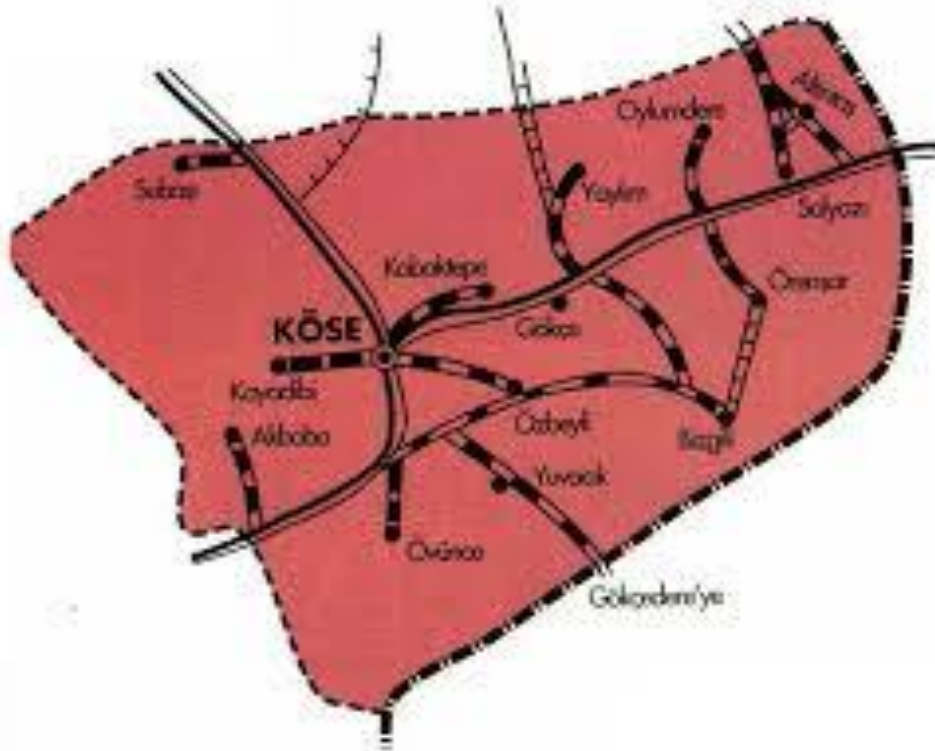
rivayet edilmektedir. 1516 yılı Bayburt tahrir kayıtlarında Bayburt Sancağı'nın Kelkit Nahiyesine bağlı bir köy yerleşmesi olarak adı geçmektedir. 1916 yılında Rus ve Ermenilerin istilasına uğramış ancak 17 Şubat 1918 günü işgalden kurtulmuştur.³³

Cumhuriyet döneminde Gümüşhane'nin il yapılmasının (1924) ardından Kelkit Kazasına bağlı bir bucak merkezi hâline getirilmiştir. Köse 1954 yılında belediye 3392 sayılı kanunla da 19. 06. 1987 tarihinde ilçe olmuştur.³⁴

Salyazı beldesi ve köylerin kuruluşları konusunda da kesin bilgilerin bulunmamasına rağmen Türk kültürünün dışında daha önce yaşamış olan milletlere ait iz ve eserlere rastlamak mümkündür.³⁵

Köse 1987 yılında ilçe olmuştur. 14 köy kuruluşu vardır. Belde teşkilatı bulunmamaktadır. İlçe merkezinde 5 mahalle, bulunmaktadır.

Harita 2: Köse Köylerini Gösterir Harita

1. 5. Anadolu ağzlarının sınıflandırılması

Türkçenin ağzları üzerine yapılan çalışmaların tarihi A. Maksimov'un Hüdavendigâr ve Karamanlı ağzları üzerine yaptığı bir araştırma ile 1867'ye kadar uzanmaktadır.³⁶

33 <http://www.gumushane.gov.tr/kose>

34 http://www.kose.gov.tr/default_B0.aspx?content=199

35 <http://gumushaneprovice.blogspot.com.tr/p/kose.html>

Sonraki yıllarda Kunos, Foy, Bonelli, Giese, Deny gibi pek çok araştırmacı çalışmalarıyla bu alana katkıda bulunmuşlardır. Kowalski, başlangıç döneminde yapılan derleme ve araştırmalara dayanarak Osmanlı-Türk ağızlarının genel yapısını, dilbilgisi yönünden değerlendirmiş ve Kunos'a dayanarak bir de sınıflama sunmuştur. Kowalski, Kunos'un 7 (yedi) ağız bölgesi ayırdığını şu şekilde ifade etmektedir:

1. Batı Anadolu'da İzmir ile Bursa arasında Zeybekçe
2. Orta Karadeniz bölgesinde Kastamonu ağzı
3. Karadeniz'in doğu kıyılarında Kafkasya'ya doğru Lazca
4. Anadolu'nun doğusunda Harputça
5. Güneydoğu Anadolu'da Mersin ve Konya arasında Karamanlıca
6. Kızılırmak havzasında, Anadolu'nun kalbinde Ankara ağzı
7. Anadolu'da dağınık olarak yaşayan göçerlerin (aşiretlerin) kullandıkları Yörük ve Türkmen ağzı³⁷

Kunos tarafından 1896 yılında ortaya koyduğu belirtilen bu ilk sınıflandırmada görüldüğü gibi, Türkçenin bazı ağızlarının yanı sıra Lazca gibi başka dillerin, Zeybekçe gibi hangi konuşma türü içinde sayılacağı belli olmayan kullanımların da yer bulması, bu sınıflandırmada herhangi bir ölçütün kullanılmadığını açıkça ortaya koymakla birlikte, bu sınıflandırmanın hiçbir ilmi temele dayanmayan muhayyel bir sınıflandırma olduğu görülmektedir.

1940'tan sonra Türkiye'de ağızlar üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ahmet Caferoğlu 1946 yılında yazdığı bir makalede, ağızlar arasında sınır çizmenin olanaksızlığına değinerek ister ses değişimleri isterse ağız ayrılıkları için olsun, düşünülebilecek en sağlam çarenin sınır yerine bölgelerin belirlenmesi olduğunu söylemiş ve kendi derlediği malzemeye dayanarak bu ağız bölgelerini şu şekilde belirtmiştir:

1. Doğu İlleri Ağızları (Kars, Elazığ, Van ve civarı, Malatya) Bölgesi
2. Erzurum, Trabzon, kısmen Rize Ağızları Bölgesi

36 Zeynep Korkmaz, "Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar", TDAY Belleten, 1976, S. Buluç, H. Eren, A. Dilaçar (hz.) Ankara: TDK, s. 143-172.

37 Buran, "Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/1 Winter 2011, Turkey, s. 42.

3. Sivas, kısmen Tokat İlleri Ağızları Bölgesi
4. Amasya, Çorum, Ankara, kısmen Yozgat Ağızları Bölgesi
5. Orta Anadolu (Kayseri başta olmak üzere) Ağızları Bölgesi
6. Gaziantep (ve kuzey sınır ağızları) Bölgesi
7. Batı İlleri Ağızları (Eskişehir, Balıkesir, Manisa, İzmir, kısmen Afyon Aydın ve Antalya'ya kadar) Bölgesi
8. Konya Ağız Bölgesi
9. Kastamonu Ağız Bölgesi³⁸

Bu tasnifin dışında yine Ahmet Caferoğlu, Fundamenta'da yayımlanan makalesinde ilkinde göre daha muhtasar bir sınıflandırma yapmıştır. Bu tasnifte Ahmet Caferoğlu, Anadolu Ağızlarını Rumeli Ağızları hariç genel çizgileriyle 6 (altı) gruba ayırır:

1. Güneybatı Ağızları (Bandırma'dan Antalya civarına kadar)
2. Orta Anadolu Ağızları (Afyon'dan Elazığ ve Erzurum'a kadar)
3. Doğu Ağızları (Elazığ ve Erzurum'dan doğu sınırına kadar)
4. Kuzeydoğu Ağızları (Samsun'dan Rize'ye kadar)
5. Güneydoğu Ağızları (Gaziantep, Adana, Antalya ve civarı)
6. Kastamonu Ağızları³⁹

Anadolu ağızlarının sınıflandırılması çalışmalarında en çok kullanılan ölçülerden birisi de şimdiki zaman ekindeki ses değişimleridir. "-yorur, -yoru, -yor, -yo, -yu, -yı, -yi, -y, -i" şeklinde görüldüğü gibi ses yapısı bakımından çeşitlilik gösteren şimdiki zaman eki Anadolu'daki ağız gruplarının belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Prof. Dr. Tuncer Gülensoy şimdiki zaman ekindeki bu çeşitliliği "Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki" başlıklı makalesinde ayrıntılı bir şekilde ifade etmiş, bu eklerin kullanıldığı ağızlar ayrı ayrı belirtilmiştir.⁴⁰

38 Leyla Karahan, "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması", TDK Yayınları, Ankara, 2011, s. 10.

39 Buran, "Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme", s. 43.

40 Tuncer Gülensoy, "Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki", TKA, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan, Ankara, 1985, s. 282-295.

Tahsin Banguoğlu "Anadolu ve Rumeli Ağızları" başlıklı ansiklopedi maddesinde Anadolu ağızlarının sınıflandırılmasında ölçü olarak kullanılabilen bazı özelliklere ve bu özellikleri taşıyan ağızlara değinmiştir.⁴¹

Ahmet Bican Ercilasun'un "Doğu Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması" adlı makalesi sınıflandırma çalışmalarında önemli bir kaynak özelliği taşımaktadır. Makalede önce bölgedeki ağızların karakteristik, fonetik ve morfolojik özellikleri verilir. Daha sonra Doğu Anadolu ağızlarının batı sınırı tespit edilir. Ayrıca bu makalede yine bölgenin güney ve doğu sınırlarının tespitinin mevcut malzeme ile şimdilik mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Doğu Anadolu ağızlarının sınıflandırılmasında, arka damak ünsüzü "ğ"nin iki ünlü arasında korunması, b > m değişmesi, kalınlık-incelik uyumsuzluğu, şimdiki zaman ekindeki değişmeler gibi özellikler ölçü olarak alınmıştır. Ardından bu özelliklerin oluşturduğu ağız gruplarına yer verilmektedir.⁴²

Batı Türkçesi içerisinde yer alan Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Kerkük Türkçesi arasında bile pek çok fonetik ve morfolojik farklar bulunmaktadır. Hatta 16. Yüzyılda Anadolu'nun ortasından Kıbrıs'a iskân edilen bugünkü Kıbrıs Türklerinin konuştukları Türkçe, kelime vurgusu ile fonetik ve morfolojik değerler açısından Anadolu ağızlarına göre farklılıklar gösterir. 1071 Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'ya akın akın gelen 24 Oğuz boyundan en az 23'ünün Anadolu'nun muhtelif yerlerinde yurt tuttıkları bugün Anadolu ağızlarında görülen farklı fonetik özelliklerin bu boyların ağız özelliklerinden kaynaklandığı bilinmektedir.⁴³

Anadolu'nun bugün birbirinden farklı ağızlarının bulunması 11. yüzyıldan itibaren bu topraklara yerleşen Oğuz boylarının farklı ağız özelliklerine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Anadolu'ya çeşitli zamanlarda ve çeşitli sebeplerle gelen Oğuz dışı Türk unsurlarla yabancı unsurların da bu ağızların oluşumunda önemli katkıları olmuştur. Aynı veya benzer özelliklere sahip bu ağızlar, tarihî ve etnik yapı ile bağlantılı olarak Anadolu'nun belirli yörelerinde kümelenmiştir. Bu kümeler, iç göçlerin meydana getirdiği kaynaşma ve karışmalara, iletişim araçlarının etkisine rağmen hâlâ varlıklarını sürdürmektedir. Ayırıcı ve belirleyici olarak bazı

41 Tahsin Banguoğlu, *Anadolu ve Rumeli Ağızları*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yay, C. I, s. 132-134.

42 Ahmet Bican Ercilasun, *Doğu Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TKA, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu Hatırasına Armağan, Ankara 1985, s. 219-223.

43 Gülensoy, " *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Ağızları Üzerine Düşünceler*", Boğaziçi Yay., Ankara 1993, s. 7.

ses, şekil ve sözdizimi özellikleri, Anadolu ağızlarının başlıca üç ana grup içinde toplanabileceğini göstermektedir. Bu grupları,

1. Doğu Grubu Ağızları
2. Kuzeydoğu Grubu Ağızları
3. Batı Grubu Ağızları

şeklinde sıralayabiliriz.

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarının bu sınıflandırma içerisinde Doğu grubu Ağızları içerisinde yer aldığına şahit olmaktayız. Bu nedenle Doğu grubu ağızlarının özelliklerine değinmekte faydalı bir yön görmekteyiz.

1. 5. 1. Doğu grubu ağızları

Bu ağız bölgesi, kuzeydoğuda Artvin merkez, Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli ilçelerini içine alır. Sınır çizgisi Rize ve Trabzon'un güneyinden geçer. Rize ve Erzurum arasındaki idarî sınır, aynı zamanda bu ağız bölgesinin de kuzey sınırıdır.⁴⁴ Gümüşhane'yi kuşatan sınır çizgisi, bu ile bağlı Torul ilçesinin kuzeyinden bir kavisle güneye doğru uzanır. Sınır çizgisi Erzincan, Tunceli ve Elazığ'ın batısından Malatya ve Adıyaman'ın doğusundan geçer. Şanlıurfa'nın Birecik ve Halfeti ilçelerini dışarıda bırakarak Suriye'ye ulaşır.⁴⁵

Bölgenin ağız özellikleri, doğu ve güneyde siyasi sınırları aşmış doğuda Azerbaycan Türkçesi, güney ve güneydoğuda Irak Türkmen ağızları ile birleşir. Güneyde Şanlıurfa, Doğu grubu ağız bölgesini, Irak Türkmen ağızları ile birleştiren bir geçiş bölgesi durumundadır. Doğuda; Tuzluca, Iğdır, Aralık ilçelerini içine alan Sürmeli çukurunda, Arpaçay ve Kısmen Kars merkezinde yerleşmiş bulunan Kars Azerilerinin ağız, güney grubu içerisinde yer alan Erivan, Nahçıvan, Ordubad ağızına; Çıldır, Arpaçay, Susuz, Selim ve Kars merkezinde yerleşmiş bulunan Kars Terekemelerinin ağız da Batı grubu içinde gösterilen Kazah, Ayrım-Borçalı ağızına bağlanır.⁴⁶

Doğu grubu ağız bölgesini, Kuzeydoğu grubu ağız bölgesi ile komşu yapan kuzey sınırı ile Batı grubu ağız bölgesi ile komşu yapan batı sınırı boyunca uzanan yerleşim merkezlerinde, bölgenin bazı ayırıcı temel ağız özelliklerinin zayıfladığı

44 Turgut Günay, "Rize İli Ağızları", Kültür Bakanlığı Yay, Ank.1978, s. 26.

45 Karahan, s. 54.

46 Ercilasun, "Doğu Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması", s. 221.

gözlenmektedir. Bu merkezler, Anadolu ağız bölgelerini birbirine bağlayan birer köprü durumundadır. Bölgenin kuzeyinde yer alan Ardahan, Olur, Oltu, Tortum, İspir, Gümüşhane ve Torul'da Kuzeydoğu ağız özellikleri; Erzincan'ın Kemaliye, İliç, Elazığ'ın Ağın ilçeleri ile Şanlıurfa'da Batı grubu ağız özellikleri kısmen kendini hissettirir. Bölgeler arasında çok sık görülen bu tedahüllerde Anadolu'daki Oğuz boyları arasında sosyal ve siyasî sebeplerden ötürü gerçekleşen yer değiştirmelerin ve bunun oluşturduğu etnik karışmaların rolü büyüktür. Nitekim 1071 yılında Anadolu'nun değişik yörelerine 23 Oğuz boyunun yerleşmesi farklı ağız yapılarının oluşmasına kaynaklık etmiştir. Bu düşünceden hareketle Doğu Anadolu ağızlarının oğuz kökenli olduğunu söyleyebiliriz. Doğu Anadolu ağızlarında görülen "h-" ilişmesi bu düşünceyi kanıtlamaktadır. "h-" ilişmesi konusunda Kaşgarlı Mahmut, "Oğuzların emir diyemediğini, bu sözcükte bulunan "elif" harfini h'ye çevirerek "hamir" şeklinde söylediklerini ifade etmektedir.⁴⁷

Oğuz boylarının Doğu grubu ağızları şu özelliklerinden bazıları ile Kuzeydoğu grubu; bazıları ile de batı grubu ağızlarından ayrılmaktadır:⁴⁸

1. Alınma kelimelerdeki uzun ünlüler bu ağızlarda kısalır: (çare)
2. Alınma kelimelerin ses yapısı gerileyici benzeşme yoluyla değiştirilir. (Ehmed)
3. Çok heceli kelimelerin sonundaki "ı, u, ü" ünlüleri "i" ünlüsü ile karşılanır. (gözi)
4. ħ ünsüzü bu ağızların karakteristik özelliğidir. (aldıħ)
5. ñ ünsüzü değişerek veya düzelerek kaybolmuştur. (aldın, baa, sehe)
6. Ön damak ünsüzü "g" iki ünlü arasında ve hece sonunda korunur. (döger)
7. Belirli bazı kelimelerde ön ses "y" ünsüzü düşmüştür. (ürek, igit)
8. Özellikle sayı isimlerindeki patlayıcı ünsüzler ikizleşir. (yeddi, sekgiz)
9. "g-r, p-r, b-r" ünsüzleri arasında yer değiştirme olayı bu ağızlarda yaygındır. (dorğu, körpü, kirbit)
10. İsimden isim yapma eki "-çi"nin tonlu şekli olan "-ci" bu ağızlarda kullanılmaz. (yolçı)
11. Teklik 1. 2. ve 3. şahıs tekil zamirlerinin yönelme hali "baan, sahan, oğan v. s" şeklindedir.

47 Gülensoy, "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Ağızları Üzerine Düşünceler", s. 19.

48 Karahan, s. 56.

12. "Öyle, böyle" kelimeleri "ele, bele" şeklinde yapılarına değiştirmiştir.
13. Zamir kökenli 2. Çoğul şahıs ve bildirme eki "-sız/-siz" şeklindedir. (gelesiz)
14. Çokluk 2. şahıs iyelik eki ve iyelik kökenli şahıs eki "-z" dir. (geldi-z, baba-z)
15. Şimdiki zaman ekinin ünlüsü dardır. (gel-iy, gel-ir, gel-i v. s)
16. Teklik 1. şahıs emir kipi hece kaynaşması ile yapısını değiştirmiştir. (söylim)
17. İstek eki "a/e" bütün şahıslarda işlek olarak kullanılır. (gel-em, gel-esiz)
18. Bu ağızlarda soru cümlesi genellikle vurgu ile yapılır.

Doğu Anadolu ağızlarına bu bilgiler ışığında geniş bir çerçeveden bakılacak olursa, Orhun Yazıtları ile Divan-ı Lügati't-Türk'te geçen küçük > küçük, üküş > çok, tal > acı, ağrı gibi pek çok kelimenin bazı fonetik ve morfolojik farklılıklara rağmen Doğu Anadolu ağızlarında yaşadığını; Doğu Anadolu bölgesinde yaşayanların gelenek ve görenekleriyle birlikte tam bir Türkmen özelliği gösterdiğine şahit olmaktayız. Bunlar göz önünde tutulursa Doğu Anadolu ağızları Anadolu ağızlarının bütünü içerisinde en ilgi çekici bir yapıya sahip olup Batı Türkçesi'nin ayrılmaz bir parçasıdır.⁴⁹

Tüm nitelikler göz önünde bulundurulursa Gümüşhane İli Şiran ve Köse İlçeleri Ağızları, Doğu Ağız Grubu içerisinde oluşmuş 4 alt ağız grubu içerisinde II. grupta yer bulmaktadır.⁵⁰

1. 6. Gümüşhane ağızı ile ilgili yapılmış çalışmalar

Gümüşhane ve Yöresi Ağızları ile ilgili yapılmış akademik çalışmalar şunlardır:

1. Murat Akçam, "Torul ve Kelkit Yöresi Ağızları", (Danışman: Leyla Karahan), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bilim Dalı, Ankara, 1999.
2. Turgut Acar, "Gümüşhane ve Yöresi Halk Ağızları (İnceleme- Metin-Sözlük), Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum, 1982.

49 Gülensoy, "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Ağızları Üzerine Düşünceler", s. 14.

50 Karahan, s. 58.

3. Sabri Özcan San, "Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağzları", Kültür Bakanlığı Yayınları/1212, Gençlik ve Halk Kitapları Dizisi/54, Ankara, 1990.

İKİNCİ BÖLÜM

2. Ses Bilgisi

Fonetik; insanlar tarafından konuşma amacıyla çıkarılan seslerin teşekkül tarzlarını; hece, kelime ve cümleleri meydana getirirken birbirleri üzerinde yaptıkları tesirleri; vurgu, ton, aralık bakımından istidat veya maksada göre uğrayabilecekleri durumu; tek kelime ile telâffuz olayını inceler.⁵¹ Fonetik yapı, ünlü ve ünsüzler olmak üzere 2 grupta incelenir. Gümüşhane iline bağlı Şiran ve Köse ilçelerinde fonetik yapı son derece zengindir. Bölgenin standart yazı dilinden farklı ve benzer özellikleri şu şekildedir:

2. 1. Ünlüler

2. 1. 1. Ünlü çeşitleri

İncelenen Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılan 8 ünlü dışında 14 ünlüyle birlikte 22 ünlü tespit edilmiştir. Yazı dili dışındaki ünlülerin büyük bir kısmı ara ses niteliği taşımakla birlikte fonem özelliği göstermez. Konuşma sırasında bir kelime içindeki ünlü ve ünsüzler birbirlerini etkileyerek boğumlanma noktalarını az veya çok değiştirir. Boğumlanma noktalarının değişmesi sonucu Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında tespit edilen diğer ünlüler şunlardır: [á], [â], [à], [ä], /è/, [ê], [é], [í], [î], [ï], [ó], [ò], [ô], [ú].

2. 1. 1. 1 /a/ Ünlüsü ve çeşitleri

[á]: Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında kullanılan bu ses, bir orta damak ünsüzdür.⁵² Normal "a" ünlüsünden dilin çekik, çene acısının dar durumda oynaklanması ile ayrılır.⁵³ Değişim e > á veya a > á şeklinde gerçekleşmiştir. e > á yönündeki değişim ise her iki ilçe ağızında da "asker" kelimesinde görülmektedir.

/a/ > [á]

áskerde 1/41, ádetleri 2/6, fákat 1/57, yáradan 4/7, cezálundururdılar 34/11, gağrámán 58/94, ásgere 61/29, biráz 65/59, taráfi 65/ 54.

51 Kaya Bilgegil, "Türkçe Dilbilgisi", Salkımsöğüt Yayınevi, 3.baskı. Erzurum, 2009, s. 282.

52 Ahmet Bican Ercilasun, "Kars İli Ağızları," GÜ Yayınları, Ankara, 1983, s. 51.

53 Mukim Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları," TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 20.

/e/ > [á]

ásgáre 1/66, ásgáre 3/39, asgár 56/104.

[á]: /a/ ile /o/ arasında boğumlanan bu sesin oluşmasında yuvarlak ünlüler ve dudak ünsüzlerinin etkisi vardır. Değişim yönü ise /a/ > [á], /o/ > [á] şeklindedir.

/a/ > [â]

pilâv 5/14, bâbam 12/14, bâbamda 16/7, paklâva 47/29, görungâ 61/21.

/o/ > [â]

ârda 32/43.

[â]: /a/ ile /ı/ arasında boğumlanan yan dar bir ünlüdür. Bu sesin oluşumunda çene /a/ ünlüsüne göre daha dar durumdadır.⁵⁴ Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında Şiran ilçesine ait bir örnekte görülmektedir. Bu değişim yönü /ı/ > [â] şeklindedir.

aşşāğâ 19/21.

2. 1. 1. 2. /e/ Ünlüsü ve çeşitleri

/è/: Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında örneklerine çok sık rastlanılan bu ses /e/ ile /i/ arasında boğumlanan kapalı bir ünlüdür. Kelimenin ilk hecesinde sistemli bir görünüm arz eder. /e/ > /è/, /i/ > /è/ değişimleriyle oluşan ve kapalı /è/ olarak isimlendirilen bu sesin asli olması konusu tartışılan bir noktadır.⁵⁵ Kelimenin ilk hecelerinde sistemli bir görünüm arz etmektedir.

/a/ > /è/

dêne 41/4, 57/13, êdetler 40/12.

/e/ > /è/

patatès 3/26, péygamberin 38/27, 67/10, bèyaz 17/13, şē 4/26, 57/29, yémehlerin 5/11, eşitdin 11/40, téléfonum 16/59, yèdi 15/118, 58/101, gèyiysin 56/103, gècesinde 61/68.

/i/ > /è/

vèr 1/53, eş 2/16, həc 8/3, 8/4, 9/6, gèdeyrum 10/27, hès 56/95, 60/4, gèt 60/60.

⁵⁴ Mehmet Dursun Erdem, Ramazan Bölük, "Antalya ve Yöresi Ağızları", Gazi Kitabevi, Ankara, 2012, s. 52.

⁵⁵ Daha geniş bilgi için bkz. Mehmet Dursun Erdem, Münteha Gül (2006; "Kapalı e (è) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi", *Karadeniz Araştırmaları, Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, S 11, Güz, Karam Yayınları, Çorum, s. 111-148.

[ê]: /e/ ile /ö/ arasında, hafifçe yuvarlaklaşmış; yarı yuvarlak, geniş, ince; yuvarlaklaştırıcı ünsüzlerin etkisi ile oluşan bir ünlüdür.⁵⁶ Değişim yönü genellikle /e/ > [ê] ve /ö/ > [ê] şeklindedir.

/e/ > [ê]

dêvlêtmüzü 3/21, dêvlet 21/14, 57/80.

/ö/ > [ê]

gêtdürdü 3/30, êyleydi 15/15, 56/11, 60/15, çêz 37/86, êyleleri 41/56, şeyle 43/15, 56/9, êyledür 60/19.

[é]: Boğumlanma noktası /e/ ile /i/ arasında ancak, /i/ sesine oldukça yakın ve daralmış bir ünlüdür.⁵⁷ Bu sesin meydana gelmesinde /y/ sesi ile birlikte /c/, /ç/, /ş/ gibi diş ünsüzlerinin de etkisi göz ardı edilemez. Değişim yönleri /a/ > [é], /e/ > [é], /i/ > [é] şeklindedir.

/a/ > [é]

ğadér 16/21.

/e/ > [é]

têlêfonum 16/59, herkêş 43/50, 56/109, 60/57, hanêfi 51/35,.

/i/ > [é]

gelêy 2/7, hêç 3/3, êşaret 25/41, êzleyrük 56/15, deyêrmen 62/20.

[ä]: Bu ünlü sözcüklerin ilk hecelerinde bulunur. Açık [ä] ünlüsü normal /e/'den biraz daha açık söylenir.⁵⁸ Boğumlanma noktası /e/'ye nazaran daha geridedir.

⁵⁹ Fazla yaygın olmayan bu sesin değişim yönü /e/ > [ä] şeklindedir

ällü 4/3, gâtmedü 5/20, gâtmem 8/15, dâyülde 58/86, gâtmişler 67/37.

⁵⁶ Sağır, "Anadolu Ağzlarında Ünlüler", *TDAY-Belleten* 1995, TDK Yayınları, Ankara, 1997, s. 382.

⁵⁷ Mehmet Dursun Erdem, Ramazan Bölük; "Kaş (Antalya Ağzı Ses Özellikleri Üzerine)", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/1 Winter 2011, p. 410.

⁵⁸ Selahattin Olcay, "Erzurum Ağzı", TDK Yayınları, Ankara 1995, s. 20.

⁵⁹ Ebru Silahşör, "Amasya Merkez Ağzının Ses Bilgisi Özellikleri", *Diyalektolog-Ağız Araştırmaları Dergisi*, Kış, 2010, S 1, s. 51.

2. 1. 1. 3. /i/ Ünlüsü ve çeşitleri

[i]: Boğumlanma noktası /ı/ ile /i/ arasında olan bir ara sestir. Orta damağın /i/'ye daha yakın bir bölgesinde boğumlanan ve /ı/ ile /i/ arasındaki ses basamağında bulunan önlüleşmiş bir /ı/ ya da arhlılaştırılmış bir /i/ ünlüsüdür.⁶⁰ Yarı önlüleşen bu /ı/ çeşidi daha çok ön ünlü olma yoluna girmiştir. ⁶¹ Daha çok /ı/ > [i], /i/ > [i], /a/ > [i], /o/ > [i] ve birkaç örnekte de /u/ > [i], /e/ > [i] değişmesi sonucu meydana gelmektedir. /y/ ünsüzünün darlaştırıcı ve önlüleştirici etkisini bu ünlü üzerinde de görmek mümkündür. Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılan Şimdiki zaman ekindeki /o/ ünlüsünün daralması buna örnek olarak verilebilir. Bunun yanında /ı/ > [i] değişiminde /c/, /ç/, /f/, /Ş/ ünsüzleri gibi diş ünsüzlerinin de etkisi vardır. /k/ art damak ünsüzünün arhlılaştırıcı etkisiyle /ı/ > [i] değişimi ortaya çıkar. Diğer değişimlerde de ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler söz konusudur.

/a/ > [i]

oriye 8/6, 21/16, 26/100, oriya 66/76, gociya 26/52, burıya 67/38.

/ı/ > [i]

çıkıdı 6/22, kılıyrum 9/64, yaşıdayım 33/15, inşaatçıyım 34/60, ayrılıyler 56/14, , fakırdım 57/7, fakırlıh 57/7, fakıırım 57/15, zopayı 62/44, yapılar 62/48, ğaynadiylar 61/17, gaçıylar 66/12.

/i/ > [i]

arazıda 2/20, cirit 15/21, herif 26/2, dáfin 32/63, çıhır 59/61.

/o/ > [i]

öliyır 26/88, dutmayı 44/35, gidiyırler 52/63, davranıyırlerdi 52/27, hoplayırler 52/17, oynıyırler 52/17, deyır 52/10, etmiyırler 52/6.

/e/ > [i]

zatın 43/51.

60 bkz. Zeynep Korkmaz, "Nevşehir ve Yöresi Ağızları," Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994a.

61 bkz. Korkmaz, "Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi(Fonetik)", Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994b.

/u/ > [ɨ]

olıy 25/58.

[ɨ]: Yarı yuvarlak, boğumlanma noktası /ı/ ile /u/ arasında bulunan bir sestir. Değişim yönü /u/ > [ɨ] şeklinde olup bu değişimde dudak ünsüzleri etkili olmuştur. Şiran ilçesinde örneklerine rastlanırken Köse ilçesinde ise örneği bulunmamaktadır.

/u/ > [ɨ]

yumırtası 1/3, fasilyenin 2/20, firunlarımız 2/28, mıstafa 2/36, yımirtaynan 3/16, dil 16/36, çavışların 21/7, tarımar 26/78, hamır 46/15, davıl 43/10, 51/66.

2. 1. 1. 4. /i/ Ünlüsü ve çeşitleri

[ɨ̇]: Yöre ağızlarında sistemli olmayıp ses değişimleri sırasında bir geçiş ünlüsü niteliği taşıyan /i/ ile /ü/ arasında boğumlanan bir sestir. Bu ses değişimi /ü/ > [ɨ̇] şeklinde birkaç örnekte görülmüştür.

/ü/ > [ɨ̇]

böyih 26/68, kıp 29/24, böyik 40/43, büyüği 64/25.

2. 1. 1. 5. /o/ Ünlüsü ve çeşitleri

[ó]: Yarı ince, boğumlanma noktası orta damak sınırına kayan, o ile o arası bir ünlüdür.⁶² Bölge ağızlarında daha çok /o/ > [ó] değişiminde karşımıza çıkar. /y/ sesinin önlüleştirci etkisiyle Şimdiki zaman çekimlerinde kullanılmaktadır.

/o/ > [ó]

sinór 14/57, ortalama 21/9, diyór 41/15, diyóruz 53/8, bilmiyór 58/15, dayanyór 58/39, geliyór 58/43, bağladıyór 58/50, gidiyór 64/30, istiyóruz 67/11.

[ó]: /o/ ile /u/ arasında boğumlanan bu ses daha çok /o/ > [ó] ve /u/ > [ó] değişimleri sonucu; birkaç örnekte de /a/ > [ó] değişimleri sonucu oluşur. /u/ > [ó] değişiminde ağızlarda yeni yeni oluşmaya başlayan genişlik-darlık uyumunun etkisi büyüktür. Şiran ağızında yukarıda bahsedilen değişim şekillerinin tümünden örnekler görülürken, Köse ağızında sadece /u/ > [ó] şeklinde "şöbe" kelimesinde görülmektedir.

62 Tuncer Gülensoy, *Kütahya Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara 1988, s. 22.

/a/ > [ô]

bóbada 10/84, bóbayı 10/84.

/o/ > [ô]

yöğudu 25/9, toğdör 15/17.

/u/ > [ô]

ôharı 9/25, şöbesinden 14/44, böğdā 21/12, yökarı 54/1, möhtaç 54/60, şöbeden 56/104, şöbenin 66/31.

2. 1. 1. 6. /ö/ Ünlüsü ve çeşitleri

[ô]: /ö/ ile /ü/ arası oynaklanan Türkiye Türkçesi ağızlarında pek rastlanmayan zayıflamış /ö/ ünlüsüdür.⁶³ Şiran ağzında diş ve dudak ünsüzlerinin etkisiyle oluşmuştur. Genelde /ö/ > [ô] ve /ü/ > [ô] şeklinde değişmeler gerçekleşmiştir. Köse ağzında bu ünlüye rastlanılmamıştır.

/ö/ > [ô]

köfte 1/20.

/ü/ > [ô]

hökümete 4/39, gözölce 10/80, yörüme 21/19, yörüyüz 42/23.

2. 1. 1. 7. /u/ Ünlüsü ve çeşitleri

[ú]: Yöre ağızlarında /u/ ile /ü/ arasında kullanılan bir orta damak ünlüsüdür. Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında bir kaç kelimde /u/ > [ú], /ü/ > [ú] değişimleri görülmektedir.

/u/ > [ú]

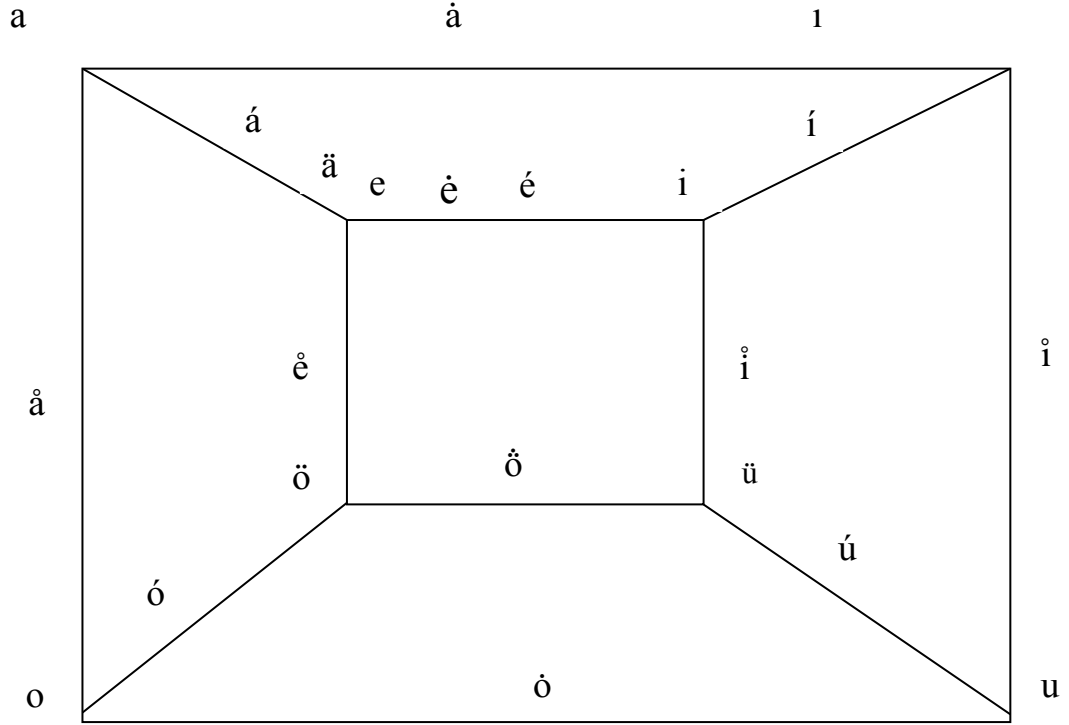
bebúqko 32/26, bebúko 32/24, mahsúlların 41/47, búçúhda 56/109, búçúh 60/16.

/ü/ > [ú]

⁶³ Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünlüler", s. 389.

zulüm 32/31, 62/69, 65/49.

Tablo 5: Şiran ve Köse İlçeleri Ağızlarında Ünlüleri Gösteren Şema

2. 1. 2. Ünlülerde uzunluk kısalık

Dilimizdeki var olan ünlüler henüz uzunluk ve kısalıklarına göre tasnif edilmemiştir. Bunun neticesinde de uzun ünlüler sorunu tam olarak çözüme kavuşturulmuş değildir.⁶⁴ Faruk K. Timurtaş, günümüzde bazı ağızlarda sistemsiz bir şekilde tespit edilebilen uzun ünlülerin bazı şiveler dışında bulunmadığı görüşündedir.⁶⁵ Gabain ise Ana Türkçede ilk hecede var olduğunun tasavvur edildiğini söyler.⁶⁶ Uzun ünlüler Irak'taki bütün Türk ağızlarında, Kabil Avşar ağızında, Afganistan Türkmen ağızında, Kuzeydoğu Bulgaristan Türk ağızlarında da tespit edilmiştir.⁶⁷ Türkiye Türkçesi ağızlarında ise konuyla ilgili ilk çalışmayı Z. Korkmaz yaparak Batı Anadolu

⁶⁴ Talât Tekin, *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Ankara, 1975, s. 34.

⁶⁵ Faruk K. Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul Üniv. Yay., İstanbul, 1977, s. 46.

⁶⁶ A. M. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, çev. Mehmet AKALIN, TDK Yay., Ankara, 1988, s. 33.

⁶⁷ Daha geniş bilgi için bkz. Alkaya 2008, Tabaklar 1996, 145; Buluç 1972, 181; Bozkurt 1978, 206-207; Bozkurt, 1981, 39-79; Dalı 1991,72.

ağızlarında asli uzun ünlülerin varlığını ortaya koymuştur.⁶⁸ Daha geniş bir çalışmayı ve Anadolu'nun tamamını kapsayan araştırmayı ise Erdem yapmıştır. Erdem'in çalışmasında Anadolu'nun hemen her bölgesinde asli uzunluklara rastlanmış ve bu uzunlukların listesi verilmiştir.⁶⁹

Türkçenin temel ses yapısına uygun olarak, bölgemiz ağızlarında da uzun ünlülere rastlanılmaz.⁷⁰ Şiran ve Köse ağızlarında çeşitli ses olaylarının etkisiyle oluşan birtakım örnekler haricinde ve yabancı asıllı kelimelerin dışında asli uzunluğa sahip ünlü bulunmamaktadır.

2. 1. 2. 1. Uzun /a/ Ünlüsü: /ā/

āmün 2/4, müslümān 1/45, zātan 3/23, cāhallar 11/8, hārīte 19/87, cihāna 32/30, cavāplandırdım 41/36, izinnāme 47/8, hāne 51/96, tābi 56/19, rāhmetlik 57/20, misāfirler 58/8, ziyāretler 58/106, vāzīfeni 60/17.

2. 1. 2. 2. Uzun /i/ Ünlüsü: /ī/

dīnimizce 27/32.

2. 1. 2. 3. Uzun /u/ Ünlüsü: /ū/

68 bkz. Korkmaz, "Batı Anadolu Ağızlarında Asli Vokal Uzunlukları Hakkında", *TDAY-Belleten 1953*, TDK Yay., Ankara, 1953, s. 197-203.

69 Erdem, "Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları", *Journal of Turkish Studies*, Volume 27/II, (ed. Sinasi Tekin-Gönül Alpay Tekin, Published at the Department of Near Eastern Languages and Literatures – Harvard University 2003, p. 79-110. Birincil uzun ünlüler konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Özcan Tabaklar, "Türkmen Türkçesi'nde Ünlülerin Uzun Okunmasını Gerektiren Durumlar ve Eklerdeki Uzun Ünlüler", *TDAY-Belleten 1994*, TDK Yay., Ankara, 1996, s. 145; Sadettin Buluç, "Mendeli (Irak Ağzının Özellikleri)", *Bilimsel Bildiriler 1972*, TDK Yayınları, Ankara, 1972, s. 181; Mehmet Fuat Bozkurt, "Kabil Avşar Ağzı", *TDAY-Belleten 1977*, TDK Yayınları, Ankara, 1978, s. 206-207; M. F. Bozkurt, "Afganistan'da Bir Türkmen Ağzı", *TDAY-Belleten 1978-1979*, TDK Yayınları, Ankara, 1981, s. 39-79; Hüseyin Dalli, *Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar*, TDK Yayınları, Ankara, 1991, s. 72; Alimova, Cıldız, "Kırgız Türkçesinde Asli Ünlü Uzunlukları", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, *Osman Nedim Tuna Armağanı*, (ed. Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN-Dr. Mehmet Dursun ERDEM, Volume 2/2, Spring 2007, p. 28-40; Cahit Başdaş, "Türkiye Türkçesinde Asli Uzunluk Belirtileri", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, *Osman Nedim Tuna Armağanı*, (ed. Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN-Dr. Mehmet Dursun ERDEM, Volume 2/2, Spring 2007, p. 89-101; B. Brendemoen, "Osmanlı ve Çağatay şiiirinde İmāle ve Asli Uzun Ünlüler", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, TDK Yayınları, Ankara, 1996; Halide Gamze İnce, "Asli Uzun Ünlülerin Kelime Sonundaki Ünsüzlerin Tonlulaşmasına Etkisi", *Büyük Türk Kurultayı Bildirileri*, Bilkent Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006, s. 608-619; Z. Korkmaz, "Batı Anadolu Ağızlarında Asli Ünlü Uzunlukları Hakkında", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. II, TDK Yayınları, Ankara, 1995; Z. Korkmaz, "Batı Anadolu Ağızlarında Asli Vokal Uzunlukları Hakkında", *TDAY-B 1953*, TDK Yay., Ankara, 1988. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 491-508; Z. Korkmaz, "Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vokal Uzunlukları)", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 443-458; Lajos Ligeti, "Türkçede Uzun Vokaller", *Türkiyat Mecmuası*, C. 7-8, 1942, s. 82-94; Talat Tekin, "Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler", Simurg Yayınları, Ankara, 1995; Osman Nedim Tuna, "Göktürk Yazılı Belgelerde ve Uygurcada Uzun Vokaller", *TDAY-Belleten 1960*, TDK Yay. Ankara, 1988, s. 213-282; Zikri Turan, *Teshil'in İmlâ Tezahürleri Işığında Eski Anadolu Türkçesinde Ünlü Uzunlukları*, Açığsöz Yayınları, Malatya, 1993; Hamza Zülfiyar, "Yabancı Kökenli Kelimelerde Uzun Ünlü Aşınması", *Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'a Armağan (Türk Kültürünü Araştırmaları Dergisi)*, XXXII/1-2, Ank. 1996, s. 393-402; M. Dursun Erdem, "Birincil Ünlü Uzunlukları ve İmāle", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, Fall 2008, s. 251-276.

70 Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 27.

usūlu 5/2, usūlumuz 13/87, memūrda 41/76, usūllar 56/3, 61/39.

2. 1. 2. 4. Aslında uzun olan ünlülerin normalleşmesi

Yabancı dillerden alınan kelimelerdeki uzun ünlülerin varlığı tam olarak korunmamaktır. Aynı kelime farklı köylerde uzun veya kısa şekliyle telaffuz edilmektedir. Aşağıdaki örneklerde ise ünlü uzunluklarının korunmadığı tespit edilmiştir.

hudutdaydım 57/31, nüfus 65/66, zaman 1/11, hazır 31/19, evlatımsın 37/75, zehmet 37/68, rehmetlik 39/2, mahsüllerin 41/47.

2. 1. 2. 5. Aslında normal uzunlukta olan ünlülerin kısalması

Fonetik sebeplerden dolayı normal ünlülerden bazıları yöre ağızlarında kısalmıştır. Ayrıca ünlülerin vurgusuz durumda ve çabuk konuşma sırasında kısalma eğilimi gösterdikleri tespit edilmiştir.⁷¹

Ünlü türemesi yoluyla alıntı kelimelerin başına gelen /ı/- ve /i/- ünlüleri genellikle kısadır.⁷²

İreyhanım 15/78, İrazi 4/38.

Yazı dilinde düşen cevher fiili /r/ sesinden sonra gelirse kısa olarak telaffuz edilir.

dermişki 17/29, varıdı 9/27, 59/58, varımış 10/63, 64/56, varısa 6/40, şehirmiş 68/40, neyİse 12/62, deyiİse 53/52, şöförİdüm 68/26.

Alıntı kelimelerde kelime ortasında türeyen /ı/, /i/, /u/ ve /ü/ ünlüleri kısa şekillidir.

idİris 56/1, üçİretini 4/55, emİrini 55/6.

Şıran ve Köse İlçeleri ağızlarında birinci ve üçüncü teklik şahıs iyelik ekini ve yükleme hâl ekini alan bazı kelimelerdeki /ı/, /i/, /u/ ve /ü/ ünlüleri kısalmıştır.

ellerİni 35/95, şeylerİni 23/28, adlarİni 39/56, eşyalarİni 62/4, döşlerİni 64/26.

2. 1. 2. 6. Hece kaynaşmasıyla oluşan uzun ünlüler

Bazı ünsüzler iki ünlü arasında yumuşayıp eriyerek bu iki ünlüyü bir uzun ünlü biçimine sokarlar.⁷³ Bölgemiz ağızında da /ğ/, /h/, /k/, /y/ ünsüzleri eriyerek uzun ünlüler oluşturur.

71 Gerhard Doerfer, "İran'daki Türk Dilleri", *TDAY-Belleten 1969*, TDK Yayınları, Ankara, 1989, s. 5.

72 Mehmet Aydın, *Aybastı Ağızı (İnceleme-Metin-Sözlük)*, TDK Yayınları, Ankara 2002, s. 15.

73 Aydın, s. 15.

müyane 6/35, mâcir 68/45, olâm 3/19, aşşâ 4/44, çarırdular 15/41 yapacâmız 18/16, sâbî 56/19, yaḥacâmızı 57/80, nerelisiz 3/53, gazianteplimisiz 23/20, anteplimisiz 65/14, öğretmenmisiz 65/14, nesiz 65/14, talebesiz 65/14, çoçunu 26/64, çolumuz 54/61, oldümüz 66/30, çoçün 56/32, çubüm mubüm 59/55, gorucük 61/9, evlendümü 15/4, ekmedümüz 62/64.

İki kelimenin birleşmesiyle de uzun ünlüler oluşur.

nēdek 9/84, nēdersiz 16/27, nēdecen 19/76, nēdecekler 63/56.

2. 1. 2. 7. Ünsüz düşmesiyle oluşan uzun ünlüler

Yöre ağızlarında kelime ortasında bulunan /f/, /g/, /ğ/, /h/, /k/, /k̄/, /l/, /n/, /r/, /v/, /y/ ünsüzleri düşerek kendinden sonraki ünlülerin uzamasına neden olur. Yok olmaya ya da ünlüleşmeye doğru giden ünsüzün kaybettiklerini, genellikle yanındaki diğer bir ünlü üzerine alır. Böylece yok almaya doğru giden sesin geride bıraktığı mirasla güçlenen ünlü daha belirgin ve boğumlanma süresi daha uzun güçlü bir ses hâline gelir.⁷⁴

allâ 15/114 sâdan 18/57, sâlıḥ 31/51, sâlimız 60/26, sabâ 27/57, ğâḥ 10/32, eveli 4/15, 65/35, bûdâ 11/45, bugdâ 61/21, ölüm 11/68, olan 13/10, 56/27 gümüşânenin 13/51, merâba 10/1, ondâ 10/36, sonâ 10/36, 56/110, bî 1/3, bēle 1/24, 60/5, çifçilünen 6/3, haydürünen 12/59, şöle 56/13, sōra 3/39, 56/15, gâvelerde 56/69, gümüşâneli 59/21, bōle 1/21, 58/45, öle 10/53, 62/25, şöle 12/22, 56/13 dēlette 10/46, dēlet 21/18, yūḥadan 15/96, 65/44, meşūr 12/7, 58/47, ūraşırduḥ 10/33, 64/76.

2. 1. 3. İkiz ünlüler

Yabancı dillerden alınan kelimeler dışında Türkiye Türkçesi yazı dilinde ikiz ünlülere rastlanmaz. Ancak Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime ortasındaki bazı ünsüzlerin düşmesi ünlülerin ikizleşmesine sebep olur.⁷⁵ Yöre ağızlarında /g/, /ğ/, /h/, /k/, /n/, /v/, /y/ ünsüzlerinin düşmesiyle ikiz ünlüler meydana gelir.

74 Ahmet Buran, "Çağdaş Türk Yazı Dillerinde ve Türkiye Türkçesi Ağızlarında İkincil Uzun Ünlüler", *II. Kayseri Ve Yöresi Kültür, Sanat Ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, Erciyes Üniversitesi, 10-12 Nisan 2006, Kayseri, Prof. Dr. Ahmet Buran Makaleler, Turkish Studies Yayınları, Ankara, 2008.

75 Ercilasun, "Kars İli Ağızları", s. 61; Efrasiyap Gemalmaz, "Erzurum İli Ağızları", (1.Cilt. Atatürk Ün. Yay. Erzurum, 1978, s. 119-125; Korkmaz, "Nevşehir ve Yöresi Ağızları", s. 42-44; Tuncer Gülensoy, "Kütahya ve Yöresi Ağızları", Ankara, 1988, s. 29-31; Emin Kalay, "Edirne İli Ağızları", TDK Yayınları, Ankara, 1998, s. 20-21; Cemil Gülseren, "Malatya İli Ağızları", TDK Yayınları, Ankara, 2000, s. 49-50; Fatma Özkan, "Osmaniye Tatar Ağzı", TDK Yayınları, Ankara, 1997, s. 12-13; Ahmet Günşen, "Kırşehir ve Yöresi Ağızları", TDK Yayınları, Ankara, 2000, s. 29-31; Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 72-74.

İkiz ünlüleri yükselen, eşit ve alçalan ikiz ünlüler olmak üzere üç başlıkta değerlendirebiliriz.

2. 1. 3. 1. Yükselen ikiz ünlüler

Birinci unsuru ikinci unsurundan daha dar olan ikiz ünlüler, yükselen ikiz ünlüler diye adlandırılır.⁷⁶

ayla 16/34, çobanla 40/41 mezarla 57/71, beşle 3/63, birle 8/15, seferberle 58/89, talimle 18/29, duşını 1/81, puarı 18/73, muamelesi 34/38, muacirlikde 39/27, muacirliğinde 64/30.

2. 1. 3. 2. Eşit ikiz ünlüler

Genişlik ve darlık bakımından her ikisi de aynı olan ikiz ünlülere eşit ikiz ünlüler denir.

ayaam 3/4, saabım 4/2, aatsız 8/5, saarlar 59/70, aabeyim 65/26, keşgee 1/7, böree 2/14, deel 1/59, 56/37, görenee 58/2, pisljnin 5/38, askerlij 57/30, soan 2/23, doanda 11/76, doan 61/1, doğduunda 2/48, uurlarlar 67/55, çocuu/4/53, düün 6/33, düür 56/18.

2. 1. 3. 3. Alçalan ikiz ünlüler

İkinci unsuru birinciye göre dar olan ikiz ünlülere alçalan ikiz ünlüler denir.⁷⁷

allayn 6/10, dattır 8/39, başlasın 9/68, aızdan 61/4, saır 57/11, tereyayla 58/68, deşti 2/2, meslejm 6/2, köpejn 57/38, deilde 58/13, douda 28/24, çounluğu 34/24, doumlu 59/1, yóurdunan 60/27, böühler 2/48, köün 3/22, 60/58, döüştük 61/10.

2. 1. 4. Ünlü uyumları ve ünlü benzeşmeleri

Türkçede kelimelerin önlük-artlık ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirlerine uymasına ünlü uyumu adı verilir. Bu olay Türkçenin göze çarpan en önemli özelliklerinden biri olup ek ve köklerde bir kelimenin ünlüleri, yukarıda belirtilen yönlerden birbirlerine benzerler.⁷⁸ Anadolu'nun pek çok ağzında ünlü uyumu dikkati çekecek kadar belirgin ve kuvvetlidir.⁷⁹

⁷⁶ Erdem, "Asarcık Ağzı", OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2001, s. 29.

⁷⁷ bkz. A. Buran, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara, 1997, s. 30.

⁷⁸ Erdem, *Asarcık Ağzı*, s. 30.

⁷⁹ Gülensoy, "Rumeli Ağzlarının Sesbilgisi Üzerine Bir Deneme", *TDAY-Belleten 1984*, TDK Yay., Ank. 1987, s. 99.

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında ünlü uyumları önlük-artlık, düzlük-yuvarlaklık ve Türkiye Türkçesi ağızlarında yeni gelişmeye başlamış olan genişlik-darlık uyumu olarak üç bölüm hâlinde incelenecektir.

2. 1. 4. 1. Önlük artlık uyumu

Önlük-artlık bakımından vokal uyumu, Türkçede her devirde sağlamdır.⁸⁰ Standart dilde yabancı dillerden dilimize giren ve önlük-artlık uyumuna aykırı kelime ve eklerin Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında uyuma girdikleri görülür. Ancak /y/ ünsüzünün önlüleştirici ve daraltıcı etkisiyle önlük-artlık uyumuna aykırı biçimler ortaya çıkmıştır. Genel olarak Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında önlük-artlık uyumu yerleşmiş durumdadır.

2. 1. 4. 1. 1. Alıntı kelimelerde önlük artlık uyumu

Önlük-artlık uyumu daha çok Arapça ve Farsça sözcüklerde olmak üzere yabancı dillerden alınan kelimelerde etkisini gösterir. Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarına çeşitli sebeplerle giren ve yerleşen bazı kelimeler ilerleyici ve gerileyici benzeşme yoluyla dil benzeşmesinin etkisi altına girmiştir.

İlerleyici Benzeşme Yoluyla:

/a/-/e/ > /a/-/a/: adatlarımız 17/85, bahçanın 66/31, habar 10/60, 65/50, ataşa 9/4, ataşına 56/84, zatan 14/51, 56/119, rahmatlık 58/96, barabar 2/42, 60/56, ziyaret 4/52, 68/53.

/a/-/i/ > /a/-/ı/: fakırlığı 14/41, camıda 10/98, 57/70, nasıbın 32/12.

/a/-/i/ > /a/-/a/: sağıbsızım 4/4.

/a/-/ü/ > /a/-/ı/: fasılya 11/44.

/e/-/a/ > /e/-/e/: ceneze 2/55, 61/39, eses 44/1, mezeri 13/75, 67/57, mesele 12/76, 67/66, meydana 31/65, ezeni 43/47, ezen 64/42.

/o/-/ö/ > /o/-/o/: şofor 53/37, 66/21.

/u/-/ü/ > /u/-/u/: zulüm 62/68.

Gerileyici Benzeşme Yoluyla:

/e/-/a/ > /a/-/a/: esas 6/3, 47/37, esgerlüh 5/13.

⁸⁰ Timurtaş, s. 26.

/a/-/e/ > /e/-/e/: dene1/55, 57/13, tene 9/40, 59/44, rehmetlik 1/41 ehmed 31/99.

/i/-/a/ > /ı/-/a/: nışan 15/39, nışanlanduk 56/2, istanbulda 26/56.

/ü/-/u/ > /u/-/u/: nufusum 23/41, nufusumuz 65/66.

/u/-/ü/ > /ö/-/ü/: böyün 63/31, bökünkü 15/65.

Ayrıca barabar 1/87, amanat 51/72 örneklerinde çift yönlü benzeşme söz konusudur.⁸¹

Bazı alıntı kelimelerin ortasındaki ünlünün düşmesi sonucu uyuma tabi oldukları tespit edilmiştir.

dağka 57/10, dağkan51/40.

Bazı alıntı kelimelerde uyuma aykırılık söz konusu değilken bu kelimelerin ünlüleri ön sıralı ünlülerden art sıralı ünlülere, art sıralı ünlülerden ön sıralı ünlülere dönüşmüştür.

hızmatçıya 14/44, hüdütdeydim57/30.

2. 1. 4. 1. 2. Yazı dilinde uyuma girmeyen unsurların Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarındaki durumu

Şiran ve Köse ilçeleri ağızları önlük-artlık uyumu yazı diline nazaran daha gelişmiş durumdadır. Yazı dilinde önlük-artlık uyumuna uymayan bazı sözcükler Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında uyuma girmiştir.

birez 15/112, 65/68, hangısını5/15, hanı10/9, 56/39.

Yazı dilinde önlük-artlık uyumuna uymayan -yor, -daş, -ki eklerinin Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında uyuma tabi oldukları görülür.

-yor ekinin uyuma girdiği örnekler tespit edilmiştir.

geliyir 52/52, gidiyir 52/52.

-daş eki, ğardaşım 3/11, ğardaşımız 9/25, ğardaşımın 9/47, ğardaşlarım 11/5, ğardaş 15/53 gibi örneklerde önlük-artlık uyumuna uymuştur.

2. 1. 4. 1. 3. Önlük artlık uyumunun bozulması

Önlük-artlık uyumunun bozulmasında önlüleştirci ve daraltıcı bir özelliğe sahip olan /y/ ünsüzünün büyük etkisi vardır. /y/ fonemi, genel dilde, belli kurallara göre

81 bkz. Turgut Günay, "Rize İli Ağızları", Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1978, s. 49'da baraba.

kendisinden evvelki /e/, /a/ ünlülerini /i/, /ı/ ünlülerine çevirir.⁸² Şimdiki zaman eki kararsızdır. Bu eki aynı kaynak kişiden farklı biçimlerde duyabilmek mümkündür.

Şimdiki zaman çekimi esnasında önlük-artlık uyumu, art sıradan ünlülere sahip kelimelere ön ünlülü eklerin getirilmesi ve ön sıradan kelimelere tabiatıyla art ünlülü şekillerin getirilmesi suretiyle iki şekilde bozulur.⁸³ Ayrıca şimdiki zaman ekinin uyuma aykırı oluşunu, ekin, nispeten yeni bir gelişme sonucu meydana gelmesiyle açıklayabiliriz.⁸⁴ Her iki ilçe ağzında da karşılaştığımız örnekler şunlardır:

ğatiyeler 2/29, oyniyirler 52/21, yiyruz 40/26, bilmiyo 53/11, bilemiyorum 53/2, geçiyor 53/5 bitiyo 64/8, istiyo 64/21, didiyo 64/27, ediyosun 64/26, geliyo 64/31, gidemiyo 64/39, yediriyo 61/55, yayiyler 32/112, yıhiyeler 32/113, sayiyler 50/40, oturiyruh 12/37.

Görülen geçmiş zaman birinci çokluk şahıs eki çekiminde önlük-artlık uyumu her iki ilçe ağzında da bozulmuştur.

gelirdih 2/17, geldih 9/16, geydih 11/16, yedihden 14/92, eşitdih 56/86, geldihden 58/43, yedihden 58/49, gitdih 59/3, istediğ 60/8.

Görülen geçmiş zaman üçüncü teklik şahıs eki çekiminde önlük-artlık uyumu Köse ilçe ağzında bozulmuştur.

oldi 56/74, hırtlıhteydi 57/66, gırıldı 59/55, gahdi 60/10, garişdi 65/33.

-ki aitlik eki her iki ilçe ağzında da bazı örneklerde önlük-artlık uyumuna girmemiştir.

başındaki 2/43, burdaki6/31, ordaki, 19/91, 57/38.

-ken zarf-fiil eki her iki ilçe ağzında da önlük-artlık uyumuna aykırılık gösterir.

yolluykene 3/59, çocuğken 3/44, yayledeyken 12/85, takımındayken 13/39, burdaykene 23/47, oynarken 57/8, çobanyken 58/101, ararken 58/103.

-leyin isimden isim yapım eki de her iki ilçe ağzında önlük-artlık uyumuna aykırılık gösterir.

sabahleyin 13/30, 68/16, çıktıkleyin 32/83, sabāleyin 35/28, gariştihleyin 53/10.

82 Ömer Asım Aksoy, "Gaziantep Ağzı", C. I, TDK Yayınları, İstanbul, 1945, s. 87.

83 Aydın, s. 18.

84 Mecdut Mansuroğlu, "Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu", *TDAY-Belleten 1959*, TDK Yay., Ankara, 1988, s. 89.

-daş ekinin her iki ilçe ağzında uyuma giren örnekleri olduğu gibi uyuma aykırı şekilleri de vardır.

kardeşim 15/115, ğardeşi 34/30, ğardeşi 56/32, kardeşmişler 58/52.

Ünlü uyumuna göre ekleşen yönelme hâl ekinin art sıradan ünlülerle bulunduğu bazı örneklerde /y/ ünsüzünün de önlüleştirci etkisiyle ünlü uyumuna aykırı bir ekleşme meydana gelir.

buriye 21/17, 31/38.

2. 1. 4. 1. 4. Kökte ünlü değişmesine dayanan önlük-artlık uyumu

Yöre ağzlarında bazı kelimelerin art ünlüleri çeşitli nedenlerden dolayı ön sıraya, ön ünlüleri de art sıraya geçmiştir.

emme 1/24, çentesi 36/17, hüdütdeydim 57/30, hızmatçıya 14/44.

2. 1. 4. 2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Diğer bir adı da dudak benzeşmesi olan düzlük-yuvarlaklık uyumu, yalın ya da ekler ile genişletilmiş kelimelerde, ünlülerin düzlük-yuvarlaklık bakımından ilk hece ünlüsüne göre ayarlanması olayıdır.⁸⁵ Yani bir kelimenin ilk hecesinde düz bir ünlü varsa sonraki hecelerde de düz, yuvarlak ünlü varsa sonraki hecelerde dar-yuvarlak veya düz-geniş ünlülerin kullanılması şeklinde ifade edilebilir.⁸⁶ Düzlük-yuvarlaklık uyumu, önlük-artlık uyumu gibi Türkçenin ilk devirlerinden itibaren genel bir kural olarak karşımıza çıkmaz.⁸⁷ Bununla birlikte düzlük-yuvarlaklık uyumunun, Orta Osmanlıca devresinde hızlı bir biçimde gelişmeye başladığı tahminleri doğrudur.⁸⁸

Şiran ve Köse ilçelerinde düzlük - yuvarlaklık uyumu yuvarlaklaşma eğiliminde karşımıza çıkmaktadır.

Düzlük-yuvarlaklık uyumunun sağlam bir görünüm arz ettiği yöre ağzında bazı kelimeler yazı dilinden farklı olarak düzleşme eğilimindedir.

fasılya 11/44 mevlit 27/36, davıl 31/61, fasilya 21/12, sabın 31/17, ifağı 64/24, onı 32/41, 56/71, hamır 46/3, sıfıralara 31/23, sıfrasında 56/59.

Ayrıca yazı dilinde uyuma girmeyen şimdiki zaman eki çekimlerinin bazılarında düzleşme ve darlaşma sonucunda uyum görülmektedir.

85 Korkmaz, "Nevşehir ve Yöresi Ağzları", s. 53.

86 Nurettin Demir ve Emine Yılmaz, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yay, Ankara 2006, s. 161.

87 Aydın, s. 19.

88 Hayati Develi, "Evlîya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar", TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 49.

tanımayırım 9/6, bahamıyırım 10/44, bilmeyirim 26/2, bilemeyirim 66/63, dëyrimya 56/22.

2. 1. 4. 2. 1. Düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulması

Şimdiki zaman eki bazı durumlarda düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmesinin yanında bazı durumlarda da uyuma aykırılık göstermiştir.

veriyolar 20/13, geliyolar 20/12, 67/41, istiyolar 20/12, gidiyolar 59/5, diyolar 64/20, kesiyolar 64/20.

Gelecek zaman çekiminde de uyumun bozulduğu görülür.

olıcağ 33/37, olıcak 48/40.

Bazı örneklerde ise Eski Türkiye Türkçesindeki asli biçimlerin devam ettirilmesi hadisesine dayanan düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı kullanımlar tespit edilmiştir.⁸⁹

gëlürdü 34/45, 37/47, 61/3, gëtürürdüler 61/3.

Geniş zaman ekinde uyum bozulmuştur.

gelür 1/50, 64/68, verürler 2/11, birikür 2/12, verür 68/21.

Görülen geçmiş zaman üçüncü şahıs çekimlerinde uyum bozulmuştur.

çaldu 3/12, bişürdiler 43/17, büşürdiler 43/18, bindürdiler 12/80, yerdüler 60/65.

Görülen geçmiş zaman birinci çokluk şahıs eklerinde uyum bozulmuştur.

yaparduğ 1/1, ğırarduğ 1/4, atarduğ 1/6, ğalğduğ 4/56, dolaşduğ 4/60, yaşamaduğ 5/37, yaptığ 6/6, bekledüh 10/96, çalıştuğ 15/48, galduğ 9/20, yollamaduğ 9/46, çıharduğ 57/67, ūraşduğ 64/76, şaşurduğ 65/38, gördüh 58/104.

Fiillerin birleşik çekimlerinin hikayelerinde de durum aynıdır.

yapıyduğ 4/28, 62/43, ğalhyıduğ 15/46, bahtuk 32/108, ğurudyduğ 31/39, eliydüh 31/39, yetişdüdü 12/36, evlendüh 25/2, doldururduğ 1/70.

Görülen geçmiş zaman birinci teklik şahıs eklerinde uyum bozulmuştur.

biçdüm 3/25, geldüm 3/30, verdüm 5/3, gitmedüm 10/38, bindüm 21/31, işitmedüm 49/36, birağdum 49/32, söktüm 50/8, düştük 56/48, yaptum 51/10, 59/16, sayardum 65/5, yapmadum 68/28, annadabildüm 56/42, evlendüm 60/1.

Fiillerin birleşik çekimlerinin hikayelerinde de durum aynıdır.

galacağdum 17/7, ekiydüm 15/107, söylüydüm 36/33, götürüydüm 46/11.

⁸⁹ Timurtaş, "Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları I Ses Bilgisi", *TDAY-Belleten* 1960, Ankara 1960, s. 95-144.

Eski ve asli şekillerin korunmasıyla düzlük- yuvarlaklık uyumu bozulmuştur.⁹⁰

ayru 4/24, ayu 40/35, için 5/39, altun 2/48, 60/81, yaluzuz(Yaluğuz)16/17, değül 40/21, saru 5/15, artuğ 1/3, 56/11, sarubaş 57/49, ğarşuların 26/71, çarşudan 54/66.

Fiil çekimlerinin birinci çokluk şahıs eklerinde düzlük- yuvarlaklık uyumu bozulmuştur.

ederük 1/4, ataruğ 1/4, yapıyruğ 1/71, haşlaruğ 2/22, bağlaruğ 3/15, çalışıyruğ 4/5, yapmayruğ 60/26, alıyruğ 60/31, yerleşmişük 32/30, getmişük 32/30, giderük 56/11, ekerük 57/49, biçerük 60/39, gidiyruk 63/6, döşeyruk 63/9, açıyruk 63/9, kesiyruk 63/10.

Düzlük- Yuvarlaklık uyumuna aykırı örnekleri olan eklerden bir kısmı da yapım ekleridir. +cık, +lı, +lık, -k, -dır, -r eklerini bünyesinde yuvarlak ünlü bulunduran +cuğ, +lu, +luğ, -(u)ğ, -(ü)ğ, -dur, -(ü)r şekilleri ile örneklemek mümkündür:

azcuğ 4/34, gıçlu 4/4, aÇluğ 4/47, nişanlı 32/4, delüganlu 32/68, ğarlu 57/83, başluğ 56/24, yoğluğ60/68, zenginlüh 60/68, ayrılığ 11/13, açuğ 56/7, esgügün47/4, yayuğa 59/71, ğaldururlar 2/55, galdur 57/33, yedür- 37/69, bişür- 2/21.

Yazı dilimizde -ık ile biten ve belki de aynı yolla meydana gelen isimlerde bu yöre ağızlarında analoji yoluyla ı sesi yuvarlaklaşmakta ve uyum bozulmaktadır.⁹¹

ğaşuğ 50/22, çaruğ4/12, artuğ4/20, 56/11.

Türkçede dudak ünsüzleri b, m, v, p ile kurulan kelimeler düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozar.

demür 26/61, çevürdük 32/114, çevürdüler 66/22, hamur 4/19, 66/55, çavuşluğu 17/6.

Fakat metin derlediğimiz Şiran ve Köse ilçelerinde yuvarlak ünlüler yanlarındaki ünsüzlerin etkisiyle daralarak kelimeyi uyuma sokar.

hamır 4/23, çavişların 21/7, fasilyenin 2/20.

"-dık" sıfat - fiil eki uyumu bozar.

giderdühde 12/30, geldiği 57/44, geldiğimiz 31/79, bişdühden 58/66, aldığı 62/67.

⁹⁰ Ercilasun, s. 81.

⁹¹ Ercilasun, s. 81.

Ki bağlacı yazı dilinde olduğu gibi araştırma yaptığımız bölgede de düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozar.

halbuki41/29, 68/18.

Soru eki "mi" bir kaç örnekte yuvarlaştığı görülmektedir. Genel olarak uyumlu bir ektir.

yemehler mü 11/19, ne mü 3/17.

Bildirme üçüncü şahıs ekinde düzlük- yuvarlaklık uyumu bozulmuştur.

vardur 2/14, 60/23, şeydür 1/14, beskimetdür 1/69, senedür 63/19.

2. 1. 4. 3. Genişlik-darlık uyumu

Derleme yaptığımız bölge ağızlarında kalınlık - incelik, düzlük yuvarlaklık uyumları ile birlikte genişlik- darlık uyumunun varlığı da hissedilmektedir. Yabancı kökenli kelimelerin söylenişleri doğal dil ve dudak benzeştirmelerinden çok çenenin belirgin hareketi ile şekillenmektedir.⁹²

Genellikle alıntı kelimelerden oluşan genişlik- darlık uyumuna giren örneklerden bir kısmını şöyle sıralamak mümkündür:

esgerlüh 5/13, mezeri 67/57, zātan 3/23, cāhallar 11/8, zahraların(zahire) 16/51, ehmed 31/99, esas 47/37, şeer (şehir) 60/57.

Bu uyuma uygun olmayan örnekler ise şunlardır:

dohtur 6/15, dohturlarda 10/37, patatis 6/19, büyük 1/6, böyüh 66/69, yörürdü 37/87, sena 12/48, 62/73, heman 41/34, 56/14, buriye 21/17, buriya 21/17, yazıcahsıyız 16/37, patatiS 63/18, gezmiyen 25/47, domatis 12/42.

2. 1. 5. Ünlü değişimleri

2. 1. 5. 1. Art ünlülerin önlüleşmesi

Art ünlülerin önlüleşmesinde özellikle /y/ ünsüzünün çok etkili olduğu görülmektedir. Bunun yanında boğumlanma noktası ağzın ön kısmı olan ünsüzler de art ünlüleri önlüleştirir.

/a/ > /e/ değişimi: Daha çok alıntı kelimelerde ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler yoluyla ortaya çıkmıştır.

dene 1/23, 54/13, ceneze2/55, 57/55, ebdes 31/70, ehmed 31/99, ameliyet 21/38, rehmet 2/15, İreyhen 11/29, hasteyim 31/10, devatlı 32/6, manesinden 51/84, tamam 12/82, evliye 3/39, heyirli 2/690, 57/85, heftede 51/80, faget 58/86,

⁹² Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 46.

hemd3/41, nemaz 4/60, gadeyif 33/31, çentesi 36/17, emme 1/24, zehmet 37/68, teze50/37, tezelemenin 56/95.

Bu değişim bazı örneklerde /r/ ve /l/ ünsüzlerinin etkisiyle meydana gelir.

mesele 2/46, 58/28, mezeri 13/75, 67/57, birez 15/112, 56/48, müselle 61/53, ezen 64/40, ezeni 43/47, erazisi 57/41, ille 36/15.

bene 1/9, 9/56, 56/45, 57/13. sene 9/77, 11/45, 56/82, 67/61,

/a/ > [á] değişimi: Bu değişime /a/ > /e/ değişiminin tamamlanmamış biçimi de denebilir.

áskerde 1/41, ádetleri 2/6, fákat 1/57, cezálundururdılar 34/11, ğaĥráman 58/94, biráz 65/59, ásgere 61/29, taráfi 65/ 54.

/a/ > /i/ değişimi: buriye 21/17, 31/38, oriye 33/51, harib 17/23.

/i/ > [í] değişimi: /i/ > /i/ değişiminin tamamlanmamış biçimidir. Bazı örneklerde ekleşme sırasında /y/ ünsüzünün önlüleştirici etkisiyle meydana gelir. Ayrıca bu değişim /ç/, /c/ ve /r/ ünsüzlerinin önlüleştirici etkisiyle kelime kökünde de görülür.

kılıyrum 9/64, yaşındayım 33/15, inşaatçıyım 34/60, ayrılıyler 56/14, gaçıyla r66/12, zopayı 62/44, yapılar 62/48, ğaynadıylar 61/17, çıkdı 6/22, faķırídım 57/7, faķırlıĥ 57/7.

/i/ > /i/ değişimi: sif 33/31, gadeyif 33/31, 36/3, razi 3/68, yarin 21/38, yukari 65/64.

/o/ > /i/ değişimi: Bu değişim sadece şimdiki zaman ekinde görülür. geliyir 52/52, yidiyirler 52/52, gidiyir 52/52.

/u/ > /ü/ değişimi: Bir örnekte tespit edilen bu değişim önlük-artlık uyumuna bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

hüdütdeydim 57/30.

2. 1. 5. 2. Ön ünlülerin artlılaşması

Ön ünlülerin artlılaşması özellikle art damak ünsüzü /ğ/, /ķ/, [ñ] ve gırtlığa yakın boğumlanan ünsüzlerin yanında ön ünlülerin artlılaşma temayülü gösterdikleri tespit edilmiştir. Yine ön ünlülerin artlılaşmasında benzeşmelerin önemli bir rolü vardır.

/e/ > /a/ değişimi: Bu değişim daha çok alıntı kelimelerde ilerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmeleri yoluyla meydana gelir .

asas 6/3, ataşa 9/4, ataşına 56/84, barabar 2/47, 57/28, bahçada 4/5, bahçanın 66/31, emanatı 51/50, habar 10/60, 65/50, satan 51/39, zatan 14/51, 34/82, 67/13.

/e/ > [á] değişimi: Ünlü benzeşmeleriyle meydana gelir.

ásgáre 1/66, ásgáre 3/39, asgár 56/104, hatcá 43/1.

/e/ > [ä] değişimi: ällü 4/3, gätmedü 5/20, gätmem 8/15, dáyülde 58/86, gätmişler 67/37.

/i/ > /a/ değişimi: cāhallar 11/8, sahablık 52/5, sahabı 57/25, mahna (bahane) 53/52

/i/ > /ı/ değişimi: İlerleyici ve gerileyici benzeşme yoluyla daha çok alıntı kelimelerde kelime başında, ortasında ve sonunda görülür.

ahırı 8/14, ıstanbulu 10/65, camiya 5/32, camıda 56/109, nışan 6/10, arazımız 2/19, hizmet 15/28, vahtıt 43/24, nışanlanduk 56/2, faķırım 57/15, ihtılal 65/50, ihtıyarım 43/57, yanı 1/6, 56/6, yahnı 1/28, 58/58, hızmançıya 14/42.

/i/ > / í / değişimi: /i/ > /ı/ değişmesinin bir ara safhası olarak görülen bu değişikliğe az rastlanır:⁹³ arazıda 2/20, cirit 15/21, faķırlıh 57/7.

/ü/ > /u/ değişimi: Ünlü benzeşmeleri sonucu meydana gelir. nufusum 43/21, nufusumuz 65/66, otoboS 10/93, tuşman 40/42.

/ü/ > [ú] değişimi: Çok yaygın olmayan bir kelimedede görülen değişikliktir: zulúm 32/31, 62/68.

2. 1. 5. 3. Düz ünlülerin yuvarlaklaşması

/i/ > /ü/ değişimi: Dudak ünsüzlerinin etkili olduğu bu değişim bir tür arkaizimdir.⁹⁴ müsafırlırimüzi 6/25, gétürdüler 8/20, 65/17.

/i/ > /u/ değişimi: Bu değişimde asli şeklin muhafazası söz konusudur.

Çünkü Eski Türkçedeki şekli uçun“dur, daha sonra üçün > için > için şeklini almıştır.⁹⁵

uçun 51/46.

/a/ > /o/ değişimi: pilov 16/38

/a/ > [ò] değişimi: bóbada 10/84, bóbayı 10/84.

/e/ > /ö/: dövletlere 10/54, yövmiyeden 39/66, töbe 51/90.

/e/ > [ê] değişimi: dēvlētümüzü 3/21, dēvlet 21/14, 57/80.

93 Ercilasun, s. 87.

94 Ahmet Caferoğlu, "Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri", *TDAY-Belleten 1964*, TDK Yayınları, Ankara, 1964, s. 12.

95 Muharrem Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", Bayrak Basım-Yayım-Tanıtım, İstanbul 1998, s. 370.

/ı/ > /u/ değişimi: şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında ı > u değişiminden çok Eski Anadolu Türkçesindeki yuvarlak ünlülerin devam ettirilmesi söz konusudur.⁹⁶ Yazı dilimizde düzleşen bir çok kelime Anadolu ağızlarında yuvarlak şekliyle devam etmektedir. Bu sebeple Anadolu ağızları, düzleşme bakımından oldukça geridedir.⁹⁷

ayru 4/24, ayu 40/35, altun 2/48, 60/81, yalnız (Yaluğuz) 16/17, saru 5/15, artuğ 1/3, 56/11, sarubaş 57/49.

Kıpçak şivesinin belirtileri olarak görülen "u" nll ekleri olan örneklere rastlanır.⁹⁸

artuğ 1/3, 56/11, atarduğ 1/6, ęalęduę 4/56, yaşamaduğ 5/37, yaptıuğ 6/6, alıştuğ 15/48, ışarduğ 57/67, raşduğ 64/76, ęařuę 50/22, aruğ 4/12.

Dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle düz ünlüler yuvarlaklaşmıştır.⁹⁹ puarı 18/73.

/i/ > // değişimi: nl benzeşmesi ve dudak ünsüzlerinin etkisiyle ortaya çıkar: demre 24/29, cevzn 26/89, ecevt 24/12, in 3/39, 56/77, tyd (iftyidi) 11/53, t(ift) 56/65, efendm 41/47, bişürdiler 43/17, bişürseler 60/20.

2. 1. 5. 4. Yuvarlak nllerin düzleşmesi

şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında yuvarlak ünlülerin düzleşmesi olayı daha çok şimdiki zaman çekimlerinin düzlük-yuvarlaklık uyumuna girme çabası sonucunda gerçekleşir. Bunun yanında bazı Türkçe ve bazı alıntı kelimelerde meydana gelmektedir.

/u/ > /a/ değişimi: mahacirliğe 31/63.

/u/ > /ı/ değişimi: Yabancı dillerden dilimize giren kelimelerde görülür.

hamıru 4/24, mıhtar 15/126, davıl 31/61, yımurta 4/24, mıstafa 21/2, zırnacı 21/2, bunı 4/35, 58/48, bunun 9/87, onı 52/41, 60/35, fasılyeyi 2/47, oğıdıylar 37/78, okıl 30/10, gomşıya 49/45, sabın 31/17, oldu 9/7, 56/73, olıy 34/18, olıydı 63/55.

/u/ > [i] değişimi: Düzlük-yuvarlaklık uyumuna bağlı olarak tamamlanamayan /u/ > /ı/ değişimi olarak ifade edilebilir.

yumırtası 1/3, fasilyenin 2/20, mıstafa 2/26, çavişların 21/7, hamir 46/15, davıl 51/66.

/u/ > /i/ değişimi: olir 61/38, 68/2, oni 68/1031/4, oninkini 10/5.

96 Aydın, s. 38.

97 Caferoğlu,, "Anadolu ve Rumeli Ağızlarında nl Değişmeleri", s. 13.

98 Ercilasun, s. 88.

99 Ercilasun, s. 88.

/o/ > /ı/ değişimi: sıfrasında 56/59, sıfralara 31/23.

/ü/ > /i/ değişimi: Düzlük-yuvarlaklık uyumuna bağılı olarak karşımıza çıkar: günü 65/27, mevlit 27/36, fasilya 21/12, döndi 26/12, üçüncü 51/34.

/ö/ > /e/ değişimi: görerdim28/91, görersin57/82.

2. 1. 5. 5. Geniş ünlülerin daralması

Derleme yaptığımız bölgede fazla örneklerine rastlanmayan ses değişmesidir. Mevcut örneklerde ise, inceltici sesler, benzeştirme yolu, diğer etkenlerle ünlülerin darlaştığı görülür.

/a/ > /ı/ değişimi: /y/ ünsüzünün önlüleştirici ve daraltıcı etkisiyle oluşur. çalışmaya 31/34, yıkamıya 62/44, satmıya 33/43, olmıya 66/38, açmıya 34/30, ğızımıya 63/24, danışmıya 34/21.

/e/ > /i/ değişimi: İnce sıradan ünlülerde /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisinde kalmışlardır:¹⁰⁰ niye 8/15, 64/38, veriyim 19/17, patatiS 63/18, patatis 21/12.

/è/ > /i/ değişimi: tiyeze 31/50.

/o/ > /ı/ değişimi: sıfrasında 56/59, sıfralara 31/23 örneklerinde görüldüğü gibi dudak ünsüzleriyle diş ünsüzleri arasında kalan geniş ünlüler darlaşmaktadır.

/o/ > /ı/ değişimi: Lehçe tabakalaşmasını da¹⁰¹ gösteren bu değişim bir örnekte karşımıza çıkmaktadır: doğtur 6/15, doğturlarda 10/37.

2. 1. 5. 6. Dar ünlülerin genişlemesi

Darlaşma olayından daha çok görülen ünlü değişmeleridir. Genişlik-darlık uyumu, ünsüzlerin genişletici etkisi ve benzeşme gibi sebeplerle oluşan örnekler derleme alanımızda görölmektedir:

/i/ > /a/ değişimi: Ünlü benzeştirici ve /h/ ünsüzünün kalınlaştırıcı-genişletici etkileriyle meydana gelmiřtir¹⁰²: cāhallar11/8, sahablık52/5, sahabı57/25.

/i/ > /e/ değişimi: şer60/57, nenni1/30, 63/15, heç2/21, değel2/5665/21, dejrmenimiz9/27, dejrmen58/48.

/i/ > /è/ değişimi: Damak ünsüzü ile biten dudak veya diş ünsüzü ile damak ünsüzü arasında kalan dar ünlüler genişlemektedir:

şeyran7/5, şeyrana 61/23.

100 Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 61.

101 bkz. Aydın, s. 24.

102 Ercilasun, s. 94

İlk hecede /è/leşme eğilimi yaygındır. "/i/" ünlüsü ile başlayıp diş, diş eti, ön damak ünsüzleriyle kapanan ilk hece dar ünlülerinin /è/leşme eğilimi ile birlikte değişimi de çoğalmaktadır.¹⁰³

èhtişamlıdı34/15, gèy-(giy-)11/16, 56/103, hèç8/3, 8/4, 9/6, hèş56/95, 60/4, vèr 1/53, èş2/16, gèdeyrum 10/27.

İlk hece içinde diş ünsüzleriyle damak ünsüzleri arasında kalan dar ünlüler genişlemektedir.¹⁰⁴

gèt1/78, 60/60.

Bazı /i/-/e/ farklılıkları eski şekillerin devamından ibarettir.¹⁰⁵

èyce 16/40, 63/41, èşit- 11/40, 56/86, ènmiş 39/33, èndirdiler 46/33, gèyinir 63/58, gèydi 46/27.

/ı/ > /a/ değişimi: yayhanacağ 57/16.

/ü/ > /ö/ değişimi: Bazıları bir arkaizm olan bu değişimin örneği azdır:¹⁰⁶ gözel 11/26, hükümet 56/69, 11/34, yörürdü 35/87, büyük 1/6, 56/60.

/u/ > /ö/ değişimi: böyün (bugün) 63/31, böün 15/86.

2. 1. 6. Ünlülerde düşme ve türeme

2. 1. 6. 1. Ünlü düşmesi

Kelimelerin ortasındaki veya sonundaki ünlü düşmelerinin farklı fonetik sebepleri vardır. İnceleme bölgemizde olan ünlü düşmelerini şu şekilde ifade edilebilir.

Alıntı kelimelerdeki vurgusuz orta hece ünlüsü düşer.

zahraların 16/51, hatcá 43/1, dağka 57/10, dağkan 51/40, mehlesi 31/82, gaybettük 15/35, 59/13, vazfeye 39/19

Alıntı kelimelerde, karşılaştık iki ünlüden biri düşer:

zirât 7/1, cemât 33/22.

Eklerle genişletilmiş en az üç heceli kelimelerde orta hecenin ünlüsü düşer. Türkçede orta heceler vurgusuz olduğundan, kelime ortasında vokal düşmesi pek fazladır.¹⁰⁷

103 Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 63.

104 Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 64.

105 Ercilasun, s. 94.

106 Aydın, s. 24.

107 Timurtaş, s. 40.

ğaynanam 42/4, ğaynatam 2/15 ğaynana 63/13, ğaynata 63/13, boynunu 37/17, ğoynunda 15/84, nerden 1/56, 59/21, ordan 1/60, 56/47, şurda 1/54, 56/82, burdan 2/20, 56/106.

Cevher fiili ekleşme sırasında yerini /y/ ünsüzüne bırakarak düşer:

gurbetdeydik 39/2, eyiydi 52/27, neydi52/34, seneydi 56/49 dardaydım 57/12, hüdütdeydım 56/30, takımındaydım 13/30, jandarmaydım 14/1.

Vasıta hâli eki "ile" ekleşirken, başındaki ünlü düşmektedir.

atla 21/20, hayvannan 10/33, hayvanlarla 23/23,

Bazen bu düşme cevher fiilinde olduğu gibi bir /y/ türemesine bazen de /n/ türemesine neden olur.

sırayla 13/86, arabayla 21/41, lambayla 58/104, ğadarıyla 62/75, neyse 3/67, 57/73, zamannan 56/22.

Bünyesinde iki ünlü bulunduran yabancı kökenli kelimelerin düz-dar ünlüleri düşüyor: zayât 66/70, seyâr 21/7,

İç seste yan yana iki ünlü bulunduran yabancı kökenli kelimelerde ikili ünlünün giderilmesi yönünde düz-dar ünlü düşüyor:¹⁰⁸

müyane 6/35.

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında birinci ve üçüncü teklik şahıs iyelik ekini ve yükleme hâl ekini alan bazı kelimelerdeki ünlüler düşmüştür.

bırandalarını 35/32, paralarını 37/66, haşlıqlarını 37/67.

2. 1. 7. Ünlü türemesi

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında ünlü türemesi daha çok kelime başında ve ortasında görülür. Bunun yanında bazı örneklerde kelime sonunda da ünlü türemesi görülmektedir.

Kelime başında ünlü türemesi /r/ ve /l/ ünsüzleriyle başlayan alıntı kelimelerde görülür.¹⁰⁹ Bu tür alıntı kelimelerin başına genelde dar bir ünlü getirilir. Çünkü diğer Türk lehçelerinde ve Türkiye Türkçesi ağızlarında kelime başında akıcı ünlüler kurallı bir şekilde bulunmaz.¹¹⁰ Derleme yaptığımız bölgede daha çok /r/ ünsüzünün yanında ünlü türemesi gerçekleşmiştir: irahatsız 34/75, ireyhan 36/42,

108 Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 69.

109 Gemalmaz, s. 143.

110 bkz. Cevdet Şanlı, "Kırklareli Ağızlarında Ses Olayları", *TDAY-Belleten 1994*, TDK Yay, Ank. 1996, s 119.

ireyhen 36/50, ireçberlik 35/52 İrazı 4/37, urus 32/39, 60/42, urumları 17/25, urumlar 60/42.

Şıran ve Köse ilçeleri ağızlarında başında ve ortasında çift ünsüz bulunan alıntı kelimelerde bu iki ünsüz arasına dar bir ünlü girer.

idİris 56/1, üçüretini 4/55, emİrini 55/6, sabır 15/124, şehirde 56/62, 17/80 direktör(traktör) 54/32, küfür 56/44, küpür (küfür) 41/75, tiren 10/94.

Şıran ve Köse ilçeleri ağızlarında bazı kelimeler aslı şekillerini korumuşlardır. hepisi 6/15, 61/27, birbirinden 58/83, yalnız 16/48, yalnız 33/47.

Cevher fiilinin isimlere geldiği durumlarda düşmediği ve asli şekillerini koruduğu görülmektedir.

gencidi 9/82, kanseridi 26/11, eveldenidi 31/31, içindenidi 35/41, şekeridi 59/39, amcamıdı 63/53, yengemidi 63/53, seferberlihimiş 17/24, gelinimiş 66/70, uygunumuş 56/75, çoğumuş 1/42.

2. 2. Ünsüzler

2. 2. 1. Ünsüz çeşitleri

Şıran ve Köse İlçeleri ağızlarındayazı dilindeki 21 ünsüzden farklı olarak bu ünsüzlerin boğumlanma çevresinde şekillenmiş bazı ünsüzler de vardır. Bunlar: [b], [Ç], [Ç̣], [é], [ẹ́], [F], [f], /ğ/, /g̣/, /ğ̣/, [ğ̣], /ḥ/, /ḳ/, [K], [Ḳ], [I], [P], [S], [Ş], [Ş̣], [T], [ṿ] ünsüzleridir. Bu ünsüzlerden bazıları sistemli olarak kullanılırken bazıları da vurgu, tonlama ve şahsi kullanımlara dayanarak az ve sistemsiz olarak görülmektedir.

[b]: /b/-/v/ arası sızmalı bir çift dudak ünsüzüdür. Sadece bir kelimedede tespit edilmiştir.

befat 10/4, 61/79.

[Ç]: Katı, patlamalı, tonlu diş eti ünsüzü /c/ ile yine katı, patlamalı, tonsuz diş eti ünsüzü /ç/ arasında boğumlanan, bir bakıma /c/ ile başlayıp /ç/ ile tamamlanan müşterek boğumlanmalı bir ünsüzdür.¹¹¹

aç 1/44, büÇcem 4/29, açlıh 4/47, pirinÇ 10/36, açlıhda 31/64, saÇılı 32/6, orıyaÇak 32/50, burayaÇa 32/50, pirinÇ 58/62.

111 Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", *TDAY-Belleten 1995*, TDK Yay., Ankara, 1997b, s. 391-409.

[Ĉ]: Bu ses bölge ağzında düzenli olarak görülmez. Bir konuşmacının ağzında sadece bir iki kez geçmiştir. Kişisel bir kullanım sonucu karşımıza çıkar. j ve c arası bir boğumlanma noktasına sahiptir.

saĈda 55/11, uĈda 60/41, genĈ 4/27,

[Ė]: Normalden önde telaffuz edilen ve hafifçe sızıcı olan c¹¹² ünsüzü her iki ilçede de sadece çocuk kelimesinde rastlanmıştır.

çocuġu 4/53, 9/83, 64/11.

[ġ]: Normalden önde telaffuz edilen ve hafifçe sızıcı olan ġ¹¹³ ünsüzüne Şiran'da sadece çocuk kelimesinde rastlanmıştır.

çocuġlara 1/73, çocuġun 1/79, çocūna 28/14.

[F]: v ile f arası boğumlanan ve daha çok f 'ye yönelik bir sestir.¹¹⁴

müsaFür 33/45, Fişne 63/61.

[ɾ]: Sızmalı - tonlu bu asıl diş ünsüzü bölgemiz ağızlarında önce zayıflayıp sonra da düşmeye eğilimi bir sestir. Daha çok "-rl- ses birliği içinde olmak üzere ya zayıf soluk seslendirilerek kullanılmakta ya da düşmektedir.¹¹⁵

heɾ 3/43, devirlerde 5/39, cenezelerɾ 12/49, hatırlayım 18/1, getirürɾ 33/74, seɾpiyrüh 36/58, açarlarɾ 38/101, alırlar 50/24, odalarında 65/5, gollarından 60/77, seferberlikden 56/67.

/ğ/: Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında sistemli olarak görülen art damak ünsüzlerinden biridir. Daha çok art damak /k/ ünsüzünün, bazen de ön damak /k/ ünsüzünün /ğ/ ünsüzüne dönüşmesiyle oluşur.

ğazanları 1/7, ġına 1/11, ġabul 1/13, ġocadayım 2/1, ġulahlarım 2/4, başġa 4/2, yuġğadan 4/32, ġardaşımız 9/25, ġaġdı 56/25, ġurulduġunu 56/67, ġars 57/30, ġızıl 57/49, ġarılar 60/30, ġıtlıġ 60/48, ġorongâ 61/21, ġırġ 61/27.

/g/: Ön ünlülerle kullanıldığında boğumlanma noktasını biraz geriye çekerek yarı art ünlülerin oluşmasını sağlayan bir orta damak ünsüzüdür.

âsgâre 3/39, esgâre 10/58, ġörevin 9/88, ġûbra (kûbra) 34/36, ġöre 61/19, ġûbre 61/25.

112 Necati Demir, "Ordu İli ve Yöresi Ağızları", TDK Yayınları, Ankara, 2001, s. 16.

113 Demir, s. 16.

114 Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünlüler Ünsüzler", 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996, TDK Yay., Ankara 1999, s. 995.

115 Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 79.

/ğ/: Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında fazla yaygın olmayan damak kökü /g/ sesidir. Bu ses art damak ünsüzü olan /ğ/ sesinden geride, iyice damak köküne yaklaşarak boğumlanan bir ünsüzdür.¹¹⁶

yoğudı 4/25, ğaytarmaya 35/37, ğayıt41/77, ğayb65/67.

[ğ]: /g/-/c/ arasında olan patlamalı sızıcı ünsüzdür.

ğelin (gelin) 2/8, ğavurları 2/48, ğelmezsen 2/54, ğavurlarınmış 26/43, ğel 67/67.

/h/: Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında yoğun olarak karşımıza çıkan bir art damak ünsüzüdür.¹¹⁷ Art damak ünsüzü /k/’lar Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında sistemli olarak /h/ ünsüzüne dönüşür.

keşgeħ 1/1, çoħ 2/15, tayuħ 2/26, çağrurduħ 3/12, oraħ 3/28, ğıtlıħ 9/15, anuħlı 12/4, açıħ 56/4, hızetcilik (kızakçılık) 57/4, saħlanan 58/15, aħlıma 59/12, çıħıp 60/5, ğırıħ 61/25.

/k/: Art veya yarı art ünlülerde hece kuran, katı, patlayıcı, ötümsüz art damak ünsüzüdür.

ğırk 6/1, çıkdı 6/22, doğturlarda10/37, kartol 14/61, bebükko 32/26, hağkı 47/4, kartola 60/27, dağkan 51/40, fağırlıħ 57/7.

[K]: Tonsuz, patlayıcı ön damak ünsüzü /k/ ile tonlu, patlayıcı ön damak ünsüzü /g/ arasında bir ünsüzdür.¹¹⁸

siKortası 4/29, loKantalarda 4/30, Kırահ 8/18, ekerdüK 12/41, morK 12/48, galhaK 14/12, siKara 14/36, işKali 17/35, eKmen 31/77.

[K̇]: /k/-/ç/ arası ünsüz. Kelime başında ve ortasında bulunur.

ĶelĶitliydi 3/59, esĶiden 26/20, eĶerdik 26/39.

[l]: Bir art avurt ünsüzüdür. Gevşek boğumlanmalı ve akıcı bir sestir.¹¹⁹ Çok yaygın olmayan bir sestir. Derleme yaptığımız alanda bir kaç örneği bulunmaktadır.

asfałt 26/28, ałtun 52/29.

[P]: Patlamalı, yarı ötümlü /p/-/b/ arası bir çift dudak ünsüzüdür. Şiran ilçesinde karşımıza çıkmaktadır.

harP 1/40, söylediPde 1/65, ğalP 2/3, çıħarduP 3/10, toPÇuyduħ 10/31.

116 Erdem ve Bölük, "Antalya ve Yöresi Ağızları", s. 98.

117 bk Olcay, s. 29.

118 Cemil Gülseren, "Malatya İli Ağızları", TDK Yay, Ank. 2000

119 Aydın, s. 45.

[S]: /z/ ile /s/ arasında boğumlanan sızıcı bir ünsüzdür. Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında çok fazla örneği tespit edilmiştir. Ancak ara ses olduğundan dolayı sistemli bir görünüm arz etmez.

otobuSlarnan 4/58, otobuSnan 4/58, otopoS 10/93, sabaSı 11/11, olmaSsa 28/17, diliyoruS 32/11, meShebi 51/29, patatiS 63/8, biS 65/8.

[Ş]: Yarı ötümlü, sızmalı bir diş eti ünsüzdür. /ş/ - /j/ arası ünsüzdür. Şiran ilçesinin örneğine rastlanmıştır.

sütlaŞını 2/46, aŞ 37/78.

[Ş̇]: Yarı ötümlü, sızmalı bir diş eti ünsüzdür. /ş̇/ - /ç̇/ arası ünsüzdür
üş 15/93, 56/20, geŞ̇ti 23/8, genŞ̇ler 24/39, Ş̇oraK (çorak) 32/2, gaŞ̇ 32/35, iŞ̇ 56/57, gaŞ̇tı 59/50.

[T]: /t/ ile /d/ arasında bir ses değerine sahiptir.¹²⁰

kerameT 1/55, çalışTım 2/15, unuTganlık 3/2, süTü 3/47, Tırnaayna 4/56, yurTları 14/32, süTlü 63/29.

[v̇]: Çift dudak v̇'sidir. Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında sistemli olarak karşımıza çıkmaz. Her iki ilçede de sadece "köy" kelimesinde karşımıza çıkar.

köv 12/68, kövde 57/77.

120 M. Fuat Bozkurt, "Kabil Avşar Ağzı", *TDAY-Belleten 1977*, TDK Yay., Ankara 1978, s. 205-261.

Tablo 6: Şiran ve Köse İlçeleri Ağızlarında Ünsüzleri Gösteren Şema

Ünsüzler		Katı Ünsüzler						Ünlü Ünsüzler	
		Patlamalı			Sızmalı			Patlamalı	Sızmalı
		Ötümlü	Yarı Ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	Yarı Ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	
Dudak	Çift dudak	b	P		<u>b</u>			m	v
	Diş dudak				v	F	f		
Diş	Asıl diş	d	T	t	z	S	s	n	r
	Diş eti	c	Ç	ç	j	Ş, Ç, Ş			l
Damak	Ön damak	g	K	ķ	ĝ				y
	Orta damak	ğ			Ĝ				
	Art damak	ğ		ķ		ħ			
Gırtlak					H				

2. 2. 2. Ünlü- ünsüz uyumu bozulması

Türkçede bazı ünsüzler ön ve art damak olmak üzere iki çeşittir. Ön damak ünsüzlerinin ön ünlülerle, art damak ünsüzlerinin de art ünlülerle kullanılmasına ünsüz uyumu denir.¹²¹

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında da ünlü-ünsüz uyumu sağlam bir kural olarak devam etmektedir.

Ünsüzlerin kalınlaştırıcı etkisiyle oluşan kalın ünlüler uyumu bozar.

görevin 9/88, gúbra (kübra) 34/36, göre 61/19, gúbre 61/25, maşineler 12/32.

2. 2. 3. Ünsüz değişimleri

2. 2. 3. 1. Ünsüzlerde ötümlüleşme

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında ötümlüleşmeyi kelime başı, ortası ve sonu olarak üç başlıkta inceleyebiliriz.

¹²¹ Ercilasun, s. 104.

2. 2. 3. 1. 1. Kelime başında ötümlüleşme

Kelime başı ötümlüleşme Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında sistemlidir.

/t/- > /d/-

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında çok yaygın olarak görülen ötümsüzleşme olaylarındandır.

datluda 1/2, dutmaz 2/21, daş 2/69, dene 5/2 direktör 54/32, dutar 61/5, daşı 56/40, dabi 56/31, dene 59/59.

/k/- > /g/-

Eski Türkçedeki /k/-'nin Güney-Batı lehçelerindeki tarihî seyri içerisinde Batı Türkçesinde de tonlulaşıp /g/-'ye dönüşmesi bir kural niteliği kazanmıştır.¹²² Yazı dilinde /k/-'li biçimlerinin kullanıldığı bazı kelimeler Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında /g/-'ye dönüşür.

gişi 2/10, gendiler 3/57, güçük 5/1, gendim 57/6 gişiye 59/61, gişisini 65/10, gişide 65/12.

/k/- > /ğ/-

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında hemen hemen yerleşmiş durumdaki bir ötümlüleşmedir. Türkçe ve yabancı dillerden dilimize giren kelimelerin başındaki /k/ ünsüzleri yerini sistemli olarak /ğ/'ya bırakır.

guru 1/1, gader 1/5, gazanları 1/7, gurban 3/6, gardaşuğ 3/12, gırh 4/7, garı10/3, gavliyen 10/9, gonağ 10/39, gız 65/15, gavğa 65/7, gağ-(kalk-) 56/25, gabrıstana 56/111, guvetli 57/50, gar 57/66, gış 57/69, guran 66/77, gayfaltı 66/81, göca 57/47.

/p/- > /b/-

Eski Türkçede kelime başında /p/ ünsüzü bulunmaz.¹²³ Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında Eski Türkçedeki kelime başı /b/-'ler korunurken alıntı kelimelerdeki /p/'ler ötümlüleştirilmiştir.

bişürürdük 1/8, barmak 35/37, bazar 4/42, barmahlardan 59/20, bişürseler 60/20, bazara 56/60, beskimetlerü (peksimetleri) 1/69.

122 Korkmaz, "Neveşehir ve Yöresi Ağızları", s. 79; Timurtaş, s. 49.

123 Aydın, s. 28.

/s/- > /z/-

Çok az görülen bir kaç kelime ile sınırlı ötümlüleşme olayıdır.

zopalıydı 15/15, zabānan 36/8, zopa 58/30.

/ç/- > /c/-

Bu değişime Şiran ilçesinde bir örnekte karşılaştık.

cigolata 34/31.

/s/- > /c/-

Bu değişime Şiran ilçesinde bir örnekte karşılaştık.

ciğara 34/31.

/f/- > /v/-

Diğer ötümlüleşme türleri kadar yaygın değildir. Köse ilçesinde örneğine rastladık.

Fişne 63/61.

/k/- > /ğ/-

yoğudı 4/25, ğaytarmaya 35/37, ğayıt 41/77, ğayb 65/67.

2. 2. 3. 1. 2. Kelime ortasında ötümlüleşme

Batı Türkçesinde iki ünlü arasında hece başında ötümlüleşme yönündeki ünsüz değişimleri önemli bir yer tutar.¹²⁴

/t/- > /d/-

Batı Türkçesinde oldukça yaygın olan¹²⁵ bu değişim Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında Türkçe ve alıntı kelimelerde düzenli olarak tespit edilmiştir.

ğaynadıydıh 22/5, bosdana 37/69, üsdünden 1/80, yapıdılar 5/3, yapduh 35/73, etdiler 35/84, almamuşda 2/43, başda 11/53 çavuşda 35/40, olmamışda 59/29, yapıdım 61/11, ufalarmışda 68/62, seferberlikden 56/67, daşda 59/59.

-/k/- > -/ğ/-

124 Aydın, s. 29.

125 Aydın, s. 29.

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında kelime ortasındaki /k/'ların bazıları ötümlüleşerek /ğ/'ya dönüşür. Kelime başında olduğu kadar yaygın değildir.

başga 1/22, fağat 66/26, hağgımı 38/19, hıçgır 38/21.

-/k/- > -/g/-

Kelime ortasında çok görülen bir değişimdir.

keşgeğ 1/1, 58/56, eşşege 12/79, asgere 6/40, işgi 8/8, esgi 8/8, ekmeğ 10/75, ekmeği 66/37, ásgere 61/29.

-/ç/- > -/c/-

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında/ç/ ünsüzü ile biten kelimelere ünlüyle başlayan ek geldiği zaman /ç/'ler ötümlüleşerek /c/'ye dönüşür.

büçcem 4/29, sacın 13/52, ilacını 6/35, aacı 15/16, agacı 63/60, amacıyla 58/17.

-/p/- > -/b/-

Bazı örneklerde kelime ortasındaki -/p/-lerin ötümlüleşerek -/b/'ye dönüştüğünü görmekteyiz.

cebine 10/89, sahibinide 17/55, dibine 23/56, talibim 27/3, talibim 64/9, sahibi 64/68.

-/f/- > -/v/-

Diğer ötümlüleşme türleri kadar yaygın değildir. Şiran ilçesinde örnekleri vardır.

müsaFür 33/45, uFalayacağ 25/25.

-/h/- > -/y/-

ğayfeleyrüh 9/41, ğayfaltımı 37/73, ğayfaltı 66/81.

2. 2. 3. 1. 3. Kelime sonunda ötümlüleşme

-/p/ > -/b/

Daha çok ulama olan kelimelerin sonundaki /p/'ler ötümlüleşerek /b/'ye dönüşür.

sağab (sahip) 31/95, hesabçet 10/2, harbçediyolar 18/66, nasıbcoldı 51/30, gurubçolirdi 59/60, harbçolmuş 61/20.

-/k/ > -/ğ/

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarındasıkça karşılaşılan bir değişimdir.

ğavağ 7/33, ğorğarduğ 12/75, çoğ 18/40, ğırğ 24/2, yoğ 25/9, bırağ 39/79, goyarğ 46/19, biçerdğ 50/2, ğıtlğ 68/60.

-/k/ > -/g/

Kelime sonunda ötümlüleşme yönünde çok örnekleri olan bir değişimdir. Ulama ötümlüleşmeyi gerçekleştirmiştir. Şiran ilçesinde oldukça yaygın bir değişimdir. Köse ilçesinde ulama etkisiyle örnekler görülmüştür.

atatürg 10/70, ekmeğ 10/75, şindig 10/99, yimeğ 11/78, yemeğ 30/13, geleceğ 11/8, verirüg 11/78, ekerdig 26/67, asgerlig 14/49, rahmetlüğ 25/24, vermegçistediler 2/6, otlugçekerdük 12/41, gelürdügçişte 12/84, cengçoğurdular 56/68, yedürmegçiçün 56/77.

-/t/ > -/d/

Bu değişim fazla yaygın olmayıp daha çok ulamayla oluşur.

mevlüd 20/29, gidçoriya 51/101, dördçay 60/15, yurdçevinde 26/15, mardçayı 37/12, dörd 60/69,

-/ç/ > -/c/

Bu değişim fazla yaygın olmayıp daha çok ulamayla oluşur. Köse ilçesinde örneği bulunmamaktadır.

sac 46/5, alucçinnesini 15/14, gencçidik 47/24.

2. 2. 3. 2. Ötümsüzleşme

Bölgemiz ağızında ötümsüzleşme ötümlüleşmeye nazaran daha azdır. Bunun sebebi Batı Türkçesindeki ötümlüleşme eğilimidir.¹²⁶ Bunun yanında Şiran ve Köse ilçeleri

¹²⁶Aydın, s. 29.

ağızlarında bazı örneklerde bir ötümsüzleşme temayülü görülürken bir kısım örneğin de Eski Türkçedeki ötümsüz asli şeklini koruduğu tespit edilmektedir.¹²⁷

2. 2. 3. 2. 1. Kelime başında ötümsüzleşme

/b/- > /p/-

Her iki ilçe ağızında az görülen bir değişimdir.

paklava 6/31, 63/8, pıçānan 39/26, 65/45, paklāva 47/29, pitli 19/74, payramda 24/41.

/d/- > /t/-

Bu değişim daha yabancı kelimelerde tespit edilmiştir. bunun yanında Türkçe kelimelerde bir değişimden öte asli şekillerin devamı olarak karşımıza çıkar.

toluy 2/47, tokdör 15/17, tuşman 40/42, tomatis 50/9, tomates 52/40, toğunmaz 53/31, toksan 64/30, toğunmazdı 66/70, tene 9/40, 59/44.

/g/- > /k/-

Yazı diline göre bir değişim olabilecek bu ses olayı, aslında asli şekillerin devamı niteliğini taşır.

kibi (gibi) 51/39, kibin 51/41, kimin (gibin) 39/40, kömdühden 2/56.

/z/- > /s/-

Her iki ilçe ağızında da sadece bir alıntı kelimeye görülür.

saten 51/27, 67/14, satan 51/39.

/c/- > /ç/-

çenaze 63/20, çeketin 69/14.

/j/- > /c/-

candarma 21/7, candarma 24/31.

2. 2. 3. 2. 2. Kelime ortasında ötümsüzleşme

-/b/- > -/p/-, -/P/-

127 bkz. Korkmaz, GBAA, s. 59.

Yaygın olmayan bu değişim bir örnekte karşımıza çıkar. Şiran ilçesinde örneği bulunmaktadır.

iptida 38/10, toPÇu 10/25, toPudu 10/31, harPda 10/58.

-/c/- > -/ç/-, -/Ç/-

yılançı 57/41, ağaÇı 32/46, yolçu 57/65.

-/d/- > -/t/-

damatı 28/17.

-/v/- > -/f/-

ğayfeleyrüh 9/41, ğayfaltımı 37/73, ğayfaltı 66/81,

-/z/- > -/s/-, -/S/-

patosa 9/28, 52/41, 61/21, olmaSsa 28/17, vermessen 49/40, olmassa 36/45, 66/10, vermesselere 68/22.

-/p/- > -/f/-

konfosto 22/5.

-/l/- > -/s/-

ossun 3/6, ossa 3/62.

-/y/- > -/ş/-

eşşalarını 62/4, eşşasını 66/14

2. 2. 3. 2. 3. Kelime sonunda ötümsüzleşme

-/b/ > -/f/

hoşaf 57/74, 63/7.

-/b/ > -/p/, -/P/

yakuP 17/1.

-/z/ > -/s/, -/S/

diliyoruS 32/11, yaS 60/49, bükëris 49/20, ekeris 56/76.

2. 2. 3. 3. Sızıcılaşma

2. 2. 3. 3. 1. Kelime başında sızıcılaşma

/ç/- > /ç̣/-

Normalden önde telaffuz edilen ve sızıcılaşan /ç/ sesine Şiran ilçesinde sadece çocuk kelimesinde karşılaştık.

çocuğları 1/30, çocuğlara 1/74, çocūna 28/15.

/ç/- > /Ş̣/-

ŞoraK (çorak) 32/2.

/k/- > /h/-

huru (kuru) 24/16, hızanı 37/69, hızetçük (kızakçılık) 57/61.

/ğ/- > /h/-

Bu değişim örneğine Köse ilçesinde rastladık.

hırtlıkte (gırtlakta) 57/29, hırtlıhteydi (gırtlaktaydı) 57/66.

2. 2. 3. 3. 2. Kelime ortasında sızıcılaşma

-/ç/- > -/ş̣/-, -/Ş̣/-

geşdi 1/63, geşmiş 10/66, göŞmüyük 31/112, işme 8/19, geŞti 23/8, genŞler 24/39 gaŞtı 59/50, geşmişlerine 56/114, geştimi 56/14, geşti 62/32.

-/ç/- -/c/-, > -/Ç/-

uÇda 60/45, saÇda 55/11.

-/c/- > -/ş/-

iştima 13/30.

-/k/- > -/h/-

Doğu ve Orta Anadolu ağızlarında kurallı bir biçimde görülen¹²⁸ bu değişimin her iki ilçe ağzında da yaygın olduğu tespit edilmiştir.

arhabalarımızı 1/14, taħusunu 1/15, çıħar 2/20, doħuz 5/1, oħumuşluħumuz 15/5, sıħıydı 21/9, olduħça 56/6, aħşamdan 57/7, yoħsulluħ 57/53, aħlıma 59/12, barmahlardan 59/20, taħar 62/5, yūħasını 63/9, yıħın 65/38, toħurdular 66/21.

-/k/- > -/y/-

Kelime sonunda bulunan /k/'ler ek alırken önce /g/'ye sonra da /y/'ye dönüşür. Ayrıca şahsi kullanım sonucu oluşın örnekler de mevcuttur.

küçüyü 35/105, öldüyü 1/57, asgerliyi 7/1, yemeyi 58/59, ineyi 61/71 çökileyi 61/38, mezerliyi 11/58.

-/k/- > -/h/-

yemehli 1/18, tehne 1/24, elehtirüh 6/2, erkehler 15/94, gidecehsin 56/20, gelecehsin 56/20, çehtük 57/54, ehmeyrük 63/18, gelenehler 65/3, börehde 66/59.

-/l/- > -/n/-

Bu değişim genellikle benzeşme sonucu ortaya çıkar.

ğazannarı 1/8, onnar 3/22, annamam 4/4, bunnar 9/1, dinneriz 13/84, gelinnik 56/8, geçennerin 56/38, oynnar 58/37, kadınnardan 58/44, onnarı 62/16, yannarda 65/12.

-/g/- > -/y/-

düyünlerde 1/5, düyünnen 56/1, deyil 8/12, 62/70, eylenirler 23/13, eylenmek 64/14, böyün 63/31.

-/ğ/- > -/v/-

sovan 2/47.

/-nc-/, -/nç/- > -/ş/

128 Gemalmaz, *EİA*, s. 180; Ercilasun, *KİA*, s. 111; Korkmaz, *NYA*, s. 86-90.

reşberlih 14/9, 25/50.

-/n/- > -/y/-

göynü 32/11, 68/22, diynet 10/86, diyne 11/5, ömrüyüz 3/68, arhadaşyın 31/99.

2. 2. 3. 3. Kelime sonunda sızıcılaşma

-/ç/ > -/ş/, -/Ş/

heş 14/15, üş 15/93, 56/20, gaş 32/35, iş 56/57,

-/k/ > -/h/

keşgeh 1/1, yaparduh 1/1, yoh 5/2, ğonah 5/10, ğıraruh 2/12, çocuh 11/76, bolluh 16/5, açuh 56/3, yatah 57/16, çoh 58/74, olarah 58/82, basamah 59/52, başlıh 62/3, yanındayduh 63/13.

-/k/ > -/h/

böyüh 1/7, esgerlüh 5/13, çürüh 5/13, evlendüh 25/2, üşüseh 41/16, böreh60/28, gideceh 60/9, askerlih 60/15, yiyeceh 60/49, reçberlüh 61/34, yüzüh 62/9, verecüh 31/8.

-/k/ > -/ğ/

gavağ 1/54, çoğ 18/40, ğırg 24/2, bırağığ 39/79, ğıtlığ 68/60.

2. 2. 3. 4. Sürekli ünsüzler arasındaki değişimler

Bu değişim çok az olarak kelime başında görülür. Sürekli ünsüzler arasındaki değişimlerin asıl görüldüğü yer kelime içidir. Süreklileşme ise yok denecek kadar azdır.

2. 2. 3. 4. 1. Kelime başında sürekli ünsüzler arasındaki değişimler

/v/- > /m/-

Şiran ilçesinde bir alıntı kelimeye karşımıza çıkar.

mefat (vefat) 49/3.

/s/- > /z/-

Köse ilçesinde bir kelimeye karşımıza çıkar.

ziron 57/74.

2. 2. 3. 4. 2. Kelime ortasında sürekli ünsüzler arasındaki değişimler

-/l/- > -/n/-

Şiran ve Köse ağzında çok rastlanan bu değişim, "ile" edatı ve "-lar/-ler" çokluk ekinin ekleşmesi sırasında ortaya çıkar. Bu değişimin oluşmasında benzeşmelerin de etkisi vardır.

etinen 1/22, yımirtaynan 3/16, ğavliynen 5/5, zurāynan (zurnaile) 5/35, çalgıyna 12/64, çalgısıynan 6/6, paraynan 10/48, yagıynan 15/102, arabayna 21/41, emriynen 25/6, düyünnen 56/2, vasıtasıynan 58/26, olmaynan 60/18, birbiriynen 62/31, şekerinen 63/30 ayakkabıynan 62/19, lahanayna 68/38.

-/ğ/- > -/y/-

eyer 28/29, 62/72, eylenirler 23/13, öyle (öğle) 13/77, eylençe 56/34, eylenirler 67/17.

-/l/- > -/r/-

giliftin (giriftin) 26/40, bire 60/13.

/r/- > -/l/-, -/l/-

Bu değişime olarak /r/ > /l/ değişimi tespit edilmektedir.

güleş 12/28, güleşe 64/58, selbes 31/33, selvet 31/9.

-/r/- > -/y/-

Geniş zaman çekimlerinde görülür.

yediriydük 9/70, götüriydük 9/71, vuruyduk 9/71, getiriydiler 15/18.

-/z/- > -/s/-

Genellikle geniş zamanın olumsuzluk çekimlerinde benzeşmeye bağlı olarak ortaya çıkar.

olmaSsa 28/17, vermessen 49/40, olmassa 36/45, 66/10, vermesselere 68/22.

-/m/- > -/n/-

Bu değişime her iki ilçede de "şimdi" kelimesinde rastladık.
şindikde 1/6, şindi 1/47, 58/6, şindide 66/79.

-/n/- > -/m/-

ğonşuları 1/14, 56/101, ğonşulara 17/82, ğonşusu 30/1.

2. 2. 3. 4. 3. Kelime sonunda sürekli ünsüzler arasındaki değişimler

-/z/ > -/s/

Genellikle birinci çokluk şahsın fiil ve iyelik çekimlerinde görülür.
diliyoruS 32/11, yaS 60/49, bükeris 49/20, ekeris 56/76.

-/y/ > -/v/

Bu değişime her ilçe ağızında da "köy" kelimesinde örneği bulunmaktadır.
köv 12/68, kövde 57/77

2. 2. 3. 5. Süreklileşme

Şiran ve Köse İlçeleri ağızları farklı şekillerde süreklileşme örnekleri tespit edilmiştir. Bu değişimlerden bazıları şahsi kullanım sonucu oluşurken bazıları da ilerleyici veya gerileyici benzeşmelerden kaynaklanır. Aşağıda verdiğimiz süreklileşme ile ilgili değişimler, ötümlüleşme ve sızıcılaşma bölümlerinde de incelenmiştir. Ancak bu değişimler bir süreklileşme değişimi niteliği taşıdıkları için bu bölüme de ayrıca konulmuştur.

/ç/- > /ş/, /Ş/

ŞoraK (çorak) 32/2, geşdi 1/63, geşmiş 10/66, göŞmüyük 31/112, işme 8/19, geŞti 23/8, genŞler 24/39 gaŞtı 59/50, geşmişlerine 56/114, geştimi 56/14, geşti 62/32, heş 14/15, üŞ 15/93, 56/20, gaŞ 32/35, iŞ 56/57.

/k/ > /h/

huru (kuru) 24/16, hızanı 37/69, hizmetçik (kızakçılık) 57/61, arhabalarımızı 1/14, taşusunu 1/15, çıhar 2/20, dohuz 5/1, oğumuşluğumuz 15/5, sıhıydı 21/9, olduhça 56/6, aħşamdan 57/7, yoħsulluħ 57/53, aħlıma 59/12, barmahlardan 59/20, taħar 62/5, yūħasını 63/9, yıħın 65/38, toħurdular 66/21 keşgeħ 1/1, yaparduħ 1/1, yoħ 5/2, ğonah 5/10, ğıraruħ 2/12, çocuħ 11/76, bolluħ 16/5, açıħ 56/3, yataħ 57/16, çoh 58/74, olaraħ 58/82, basamaħ 59/52, başlıħ 62/3, yanındayduħ 63/13.

-/k/- > -/h/-

yemehli 1/18, tehne 1/24, elehtirūh 6/2, erkehler 15/94, gidecehsin 56/20, gelecehsin 56/20, çehtük 57/54, ehmeyrük 63/18, gelenehler 65/3, börehde 66/59, böyüh 1/7, esgerlūh 5/13, çürūh 5/13, evlendūh 25/2, üşūseh 41/16, böreh 60/28, gideceh 60/9, askerlih 60/15, yiyeceh 60/49, reçberlūh 61/34, yüzūh 62/9, verecūh 31/8.

/ġ/, /g/ > /v/

davitım 34/55, sovan 2/47, sevürt 37/85, sevürd 37/85.

/b/ > /m/

mahna (bahane) 53/52, mutca (bütçe) 47/51.

2. 2. 3. 6. Süreksizleşme

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında sınırlı sayıda örnekler dışında Türkiye Türkçesi ağızlarındaki genel eğilime uygun olarak¹²⁹ pek rastlanılmamıştır. Süreksizleşme Şiran ilçesinde daha fazla görülmektedir.

/f/ > /p/

küpür 41/75.

/j/ > /c/

candarma 21/7, 32/19.

/y/ > /g/

gine 9/35, 59/33.

129 bkz. Aydın, s. 32.

/ş/ > /c/

bıracına 35/93.

/s/ > /ç/

çebek 43/54.

2. 2. 3. 7. Süreksiz ünsüzler arasındaki değişimler

/g/ > /ğ/ : Ön damak ünsüzlerinin artlılaşma temayülü bu değişimin oluşmasında etkilidir. Her iki ilçede de birer örnek bulunmaktadır.

görevin 9/88, göre 61/19.

/k/ > /k̄/

Her iki ilçede de aynı kelimedede örnek bulunmaktadır.

dağka 57/10, dağkan 51/40.

/ğ/ > /k/

sikortası 15/55, sikortalıymış 15/56.

/k̄/ > /ğ/

ğırhı 11/77, görharduğ 12/75, gamera 16/34, gayıt 41/77, gayb 65/67.

/k/ > /K/

loKantalarda 4/30, ekerdüK 12/41, yeyrüK 31/80, getmeydüKde 31/81.

/c/ > /d/

Bu değişimin örneğine Şiran ilçesinde rastladık.

hadı (hacı) 50/39, erdiş (erciş) 39/14

2. 2. 4. Kelime içinde ünsüz benzeşmesi

Bir kelimedede yan yana gelen veya söyleyişte birbirini takip eden iki kelimededen birinin sonunda bulunan ünsüzle diğerinin başında bulunan ünsüz birbirlerine tesir

ederler.¹³⁰ Bu tesir sonucunda ünsüzlerden biri boğumlanma noktası açısından kendisine yakın olan diğer ünsüz tarafından kısmen ya da tamamen benzeştirilir.¹³¹ Buna ünsüz benzeşmesi denir.

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında görülen benzeşmeler ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkar.

2. 2. 4. 1. İlerleyici benzeşme

-ly- > -ll- benzeşmesi:

Bu değişim boğumlanma noktaları farklı olan ünsüzler arasında çabuk söyleme ve daha az çaba sarfetme kanunu sonucunda ortaya çıkar.

fasulle 36/6.

-nl- > -nn- benzeşmesi:

n ünsüzüyle biten bir kelimeye l ünsüzüyle başlayan bir ek eklenirse, l sesi ilerleyici benzeşme yoluyla n'ye dönüşür. Avurt-dişi sesi olan l ünsüzü, önündeki ünsüzle çok defa benzeşir.¹³²

onnarı 1/1, ğazannarı 1/8, dinneneyim 4/34, dinneneyim 5/31, annaşdış 9/8, oynunnar 15/13, gelinnik 56/8, şennikli 57/28, kadınnardan 59/44, torunnarıma 60/84, yannarda 65/12.

-şy- > -şş- benzeşmesi:

Köse ilçesine ait metinlerde sadece "eşya" sözcüğünde sistemli olarak ortaya çıkar. eşşalarımı 62/4, eşşasımı 66/14, eşşası 66/15.

2. 2. 4. 2. Gerileyici benzeşme

-rl- > -ll- benzeşmesi:

Yaygın olan bu benzeşmede kelime sonundaki /r/ ünsüzü ekleşme sırasında /l/ ünsüzüne dönüşür.

gedeller 2/9, yapallar 2/49, yaşallar 14/39, oynallar 23/13, çeviriller 30/6, geliller 48/10, yelller 48/19, ekeller 59/27, getirüller 60/55, tekellemeleri 62/34.

-ls- > -ss- benzeşmesi: ossun 3/6, ossa 3/62.

130 Tahsin Banguoğlu, "Türk Grameri", Birinci Bölüm: Sesbilgisi, İstanbul, 1959, s. 6.

131 bkz. Korkmaz, GBAA, s. 72; Korkmaz, NYA, s. 93.

132 Emil BOEV, "Bulgaristan-Türk Ağızlarında İçses Konson Benzeşmesi", Bilimsel Bildiriler 1972,TDK Yay., Ank. 1972, s. 216.

-zs- > -ss- benzeşmesi:

Her iki ilçe ağzında da karşımıza çıkan bu benzeşme ekleşme sonucu ortaya çıkar. Özellikle geniş zaman olumsuzluk eki -maz'dan sonra gelen /s/ ile başlayan bir ek gelirse olumsuzluk ekinin sonundaki /z/ ünsüzü /s/ ünsüzüne dönüşür.

olmaSsa 28/17, vermessen 49/40, olmassa 36/45, 66/10, vermesselere 68/22.

-gn- > -nn- benzeşmesi: inne 15/18, innesini 15/14.

-ts- > -ss- benzeşmesi: yessi 57/9.

2. 2. 5. Benzeşmezlik

Benzeşmezlik, boğumlanma noktaları aynı veya birbirine yakın iki ünsüzden birinin boğumlanma noktasını değiştirerek uzaklaşmasıdır.¹³³

üsdünden 1/80, isdersen 12/13, işde 1/60, ölmüşdü 4/17, askerlikde 1/47, çifçilikdir 6/3, keşgeyi 12/3, çeküldükden 57/46, kesdik 58/71, başdan 56/38, baruşdururlar 57/76, keşgeş 58/57, daşda 59/59

Benzeşmezliğin bir diğer nedeni de hece sonunda /ç/ sesinin, yerini süreklisi olan /ş/'ye bırakmasıdır.¹³⁴

geşdi 1/63, üşde 8/2, heşde 26/75, bişdühden 58/66, göşdüler 57/79.

2. 2. 6. Ünsüz ikizleşmesi

Bir kelimedede bir ünsüzün çeşitli nedenlerle iki kez söylenmesine ünsüz ikizleşmesi denir.¹³⁵ Kelime şekillerinin bir özelliği, her unsurun tek bir fonksiyona sahip olmasıdır. Gramer fonksiyonu unutulmuş veya değişmiş olurken onu ifade eden başka bir unsur kelimeye katılır.¹³⁶ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında /ç/, /s/, /ş/, /l/, /d/, /r/ ünsüzlerinin ikizleştiği tespit edilmiştir.

ç > çç: küççük 39/69.

s > ss: yassaş 51/15.

ş > şş: aşşā 1/80, 59/15, aşşāgā 9/1, aşşāda 58/92.

l > ll: gellel 57/49.

d > dd: gaddar 35/6, gaddan 56/52.

¹³³ Gülensoy, "Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme", s. 130.; Banguoğlu, *Sesbilgisi*, s. 177.

¹³⁴ Erdem, "Asarcık Ağızı", s. 69.

¹³⁵ bkz. Gemalmaz, *Erzurum İli Ağızları*, s. 215.

¹³⁶ A. M. Şerbak, "Tarihî Bakımdan Türkçe Kelimelerin Şekil Yapısı", *TDAY-Belleten 1994*, TDK Yay., Ankara, 1996, s. 123.

r > rr: kerre 4/37.

2. 2. 7. İkiz ünsüzlerin tekleşmesi

Arapçadan dilimize giren bazı kelimelerin ortasındaki ikiz ünsüzlerden biri düşer ve böylece tekleşme ortaya çıkar. Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında /v/, /y/, /l/, /n/ ünsüzleri tekleşmektedir.

ēvel 3/51, ēvelden 61/72, seyār 21/7, valā 25/7, anadın 14/14.

2. 2. 8. Ünsüz düşmesi

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında ünsüz düşmesi kelime başı, ortası ve sonunda olmak üzere üç kısımda incelenebilir.

2. 2. 8. 1. Kelime başında ünsüz düşmesi

Türk dilinde fazla yaygın olmayan kelime başı ünsüz düşmesi¹³⁷ her iki ilçede de yaygın değildir. Metinlerde kelime başında /y/-, /h/-, /ş/- ünsüzleri düşmüştür.

/h/- düşmesi: üsametdin (hüsamettin) 31/100.

/y/- düşmesi: üzügünü 32/3, üzüh 63/7, uhar 19/1, 56/36, ôharı 9/25.

/ş/- düşmesi: indih 31/15.

2. 2. 8. 2. Kelime ortasında ünsüz düşmesi

Her iki ilçe ağzında da kelime ortası ünsüz düşmesi sıkça karşılaşılan bir durumdur. Kelime içinde /d/, /f/, /g/, /ğ/, /h/, /k/, /k/, /l/, /n/, /r/, /t/, /v/, /y/ ünsüzlerinin düştüğü tespit edilmiştir.

-/d/- düşmesi: günüz 1/14, 34/86.

-/f/- düşmesi: çütçüydü 11/53, yūha 1/47, yūhasını 63/9.

-/g/- düşmesi: dejrmenimiz 9/27, öğretmenlik 18/36, ūraşmadım 28/93, ōretmeni 56/54, düün 6/33, 58/2, dejšti 2/2, 66/1, dejrmen 58/48, düür 56/18.

-/ğ/- düşmesi: çardurdular 12/23, başlasın 9/68, saolun 6/45, ūraştım 20/35, dödum 31/68, daıtırlar 64/70, ūraşan 64/35, aıznan 66/4, yōurtnan 67/59, oan 65/1.

-/h/- düşmesi: memeT 7/2, muacirlikde 39/27, muacir 61/23.

-/k/- düşmesi: yemej 2/58, birlije 8/15, bişürücēsek 1/5, yemejimiz 58/56, seferberlije 58/89.

-/k/- düşmesi: ğardaşlıdılar 9/16, aylıa 16/34, çoóu 4/53, ufādım 15/5, yōudu 15/5, 56/8, yōudum 65/15.

137 Yervand V. Sevortyan, "Türk Dillerinde Kelime Başındaki Ünsüzlerin Düşmesi", *Bilimsel Bildiriler* 1972, Ankara, 1972, s. 543.

-/l/- düşmesi: öştürdüm 31/57, ğahtıh 3/45, ğahdı 4/20, ğahdından 12/51, ğahdıh 56/86, ğahtı 65/24, ğahmışlarki 68/16.

-/n/- düşmesi: ondā 3/39, sōra 3/39, reçberih 10/72, reşberlih 14/9, geşler 29/20, piriş 37/56, reçberlik 57/63, geşlik 56/81, sōra 56/19.

-/r /- düşmesi: bī 1/19, bi 11/31, sif (sırf) 33/31, selbes 31/33, sonā 11/76, sonā 56/110, istifā (istiğfar) 51/90.

-/t/- düşmesi: doslar 9/82.

-/v/- düşmesi: töbe 51/90, döüşük 61/10, döüşürdüler 19/30.

-/y/- düşmesi: sırayla 13/86, arabayla 22/41, evlenmeyle 13/10, böühle r2/48, köün 3/22, 57/77, böünkü 15/65, böüttüm 15/63, böün 15/86, bölē 1/21, 56/21, bēle 1/24, 57/81, öle 17/21, 62/25, şöle 56/13, kepçeyle 58/67, 10/77 hamsüköünden 66/34.

2. 2. 8. 3. Kelime sonunda ünsüz düşmesi

Kelime ortasındaki düşmeler kadar yaygın değildir. Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında bazı kelime sonlarındaki /h/, /l/, /r/, /t/, /y/ ünsüzleri düşmüştür.

-/h/ düşmesi: allā 2/64.

-/r / düşmesi: bī 1/19, bi 11/31, istifā (istiğfar) 51/90.

-/l/ düşmesi: nası 3/50, 56/59.

-/y/ düşmesi: bugdā 3/25, 61/21, şe 8/5, şē 14/8.

-/t/ düşmesi: selbes 31/33, çif 43/31, apdes 39/70, ras 63/59.

2. 2. 9. Ünsüz türemesi

Türkçede ekleşme sırasında iki ünlü arasında türeyen ünsüzler dışında ünsüz türemesi yaygın değildir.¹³⁸ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında da durum böyle olmakla birlikte bazı kişisel kullanımlar sonucu kelime başında, ortasında ve sonunda ünsüz türemelerine rastlanır.

2. 2. 9. 1. Kelime başında ünsüz türemesi

/h/- türemesi: halt halta 3/9, helbe 32/11, 61/12, helbet 37/79, 61/12, horda 37/37, haslım 1/29, haskere 32/90, haskere 52/44.

2. 2. 9. 2. Kelime ortasında ünsüz türemesi

-/b/- türemesi: peştembal 46/29.

-/h/- türemesi: tahlım 25/51.

138 bkz. Banguoğlu; "Türk Grameri, Ses Bilgisi", s. 119.

-/v/- türemesi: suvat 3/55, duvasını 3/36, duva 59/34.

-/ç/- türemesi : küççük 39/69.

-/s/- türemesi: yassaḥ 51/15.

-/ş/- türemesi : aṣṣā 1/80, 59/15, aṣṣāgā 9/1, aṣṣāda 58/92.

-/l/- türemesi: gelleḥ 57/49.

-/d/- türemesi: gaddar 35/6, gaddan 56/52.

-/r/- türemesi: kerre 4/37.

-/y/ türemesi: ayit 6/14, müsayit 18/23, vesayit 56/64.

2. 2. 9. 3. Kelime sonunda ünsüz türemesi

Daha çok kişisel kullanımları sonucu ortaya çıkar. Ancak görülen geçmiş zamanın üçüncü teklik ve çokluk çekiminde ve "ile" vasıta hâl ekinin sonunda karakteristik bir /n/ türemesi tespit edilmiştir.

-/g/ türemesi: şindig 10/99.

-/y/ türemesi: arpay 27/27, ipsalay 47/18.

-/n/ türemesi: meselen 32/25, keren 26/25, 59/6.

Vasıta hâli eki "ile" ekleşirken bazı örneklerde, başındaki ünlü düşer ve edatın sonuna /n/ ünsüzü olarak gelir.

sabunnan 40/15, odunnan 34/13, çiviynen 34/13.

2. 2. 10. Göçüşme

Türkçede iki komşu ünsüzün yer değiştirmesi olayına göçüşme adı verilir.¹³⁹ Yörenin hançeresine uygun olan yapıya ulaşabilmek için bazen ünsüzler arasında göçüşme gereklidir.¹⁴⁰ Göçüşmelerin neden kaynaklandığı ve gelişme aşaması henüz kesinlik kazanmamıştır.¹⁴¹

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında göçüşmelerin bazıları birbirine yakın ünsüzler arasında geldiği gibi bazıları da birbirine uzak ünsüzler arasında meydana gelir.

-br- > -rb-: kırbısın 1/46, kırbıs 65/33.

-ml- > -lm-: melmeketim 1/29.

-ps- > -sp-: tespiye 36/4.

139 bkz. Aydın, s. 36.

140 E. Gemalmaz, "Türkçenin Morfo-Sentaktik Yapısının Fonolojisine Etkileri", *TDAY-Belleten 1992*, TDK Yay., Ankara, 1995, s. 172. 137.

141 bkz. Hasan Eren, "Türk Dillerinde Metathése", *TDAY-Belleten 1953*, Ankara 1953, s. 161.; Caferoğlu, "Anadolu Ağızlarındaki Metathese Gelişmesi", *TDAY-Belleten 1955*, TDK Yay., Ankara 1988, s. 1.

-nr- > *-rn-*: sorna 32/7, genel 51/15

-lh- > *-hl-*: ehlam 56/113.

-gr- > *-rg-*: örgetmediler 39/78, dorgu 2/41.

-vr- > *-rv-*: arvad 60/84.

-rv- > *-vr-*: devriş 18/72, devriş 52/54.

-lv- > *-vl-*: sevlü 52/56.

Bölgede yapılan derlemelerde Şiran ilçesinde birbirine uzak olan ünsüzler yer değiştirmiştir.

-rn- > *-nr-* sinór 14/57.

-lr- > *-rl-*: ireli 19/3, 61/42.

2. 2. 11. Hece kaynaşması

Bölgemiz ağızında da /ğ/, /h/, /k/, /y/ ünsüzleri eriyerek uzun ünlüler oluşturur. İkincil uzun ünlülerin oluşmasına da sebep olan hece kaynaşması Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında sık karşılaşılan bir durumdur.

müyane 6/35, məcir 68/45, olām 3/19, aşşā 4/44, çārirdular 15/41, yapacāmız 18/16, sābī 56/19, yaḥacāmızı 57/80, nerelisiz 3/53, gaziantepimisiz 23/20, antepimisiz 65/14, öğretmenmisiz 65/14, nesiz 65/14, talebesiz 65/14, çoçunu 26/64, çolumuz 54/61, oldumuz 66/30, çoçün 56/32, çubüm mubüm 59/55, gorucük 61/9, evlendümü 15/4, ekmedümüz 62/64.

Komşu iki kelimenin kaynaşmasıyla meydana gelen hece kaynaşmaları da vardır. nēdek 9/84, nēdersiz 16/27, nēdecen 19/76, nēdecekler 63/56, naparsın 65/21.

2. 2. 12. Hece düşmesi

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında hece kaynaşması kadar yaygın değildir. Ancak çeşitlilik açısından zengindir.

Alıntı kelimelerde de hece düşmesi görülmektedir.

hastane 6/34, hastanesinde 68/27, sābī 56/19.

Birleşik kelimelerde de hece düşmesi görülmektedir.

gümüşānenin 13/51, gümüşāneni 13/66, gümüşāneden 56/97.

Ayrıca şu kelimelerde de hece düşmesi görülür.

herālda 13/24, 17/1, herāldaki 33/53, herāl 51/42, aşşāda 16/12, 58/92, dē mi 12/45.

2. 2. 13. Kelime ve cümle vurgusu

Vurgu, bir kelimenin heceleri üzerindeki farklı soluk baskısına denir.¹⁴² Diğer bir ifadeyle vurgu, bir hecenin ötekilere karşı aldığı durum; bir hecenin öteki veya ötekilerden daha fazla belirtilmesi demektir.¹⁴³ Cümle vurgusu ise, cümledeki kelimelerden birinin diğerlerinden daha baskılı söylenmesidir.¹⁴⁴ Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında vurgu kelime ve cümle vurgusu olmak üzere iki alt başlıkta değerlendirilecektir.

Türkçe bilinen tarihi içinde kelime vurgusuna pek önem vermemiştir.¹⁴⁵ Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında iki veya daha fazla heceli kelimelerde vurgu son hecededir.

iş'te 1/57, bug'day 5/22, seb'ze 40/23, no'hut 57/50, sev'gi 68/55.

Eklerle kelime genişletildiğinde ise vurgunun son hece üzerine doğru kaydığını görürüz.

asker'lik 13/26, düünümü'zü 15/5, biri'ni 15/32, geçenne'rin 56/38, görü'cü 59/2.

Vurgulu heceleri kaynaşmış kelimelerde son hecedeki vurgu kaynaşan hece üzerine aktarılır.

çā' rırdular 15/41, yapa'cāmız 18/16, ekme'dümüz 62/64, öğretmenmi'siz 65/14.

Yazı dilinde vurgu almayan -ki, -kene, -(1)nan, -me ekleri Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında da vurgusuz oldukları için vurguyu kendilerinden önceki hecelere kaydırırlar.

şin'diki 9/34, para'sınnan 10/79, a'şamamış 8/32, uyu'durken 1/30, ge'dince 66/76, i'yiken 56/41.

Yer isimleri eksiz durumdayken vurgu ilk hecededir.¹⁴⁶ Aynı kural şahıs isimleri için de geçerlidir.

'gümüştane3/33, 'altundaşlıyım57/14, 'turcan15/1, sebahat63/1.

142 Nevin Selen, *Entonasyon Analizleri*, Ankara 1973, s. 15.

143 Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ank. 1992, s. 168.

144 Aydın, s. 37.

145 Gemalmaz, "Türkçenin Morfo-Semantik Yapısının Fonolojisine Etkileri" *TDAY-Belleten 1992*, TDK Yay., Ankara, 1993 s. 171.

146 bkz. Ömer Demircan, "Birleşik Sözcük ve Birleşik Sözcüklerde Vurgu", *TDAY-Belleten 1977*, TDK Yay., Ankara 1978, s. 275.

Cümle vurgusu ise genelde yükleme en yakın kelime üzerindedir. Konuşucunun önemli gördüğü yerler vurgulandığı için devrik cümlelerin oluşması da mümkündür.

düşman 'buraya gelmedi. 5/23.

eskiden 'gomşuluh varıdı. 15/23.

efenim ğına gecesinde bizim 'deliganlılar toplanurlar. 60/11.

biz 'çifçilihten~uraşıyoz. 67/66.

köylerde 'şey çōudu eskiden. 60/19.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Şekil Bilgisi

3. 1. Yapım Ekleri

Yapım ekleri ad yada fiil kök ve gövdelerinden yeni ad ya da fiil gövdeleri yapan eklerdir.¹⁴⁷ Türkiye Türkçesinde yapım ekleri; "İsimden isim yapım ekleri, isimden fiil yapım ekleri, fiilden isim yapım ekleri ve fiilden fiil yapım ekleri" olmak üzere dört gruba ayrılır. Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında yapım ekleri Türkiye Türkçesi ile hemen hemen aynı olmakla birlikte bazı ses değişikliklerine uğramıştır. Burada şekil olarak farklılık gösteren ekler incelenmiştir.

3. 1. 1. İsimden isim yapma ekleri

İsimden isim yapım ekleri, isim kök ve gövdelerine getirilen eklerdir.¹⁴⁸

-çi/-çu/-çü: yolçu 5/29, 57/65, yolçulamaya 66/40, yolçularla 10/94, düyürçü 11/7, düürçü 58/34, yabancı 68/16.

-cuḥ: azcuḥ 4/34.

-lıḡ/-lig/-lüḡ/-luḡ/-lıḥ/-lih/-luḥ/-lüh/-nik/-nik/-: esgerligde 10/98, asgerlih 5/35, açlıḥ 1/44, susuzluḥ 4/47, esgerlüh 5/13, noksannık 33/18, ğıtlıḡ 14/12, rahmetlüḡ 25/24, otluḡ 12/41, palugluḡun 14/19, gelinnik melinnik 56/8, geşlih 57/10, kötülüh 56/43, başluḥ 56/25, başlıḥ 56/25.

-ğan: cumürbaşğanı 65/37.

3. 1. 2. İsimden fiil yapma ekleri

İsimden fiil yapma ekleri isim kök ve gövdelerinden fiil yapmak için kullanılan eklerdir.¹⁴⁹ İsimden fiil yapma ekleri her iki ilçede de yazı dilinde olduğu gibidir.

3. 1. 3 . Fiilden isim yapma ekleri

İsimden isim yapım eklerinde olduğu gibi, fiilden isim türeten ekler de ya fiil kök ve gövdelerine yahut da ad kök ve gövdelerinden oluşturulmuş fiil gövdelerine getirilen eklerdir¹⁵⁰.

-aḥ/ -ıḥ: ğatıḥlı 6/16, yataḥlara 15/63, yataḥ 57/16, açlıḥ 56/3.

-ğan: çalışğan 54/56.

¹⁴⁷ Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", TDK Yayınları, Ankara, 2009, s.21.

¹⁴⁸ Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", 2009, s.33.

¹⁴⁹ Ergin, "Türk Dil Bilgisi", 2009, s. 179.

¹⁵⁰ Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", 2009, s. 67.

-*gır*: şaşgırım 16/1.

-*meg*: ekmeg 30/8, yedürmeg için 56/77.

3. 1. 4 . Fiilden fiil yapma ekleri

Fiilden fiil yapma ekleri fiil kök ve gövdelerinden fiil yapmak için kullanılan eklerdir.¹⁵¹ Fiilden fiil yapma ekleri her iki ilçede de yazı dilinde olduğu gibidir.

3. 1. 5. Sıfat - fiiller

Yazı dilinde kullanılan sıfat-fiil ekleri Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında da kullanılmaktadır. Burada şekil olarak farklılık gösteren ekler incelenmiştir.

-*dıh/-dih/-duh/-düh*: olmadıhdan 11/41, gıldıhdan 38/68, temizledihden 17/40, geldihden 23/54, haşladıhdan 12/4, durduhdan 17/39, kömdühdan 2/56, gördühdan 14/47, kutladıhdan 64/3, geldihden 59/98, alduhdan 63/22, bişdühdan 58/66, verdühdan 62/8.

-*acağ/-eceph*: doyuracağ 2/24, gideceh 12/47, yayhanacağ 57/16.

3. 1. 6. Zarf - fiiller

Yazı dilinde kullanılan zarf-fiil ekleri Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında da kullanılmaktadır. Burada şekil olarak farklılık gösteren ekler incelenmiştir.

-*ik*: Yazı dilinde fiilden fiilden isim yapma fonksiyonunda kullanılan bu ek Şiran ilçesinde iki örnekte zarf-fiil olarak karşımıza çıkmaktadır.

geçik gitti(geçip gitti) 9/38, gelik geçiy (gelip geçiyor) 9/51.

-*kene*: Tespit edilen bu ek -ken zarf-fiil ekinin bölge ağızındaki farklı şekilleridir.¹⁵²

giderkene 3/39, yolluykene 3/39, evlenürkene 4/9, giderkene 10/92, geliykene 12/84, yerdeykene 63/25.

3. 2. İsim ve Fiil Çekim Ekleri

3. 2. 1. İsim çekimi

İsimlerin fiillerle ve kendi türünden kelimelerle ilişki kurması için getirilen eklere isim çekim ekleri denir.¹⁵³

3. 2. 1. 1. Hâl ekleri

3. 2. 1. 1. 1. İlgi hâli eki

¹⁵¹ Ergin, "Türk Dil Bilgisi, 2009, s. 200.

¹⁵² Ayrıntılı bilgi için bkz. Gürer Gülsevin, "Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Afyonkarahisar, 2000, Sayı: 5, s. 122-143; Gülsevin, Uşak İli Ağızları, TDK Yayınları, Ankara, 2002.

¹⁵³ Gemalmaz, s. 263.

Hâl eklerinin temel görevi, ismi içinde olduğu duruma göre fiile bağlamaktır. Fakat ilgi hâlinin böyle bir işlevi yoktur.¹⁵⁴ İlgi hâl eki, üzerine geldiği isme belirtme, sahiplik, mensubiyet, ilgi vb. anlamlar kazandırır.¹⁵⁵ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında ilgi hâl eki -ın / -in, -un / -ün, -nın / -nin, -nun / -nün, -n şeklindedir.

oranın 1/29, kırbısın 1/46, buranın 2/21, asgerin 10/99, gızın 2/36, limmüşün 2/39, senün 4/3, bunun 10/5, köprünün 24/27, köseyin 56/97, askerin 57/32, atların 61/43, köyün68/45, bulğurun58/60, ağasının56/64, gümüşänenin57/3, onun60/64.

Hece kaynaşması nedeniyle ekin tek ünlülü şekline de rastlanır.

çocün56/32.

Bu ek bazen çeşitli ses olayları nedeniyle ikiz ünlüler içerisinde yer alır.

allaın 6/10, köjün 3/22, 60/58.

3. 2. 1. 1. 2. Yükleme hâli eki

Yükleme hâli, cümle içinde ismi kendisini etkileyen geçişli fiile bağlayan hâldir.¹⁵⁶ Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarındaki yükleme hâli ekleri şunlardır: -i / -ı, -u / -ü, -(y)ı / -(y)i, -(y)u / -(y)ü.

gırhını 3/62, suyu 1/81, beni 1/65, kövlüyü 3/12, olanı 56/11, bugdayı 68/61, töreni 57/56, ninnüyü 63/13.

Yükleme hali eki iki ünlülü kelimelerde de tespit edilmiştir.

çocuı 4/53, asgerlij 7/1, birlij 62/39, yumruı 60/13, ekmeı 66/36.

Art ünlülü bazı kelimelerden sonra bu ekin /y/ ünsüzünün etkisiyle önlük-artlık uyumunun dışına çıktığı görülür.¹⁵⁷

yahnıı 2/46, burıı 31/86.

Ayrıca bu ekin yönelme hali eki fonksiyonunda kullanıldığı örnekte vardır. Ancak bu kullanım sistemli değildir.

beni 26/33.

3. 2. 1. 1. 3. Yönelme hâli eki

İş, hâl, hareket ve nesnenin yönünü, varacağı son noktayı belirtir. Fiilin hareketinin yöneldiği ve kendisine yaklaşılan nesne, cümlede yönelme hâlinde bulunur.¹⁵⁸ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında yönelme hâli eki -e/-a, -(y)e/-(y)a şekillerindedir.

154 Buran, "Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri", s. 61.

155 Leyla Karahan, "Yükleme ve İlgi Hal Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler", 3. Uluslar Asası Türk Dil Kurultayı 1996, TDK Yay., Ankara 1999, s. 608.

156 Buran, "Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri", s. 61.

157 Aydın, s. 41.

ğazanlara 1/27, camiya 5/32, gociya 9/9, bunnara 13/46, siniye 1/4, gelinlere 15/27, hayvannara 56/76, kazaya 58/25, belediyye 58/76, yörelere 59/9, yaşlılara 60/69, tarafına 56/27.

Yönelme hali eki kelime sonunda yer alan bazı ünsüzlerin aşınması sonucu ikiz ünlülerin arasına da girer.¹⁵⁹

aylıa 16/34, çobanlıa 40/41, mezarlıa 57/71, beşie 3/63, birliğe 8/15, yayıa61/37, seferberliğe 58/89.

Bazı zamirlerde n ünsüzünün düşmesi sonucu da ikiz ünlüler oluşur. Şiran ilçesinde örnekleri bulunmaktadır.

bee 17/29, see 10/9.

3. 2. 1. 1. 4. *Bulunma hâli eki*

Cümlede iş, hareket, şahıs ve eşyanın ya da yüklem belirtiği işin meydana geldiği yeri bildiren ektir.¹⁶⁰ Bu, ekin temel fonksiyonudur. Bunun yanında bulunma hâli ekinin daha değişik fonksiyonları da vardır. Bunların başında zaman, iş, şekil-tarz, durum, karşılaştırma. . . vs gelir.¹⁶¹ Bulunma hâli Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında ötümlü ve ötümsüz (-de/-da, -ta/te) ile yer almaktadır. Ancak ötümlü biçimleri daha yaygın ve işlektir.

datluda 1/2, yaşında 8/18, yaşımta 11/1, tarafta 12/58, düyünde 13/16, işte14/43, bizde 15/49, usulda 56/8, okullarda 56/53, tarafta 57/39, mezarlıkta 57/71, evde 58/5, merkezde 59/16, güneşte 60/24.

3. 2. 1. 1. 5. *Çıkma hâli eki*

Cümlede ismi, yüklem ifade ettiği işin nereden çıktığını gösteren uzaklaşma, ayrılma bildiren hâlidir.¹⁶² Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında çıkma hâl ekinin ötümlü ve ötümsüz (-den/-dan, -tan/ten) ile yer almaktadır. Ancak ötümlü biçimleri daha yaygın ve işlektir.

inşattan 15/117, olarahtan 17/64, ziyaretten 1/61, askerlikten 20/7, onnardan 1/63, evlerden 2/57, kömdühden 2/56, allahdan4/1, ziyaretten 57/72, didikten 64/26, türklerden 64/40, gılduhtan 57/71, sınırdan 58/86, barmahlardan 59/20, tarihinden 59/23.

158 Ergin, "*Türk Dil Bilgisi*", İstanbul 1980, s. 233-234.

159 Aydın, s. 42.

160 Aydın, s. 42.; Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, 1980, s. 233-234.

161 Buran, "*Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*", s. 177

162 Aydın, s. 42.

Bu ek bazen kendinden önceki ünlüyü düşürür.
ordan 2/7, 57/37, burdan 5/19, 56/106, şurdan 55/8.

3. 2. 1. 1. 5. *Vasıta hâli eki*

Bu hâl, ismin fiile bir vasıta olduğunu ifade etmek için girdiği hâldir.¹⁶³ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında vasıta hâli ekleri -nan/-nen, -lan/-len, -ilen, -inan/-inen, -unan, -la, -yla/-yle, -ylen, -ynan/-ynen şeklindedir.

ğavliylen 10/9, 67/10, ilahiyyen 13/17 atatürhilen 17/25, kelkitilen 51/91, yagnan 1/3, atnan 3/8, òlannan 34/16, atınan 1/43, yağınan 3/16, ğaynanamınan 11/13, atlan 18/5, yayuhlan 43/65, çolūynan çocūynan 25/56, atınandı 60/76, adetiyle 56/2, lambayla 58/104, vasıtasıynan 58/26, dūyūnnen 56/2, duvaynan 68/53, kurudunan 60/22 sūtūnen 63/40.

3. 2. 1. 1. 6. *Eşitlik hâli eki*

Eşitlik hâli eki cümlede isim veya isim görevinde kullanılan kelimelerin belirttiği kavramla yüklem arasında bir benzerlik, bir eşitlik veya bir karşılaştırma söz konusu olduğunu gösterir.¹⁶⁴ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında eşitlik eki -cA/çA şeklindedir.

yaşca 22/1, aylarca 29/8, orıyaça 38/42, evineçe 51/68, falanca 67/4, evlenince 62/3.

3. 2. 1. 1. 7. *İsimlerde küçültme*

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında küçültme ekleri ses olaylarında bağlı olarak oluşan şekilleri kullanılmaktadır.

azcıh 60/7, azcuğ 4/34, azacuk 33/36.

3. 2. 1. 2. *İyelik ekleri*

İyelik ekleri sahiplik, mülkiyet bildiren ekler olarak, getirildikleri isimlerin karşıladıkları varlıkların hangi şahsa ait olduğunu bildiren eklerdir.¹⁶⁵ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında iyelik çekimleri şu şekildedir:

➤ *Birinci teklik şahıs iyelik eki:* Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında Türkiye Türkçesinde olduğu gibi karşımıza çıkar.

ğayınbabam 52/27, ğaynanam 52/27, annem 3/45, anam 60/9, babam 60/9, yengem 65/19.

Ayrıca ses olayları sebebiyle uzun ünlüler ve ikiz ünlülerde oluşur.

163 Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul 2003, s. 233-234.

164 Aydın, s. 43.

165 Günşen, s. 110.

çubūm mubūm 59/55, ayaam 3/4.

➤ *İkinci teklik şahıs iyelik eki:* Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında Türkiye Türkçesinde olduğu gibi karşımıza çıkar.

baban 9/67, bacın9/67, herifin 60/70, üsdüne 11/15.

➤ *Üçüncü teklik şahıs iyelik eki:* Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında Türkiye Türkçesinde olduğu gibi karşımıza çıkmaktadır.

suçu 57/33, arabası 2/16, cebüne10/90, adını 1/60, haberi 58/77, dayısı 56/32, evüne 61/44.

➤ *Birinci çokluk şahıs iyelik eki:* Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında bu ek sonu ünlü olan kelimelerden sonra -mız/-miz, -muz/-müz, -mus/-müs; sonu ünsüz olan kelimelerden sonra da -ımız/-imiz, -umuz/-ümüz şeklindedir.

ğonşularımız 1/50, aramız 2/19, cenezamız 6/24, melmeketimiz 4/39, okulumuz 6/5, arımız 9/33, gördüğümüz 12/39, belümüz 16/49, adetlerimiz 56/9, oyunlarımız59/59, köyümüz 62/58, köylümüz 67/3, duyuşlarımız 67/72.

➤ *İkinci çokluk şahıs iyelik eki:* Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında Türkiye Türkçesinde olduğu gibi karşımıza çıkmaktadır. Ek -nız/-niz, -nuz/-nüz, -ınız/-iniz, -unuz/ şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

ömrünüzü 3/21, girdiyiniz 6/29, ihtiyacınız 18/84, ocağandanız 32/73, geldiniz 48/51, malumunuz 13/17, arzunuz 25/58, ğızınızı 67/10, duracânızı 57/84.

➤ *Üçüncü çokluk şahıs iyelik eki:* Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında ları/-leri şeklindedir. Ancak bazen ünsüz benzeşmesi nedeniyle -narı/-neri şeklinde karşımıza çıkar.

toplari 10/26, oğullari 11/62, fiyleri 12/33, büyükleri 15/61, gomşulari 1/21, onnarı 1/1, bunnari 10/41, isimneri 18/71, yahınlari 60/76, inehleri 61/37, mermileri 64/45, insannari 59/69.

3. 2. 1. 3. Çokluk eki

İsimleri çokluk yapmak için kullanılan ektir. Yazı dilinde olduğu gibi Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında da bu ek -lar/-ler şeklindedir. Ancak ünsüz benzeşmesi nedeniyle -nar/-ner şeklinde de karşımıza çıkmaktadır.

adamlar 1/39, gavurlar 1/60, gonağlar 5/9, yemehler 5/12, herifler 9/14, seçimner 20/10, günner 21/40, kadınnar 23/12, ğazannar 26/22, gomşular 56/90, uşahlar 57/9, tövbeler 57/22, düyünler 58/4, kadınnar 59/62, onnar 59/68.

3. 2. 1. 4. *Aitlik eki*

İsimlerden sıfat ve zamir olarak kullanılan kelimeler yapan, anlamca bağlı bulunduğu kelimeye aitlik, bağıllık ve İçindebulunma ifadesi katan ektir.¹⁶⁶ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında bu ek genelde -k1/-ki, -kü şeklinde tespit edilmiştir.

büyüncü 3/41, başındaki 2/43, bununki 9/82, dışardaki 11/66, istanbuldaki 15/68, zamanki 56/3, tarafinki 56/33, yanki 57/39.

3. 2. 1. 5. *Soru eki*

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında soru eki Türkiye Türkçesindeki gibi -mı/-mi, -mu/-mü şeklinde olup isimlere ve fiillere gelmektedir.

ayran mı5/17, sironu mu 12/10, yahnıyı mı 2/46, tamam mı 9/10, istemez mi 9/32, eşitdin mi 11/40, düşün mü 19/4, annadabildüm mü 56/42, aldın mı 56/5, annadın mı 57/16, yoğ mu 65/46.

3. 2. 2. *Zamirler*

Zamirler nesnelere temsil veya işaret suretiyle karşılayan kelimelerdir. Nesnelere dildeki gerçek karşılıkları olmayan, fakat gerekince onları ifade edebilen kelimelerdir. Bu işi zamirler nesnelere temsil etmek veya göstermek suretiyle yaparlar.¹⁶⁷

3. 2. 2. 1. *Şahıs zamirleri*

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında zamirlerin çekimi şöyledir:

¹⁶⁶ Aydın, s. 44.

¹⁶⁷ Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, 2003, s. 263.

Tablo 7: Şiran ve Köse İlçeleri Ağızlarında Şahıs Zamiri

	1. Teklik	2. Teklik	3. Teklik	1. Çokluk	2. Çokluk	3. Çokluk
Yalın	ben	sen	o	biz	siz	onlar, onnar
Yükleme	beni	seni	onu	bizi	sizi	onları, onnarı
Yönelme	bana, bene bee baa	sana sene see sağ	ona	bize	size	onnalar onnara
Bulunma	bende	sende	onda	bizde	sizde	onnarda onlarda
Çıkma	benden	senden	ondan, onnan	bizden	sizden	onnardan onlardan ondā
İlgi	benim	senin	onun	bizim	sizin	onnarın onların

3. 2. 2. 2. İşaret zamiri

İşaret zamirleri, varlıkları işaret ederek, göstererek karşılayan kelimelerdir.¹⁶⁸

bu 4/10, şu 23/38, şu 2/4, bunlar 4/15, şunu 19/79, bunnar 21/3, ondan 3/9, bunnarı 23/52, onnarı 1/1, onlar 20/6, onun 32/78, bunu 66/22, burda 66/54, şurda 1/54, ondan 60/69.

3. 2. 2. 3. Dönüşlülük zamiri

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında dönüşlülük zamirinin ilk ünsüzü /k/ > /g/ değişimi sonucu /g/'ye dönüşür. Dönüşlülük zamirinin şahıslara göre çekimi aşağıdaki gibidir:

¹⁶⁸ Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 420.

Tablo 8: Şiran ve Köse İlçeleri Ağızlarında Dönüşlülük Zamiri

	1. Teklik	2. Teklik	3. Teklik	1. Çokluk	2. Çokluk	3. Çokluk
Yalın	kendim gendim	Kendin gendin	kendi gendi	kendimiz gendimiz	kendiniz gendiniz	kendileri gendileri
Yükleme	kendimi gendimi	Kendini gendini	kendini gendini	kendimizi gendimizi	kendinizi gendinizi	kendilerini gendilerini
Yönelme	kendime gendime	kendine gendine	kendine kendisine gendine	kendimize gendimize	kendinize gendinize	kendilerine gendilerine
Bulunma	kendimde gendimde	kendinde gendinde	kendinde gendinde	kendimizde gendimizde	kendinizde gendinizde	kendilerinde gendilerinde
Çıkma	kendimden gendimden	kendinden gendinden	kendinden gendinden	kendimizden gendimizden	kendinizden gendinizden	kendilerinden gendilerinden
İlgi	kendimin gendimin	kendinin gendinin	kendinin gendinin	kendimizin gendimizin	kendinizin gendinizin	kendilerinin gendilerinin

3. 2. 2. 4. Soru zamiri

Soru zamirleri, canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlerdir.¹⁶⁹

kim 26/33, 66/37, nerede 45/7, neresi 48/52, nere 51/25, nere 60/59.

3. 2. 2. 5. Belgisiz zamiri

Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesnelere belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir.¹⁷⁰

şey 60/39, herkeş 1/16, herkes 6/6, kimisi 11/23, bazısı 24/27, hepsi 35/6, kimin 35/96, bazıları 56/93, kimise 59/35, herkes 68/59.

3. 2. 3. Sıfatlar

Bir varlığı vasıflayan veya belirleyen kelimeye sıfat diyoruz. Sıfatlar aslında ayrı varlıklar değil, varlıklara bağlı kavramlardır. Sıfat ancak yalın bir kavram olarak anlaşılabilir.¹⁷¹ Şiran ve Köse ilçelerinde kullanılan sıfatlar fonetik değişimler dışında yazı dilindeki gibidir.

3. 2. 3. 1. Niteleme sıfatları

Canlı ve cansız varlıkların renk, şekil, biçim, tat, koku, mesafe, huy, alışkanlık, yetenek, beceri gibi türlü dış ve iç özelliklerini bildiren sıfatlardır.¹⁷²

169 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 441.

170 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 433.

171 Banguoğlu, "Türkçenin Grameri" Ankara Üniversitesi Basım Evi, İstanbul, 2000.

172 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 361.

"güzel bi yer" 7/4, " uzun boylu" 21/6, "öğarı hozmandan" (yukarı hozmandan) 9/25, "goca ğarı" (yaşlı kadın) 16/6, "en büyüğ şansımda" 17/5-6, eski usullar 56/23, "ılımlı, uyumlu bi davranış" 58/36, "yaşlı kadınnardan" 59/44.

3. 2. 3. 2. Belirtme sıfatları

Belirtme sıfatları, niteleme sıfatlarından farklı olarak varlıkları niteleme değil belirtme işlevi yüklenmiş olan sıfatlardır. Bu işlev ya adları işaret etme, gösterme; ya sayısını, miktarını bildirme, ya sorma yahut da belirsizlik gösterme biçiminde karşılanır.¹⁷³

3. 2. 3. 2. 1. İşaret sıfatları

İşaret sıfatları varlıkları gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Belirtme, varlıkların buldukları yeri mekândaki, zamandaki veya tasavvurdaki uzaklık derecelerine göre göstererek yapılır.¹⁷⁴

"şu leğenden" (şu leğenden) 1/6, bu adamdan 12/16, devlüsi günde 6/12, o yanda 15/12, o vaziyetde 56/35, bu yörelere 59/9, öbür gün 63/32.

3. 2. 3. 2. 2. Sayı sıfatları

Sayı sıfatları, adları sayı gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar aslında birer sayı adı iseler de, adlar önünde artık tam bir sıfat görevi yüklenmişler, kalıcı birer sığfata dönüşmüşlerdir.¹⁷⁵

3. 2. 3. 2. 2. 1. Asıl sayı sıfatları

Asıl sayı sıfatları, eklendikleri, adla birer sıfat tamlaması oluşturan ve adın sayısını belirten sıfatlardır.¹⁷⁶

üş gün 10/24, bi adam 6/21, iki ay 8/14, üç dene 9/9, üç sene 10/22, üç ay 56/15, dört ğişi 56/80-82, beş ay 56/15.

3. 2. 3. 2. 2. 2. Sıra sayı sıfatları

Sıra sayı sıfatları varlık ve nesnelerdeki derecelenme sayısını gösteren sıfatlardır. Asıl sayı sıfatlarına +Incl / +UncU ekinin getirilmesi ile oluşturulur.¹⁷⁷

birinci ordu 13/27-28, ikinci gün 18/38, beşinci kolordu 13/28, üçüncü bölühde 35/58, otuzuncu tümen 13/28, beşinci bölük 57/31, üçüncü ayının 67/24, ikinci tabur 57/31.

173 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 385.

174 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 385.

175 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 387.

176 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 388.

177 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 391.

3. 2. 3. 2. 2. 3. Kesir sayı sıfatları

Belirttikleri adların sayısını kesirli olarak gösteren sıfatlardır. Bunların öteki sıfat türlerinden ayrılan yanı, tek kelimeye değil bir kelime grubuna dayanmış olmalarıdır.¹⁷⁸

bi buçuğ sene 10/6, iki buçuğ sene 39/17.

3. 2. 3. 2. 3. Belirsizlik sıfatları

Belirsizlik sıfatları, varlık ve nesnelerin sayı ve miktarını açık ve kesin olarak değil kabataslak, belirsiz olarak bildiren sıfatlardır.¹⁷⁹

hiç bi şey 20/2, başka yere 35/94, felan günü 54/48, her sene 60/40, hiç kimse 60/47, her sabah 66/35.

3. 2. 3. 2. 4. Soru sıfatları

Soru sıfatları, varlık ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır. Sıfatın bu işlevi, adın önüne getirilen kaç, kaçar, kaçını, hangi, ne, nasıl, neredeki gibi soru sözleri ile karşılanır.¹⁸⁰

gaş gün 10/22, kaç sene 36/9, ne zaman 3/22, hangi köye 33/44, kaçınıcı ayda 37/2, ne işin 56/70, gaş sene 57/24, gaş gün 67/7.

3. 2. 4. Zarflar

Bir sıfatın, bir fiilin, bir fiilimsinin başına gelerek anlamını niteleyen, belirten, değiştiren veya sınırlayan kelimelerdir.¹⁸¹

3. 2. 4. 1. Yer-yön zarfları

Bunlar boşlukta bir yer ifade eden yer isimleridir. Sayıları çok değildir. Aşağı yukarı hepsinde bir yön ifadesi olduğu için zarf olarak fiilin yönünü gösterirler. Zaten çoğu yön eki ile zarf yapılmıştır.¹⁸² Yer - yön zarfları genellikle yazı dilimizle paralellik göstermektedir. Farklılık gösterenler "yukarı ve aşağı" zarflarıdır. Bu iki zarf fonetik değişimlerden dolayı çeşitli biçimlerde metinlerde görülmektedir.

aşşā 1/80, ireli 35/26, geri 36/14, dışarı 65/60, içeri 66/38, yökāri 54/1, ökarı 54/2, uğarı (yukarı) 9/1, öğarı 9/25, aşşā 17/42, yūğarı 17/42.

3. 2. 4. 2. Zaman zarfları

178 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 392.

179 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 392.

180 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 393.

181 Bilgegil, s. 211.

182 Ergin, "Türk Dil Bilgisi", İstanbul 2003, s. 259.

Zaman zarfları bir oluş ve kılışın zaman içindeki yerini bildiren, daha açık bir anlatımla fiillerin, sıfat-fiillerin ve zarf-fiillerin anlamlarını zaman açısından belirleyen, sınırlandıran veya kesinleştiren sözlere dir. Bu zarflar ne zaman, ne vakit sorularına karşılık oluştururlar.¹⁸³ Şiran ve Köse ilçelerinde kullanılan zaman zarflarının örnekleri aşağıda verilmiştir.

aşşam 3/40, anca 56/121, gece 34/87, günüz 34/86, şimdi 1/1, şimdik 9/14, şimdih 51/59, şindi 52/33, şindih 47/58, sabāleyin 35/28, sabahleyin 13/30, böün 15/86, sabā 50/32, şindiki 56/6, ēvel 56/9, şindiki 57/20, sōra 58/43, sabahdan 57/82, demin 59/44, sonā 60/49, dün 68/51.

3. 2. 4. 3. Niteleme ve Durum Zarfları

Bunlar hâl ve tavır ifade eden zarflardır. Hâl ve tavır ifade eden her isim nasıllık-nicelik zarfı olarak kullanılabilirdiği için bu zarflar sayılamayacak kadar çoktur.¹⁸⁴

eyice 13/54, heç 9/57, elbetde 27/38, güzelce 11/27, dorğu 3/40, böyle 13/57, bōle 14/3, gaşıp gaşıP 14/28, ēyle 15/36, çoğ 27/38, bēyle 16/14, dangıl dungul 32/3, şēyle 43/9, şöyle 47/58, öyle 32/75, ēyle 56/56, güzelce 63/64, açılış saçılış 56/3-4, öyle 59/4, güzel 60/32.

3. 2. 4. 4. Azlık- çokluk zarfları

Sıfatları, fiilleri ve kendi türünden kelimeleri azlık ve çokluk bakımından kısarı ya da güçlendiren kelimelerdir.¹⁸⁵

birez 15/112, en 17/5-6, daha 25/42, aşşā uşarı 33/15, bu gaddar 35/6, peh 25/36, en çok 54/53, ğader 6/23, gadar 60/68, biraz 62/18, çoğ 62/69, daha 65/11.

3. 2. 4. 5. Soru zarfları

Soru zarfları, fiildeki oluş ve kılışı çeşitli yönlerden soru yoluyla belirten zarflardır.¹⁸⁶

nası 3/50, neye 12/62, niye 8/15, ne gader 29/55, nasıl 62/21, nerden 66/62, hanı 67/7.

3. 2. 5. Edatlar

Edatlar mânâları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. Tek başlarına mânâları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar. Fakat mânâlı

183 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 495.

184 Ergin, "Türk Dil Bilgisi", İstanbul, 2003, s261.

185 Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 149.

186 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 523.

kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle bir gramer vazifesi görürler.¹⁸⁷

3. 2. 5. 1. Ünleme edatları

Bunlar his ve heyecanları, sevinç, keder, ızdırıp, nefret, hayıflanma, coşkunculuk gibi ruh hâllerini; tabiat seslerini, seslenmeleri; tasdik, red, sorma, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden edatlardır.¹⁸⁸

3. 2. 5. 1. 1. Ünlemler

Bunlar his ve heyecanları ifade etmek için içten koparak gelen edatlarla tabiattaki sesleri taklit eden edatlardır.¹⁸⁹

ē "e" 3/18, yav 5/9, ha 8/6, oho 26/1, ya 32/110, tey 26/28, eh 9/60, ya 59/13, e 66/20

3. 2. 5. 1. 2. Seslenme edatları

Bunlar hitap edatlarıdır. Ünlemler gibi his, heyecan, tabiat sesi şeklinde bir şey, bir hâl bildirmezler.¹⁹⁰

ulan 10/28, ula 37/43, la 39/73 efendi 10/26, abi 24/12, hey 4/54, ey 56/44.

3. 2. 5. 1. 3. Sorma edatları

Bunlar sorma ifade eden, soru için kullanılan edatlardır. Sayıları çok azdır.¹⁹¹

hani 4/30, neçün 56/93, ayran mu 5/17, isümlerü mü 2/37, biliy misin 4/27, gitmey misin 56/6, bilüy müsün 60/22, tanıy mısan 65/36.

3. 2. 5. 1. 4. Gösterme edatları

Bunlar birini, bir şeyi göstermek için kullanılan, işaret sırasında başvuru edatlardır.¹⁹²

aha 1/19, dey 11/37, işte 56/18, işde 1/60, ha 3/6.

3. 2. 5. 1. 5. Cevap edatları

Bunlar tasdik veya red ifade eden edatlardır.¹⁹³

he 3/8, 65/37, hayır 29/26, 65/63 evet 32/23, 62/30, yoğ 32/58, 57/96 tabi34/5, tabü 36/9, helbet 37/79, helbette 51/4, helbe 32/11.

3. 2. 5. 2. Son çekim edatları

187 Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, 2003, s. 348.

188 Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, 2003, s. 349.

189 Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, 2003, s. 349.

190 Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, 2003, s. 350.

191 Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, 2003, s. 350.

192 Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, 2003, s. 351.

193 Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, 2003, s. 351.

Bunlar dil birliklerinin, kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara, kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlardır.¹⁹⁴

ile edatı Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında yaygın kullanılan bir edat olup, benzeşme nedeniyle ekin -nan/-nen, -na/-ne şekilleride kullanılmaktadır.

sennen 47/10, bennen 10/4, düyenlennen 12/31, susuzlunnan 14/29, zurnayna 14/53, emriyne 19/16, atlarnan 15/22, atınan 60/45 .

gibi edatı Eski Türkçedeki şeklinde kullanılmıştır. Ayrıca ekin sonunda /n/ ünsüzü türediği de görülmektedir.

gibi 1/19, 56/25, givin 15/40, kibi 51/39, kibin 51/41, kimin 39/40.

kadar edatı Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında yazı dilinde olduğu gibi kullanılmaktadır. Bunun yanında ötümlü şekilleri de kullanılmaktadır.

gader 11/78, ğader 1/5, kadar 18/80, 59/3.

için edatı Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında yazı dilindeki gibidir. Bununla birlikte ekin "üçün, uçun" şekilleri de görülmektedir.

uçun 51/46, üçün 35/46, için 58/15.

Bunların yanında Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında şu son çekim edatları da görülmektedir.

dorgu 2/41, sonra 1/11, gerü 5/25, geri 9/48, dōru 33/1, irelü 5/25, ordan beri 11/48, sonā 13/42, sōra 16/9, karşı 28/13, dolayı 44/8, sorna 32/7, garşu 66/54, göre 1/4, 56/59.

3. 2. 5. Bağlaçlar

Kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevleri ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir.¹⁹⁵

Kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan, ilişki kuran edatlardır.¹⁹⁶

çünkü 51/30, çünkü 3/32, fakat 58/87, 18/50, fağat 66/26, veyahu t32/67, yahudda 54/8, zaten 56/17, ve 23/51, yoḥsa 17/6, veya 12/5, amma25/31, amma 43/7, ama 44/11, eyer 28/29, eğer 34/35, ille 36/15, illa ki 67/61, "ne düün ne denek yoḥ"

194 Ergin, "Türk Dil Bilgisi", İstanbul, 2003, s. 357.

195 Korkmaz, "Türkiye Türkçesi Grameri", s. 1091.

196 Sağır, "Erzincan ve Yöresi Ağızları", s. 151.

4/8, "hem gızımıdı hem ölumudu hem gelinimidi" 15/127, "ne gaynım var, ne de gaynatam var" 9/21.

3. 2. 5. 1. Edat bağlaç farkı

Bağlacın cümle içerisindeki akla gelen ilk görevi; sözcükleri, söz öbeklerini ve cümleleri bağlamasıdır. Bu bağlayıcılık görevini yaparken cümle içerisinde birtakım anlam ilgisi kuran yapılara bürünmesi doğaldır. Ancak bağlacın ilk görevi sözcükleri, söz öbeklerini ve cümleleri bağlamasıdır. Cümlede kurduğu anlam ilgisi daha sonra ortaya çıkar. Edat görevli bir sözcüğün cümlede kazandığı ilk görev birlikte kullanıldığı sözcüklere bazı anlam ilgileri yüklemektir.

Bağlaçlar hiçbir zaman kelime veya kelime öbeği olarak başka bir sözcük grubu içerisinde yer almazlar ama bu sözcük türlerini veya gruplarını birbirine bağlarlar, ancak edatlar kurdukları anlam ilgileri ile başka kelime grupları içerisinde yer alıp farklı sözcük türleri olarak (sıfat grubu, zarf grubu) cümle içerisinde yer alabilirler.¹⁹⁷

Şiran ve Köse ilçelerinden derlediğimiz metinlerde karşılaştığımız bağlaçlar şunlardır:

belle ki 1/33, bir de 18/72, bi de 26/23, 57/40, bī de 6/2, misal 3/12, halbuki 53/31, demek ki 43/28, bi keren 26/25, tekrar 46/22, neyse 66/39, hağgetten 17/5, dōrusu 13/55, " hem asgerlih yap hem de dayah yeme o nerden çıhtı" 47/25.

3. 2. 6. Fiil çekimi

Fiillerin zaman, kip, şahıs ve sayı bildirmeleri için girdikleri farklı şekillere fiil çekimi denir. Bunun içinde fiiller bazı ekler alırlar, aldıkları bu eklerle de fiil çekim ekleri adıverilir.¹⁹⁸

3. 2. 6. 1. Şahıs ekleri

Şahıs ekleri çekime giren fiillerdeki iş veya hareketi gerçekleştiren şahsı bildiren eklerdir. Bu ekler yazı dilindeki gibi üç başlıkta değerlendirilir:

3. 2. 6. 1. 1. Birinci tip şahıs ekleri

Bu ekler zamir menşeli olup duyulan geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman, şimdiki zaman, istek çekimlerinde kullanılmıştır. Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında birinci tip şahıs ekleri şu şekildedir:

Birinci teklik şahıs: -am, -em/-ım, -im

İkinci teklik şahıs -sın/-sin, -sun/-sün

Üçüncü teklik şahıs : ø

Birinci çokluk şahıs : -uz, -üz/-z, -iz, -uz, -üz

197 Serdar Yavuz, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bağlaçlar"(Yayımlanmamış Doktora tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr Nadir İLHAN)", Elazığ,2010, s. 12.

198 Erdem ve Bölük, "Antalya ve Yöresi Ağızları", s. 159.

İkinci çokluk şahıs: -sınız/-siniz, -sunuz/-sünüz, -sız/-siz, -suz/-süz, -s̄ız/-s̄ız
 Üçüncü çokluk şahıs -lar/-ler, -la

3. 2. 6. 1. 2. İkinci tip şahıs ekleri

İkinci tip şahıs ekleri de istek, şart ve görülen geçmiş zaman çekiminde kullanılan İyelik kökenli eklerdir. Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında ikinci tip şahıs ekleri şu şekildedir:

Birinci teklik şahıs: -m

İkinci teklik şahıs: -n

Üçüncü teklik şahıs: ø

Birinci çokluk şahıs: -k/-h

İkinci çokluk şahıs: -nız/-niz, -nuz/-nüz, -z

Üçüncü çokluk şahıs: -lar/-ler

3. 2. 6. 1. 3. Üçüncü tip şahıs ekleri (emir çekimi)

Emir ekleri aslında şekil ekleridir. Yalnız emirde her şahsın ayrı bir şekil eki olduğu için, o şekil ekleri aynı zamanda şahıs da ifade ederler.¹⁹⁹ Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında emir ekleri aşağıdaki gibidir:

Teklik 1. şahıs: -ayın/-eyin, -ayım/-eyim,

Teklik 2. şahıs: ø

Teklik3. şahıs: -sın/sin, -sun/sün.

Çokluk 1. şahıs: -alım/-elim

Çokluk 2. şahıs: -n, -nı/-in, -un/-ün

Çokluk 3. şahıs: -sınlar/-sinler.

3. 2. 6. 2. Fiillerin basit zaman çekimleri

3. 2. 6. 2. 1. Bildirme kipleri

Bildirme kipleri, müspet ve menfi olarak, yapılan veya yapılacak olan hareketleri haber verdiğine göre hareketin zamanını da gösteriyor demektir. Şu hâlde fiillerin zaman bildiren bütün çekimleri şekil bakımından bildirme kipleri içinde toplanırlar.²⁰⁰

3. 2. 6. 2. 1. 1. Görülen geçmiş zaman

199 Ergin, "Türk Dil Bilgisi" İstanbul, s. 288

200 Ergin, "Türk Dil Bilgisi" İstanbul, 2003, s. 289.

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında bu zaman biçimi genellikle ötümlü biçimdedir. Bununla beraber az da olsa ötümsüz biçimlerini de görmek mümkündür.

Birinci teklik şahıs: Yazı dilinde kullanılan -dım/-dim, -dum/-düm, -tım/-tim, -tum/-tüm ekleri Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında da kullanılır. Ancak ötümlü şekillerin daha baskın bir şekilde kullanıldığını söyleyebiliriz.

söyledim 1/20, gaçtım 2/6, gettim 2/7, oldum 8/10, yaptım 10/25, büyüttüm 15/65, evlendüm 16/4, bindüm 21/31, unuttum 22/14, gett 22/14, yaptım 56/47, yaptım 57/61, ettim 60/14, oldum 56/48, getürdüm 57/23, evlendim 60/52, yapamadım 62/21.

İkinci teklik şahıs çekiminde şahıs eki-n biçimindedir. Asli şekli olan "-ñ" biçimi ise bölge ağzında değişime uğramıştır. Genizsi "-ñ" değişerek "-n" biçiminde kullanılmıştır. Yazı dilinde kullanılan -dın/-din, -dun/-dün ötümlü şekilleri kullanılırken ötümsüz şekilleri de kullanılmaktadır.

kıldın 28/29, geldin 33/41, annadın 41/6, yaptın 55/33, çağırdu 5/27, unuttadın 35/23, yedirürdün 5/28, düzülürdün 28/80, çıktın 58/95, geldin 58/95, haşladın 59/20, yaptın 60/27, ettin 66/53.

Üçüncü teklik şahıs: Bu çekimde de -dı/-di, -du/-dü şeklindeki ötümlü biçimler kullanılmaktadır, ötümsüz şekiller ise daha çokyazı dilinin etkisiyle çok az örnekte tespit edilmektedir.

gétđ 11/10, çığdı 1/81, getti 9/60, kapattı 9/85, yattu 25/16, geldü 25/16, oldu 26/2, deyişmedi 48/24, deyişildi 56/75, galdı 57/78, bitti 66/50, gaştı 65/47, yohtu 65/18, öldü 58/95.

Birinci çokluk şahıs eki Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında -dıķ/-dik, -duķ/-dük, -dıh/-dih, -duh/-düh, -dig/-diğ, -duğ, -tih/-tiğ, -tuğ/-tüh biçimindedir.

derdik 1/47, sölerdik 12/29, kurtaramadıķ 15/35, gađdıķ 18/59, ederdüh1/24, getmedüh 3/44, unuttuğ 4/6, yaparduğ11/69, ekerdig 26/67, biçerdığ 50/1, ehtüh 31/49, ekiydüğ 11/45, yaparduğ 39/67, ektiğ 9/73, gağtığ 3/45, yaptuğ 6/6, bozardığ 58/103, giderdik 58/103, evlendük 56/18, toplanurduķ 60/61, çehtiğ 57/54, çığtığ 59/35, yaptuğ 61/34.

İkinci çokluk şahıs eki Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında ek -diniz, -dünüz şekilleri vardır. Asli şekli olan "-ñız/-ñiz, " biçiminde genizsi "-ñ" değişerek -/n/, -/y/ biçimin/de kullanılmıştır. -diyiz/ -dıyız şekilleri de kullanılmaktadır.

geldiniz 48/51, girdiyiz 19/10, geldiyiz 19/102, 43/1, aldınız 42/21, sordunuz 39/6.

Üçüncü çokluk şahıs eki Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında -diler/-dılar, -dular/-düler şekillerinin yanında ötümsüz şekilleri de kullanılmaktadır.

etdiler 1/64, geldiler 23/46, aldılar 34/53, annaşdılar 26/25, böldüler 15/60, oldular 15/64, gonaştular 17/15, gättüler 17/12, tahtılar 15/10, gettiler 17/15, saldılar 58/75, istediler 56/18, geldüler 57/46, kavurdular 58/47, küstüler 63/57, gittiler 56/18, yaptılar 59/69.

Görülen geçmiş zamanın olumsuz çekimi yazı dilinden farklı değildir.

yaşamadılar 25/23, gelmediler 29/42, yemedik 39/18, yapmadım 39/80, görmedüm 49/16, olmadı 57/2, getmedin 60/18, bırakmadılar 65/33.

3. 2. 6. 2. 1. 2. Duyulan geçmiş zaman

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında duyulan geçmiş zaman çekimi yazı dilinde paralel olarak -mış/-miş, /-muş/-müş zaman eklerine zamir kökenli ekler ekler getirilerek yapılır.²⁰¹

Birinci teklik şahıs eki Yazı dilinde kullanılan -mışım/-mişim, /-muşum/-müşüm ekleri Şiran ilçesi ağızında kullanılır. Köse ilçesinden derlediğimiz metinlerde duyulan geçmiş zaman birinci teklik şahıs çekimine rastlamadık.

galmışım 16/50, demişim 37/81, goymuşum 46/25.

İkinci teklik şahıs eki çekimine her iki ilçe ağızında da rastlamadık.

Üçüncü teklik şahıs çekimi yazı dilindeki gibi -mış/-miş, -muş/-müş ekleriyle yapılmıştır.

etmiş 2/53, galmış 10/68, gelmiş 26/41, oturmuş 40/31, almış 56/69, gelmiş 59/28, dutmuş 56/84, dönmüş 58/84.

Birinci çokluk şahıs eki çekimine her iki ilçe ağızında da rastlamadık.

İkinci çokluk şahıs eki çekimi -mışsınız ve -müşsünüz ekleriyle yapılmıştır. Bu çekime Köse ilçesinde iki örnekte karşılaştık. Şiran ilçesinde bu çekime rastlamadık

söndürmüşsünüz 58/18, yapmışsınız 58/8.

Üçüncü çokluk şahıs çekimi yazı dilindeki gibi -mişler/-mişler, -muşlar/-müşler ekleriyle yapılmıştır.

²⁰¹ Aydın, s. 49.

çehmişler 1/44, ğurtulmuşlar 2/43, ğalmışlar 6/22, dönmüşler 12/46, çihartmışlar 60/43, gitmişler 58/89, ğomuşlar 58/83.

Duyulan geçmiş zamanın olumsuz çekimi yazı dilinden farklı değildir.

geçememişler 1/59, inmemiş 4/44, çalıştırmamış 15/56, girmemiş 58/87, olmamış 59/19.

3. 2. 6. 2. 1. 3. Geniş zaman

Eski Türkçede 3 farklı zaman eki olduğu bilinmektedir. Bunlar -ur/-ür, ar/-er ve -r'dir.²⁰² Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında ise geniş zaman ekinin şu şekilleri karşımıza çıkmaktadır: -ar/-er, -ır/-ir, -ur/-ür, -r.

Birinci teklik şahıs çekiminde -arım/-erim, -ırım/-irim, -urum/-ürüm ekleri kullanılmaktadır.

giderim 15/78, getiririm 9/67, olırım 37/88, otururum 55/1, veririm 52/16, vururum 18/45, ölürüm 51/37.

İkinci teklik şahıs çekiminde -arsın-ersin, -ırsın/-irsin, -ursun/-ürsün, -ü ekleri kullanılmaktadır.

yaparsın 24/17, yudarsın 28/39, versin 3/68, alırsın 14/45, sürersin 17/62, gelürsün 10/11, olursun 35/49, bilü müsün 31/72 götürürsün 42/2, edersin 56/122, alırsın 67/14, kakarsın 60/42, yapturursun 60/28.

Üçüncü teklik şahıs çekimi yazı dilinde olduğu gibi ar/-er, -ır/-ir, -ur/-ür, ekleriyle yapılmaktadır.

oynar 2/12, gider 2/26, gelir 11/75, bayramlaşır 20/32, gelir 1/51, olur 5/22, yapar 56/42, bişer 58/65, çekilir 64/4, asılır 67/54, olur 56/19, bilür 60/24, .

Birinci çokluk şahıs geniş zaman ekinin üzerine -ız/-iz, -uz/-üz, -is, ekleriyle ikinci tip şahıs eki -k/-ğ getirilir.

yaparız 12/9, düzeriz 12/10, dururuz 28/94, yedirürüz 29/39, bükeris 49/20, alruğ 1/73, yaparığ 11/19, giderüh 11/75, ederih 26/82, yaparık 32/66, derük 35/34, dökerik 36/5, yaparuk 36/6, toplanırız 59/36, oğuruz 59/30, gılaruğ 60/53, ekerük 57/50, gideriz 56/37, oynaruk 65/4, ekeriz 67/35.

İkinci çokluk şahıs çekimi geniş zaman eklerinin üzerine -sınız, -sünüz, siz/-siz şahıs ekleri getirilerek yapılır. bu çekime Şiran ilçesindeki metinlerde rastladık.

²⁰² Ergin, " *Türk Dil Bilgisi*" İstanbul, 2003, s. 292.

dağtırsınız 55/7, bilürsünüz 49/21, yaparsız 19/101, nēdersiz 16/27, eder misiz 38/46.

Üçüncü çokluk şahıs çekiminde bazı örneklerde gerileyici benzeşme nedeniyle /r/ ünsüzü /l/ ünsüne dönüşür. Bu şahısta ek -arlar/-erler, -arla, -aller/-eller, -iller şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

yaparlar 1/11, ederler 5/29, çalarla 24/6, çeviriller 30/6, gedeller 2/9, yaşallar 14/39, ekeller 59/27, ekerler 60/41, oynarlar 61/4, yıharlar 60/52, yaparla 60/68.

Geniş zaman çekiminin olumsuz şekilleri genellikle teklik ve çokluk birinci şahıslarda -ma/-me, ikinci ve üçüncü şahıslarda ise -maz/-mez, -mas/-mes ekleriyle yapılır.

düşmez 3/29, farh̄etmez 5/17, dutmaz 2/21, olmas 28/29, unutulmaz 28/24, bilmem 4/57, vermezler 15/15, vurmazlar 56/51, vermezler 56/20, bilmem 67/64, annadamam 24/2, annamayız 28/49.

3. 2. 6. 2. 1. 4. Gelecek zaman

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında gelecek zaman çekimiz bazı ses bilgisi olayları nedeniyle yazı dilinden farklılık göstermektedir. Gelecek zaman eki yazı dilindeki -acak/-ecek eklerinin ses düşmesi ve hece kaynaşması nedeniyle ortaya çıkan -ca/-ce, -ceg, -acaḥ/-eceḥ, -ücük/-ucuk şekilleri kullanılmaktadır.

Birinci teklik şahısta -cem/-cam, -cām/-cēm ekleri kullanılmaktadır.

çihacam 21/38 yapacām 41/49, göyacam 50/43, gidecem 37/74, götürecem 46/20, bilecēm 29/24, söyleyecēm 47/53, diyecem 62/35.

İkinci teklik şahısta -acaḥ/-eceḥ, -ecek, -ca/-ce eklerinin üzerine birinci tip ve ikinci tip şahıs ekleri getirilerek kullanılmaktadır.

atacaḥsın 17/68, bilecehsin 10/28, vereceksin 17/69, yapacan 12/33, nēdecen 19/76, söylecen 62/32, yaşayacan 67/69, annadacaḥsın 56/38, edecehsin 56/44.

Üçüncü teklik şahısta -eceg, -ecug, -acaḥ/-eceḥ, -acak/-ecek, -icek/-ıcak ekleri kullanılmaktadır.

geleceg 11/8, gonaşacug 11/8, yapacaḥ 8/16, gezeceḥ 15/45, olacak 17/3, göreceḥ 15/37, olıcak 48/42, geçicek 39/9, göreceḥ 61/35, çihılacaḥ 56/81.

Birinci çokluk şahısta -acaz/-ecez biçimleri görülmektedir.

yapacaz 49/62, bilecez 29/49

İkinci çokluk şahısta -acaḡ/-eceph eklerinin üzerine -sīz/-sīz şahıs eklerinin getirilmesiyle yapılmıştır. Zamir kökenli şahıs ekinin asli unsuru "ñ"nin değişmesiyle "-sıyız" şekline dönüp örneğine Şiran ilçesinde rastladık.

boşaltacaḡsīz 38/45, gideceḡsīz 38/45, yazıcaḡsıyız 16/37.

Üçüncü çokluk şahısta -acaḡlar/-ecephler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

yapacaḡlar 29/51, bulacaḡlar 65/10, göndereceḡlar 29/50, edeceḡlar 66/82.

Gelecek zamanın olumsuzu da yazı dilindeki gibidir. -ma/-me ekleriyle yapılır.

giremeyecek 40/45, demeyeceḡ 51/48, girmeyeceḡ 58/62.

3. 2. 6. 2. 1. 5. *Şimdiki zaman*

Şimdiki zaman eki -yor'un yorı- "yürümek" fiilinden geldiği bugün herkesçe bilinen bir gerçektir.²⁰³ Şimdiki zaman eki yapı ve ses itibariyle Türkiye Türkçesi ağızlarında yazı dilinden çok farklı biçimlere girmiştir.²⁰⁴ Türkiye Türkçesi ağızlarında çeşitli değişiklikler göstermiştir. Mahalli fonetik farklılıklar dışında Batı ve Orta Anadolu'da genellikle -r sesini kaybederek -yo, Doğu'da ise bazı değişikliklere uğrayarak -ir veya ünlü uyumu ile -ır / -ir / -ur / -ür bazı yörelerde de yi veya -y biçimini almıştır.²⁰⁵ Şimdiki zaman eki Anadolu ve Rumeli ağızlarında geniş ve dar ünlülü şimdiki zaman diye iki farklı biçimde ele alınabilir.²⁰⁶

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında şimdiki zaman ekinin şahıslara göre değişen şu biçimlerine rastlanır: -yor, -yór, -yo, -yür, -yir, -yer, -ye, -iy/-iy, -uy/-üy, -y, -il -î, -ir, ıyk/-iyk, -iyh/-iyḡ, -uyḡ.

Şiran ve Köse İlçelerinde şimdiki zaman eklerini dört grupta inleyebiliriz. Bunlar:²⁰⁷

I. -yor grubu:

-yor, -yo, -yór.

II. -r/-Ir grubu:

-î, -il, -ir, -iy/-iy, -uy/-üy, -iyk/-iyk, -iyh/ -iyḡ, -uyḡ.

203 bkz. Gülensoy, "Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki", s. 283.

204 Korkmaz, "Ağızların Tarihi Devirlerle Bağlantısı Üzerine", *Ağız Araştırmaları Bilgi Şölenir* TDK Yay., Ankara. 1999, s.64.

205Brendemoen, "Trabzon Ağızlarındaki Zaman Kipleri Üzerine Bir Not", *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi*, C. 11, İstanbul, 1987, s. 33; Gülensoy, "Anadolu Ağızlarındaki Şimdiki Zaman Eki", *Türk Kültürü Araştırmaları İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan*, Ankara 1985, s. 281-295.

206Karahan, Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, TDK Yay., Ankara 1996, Harita 21.

207 bkz. Fatih Özek, Türkiye Türkçesi Doğu Grubu Ağızlarında Şimdiki Zaman Ekleri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/1 Winter 2012, p.1751-1765, Turkey.

III. -yer grubu:

-yer, -ye.

IV. -yUr grubu:

-yür, -yir, -yır

Birinci teklik şahıs çekiminde -yor, -yo, -yer, -ıy/-iy, -uy/-üy, -ir eklerinin üzerine şahıs eki getirilerek kullanılmıştır.

veriyorum 13/29, bakıyorum 23/57, diyom 23/59, diyerim 9/43, gönişiyim 8/1, geliyim 18/49, oturuyum 4/3, ölüyüm 10/61, gitmirim 50/26, biliyorum 59/22, ūraşiyom 67/65, diyim 58/59, yapıyım 67/65.

İkinci teklik şahıs -yo, -iy/-ıy, -uy/-üy, -ey eklerinin üzerine şahıs ekinin getirilmesiyle yapılmıştır.

alıyosun 24/36, nediysin 19/72, göyüysun 24/19, yapıysın 19/101, götürüysün 53/44, süreysin 2/67, gëyiysin 56/103, veriyosun 59/4, tohalaşıysın 60/60, gidiysin 66/12, dutuysun 63/48, yeysin 56/103, dönüysün 62/50.

Üçüncü teklik şahısta -yor, -yór, -yo, -yür, -yir, -ıy/-iy, -uy/-üy ekleriyle yapılmaktadır.

oluyor 6/7, gidiyo 13/23, diyór 18/85, gidiy 15/49, oturiy 15/68, oynuy 27/9, düyür 49/9, gidiyir 52/52, götürüy 4/43, deyír 52/11, dayanıyor 58/39, veriyo 58/50, galhüy 56/53, gelüy 60/44, oluy 63/23, bişirüy 63/20, sulanıyor 68/64.

Birinci çokluk şahısta -yor, -yór -yo, -ıy/-iy, ıyk/-iyk, -iyh/-iyh, -uyh ekleriyle yapılmaktadır. Birinci çokluk şahıs çekiminde şahıs ekin ünsüzü düşerek zaman ekiyle birleşmektedir.

götürüyoruz 13/76, ūraşıyoz 20/36, diyiz 27/6, ugraşıyız 27/28, yapıyk 52/17, biçiyk 3/24, yapuyh 3/35, diyóruz 53/8, geyiyh 2/30, diyoruz 58/78, uraşıyoz 67/66, toplanıyız 66/6, istiyóruz 67/11.

İkinci çokluk şahısta -yor, -yo, -ıy/-iy, -uy/-üy ekleriyle yapılmaktadır. Üzerlerine şahıs eklerinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

biliyorsunuz 13/68, yapıyorsunuz 23/57, geliysiz 5/22, alıysız 35/60, soruysuz 42/21, düşüysüz 41/84, geliysiz 56/97, görüysüz 66/18, bilıysiz 66/18.

Üçüncü çokluk şahıs -yor, -yo, -yür, -yir, -yer, -ye, -ıy/-iy, -uy/-üy, -il -ī, -ī, -ir eklerinin üzerine şahıs ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

çeviriller 30/6, geziyer 15/36, dolaşıyolar 15/36, oynuyolar 8/9, götürüyler 9/52, oynıyirler 51/21, ediler 51/11, yapılar 24/11, giryirler 52/20, düziyeler 61/61, olıyolar 56/23, geyiyler 56/8, toplanıyolar 57/79, oħuyolar 60/83, süzdürüyler 61/37, gidiler 59/6, yapılar 62/42, yapılar 62/48.

Yazı dilinde şimdiki zamanın eki olumsuz fiil çekimlerinde -ma/-me ekinin ünlüsünü daraltmaktadır.

yapamıyosun 8/14, getirmiyo13/43, getmiyeler 15/57, yapmıyolar 15/96, etmiyeler 32/63, durmuylar 32/112, biraħmıyolar 58/79, çıkmıyolar 59/47, yapamıyo 64/22, tanımıyo 68/56, gidemiyo 64/39.

3. 2. 6. 2. 2. İsteme kipleri

3. 2. 6. 2. 2. 1. Emir kipi

Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında emir teklik ve çokluk birinci şahısları istek eki ile karşılanmaktadır. Emir kipinin diğerk çekimleri ise yazı dilinden farksızdır.

Birinci teklik şahıs çekimi istek kipiyle karşılanmaktadır.

yaşayım 9/36, söyleyim 58/5.

İkinci teklik şahıs çekiminin eki yoktur.

yap 33/13, get 9/86, baħ 11/25, gel 9/68, baħ 56/82, et 57/7.

Üçüncü teklik şahısta -sın/-sin eki kullanılmaktadır.

yaşasın 2/65, versin 2/65, getsin 9/36, versün 25/52, olsun 31/101, eylesin 64/48, görsün 65/17, olsun 57/28.

Birinci çokluk şahıs çekimi istek kipiyle karşılanmaktadır.

baħalım 52/1, gidelim 58/46.

İkinci çokluk şahısta -n, -in/-ın, -un/-ün şekilleriyledir.

oturun 53/12, gidin 24/9, yapun 25/37, galkın 53/12.

Üçüncü çokluk şahısta -sınlar/-sinler şeklindedir.

yıħsınlar 8/6, versinler 11/12, istesinler 54/10, getsinler 63/56.

3. 2. 6. 2. 2. 2. Dilek-şart kipi

Dilek şart çekimi yazı dilindeki gibidir. Ekin ikinci şahıslardaki genizsi /n/'ler değişmiştir.

Birinci teklik şahıs çekimi -sam/-sem şeklindedir. Köse ilçesinde bu çekime rastlamadık.

tanısam 45/18, desem 33/43, yésem 51/39, yedürsem 51/82.

İkinci tekil şahısta bu ek -san/-sen şeklindedir.

alsan 2/54, sorsan 23/41, atsan 36/15, etsen 56/44.

Üçüncü teklik şahısta -sa/-se şeklindedir.

olsa 3/37, buyursa 11/57, etse 51/82, gelse 19/41, olsa 58/28.

Birinci çokluk şahısta -sek, -seh/-sağ biçindedir.

desek 34/84, yeseh 25/14, oynasağ 25/56, yaysağ 63/21.

İkinci çokluk şahıs -sez şeklindedir. Köse ilçesinde bu çekime rastlamadık.

versez 31/3.

Üçüncü çokluk şahısta -seler/-salar şeklindedir.

etseler 32/22, geçarsalar 21/5, görürseler 27/3, bişürseler 60/20, diyemeseler 62/24, verirsel 68/21.

3. 2. 6. 2. 2. 3. İstek kipi

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında istek kipinin birinci ve üçüncü teklik şahıs ile birinci çokluk şahıs çekimleri tespit edilmiştir. Diğer şahıs çekimleri emir ekleriyle yapılmıştır.

Birinci teklik şahıs çekimlerinde -am/-em ekleri kullanılır.

diyem 67/2, 11/45, baḡam 10/44, alam 57/8, annadam 68/25, gelem 57/8

Üçüncü teklik şahısta -a/-e biçimdedir.

gide 29/6, gele 29/6, duta 10/45.

Birinci çokluk şahısta -a/-e ekinin üzerine şahıs eki getirilerek yapılmaktadır.

baḡak 9/66, nedek 54/12.

3. 2. 6. 2. 2. 4. Gereklilik kipi

Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında gereklilik kipi için -malı/-meli eklerinden daha çok "-ması lazım, -mak lazım, -maḡ lazım" gibi yapılar kullanılmıştır.

oḡumak lazım 17/10, olması lazım 23/1, ḡonuḡmaḡ lazım 47/32, olması lazım 64/21.

3. 2. 6. 2. 3. Fiillerin birleşik zaman çekimleri

Birleşik zaman çekimi, basit zamanla çekimlenmiş bir fiile cevher fiilinin görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve şart biçimlen eklenerek yapılır. Yazı dilinde cevher fiili birleşik zaman çekiminde ekleşmesini tamamlamış durumdadır.²⁰⁸

3. 2. 6. 2. 3. 1. Hikâye

208 Aydın, s. 51.

Basit zamanlı bir fiilin görülen geçmiş zamanda gerçekleştiğini bildirir.²⁰⁹ Fiillerin hikâye çekimi yaygın olarak fiil tabanı + zaman veya şekil eki + cevher fiili + görülen geçmiş zaman eki sırasına göre yapılır.²¹⁰

Görülen geçmiş zamanın hikâyesi: Bu çekimin örneklerine Şiran ilçesine ait metinler rastladık. yazdırdıydım 31/5, başladıydı 29/27, geldi miydi 6/41, oldu muydu 12/47.

Duyulan geçmiş zamanın hikâyesi: Bu çekimin örneklerine Şiran ilçesine ait metinler rastladık. kaldırmışdılar 17/6, alışmışdı 35/37, ölmüşdü 4/17, galmıştık 13/13.

Şimdiki zamanın hikâyesi: annaşıyordum 18/45, annatıyordu 48/29, götürüyodu 10/97, alıyodular 13/40, yıhıyoduğ 13/75, işiydiler (içiyordular) 15/63, dutuydu 16/17, görüyduh 16/18, biçiydük 16/18, annatıyodu 58/105, getirüydim 57/65, goyuyduğ 59/59, olıydı 63/55, yapılmaydı 56/5.

Gelecek zamanın hikâyesi: Bu çekimin örneklerine Şiran ilçesine ait metinler rastladık. galacağdum 17/7, gelecehdi 53/53.

Geniş zamanın hikâyesi: isterdüler 1/12, tökerdiğ 1/81, derdiler 6/17, götürürdü 6/32, ederdiler 15/44, söylediler 1/12, verürdüler 15/90, girerdiler 56/61, gezdirirdiler 56/5, verürdü 56/104, toplanurdular 60/58, oynardılar 61/3, binerdiler 61/42.

Dilek-Şart, istek ve gereklilik kiplerinin hikaye çekimlerine metinlerimizde rastlamadık.

3. 2. 6. 2. 3. 2. Rivayet

Şimdiki zamanın rivayeti: yeriymişler 1/68, ediymişler 31/37, oynuyomuşlar 28/66, oturuymuş 32/38, yapıyomuş 58/14, geliyomuş 64/58, çekiymişler 63/4, kesiymişler 63/4.

Gelecek zamanın rivayeti: Bu çekimin örneğine Şiran ilçesine ait metinler rastladık. söylüyecemiş 46/13.

Geniş zamanın rivayeti: gidermişler 1/68, ekermişler 6/20, edermişler 17/27, götürürmüşler 49/42, görmüşler 49/42, giyermişler 56/102, dolanurmuşlar 63/32, gidermişler 65/60, yedirürmüşsün 63/32.

209 Erdem, "Asarcık Ağzı", s. 100.

210 Aydın, s. 51.

Dilek-Şart, istek ve gereklilik kiplerinin rivayet çekimlerine metinlerimizde rastlamadık.

3. 2. 6. 2. 3. 3. Şart

Şart birleşik çekimi, basit çekime cevher fiilinin şartı eklenerek meydana getirilmektedir.

Görülen geçmiş zamanın şartı: annatdıysalar 9/37, yapıldıysa 34/36, verdiyse 15/113, ediyse 31/35, yapmadıysan 62/73.

Duyulan geçmiş zamanın şartı: Bu çekimin örneğine Şiran ilçesine ait metinler rastladık. yazmışsa 39/6, vermişse 54/15.

Geniş zamanın şartı: giderse 2/25, isterse 4/13, sararsam 14/4, bilebülürsem 45/2, gelürse 57/55, yaparsan 68/36, isterse 68/20.

Şimdiki zamanın şartı: oluyosa 18/4, çıkıyosa 48/16, kesiyse 9/51, ediyse 10/46, veriyse 11/74, öldüyse 13/80, olduysa 1/79, gidiyse 60/59, geliyse 66/7.

3. 2. 6. 2. 4. Cevheri fiili

Cevher fiili isim ve sisim soylu kelimelere eklenerek onları yüklem yapar.²¹¹ Bu fiile, isimlere fiil özelliği kazandırdığı için isim fiil adı da verilir.²¹²

3. 2. 6. 2. 4. 1. Geniş zaman

Birinci teklik şahıs: yaşındayım 2/1, göcadayım 2/1, hasteyim 11/10, fakırım 57/15.

İkinci teklik şahıs: eyisin 52/10, iyisin 52/10.

Birinci çokluk şahıs: ğardaşuğ 3/12, ğardaşık 44/4, memnunuz 44/42.

3. 2. 6. 2. 4. 2. Görülen geçmiş zaman

Görülen geçmiş zaman çekiminde teklik birinci ve üçüncü şahıs ile çokluk birinci ve üçüncü şahıs çekimlerine metinlerimizde rastladık.

Birinci teklik şahıs: kademedeydim 13/31, on başıydım 32/19, ğısmındaydım 13/32, nişanlıydım 2/5, hüdütdeydım 57/30, dardaydım 57/12, bölükteydım 57/31.

Üçüncü teklik şahıs: eyiyd i2/15, varlılıydı 3/28, nişanlıydı 9/47, varıdı 9/34, farklıydı 58/23, yaşlıydı 66/37.

Birinci çokluk şahıs: gurbetdeydik 39/2, ankaradaydık 38/14, ğarargahındaydık 61/11.

211 Erdem, "Asarcık Ağzı", s. 103.

212 Gülzura Cumakunova, "Kırgız Dilinde i- Fiilinin Gelişmesi", *Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, TDK Yayınları, Ankara, 1999, s. 235.

Üçüncü çokluk şahıs: akrabasıydılar 26/4, iktidarlıydılar 57/15, hürmetliydiler 15/25, hizmetliydiler 15/25.

3. 2. 6. 2. 4. 3. Duyulan geçmiş zaman

Birinci teklik şahıs: yaşındaymışım 3/1, beşihdeymişim 46/1.

Üçüncü teklik şahıs: varmış 5/19, 67/46, varımış 10/63, şehirmiş 68/40, demirdenmiş 18/81.

Üçüncü çokluk şahıs: gardeşmişler 40/66, kardeşmişler 58/52.

3. 2. 6. 2. 4. 4. Şart

Bu çekime de Şiran ilçesine ait metinlerde yalnızca üçüncü teklik şahısta karşılaştık.

Üçüncü teklik şahıs: varısa 9/2, 29/35, uygun deyilse 20/15, rahatsa 25/28, rahatısa 25/28, rahat değelse 25/28.

Sonuç

Bu çalışmada Gümüşhane iline bağlı Şiran ve Köse ilçelerinin belde ve köylerinin ağız yapısı, ses ve şekil bilgisi açısından ele alınmıştır. Araştırma kapsamında Şiran ve Köse ilçelerinden toplam 68 kayıt alınmıştır. Kaynak kişilerin, ağız yapısını muhafaza edenlerden seçilmesine özen gösterilmiştir. Giriş kısmında ilçelerin ağız yapısına etki eden faktörlerden, iklim, coğrafi şartlar, ekonomik durum ve bölgenin tarihine yer verilmiştir. İnceleme kısmında ilçe ağızlarının ses bilgisi ve yapı bilgisi detaylı bir şekilde incelenip özellikleri ortaya konulmuştur. Çalışma ortaya çıkan sonuçlar şunlardır:

1. Çalışmamıza konu olan "Gümüşhane İli Şiran ve Köse İlçeleri Ağızları" Leyla Karahan'ın belirttiği gibi Doğu Grubu Ağızları içerisinde yer alır.
2. Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılan 8 ünlü dışında 14 ünlüyle birlikte 22 ünlü tespit edilmiştir. Boğumlanma noktalarının değişmesi sonucu Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında tespit edilen diğer ünlüler şunlardır: [á], [â], [à], [ä], /è/, [ê], [é], [í], [î], [ï], [ó], [ò], [ô], [ú].
3. Kelime başında kapalı e (è) ünlüsü korunmuştur.
gèt 60/60, hêç 8/3, 8/4, 9/6, hêş 56/95, 60/4, vèr 1/53, èş 2/16, gèdeyrum 10/27.
4. Alınma kelimelerdeki uzun ünlüler kısalmıştır.
hudutdaydım 57/31, nüfus 65/66, zaman 1/11, hazır 31/19, evlatımsın 37/75, zehmet 37/68, rehmetlik 39/2, mahsüllerin 41/47
5. Yabancı dillerden alınan kelimeler gerileyici ve ilerleyici benzeşmeyle değişmiştir.
dene1/55, 57/13, tene 9/40, 59/44, rehmetlik 1/41 ehmed 31/99, nufusum 23/41, nufusumuz 65/66, böyün 63/31, böünkü 15/65, ceneze 2/55, 61/39, eses 44/1, mezeri 13/75, 67/57, mesele 12/76, 67/66, meydene 31/65, ezeni 43/47, ezen 64/42.
6. Yazı dilinde önlük- artlık uyumuna uymayan, -yor, -daş, -ki ekleri uyuma tabi olmuştur. geliyir 52/52, gidiyir 52/52, ğardaşımın 9/47, ğardaşlarım 11/5, ğardaş15, dışardaki 11/66, istanbuldaki 15/68, ordaki 63/26.
7. Önlük- artlık uyumu her iki ilçe ağızında da bozulmuştur.

gatiyer 2/29, oyniyirler 52/21, yiyruz 40/26, bilmiyo 53/11, bilemiyorum53/2, geçiyor 53/5 bitiyö64/8, istiyö 64/21, didiyö 64/27, ediyosun 64/26, geliyö64/31, gidemiyo 64/39, yediryö 61/55, yayiyler 32/112, yihiyler 32/113, sayiyler 50/40, oturiyruh 12/37, gelirdih 2/17, geldih. 9/16, geydih 11/16, yedihden 14/92, oldi 56/74, hirtlihteydi 57/66, gırıldı 59/55 yolluykene 3/59, çocuhken 3/44, yayledeyken12/85.

8. Ağız bölgelerini ayırmada bir ölçüt olarak kullanılan "öyle, böyle" kelimeleri Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında "ëyle, bëyle, öle, böle" şeklindedir.

9. Düzlük- yuvarlaklık uyumunda Şiran ve Köse ilçeleri ağızları yuvarlaklaşma eğilimindedir.

10. Ünlü yuvarlaklaşması ilçe ağızlarında yaygındır.

müsafirlerimizi 6/25, gëtürdüler 8/20, 65/17, dëvlëtümüzü 3/21, dëvlet 21/14, 57/80, dëvletlere 10/54, yövmiyeden 39/66, töbe 51/90.

11. Dudak ünsüzlerinin yanındaki yuvarlak ünlüler genelde düzlemiştir.

hamıru 4/24, mıhtar 15/126, davıl 31/61, zırnacı 21/2, fasıleyi 2/47.

12. Her iki ilçe ağzında da genizsiz n /ñ/ ünsüzüne rastlamadık. Bu ünsüz her iki ilçe ağzında sistemli bir şekilde kaybolmuştur. .

13. Kelime başında /h/- türemesi Şiran ilçesinde çeşitli kelimelerde görülmektedir. Köse ilçesinde ise "elbet" kelimesinde bu türeme görülmektedir.

halt halta 3/9, helbe 32/11, 61/12, helbet 37/79, 61/12, horda 37/37, haslım1/29, haskere 32/90, 52/44.

14. "bana ve sana" şahıs zamirleri yazı dilindeki gibi olmakla beraber /n/ ünsüzü bazı örneklerde düşmüş " beë, seë, baë, saë" şeklinde kullanılmıştır. Bazı örneklerde ise "bene, sene" şeklinde kullanılmıştır.

15. Eski Türkçe dönemine ait kelimeler asli şekillerinde ilçe ağızlarında karşımıza çıkmaktadır.

kibi (gibi) 51/39, kibin 51/41, kimin (gibin) 39/40, kömdühden 2/56, için 5/39, altun 2/48, 60/81, yaluyuz (Yaluğuz) 16/17, saru 5/15, artuh 1/3, 56/11.

16. Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılan yazı dilindeki 21 ünsüzden farklı olarak bu ünsüzlerin boğumlanma çevresinde şekillenmiş bazı ünsüzler de vardır. Bunlar: [b], [ç], [ç̣], [ç̣̣], [ç̣̣̣],

[F], [ɾ], /ğ/, /g/, /ğ/, [ğ], /h/, /k/, [K], [K̇], [l], [P], [S], [Ş], [Ş̇], [T], [v] ünsüzleridir.

17. /k/ > /h/ değişmesi en karakteristik değişimdir.
18. İki ünlü arasında /g/ sesi korunmuştur.
19. [ğ], [K̇] ünsüzleri Şiran ilçesinde oldukça yaygındır. Bu yönüyle Şiran ilçesinin ağızı Erzincan ili ağızlarıyla benzerlik göstermektedir.
gelin(gelin) 2/8, gavurları 2/48, gelmezsen 2/54, gavurlarınmış 26/43, gel 67/67, Kel̇Kitliydi 3/59, eṡKiden 26/20, ėKerdik 26/39.
20. Her iki ilçe ağızında da ötümlüleşme daha yaygındır. Ötümsüzleşme ise ötümlüleşmeye nazaran daha azdır.
21. İç ve son seste /ç/ > /ş/ değişimi yaygındır.
geşdi 1/63, geçmiş 10/66, göşmüyük 31/112, işme 8/19, geşti 23/8, genşler 24/39, heş 14/15, üş 15/93, 56/20, gaş 32/35, iş 56/57,
22. Şiran ve Köse İlçeleri ağızlarında, ağız bölgelerini ayırmada bir ölçüt olarak kullanılan şimdiki zaman eki çok çeşitlidir. Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında şimdiki zaman ekinin şahıslara göre değişen şu biçimlerine rastlanır: -yor, -yór, -yo, -yür, -yir, -yír, -yer, -ye, -ıy/-iy, -uy/-üy, -y, -il -ī, -ir, ıyk/-iyk, -iyh/-ıyh, -uyh.
23. "ile" edatı kök ve gövdelere geldiğinde ilerleyici benzeşmeye bağlı olarak ünsüz değişmektedir.
24. Zamir kökenli çokluk ikinci şahıs çekiminde /ñ/ ünsüzü sistemli bir şekilde kaybolmuştur. Ek ilçe ağızlarında "sınız/-sınız, -sunuz/-sünüz, -sız/-sız, -suz/-süz, -sız/-sız" biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır.
25. İlçe ağızlarında /g/, /ğ/, /h/, /k/, /n/, /v/, /y/ ünsüzleri eriyerek ikiz ünlülerin oluşmasına sebep olmuştur.
26. Kapalı /è/ ünlüsü ağızlarda karşımıza çıkmaktadır. Özellikle "öyle, böyle" kelimelerde "éyle, bëyle" kelimelerde karşımıza çıkmaktadır.
27. Şiran ve Köse ilçeleri ağızlarında /v/ sesi, bünyesinde yuvarlak ünlü bulunduran kelimelerde çoğunlukla çift dudak ünsüzü [v̥]'sine (/v/ > [v̥]) dönüşmüştür. Her ilçe ağızında da "köy" kelimesinde sistemli olarak bu değişim görülmektedir.
28. İki ünlü arasında "/ğ/ > /y/" değişmesi görülür. çocuyum2/63, soyuk2/31.

29. Eski ve aslını koruyan kelimeler ünlü uyumunu bozmuştur.

ayru 4/24, ayu 40/35, için5/39, altun 2/48, 60/81, yaluz (Yaluğuz) 16/17, değıl 40/21, saru 5/15, artuğ 1/3, 56/11, sarubaş 57/49, ğarşuların 26/71, çarşudan 54/66.

Metinler

Şirandan Derlemeler

-1-

YERİ: AKÇALI (HAYDÜRÜK) KÖYÜ

ANLATAN: GÜLDANE CELEP

YAŞI: 84

KONU: Karışık

(1)keşgeğ yaparduh ğuru fasulya yahnısı yaparduh, işte onnarı yaparduh
 (2)datluda dirsen sini yaparduh, sini derdiler, eskiden. onu şimdi şey yımirtaynan,
 (3)yagnan, yörürduh bî bardağ süt, bî bardağ yogurt gör, onlarıyla artuh yumirtası
 (4)siniye göre yumirtasınıda ona göre ğıraduh. keşgēde şimdi şey, ederük ataruğ
 (5)suya ne ğader bişürücēsek, fazla bişürürsek düyünlerde fazla olurdu haniya he
 (6)böyük belleki şu leğenden bî atarduh düünlerde ey şindikde şey, az bişürende yanı
 (7)az, olur o küçük tencerede ey keşgeğ eskiden maya ğazanları derdiler böyüh maya
 (8)ğazannarı onlarda hep bişürürdük.

(9)valla ben şeyini bilmiyümde bene sehsen dört yaşındasın dēyler.

(10) e ne bilim, eski şeyler, unutduh ğetdi eskiler, istediler verirdüler, ondan
 (11)sonra düyün, olacağ zaman ğına yaħarlar, ondan sonra düünü yaparlar. e gider
 (12)isterdüler, işte isterdüler ki en sonunda söylediler. işte üş sefer falanca işte ğızı
 (13)filana veriyüm ğabul, etdin mi dēyin böyle üş sefer söylediler. ğına gecesi işte
 (14)günüz, olsun gece olsun şeydür milleti çağıruruğ toplaruğ ğonşuları arħabalarımızı
 (15)başka yerden, olsun, onları hep gelürler. işte taħusunu taħarlar millet taħarsa
 (16)herkeş taħusunu taħar, ğinasını yaħar, horonunu çalgısını ederdiler ne bilim, işte
 ēle.

(17)eskiden düün çalarlar horan, türkü, davul zurna heğ üş gün, üş dört gün
 (18)düün yapardılar. helbē yemehli yemehsiz, olmaz, eskiden hep ēyleydi. şindiki
 (19)gibi şindik kesiyler bî tavuğ, üstü bî de çorba yanı sıra aha işte senin yemeğ, işte
 (20)dēyim ya onnarı söyledim, onnarı hep söyledim da keşgegi, ğuru fasulyası, kōfte,

(21)et köftesi yapardı, su varya et köftesi, onnarı yapardı. işte. böyle gızartma
 (22)köftesi başka sulu köftesi başğa etinen. onnarı yapardı. işte. sulu küfte gıyma
 (23)ğoru, parça bulgur goru yımurta gıru fazla olursa içi az. olursa bi dene
 (24)emme ço oldu mu deyy. ederdü. aha bēle leenlerden. ederdü tehne, leen
 (25)yoğudu, eskiden tekne idi onda bir yörürdü. teş beş. altu gışı oturur. onu öyle
 (26)yapardılar. et yemeş şey. atardılar, kemühlerü etli kemühlerü doldurdü
 (27)gazanlara onu göyüşürdü. ondā sonra oturur teyveni tikiler. ondā sonra şeyini
 (28)yaparlar yahnısını, yahnı dirdik. eskiden yahnı derdiler, onnar. eyle dēyler.

(29)haslım benim, şeyim mi yanı melmeketim, benim haydürük dirler. oranın
 (30)gızıyım törnühde gelinüm. çocuqları uyudurken nenni nennü söyledü. nenni
 (31)bebegim nenni eskiden. eyleydi şimdik demīyer neler diyer neler söylüyler ne
 bilim

(32)bugday, arpa, fiy. ekerdü. eskiden küşne derdik küşne ekerdü. onnarı
 (33)ekerdük. küşnede hayle belle ki hā bu gırmızı mercimek varya hā onu ondan
 (34)yapıylar. küşne dediğimizden bēyle deneleri şu gader. olurdu boyu bi
 (35)ellerimizden yolardu, sürerdiler. fazla oldu mu düğen varıdı esgiden düğenden
 (36)malları goşup sürerdü. işte onu çeker mallara yedirürdü yanı onu fiyi hep
 (37)çeker mallara yedirürdü. fiyde fiy gara oluy küşne dediğim gırmızı oluy
 (38)sarımtlah. oluy. işte diyrim ya mercimeh gırmızı mercimeh deyler hā eyle onun
 renginde oluy.

(39)valla onu ben bilmem. onu ben bilemem. onu ben bilemem. esgi adamlar
 (40)söylediler. neler çemişler başlarından. anladydılar. eski adamlar neler
 (41)çemişler neler neler derdiler ki rehmetlik. adamlar deydilerki askerde yiyecek bi
 (42)şey bulamazmışlar haşā senden. atın. eskiden. at çoğumuş ya askerlikde
 (43)hep. atınan savaş yaparmışlar. onun fişkısından çıkar hā o arpaları
 (44)yemişler. eyle aç galmışlar. onnarı yemişler. öyle ço. açlıh çemişler.
 (45)ço. açlıh çemişler, ço. teleflik çemişler böyle müslümān. olaş diye
 (46)müslümān. olaş diye ço. şeyler çemişler harP savaş. bizim günümüzde en son
 kırbısın şeyi savaşı var ıdı.

(47)eskiden kartol derdik şindi patetes dēyler. siron dēyler yūha yapardı,
 (48)yūhayı yağlı suya batırır pilavların. üstüne tökerdü. gordü. ço. gıtlıh çemedük

(49)biz  o g nlere biz Şey değil k  o g nler d yrum  o  skerler  o   a lı   ehmiŐler,  o  teleflik  ehmiŐler

(50)cenazede ne yapacuk cenaze gel r, millet gel r ęonŐularımız hep ya ın
(51)k ylerde ar abalarımız k ylerde yine ęonŐularımız hep  ağrır h gelen gel r. ęir 
(52)g nden sonra yime  yapmazdular. ęir  g nden sonra b  hevla yapardu , ęir 
(53)g nden sonra da ęir  yimeğe v rirdiler ęuran  o urdu , y di g n ęuran  o unurdu evveli Şindik yine o uylar.

(54)seydibabada var b  de Şu dağın Şurda var  ondan sonra evliyen ęavaę
(55)ed yler Şurda dağ var  oranın  i inde de var bi dene nesil kerameT ben  onnarı
(56)nerden bilim yavrum  eyi kimseler yanı, eyi kimseler yanı olduğu yerde
(57)onun  old y  yerde f kat onnar  olmezmiŐde. işte  yle dirler  orada ziyaret  orayı ziyaret  ederd h.

(58)Şeyden ne derdiler bu kelkitin  orda ziyaretde zaten var  oradan ber ye
(59)ge ememiŐler  oranın  adına ne d yler  adını unuttum biliydimde a lımda değel.
(60)adını unuttum neydi oraya d ydiler. ne bi Şey Şey d ylerdi ordan  iŐde gavurlar
(61)bizim Şeye ge ememiŐler  o ziyaretten bura t rafa ge ememiŐler. emma Şu
(62)hozmana bizim k ye de gelmiş hayd r ğe de gelmişler haşa senden bu  rmeniler
(63)gavurlar  eskinden birli te Şeyler varıdı onnardan geşdi. onnarın  i ine
(64)s ylemesi ayıpdur  oyle gavurlar Şey  etdiler.

(65)h  bu teybe mi ęonuŐuysun beni s ylediPde son  gidip baŐęasına mı dinledicin.

(66)  sg re de işte Şey  ederd h, Őind hde  yle Şey  etmiyler. Şindik  ed yler
(67)davullu zurnalı. esgiden getirird h  azı  yapardu   ar alarında Őelekler  askere
(68)gidermişler. tey ęaŐ g n yol yeriymişler  araba yo  bi Şey yo   ar alarında
(69)Őele lere azu ları biŐ r r h b yle beskimetd r. beskimetler  biŐ r rd k
(70)ęurudurdu  doldururdu   ar alarında Őele lere gidiydiler.

(71)bayram da işte yapıyru . yemeh yapıyru , datlu yapıyru  datlu işte bildiyin
(72)esgiden sini d yrik Şindik datlu deyr h b re  yaparu , datlu yaparu  Şunu bunu
(73)işte biŐir r h Şey  alır . Őekerleme mekerleme aluru   onnarı vere  gelen  ocu lara gelen misafirlere Tutaru .

(74)benim  i i  lan  altı ęız var  iki ęızların  ikisi o d nyada altısı bu d nyada
(75)sekiz ęızıdı olmadı.  lan d rt ęız peşine  lanlarlar  oldu.

(76)h c bi Şey yapmıydılar. eskiden deyrim ya eskiden ne varıdı h c bi Şey
 (77)yoĥdu. iĥi g n uŐ g n ĝırĥlu yatarduĥ ĝalgardduĥ tarlalara beŐiĥ arĥamızda
 (78)beŐiĝi arĥamızda tarlaları g t bi  aĥŐamda gelirken yine beŐiĝin arĥanda gerin
 (79)gel k rpe  ocuĝun olduysa  yle b y tt ĥ. ĝırĥını Őey ettim di ĝırĥını
 (80) ıĥardırdduĥ yanı ĝırĥını ĥalbur deyr h o ĥalburdan ĝırĥını  sd nden aŐŐa
 (81)duşasını oĥur suyu t kerdiĥ. ĝırĥı derdiĥ aha ĝırĥı  ıĥdı  ocuĝun ne bilim ne
 bilim iŐte  le.

-2-

YERİ: ALACAHAN (CENGERİŐ) K Y 

ANLATAN: KADRİYE YILMAZ

YAŞI: 81

KONU: Karışık

- (1)gadriye yılmaz ŐeŐsen yaşındayım. ine k vl y m cengerişde ĝocadayım.
 (2)bizim k v n adı cengeriŐdi alacahan oldu deĝiŐti.
 (3)eyi saĝlıĝım da ben m ĝalP var, yetersizlik dizlerimde kire lenme diyer
 (4)adı gire leme son dan oldu. işte o var ĝulahlarım iŐitmey  m n  m n.
 (5)oldu elli sene oldu ben evleneli. ben ĝa ma ĝa Tım ben niŐanlıyđım,
 (6)baŐĝasına vermeg istediler ĝa tım niŐanlıma. Őindik evlenme  detleri ĝa tım
 (7)gettim ben d y n etdiler. d y n davul zurna gel y millet birihiy oytay ordan
 (8)sonra. baŐĝaları ĝelin edenler atınan g t r yler.   at gider ikisi yenge biner
 (9)bir ne gelin biner davul zurna  alar millet oytay oytaya oynaya eve gedeller.
 (10)ĝız istemeye    ĝiŐi gider allayn emriynen ĝızı isterler. eger
 (11)ĝızın aĝzını ararlar babasıgil isterse ĝız ver rler istemezse vermezler iŐte ele.
 (12) ĝına gecesı millet birik r oytar. ĝına yanar, bozguna  alar iŐte  le.
 (13)d y nler yemehli ol y. yemekli. keŐĝeĥ yaparlar, yahni yapaylar, s tlaŐ yapaylar
 (14)sini yaparlar, su b re  yaparlar her yemeh vardur.
 (15) ĝaynanam ĝaynatam  oĥ eyiydi. allah rehmet eylesin ben  oĥ  alıŐTım
 (16)amma eyiyd ler. ne  Ő mi esgiden arabalar vardı.  k z arabası ĝoŐar de y aha

(17) o dag varya orayu oduna gederdüh, üş gün-üş gecede gelirdiñ. odun keseyrük
(18) toplayruñ yühleyrüh-arabaya gelüyrüh.

(19) var var-arazımız var. bugdā, arpa, nohut ne-ehsen-oluy. fiy-ordan
(20) bezelye ne eħersen-oluy-arazıda. fasulye fasilyenin-en-eyisi burdan çıñar.
(21) buranın fasilyesini heç bi yer dutmaz. tazesı de ğurusunu da ğurusunu bişür
(22) dadunda doyamazsın. keşgeyimi yarma haşlaruñ, sızar-o kevgürden-ondan sonra
(23) ğavurma, soğan, ğara büber döşerüh-onu ğazanlara dulgur ğazanına büyüñ
(24) ğazanlarımız hemı çoñ böyüh, yüz ğişıyi doyracañ ğazanlar-onu dolduruñ
bişürürüh yirler.

(25) gelünleri sırada taħsüler gider-o evde sini bağlarlar. kim-önce giderse bir
(26) sini alur geçer gider. sini bağlaylar şeylere bağlaylar. yanı derTleri ěle. düün-olan
(27) alur gider, delüganlular yirler. tayuñ götürürler, helva yaparlar çöreh yaparlar
(28) hepsünü. fırınlarımız vardur fırınlarda yapıylar. çöreñ-içine ne ğatarsan-etTe
(29) ğatıylar, ğaurma da ğatıylar, üzümde ğatiylar her bi şey ğatiylar.

(30) esgiden ğıtlığdı bir-elbiseyi ğırñ yamaynan giyidiñ yama yama geyiyñ
(31) bī şey var mıydı şindi bol. şindi melmeket bol şindik-esgiden-oraħnan-ekinlerü
(32) biçer-ekeller toplaruñ şindi getirüylar biçiy gelen geliy gelmeyenin başu
(33) kel-oluy. ekin-olurdu benüm boyum-içinde görünmezdüm şindi her şey bol.

(34) ey sölerdim tabü. hatırladüüm uyu yavrum uyu beşiğü sallarum başğa bī
(35) ninni başğa bī şüy dimezdim. benüm dörtene çocüüm var-iki olan-iki ğız.
(36) isimlerü mi mustafa, engin zonguldağda, mıstafa izmirde ğızın birü anğarada
(37) mediħe yılmaz birü de burda melahat yılmaz. isümlerü mü aile de vardı
(38) böyühlerün-isminü ğorduñ.

(39) evliye burda evliye işte aha burada var. cengerişin başunda var. limmüşün
(40) başunda var. bilmeyrüm-onların-isimlerünü bilmeyrüm. telmenin başında da
(41) evliye var-ag baba ordan sonra o yanıda çoñ var ğümüşhanaya dorgu. ğavurlar
(42) gelmişde o dagdan cengerişin dağına silah-atmışlar ğavurları cengerişin
(43) başındaki türhlerü almamuşda ğavurları almuş bizimkiner-ele ğurtulmuşlar.

(44) bayramda da yimeh yapar herkeş delüganlular bütün namaza gider , gelür.
(45) odalara yemehleri yerler-oynar gezer herkeş bayramlaşur. her yemeği yapardılar
(46) yahnısını köftesini, mesele sütlaşını her bi şeyni yapardılar. yahnıyı mı yahnıyı de
(47) fasilyeyi haşlarlar-içine ğuş baş-etinen sovan büber barabar ğatar yaparlar.

(48) çocuğı doğdunda böühler gelür çocuğu göreğ. herkeşaltun tağar para
(49) tağar böle geçer gider. yedisinde gırhında yemeğ yapallar yerler.

(50) yoğ yoğonnarı bilemeyrüm.

(51) orası ğavur dağı deyley limnişin başı mumyanın başı şeyin başı
(52) kirazmaşaTın başı dön cengerişin başı telmenin başı.

(53) bizim kövede gelmiş gavurlar. gavurlar çoğetmiş. şindi şu dağlarda çoğ
(54) altun var buluPda alsan. çoğ var buluPalabilsen ras geliysenalursun ğelmezsen
yoğ.

(55) ceneze ğaldururlar. gelürodalara isgat deyleyisgat mesele oruç dutaydı.
(56) değ mi onunisgatını verürler hocalar kömdühdən sonra isgatını veriyley
(57) odalarda yemeğ yeyley, geçer gider. evlerden geliy. senden benden gelür, toluy
(58) yemeğ çoğ gelür çoğ.

(59) esgidenuyuzolurdu millet ğaşına ğaşına ölüdü. şindihoy. verem
(60) derdiler yoğtur. kanser çığdı şindiğ. şindiğ kanser çığdı allah göstermesin.

(61) tamara şelalesini biliyrüm. oranın suyu çoğ soyuk temara şelalesi dağın
(62) içinden geliy ta dereye tökülüy millette oraya böle birikiydi. tamara şelalesi adı o.

(63) memnunumüç dört çocuğum var. çocuğlarımdan memnunumallā
(64) ömürlerini uzunetsin. allahölüm göstermesin cemi cümlemize. allā iman ğuran
(65) versin geçer yaşasın.

(66) melmeketininsanı eyüdü, suyu da eyüdü, havasıda eyidir. buranın kipisi
(67) yoğ. istanbulda da oldum benistanbulun havası sanki yağ süreysin, zonguldağın
(68) ki rütübetli anđaranın biréz buraya benzey.

(69) allā senüde işini ras getürsünayağına daş deyürmesün yavrum. heyirli
işler yavrum.

-3-

YERİ: ALIÇ (GİRİFTİN) KÖYÜ

ANLATAN: HALİME AYDIN

YAŞI: 90

KONU: Karışık

(1)ismim hayla aydın tohsan yaşındaymışım yavrum. aman ne bilim
 (2)evlendiğümü yārum~unuTum geşdi getti öldi. unidiyrum, unuTganlık var şindi
 (3)yavrum. ah yavrum~ah~allā keşge genç~olaydım héc bi şeyim~olmayaydı. elim
 (4)ayaam dutaydı ya çoḥ zor çoḥ.

(5)düünler mi çaluP~oynaylar~işte ne bilim yavrum daha köv çekildi gètti.
 (6)gelīyer ha orda bi orda beş~altu gün sonā gelīyer, oynıylar. ğurban~ossun
 (7)yavrum ne bilim~işte. benüm düün teçy sehşen yaşıyan çoḥ~oldu. torun çocūum
 (8)var he yavrum. atlan gelīyer~atnan gelin~atnan gelīy yavrum. esgiden düünlere
 (9)gelinler şindi gelinler halt halta oturuy güveyi çıḥarduP gezdirīyer~atnan. ondan
 (10)sonā davul zurna çalīy gelini çıḥarduP bindürüyer~atnan götürüp şindi salon bitti
 (11)mü hemen~alup gelīyer. esgi düünlemiz has~olurdu biz ğardaşım biz
 (12)düün~ettüh bī hafta davul çaldu köylerümüz gelüp~ara kövlüyü çağrurduḥ.
 misal~iki bacı bī ğardaşuḥ biz.

(13)of of yārum~of ocaḥ çoḥ soyuk~anan ğurban~olsun yārum.

(14)burada biz ne mü yaparuḥ yārum. bulgur pilav yaparuḥ, siron yaparuḥ, sini
 (15)bağlaruḥ, böreḥ bağlayuḥ, yūḥa yaparuḥ her şeyi de yaparuḥ yārum.

(16)siniyi yimirtaynan sütten yağınan yöruruḥ yumurtaynan yöruruḥ sini
 (17)açaruḥ~ondan sonā hıldırını dolaruḥ, şeyle açaruḥ döşerüh ha şindi olsa yaparum.
 (18)elim~ayam dutuy~ellerimde guvvetimde varıda ē şey yalnız teh~ayaḥlarım
 (19)dutmuyu yārum ğurbanın~olām yārum~allama şükr~olsun yārum. sironu yūḥayı
 (20)açaruḥ bişürür, yūḥayı sironu keserüh, bıçaḡanı sironu ederüh, sironu yaparuḥ~işte
 (21)ēle anan ğurban~olsun. allā ömrünüzü uzun~etsün yārum dēvlētümüzü
 uzun~ömürler versün.

(22)kövümüzü ben köjün ne zaman ğurulduḡunu bilmiymki yārum~aha onnar
 (22)biliy ğaç sene oldu ha onnar bilīy~zātan bilīy. ben bilmīym~unutdum~unutdum
 (23)aḥlım yoh~unuTuyrum. ben~unuduuyrum~anan ğurban~olsun~unuTganlık gelīy
 ölüm.

(24)oraḥ biçiyruh~ot biçüyruh fiy biçiyk, būdā biçiydüh~arpa biçiyk, her şeyi
 (25)biçiyruh. tarlada mı oraḥ biçdüm, bugdā biçdüm, arpa biçdim, fiy biçdüm. ondā
 (26)sonā bostan~ediydüh, sap~ediydüh, patatēs~ekiydük, fasulya ekeydüh her şeyi
 (27)ediydüh. şindi daha yoh ğaldıḥ. ah~ah~ah yārum~ah.

(28) ğıtlıh yaşaduḥ amme bizim babamız varlıhlıydı. biz görmediḥ yalnız
(29)yaşamışlar ğıtlıh yārum yalan düşmez baḡ ben beytüllaha yüzümü sürdüm
(30)geldüm he ğardaşum getürdü her yere ğetürdü ğardaşum.

(31)gelmiş tēy biz küçüken gelmiş gavur-evveli gelmiş. gelememiş çil
(32)horuzu aşamamış burıya. çil horuz çünki annemgil söyledü çil hoca geldü, ondan
(33)bu yana aşamadı gavur derdi. allā fırsat vërmedi didi ha kelkitin-orada şey vardı
(34)orayaça gelmiş.

(35)bayramda ossun-işte her şeyi yapuyḥ her şeyü yapıyḥ yaptığumuz
(36)yemehler yahnı yaparuḥ, et yemeḡ yaparuḥ, siron yaparuḥ, sarma sararuḥ, yahnı
(37)yaparuḥ ne olsa yaparuḥ. yahnıyı et ğoruḥ, patitis ğoruḥ bõrũce ğoruḥ çiz ğoruḥ
(38)haşlaruḥ etnen yaparuḥ bişürür yerüh-ele.

(39)āsgāre giderkene ğına ğoyuyruḥ-eline. ondā sõra esğāre yolluykene allā
(40)dorğu diyük yemeh yapıyruḥ-aḥşam-oluy-içip oynuyar çaluP-oynuyar-işte
(41)ēle gidīyer. allama şükr-olsun hemd-ossun büyüñkü ğünũme nenen
(42)ğurban-olsun. esgi ğünlerim-eyiydi yārum şindi ne olucuḥ daha ne olucuḥ ğalḡıp
(43)gezemezsen yeriyezsen-ah-ah-ah. esgi herşeyi de yapardım.

(44)getdüh yayleye çocuḥken getdüm. şindi getmedüh. anan yanında bunun
(45)ğızı gibi annem beni ğaḡtıḥ yayleye gedīyer, beni yolladı bi kere getdüm
(46)yayleye. yaylede mal davar yayarduḥ. mal davar sagarduḥ-orada yaylada işte
(47)yaylada saga sagarduḥ işte ne edicüh. sũTũ bişürürdüh, yõurt çalarduḥ, çõkeleḥ
(48)yaparduḥ, pēnir yaparduḥ. çõkelēemi çõkülē şindi şey-atarduḥ. bişürür sũTũ
(49)sāğarduḥ çiy dutdumu o çiyi yayaruḥ-ocāḡa bişürürdüh. şeyini çiyini torbuya
(50)çõher çõkeleḥ yaparduḥ. yağda yaparduḥ yag, yagı nası yaparduḥ yagını tuluḡta
(51)yayarduḥ ēvel tuluḡta yayarduḥ. şindi şeyde yayıylar-elimizde tuluḡlar yayarduḥ
(52)yagını alırdūḥ işte ēle.

(53)bizim burda mı ha o tepede var ziyaret var dēyler siz nerelisiz-enteplimisin.

(54)beş tane çocũum var. isimneri ha bunu kũtüyda ayḡan yaşar diyürüh,
(55)āhan, suvat, nuri, ondan-arzu, semra. semra ğaynanam ğodu, ondan sonā bi
(56)denesini anam ğodu sevim semra ğodu õlanın-adı nuri, āhan, suvat-işte
(57)ğayınlarım ğoydular herkeş ğoyuydu. ēvel-adamlarımız ğoyuydu, şindi ğarılar
gendiler ğoyuy.

(⁵⁸)eyiydiġ ġaynatam yoġudu. ġaynanam ġasdı. allā nurda yatsun
 (⁵⁹)KēlKītlıydi ġaynanam. aslım köün-içindenüm-aydılar var ha orda muhtargil var
 (⁶⁰)ya aydunlardanım-alıç köyünden. giriftin-ıdu Şimdi aluç-ıoldu. ne zamanını
 (⁶¹)bilmiym yavrum. beni çoġ sōletme yeter.

(⁶²)ġırġımı çıġardırduġ-olan ha ne ossa ederdüh-işte. ġırġımı ġırġ
 (⁶³)gün-ıolandan sonra başına kelgirse su tökerüh işte. çocuġlara nenni sōylerdüh
 beŐiç goyar nennü derdüh.

(⁶⁴)yoġ yārum yoġ biz getmedüh. biz göçme göçmedüh. benüm babamun çoġ
 (⁶⁵)Şeyi vardı bizim babamız tarlaydı. göç möç-etmedük göç-eden ġēttü faġırlar
 ġēttü geldü yārum.

(⁶⁶)kövde ne iş yapacuġ yārum-ıoraġ biçdüh, harman-ıederdüh, iş-ıederdüh.
 (⁶⁷)kövde ne iş yapılır yārum. köv işi neyse onu yaparduġ yārum köv işi işte yārum.

(⁶⁸)allah sizdende razi olsun, allah muraTıyınızı versin,
 ömrüyüz-uzun-ıossun, (⁶⁹)hökümetümüzün-işine allah ġarıŐa cenabu allah
 ġurban-ıoldugum-ıallā kötülühlerden saġlıya.

-4-

YERİ: ARAKÖY

ANLATAN: SABİRE BALTA

YAŞI: 88

KONU: Karışık

(¹)sabire palta yaşım yetmiş sehsen var yavrum. saġıncalı bi Şey-ıolmasun
 (²)yārum. ben-ıaraköündenüm. benüm-ıallahdan başġa kimsem yoġ. saġbım-ıöleli
 (³)ġırġı ällü sene senün gibi bir yārum var-ıistanbulda oturuy, ben kövde oturuyum.

(⁴)ben-ıannamam ben yaŐlu ġıçlu insanım. ben-ıaltmiŐ yetmiş sene saġabsızım
 (⁵)temem temem. biz-ıev gadınıyuġ, çalıŐıyruġ tarlamız bāda bahçada Şurda burda
 iŐümüz gücümüz var.

(⁶)ben-ıevlendüümü ne bilim unuttuġ yavrum. on-ıiki on-ıüŐ yaŐımızda
 (⁷)evlendüh. ġırġ beş senedür de saġabsız duluġ saġbımız-ıallā saġbımız yāradan-ıöl.

(⁸)yoġ yoġ gecenin birinde aldu vērdüler. yoġ yavrum ne düün ne denek yoġ. ġenŐler

(9)evlenürkene düün oluy. salon dutuylar, ğınayı yaĥıylar, çalgu getirüylar,
 (10)muhabbet edıylar bizde bu yoĥ, ēveli bu yoĥdu. esgide mi esgide de yārum kimi
 (11)ēle aĥşamdan götürüydı. gücü yetmiyen egmeĝ bulamıyduĥ yimeye ēveli
 (12)ayaĝamıza çaruĥ varıdı. çarūnan geziydūĥ onda kimi gücü yeten düün edüydı.
 (13)köy düünü oluy ēyle çalgu malgu isterse gātürüy ismezse ele ele gātürüy ŝindikü
 düünler daha başĝa oluy.

(14)ĝına geceside ĝınayı yaĥarlar, gücü yetenler taĥu taĥar, tencere tava
 (15)verürler ēveli. şindi bunlar galĥtı. bilezük altun bunu para bunu veriyler ēveli
 (16)ēyledi ōul ŝinde bèyle ōul.

(17)ĝaynana ĝaynata yoĝudu. benüm saĝbum saĝbusuzdu. baba ana ölmüşdü.
 (18)dul adam verdüler on iki yaşunda.

(19)ēveli düünler keşgeg yapardūĥ, siron yapardūĥ, bişi bişürürdūĥ, hamur
 (20)işü yapardūĥ, ondan sonra fasulya yahnısı yapardūĥ. ŝindi onnar ĝaĥdı artuĥ.
 (21)keşgek pilav nası yapıruĥ keşgeyide ēyle yapıruĥ. keşgeĥde pilav gibi
 (22)bişürüysün, sovandan bübernen ĩreyĥennen yagnan bugdānan şey edersün
 (23)terbiyellersün. bişüyü de hamıru yörursun ya hamır yörursun tavada bişiy tebeda
 (24)bişüy oda ōul. bişü ayru oluy, başĝa bi şey ĝorsan o hamır yag mag yımurta
 (25)firan ĝırılıy ema bu bişiy bi şey ĝırılmıy. datlu ēveliden datlu yoĝudı ōul fakirlik
 (26)varıdı. emme şini datlılar yapılıy. her ŝē yapılıy. emma ben yaşluyum yapamıyım
 (27)biliy misin yavrum datlu matlı yapamayım. ēveliden genć idūĥ, gendi ŝeyimizi
 (28)boyazımız neyse onu yapıyduĥ şindi datludan matludan benüm gendü şeyim
 (29)zayıf büÇcem zayıf he. beyimin siKortası yoĥ allah razı ossun hükümetümüzden
 (30)çoĥ versün yaradanum hükümetimize. sini de var oda hani loKantalarda nası
 (31)baĝlıylar bèyle datlıları aynı baĝlıylar, şindide bèyle ĝıvırbaĥ baĝlanıy. siron
 (32)yapılar yuĥĝadan bişürürsün kesersün bèyle bismillehirehmenirahim

(33)ĥaslım ĝümüşhana arakövu he ĝümüşhane araköyü.

(34)yoruldu ōul dinneneyim azcuĥ dinneneyim. bugdā ekerdūĥ, arpa
 (35)ekerdūĥ, fiĝ ekerdūĥ, arpa ekerdük iki çeşüt bugdā ekerdūĥ ēvel bunu ekerdūĥ.
 (36)ŝinde ehmiyrüm de biçmeyrümde ben unuttum artuĥ onnarı. bir tor bulgur
 (37)alıyorum, bitende yine alıyorum. allā bin kerre razı ossun allah ĩrazı ossun
 sizlerden hepiyizden.

(38)hepiyizdende allah İrazi ossun. gazientep ha bizim yerimiz bizim
 (39)melmeketimiz yavrum~allā hōkūmete çoḡ, versün hepiyizin~ömür uzun~olsun
 (40)düşmene cenabu allahum fırsat vermesün düşmenden bizi gorusun hepiyizi
 (41)gorusun yavrum~asgerimizi hōkūmetimizi hepsini gorusun.

(42)başğa yola gidīyer. başğa gōnuşīyer~iki ay bir bazar lazum bī gidüp
 (43)gelmem~on beş lira oda benüm gözüme çoḡ gelīy yavrum~arabalar~on beş
 liraya götürüy.

(44)çilhoruzdan~aşşā inmemiş böyühlerimiz~ëyle derdi. çilhoruzdan~aşşā
 (45)düşman gelmemiş bizim melmeketimiz~ordan geri dönmüş dedelerümüz
 (46)babalarumuz derdi biz dinnerdüh, çilhoruzdan~aşşā düşmen~inmedü dirler.
 (47)düşmanda açluḡ susuzluḡ vurma ğırma öldürme annadın mı õul~açluḡ susuzluḡ
 (48)vurma ğırma öldürme düşman~adama neyder keser~öldürür~allah~onnarḡa hēç
 fırsat vermez~inşallah fırsat~inşallah.

(49)adını bilmeym könger var dirler köyümüzün~üsdünde könger
 (50)dirler~adunu bilmeym könger var dirler~allahun bileceḡü iş bizim
 (51)bilecegümüz~iş deḡl õul. giderdüm~ey dolanuruḡ nemaz ğılaruḡ
 (52)ziyarat~ederuḡ~oraya ziyaret bi şeyler ğorsun döner gelürüḡ. dileh yerü ayru
 (53)olur. o ziyaret dileh yerü ayrı oluy dilek yeri bizim buralarda yoḡ. çoçuḡ olmiyan
 (54)hasta olan yaradanum ne dileyim varsa hey güzel~allahım gabul~ële. oraya bez
 (55)balıklar~üçüretini atarlar bizim~orada ëyle yoḡ. onu bilmiyrüm yalan gōnuşmam
 (56)ben~allahın~evinede getdim, hacada getdim çalışdım~etimin Tırnaayna emma
 (57)yalan gōnuşmam~o zamanı bilmem köy yerü ğalḡduḡ dëylerki ziyaret bu.

(58)megge biz~ëveli arabadan gidīyer~otobuSlarnan gēdīyer~otobuSnan
 (59)gätdüh. ben gelen belki on sene oluy. şindi uçānan gēdīyer, meggede de ziyaret
 (60)dolaşduḡ. şeytan var daşladum, ziyaretleri dolaşduḡ, nemaz ğılduḡ, evliyelere
 (61)gätdüh biz götürēn mübareḡ götürdü getürdü orada bëyle.

(62)müsāde eder misün~õul~araba ğalḡarda beni bura ğorlar sonā. .

YAŞI: 59-60

KONU: Karışık

(1)fervi güçükℳelli dohuzℳatmışℳaksaraylı. yetmişℳaltıda evlendüh. valla
(2)davul zurna yoğ görücü usûlu köünℳiçerüsünde pedernenℳiki dene büyük
(3)gedipℳistedü aldum, verdüm yapıdılar yanı başğa bi şey yoğ.

(4)şimdi olandan ğız birbirünü begenürse eger tamam normalda gidersün der
(5)ki şu gün gelün derℳannîy mısınℳallahınℳemrüynen, peygamberün ğavliynen
(6)ĝızıyı ðluma isteyimℳo vaziyetde alış verüşℳolur biter yanı.

(7) ğına gecesini aslında hanumlara soracanℳerkehlereℳişi deēl ğına gecesini.
(8)yav esgi düünlerℳatnan getirecekℳaraba nerde atınan getürecenℳafedersün
(9)sölemesi ayupℳitinen de götürecen başğa ne ediyim. yav eskiden ğonağlar varıdı
(10)annîy mısın diyelüm ğaç ğonağ būdan dış köye gidüp gelünℳalacağsın ğonağ
(11)başları varıdı. ğonağ başları gider şey yapardı yemehlerinℳağzını açardular para
(12)virürℳondan sonra yemehler dağılurdu herkeş yemeēni yer gelünü alur gelürler.

(13)benℳesgerlüh yapmadum. esgerlüh çürüh sağat. valla burda ahluna ne
(14)geliyse her şey var. mesela mısır yarmasu deriz, pirünç pilavı deriz, bulgur pilāv
(15)deriz, saru burma derüz tatlu, su böreē derler hangısını sayım ben. yemehler
(16)sayılmıyki mısır yarmısını alurlar. aħşamdan ıslar domatas
(17)biberℳatarℳanuhℳedeceh veya ayran mu ğatacağℳonu ğatarlar yanı başğa bi şey
yoğ. anuh yağ tereyağ deyletmezer.

(18)aslımız gümüşhana şiranℳaksaray köyü. valla köy çoğℳesgi köy. bu köyün
(19)temelinde söylemesi ayupℳafedersün bî ermeni varmış. yanı bu köy burdan heç
(20)ğätmedü ermeni burdan ğeçüp ğätmiş gelen yerleşmiş yanı. eskidenℳermenini
(21)köyü eski ismi çirmişℳondan sonā alacığℳoldu alacığdan sonra aħsarayℳoldu.

(22)burda bugdayℳolurℳarpa olur, fiyℳolur fasulya olur şeker pancaru olur.
(23)düşman buraya gelmedi. düşman çilhorozu ğadar geldi oradan buraya geçemedü.
(24)çilhorozu biliyomusunℳoraya ğader geldi gendi aralarında münagaşa görüldü
(25)oradan döndü ğetdüler gerü daha irelü gelmedü tabü.

(26)valla cenaze törenleri esgiden normalda herkeş köyleri cenazeye
(27)çağırırdun herkeş birer ğonağ verürüzℳon ğişiye bir ğişi onnaru getürürℳeve
(28)yedirürdün. cenaze ğahtuğdan sonā geēer giderdü. ondan sonā şeyℳişi ğağdı

(29)ğonah işü ğahdu. köy gonāanda dışardan getirüyer lokantadan yedürürsün yolçu ederler başğa bi şey yoh.

(30)bu ğısım da yoh arada var şu köün isminü unuttum eski ismi çalurda

(31)çalurda var, seydibabada var bildüyümüz bunnar. çağırkaya he çağırğaya.

(32)ğorğma ğorğma ona bide ben bağaym. bayramda herkeş camiya gider

(33)camide bayramlaşur herkeş ğurban bayramıysa ğurbanını keser herkeş gider

(34)köyü gezer dolaşur bayramlaşur, yanı başğa bi şey etmez.

(35)asgere işte davul zurāynan gönderdüğümüz çoh şükür. normal asgerlih

(36)zamanu geldü mü tören mören yoh geçer gider yanı o vaziyetde.

(37)çifçilih yaptım. şu ana gadar ğıtlıh yaşamadıh ama bizden önceki

(38)böyühler yaşamuşlar. annatmaya ğahdımı söylemesi ayup hayvan pislînin

(39)içerisinden arparları bugdayları yemişler yanı o esgi devirlerde şu an için bi şey yoh.

-6-

YERİ: ARDIÇLI (AHSİPERT) KÖYÜ

ANLATAN: ADNAN YILMAZ

YAŞI: 48

KONU: Karışık

(1)adnan yılmaz ğırk sekiz yaşında, ardıçlı köyü. doğsanda evlendi. ben iki

(2)meslejm var inşaatta elehtirüh tesüsatı döşerüm. bî de su tesüsatı döşerüm. bi de

(3)çifçilünen ūraşırım bizim esas şeyimiz çifçilikdir.

(4)düyünümüz şenlikli şamatalı böle cafcaflu her şeyinen dört dörtlük

(5)düyünümüz olur. mesela okulumuz var o yanda bura köy gonāa yeni yapılyo da

(6)okulda yaptuh düyünümüzü ğomşular toplandı. herkes çalgısıyan beraber

(7)yemeyinen beraber her şeyiden beraber dört dörtlüh düyünümüz oluyor.

(8)ğız isteme önce annesinde babası gider, ğızı bağar ondan sonra olan gider

(9)ğızınan gonusur. ondan sōra düyünler önce giderler el öpüşürler ondā sōra

(10)nışan dova nışan olur ondan sōra düyün başlar.

(11)Kına gecesinde kadınlar biraraya toplanur, ğınasını yaħar. ğızın_ölan
 (12)tarafında oğlanunkinler toplanulur_ooğlanun ğınasını yaħarlar. devlüsi ğünde
 (13)düyün başlar düyünde yemehdi şuyu buyu her şeyinen beraber yapılır.

(14)bizim yöreye ayit tatlısı var, sarması var, ondan sōra köftesi var,
 (15)dönerinen de olur, ğatılı çorbasi, keşgegi, ayran çorbasi bunnar hepisi vardır.
 (16)tüm yemehlerimiz vardır yanı ayrınlı çorbanun diĝer_{adı} ğatılı çorba ayranda
 (17)var ğatılı da ikisi de aynı ğatılı da esgiden_önceki ğatılı derdiler. şindi döndü
 ayran deyişdi yanı.

(18)burda mı bugdā, arpa, fiyy bunnar_{ekilür} bizde. su altımız_{olmadığı} için
 (19)patatis beyle mısırimız, pancarımız fasulye ekemiyürüz_{esgiden} sōlediĝim gibi
 (20)mısır_{ekermişler} buraya kır mısırı ekermişler he.

(21)buraya girememiş sırtan_o yan dönmüş. burda esgiden bi adam varmış
 (22)rusÇa bilürmüş_o onlardan çıkdı gibi onlar_{orada} ĝalmışlar. buraya inmemişler
 köye.

(23)ben dōdum yanı bu yaşa geldüm görmedüm_{alla} çoħ şükür_{olsun} yeteri
 ĝader_{oluyor}.

(24)cenezamız mi şimdi diyelim mesele biri vefat_{etti} burda. burdan hemen
 (25)ankaraya bildirürler. ankaradan gelen müsafirlerimiz ĝarşılıruz. has güzelce
 (26)cenazeyi yıharız. namazını ĝırlarlar. defin_{etdi}den sonra böle bi alanımız işte
 (27)ĝördünüz_{alanda} masalaru düzerüz gelen misafirleri yemeĝin verirüz āırlarız
 (28)cenaze sahipleri de bir köşeye düzilürler. taziyesini yapar millet_{ondan} sōra çeker
 herkes geçer ĝeder.

(28)çoħ_{öncelerimi} yoħısa hatırladımız ĝadarıyan_{öncekiler} mesela başĝa
 (29)köyden bizim bizim burdan ĝız_{aldı}ları zaman şu ĝirdiyiniz çeşme varya
 (30)çeşmenün_{orda} oyunlar yaparduħ gelen misafürlere ĝarşılıarduħ_{onnanın}.
 (31)onnanın ĝonaħları vardı. ĝonaħları herkesin tayin_{ederdiler}. burdaki ĝonaħ
 (32)sahipleri çıhardı onnanı alıp götürürdü. ilk önce çayını verirdü. sonā yemeĝeni
 (33)verirdü. düün çalgısı olan çalgı çalardı, millet_{oynardu}. ĝavaĝ ağacına
 (34)dar_āacına derdüh_{adamın} belünden balar_{asarduħ} ipinen. hastane ĝurarduħ biri
 (35)doħtur biri hemşire onnar_{onu} müyane ederdı. ilacını yazardı berber berberimiz
 (36)varıdı. ordan bi danesi çağrurduħ, getirürdüh saħal tıraşu yaparduħ_{adamı}
 bıraħırduħ.

(37) bayramda normal bayram geleneğimiz vardır. bayram günü ğurban
 (38) bayramında mesela sabānan ğalğar herkes namazını ğılar, ondan sōra ğurbanını
 (39) keser kesmeyen vatandaşına dağtır, ondan sonra ev ev bayramlaşur milletden.

(40) asgere gōndermeyde asgere gideceh gaş ğişi varısa toplanur. ğomşular
 (41) birer, ağşam davet, ederler. ondan sōra ğünü geldi miydi arabalar dizilir gonvoy
 (42) hālinde şenlikli şamatalı şalgılı gōnderürler.

(43) var. yolun kenarında var firdōvs hatun türbesü onu peh bilemem, onu
 (44) bilemem bilemedüyüm, için, ona bi şey diyemem.

(45) bi şey değ, aam. saolun

-7-

YERİ: AKBULAK (NORŐON) KÖYÜ

ANLATAN: OSMAN AYGÜN

YAŞI: 38

KONU: şiran Adı

(1) asgerliyi asgerliyi zirāt bankasında yaptum. parayu yatarduh, oraya bedellü
 yaptum, asgerlij.

(2) valla buraya şiyran denmesinin sebebi fatih sultan memeT tırabzon pontus
 (3) rum, üzerine giderken burdan geşmiş. işte garşi şu tepede ğonağlamış. bura ne bi
 (4) seyran yer ne ğüzel bi yer diye şey yapmuş. ondan sonāda ilk, ismi seyran, işte
 (5) sonā şeyran sonā da şiran, olarak deyişmiş yani.

-8-

YERİ: AKYAYLA (KIRTANUS) KÖYÜ

ANLATAN: SANİ BAĒLI

YAŞI: 83

KONU: KARIŞIK

(1)valla işte. o ney ne gonişiyım. konuşacağ bişiy yoğ ki gonişım. bi şiy
 (2)bilmiyorum ki gonusam. sani bağı kırğ-üç şey sehsen-üç-akyayla. ellü üşde
 (3)evlendüm. hęc-asgere gidiydığ, düyünde oldu asgerdiynen-ikisi bir-oldu, geşdi
 (4)gitti. hęc bi yaramaz şey-olur şindik hastanaya gidiyrum, gümüşhaneye hanum
 (5)raatsız kalP sıhıştırdı telopon-etdiler dedim bide oraya ugryım bağıym kömür şe
 (6)edıylerse telefon-edim dedim-eve ha bu kömürlerü yıhsınlar-orıye dedim. oldı
 (7)dedi araba gelsında gidecam.

(8)esgi düünler başğa şindiki düyünler başğa. esgiden yemeh-işmeğ-işgi
 (9)yoğdu, bi şey yoğdu şindi işgi işiyolar. horon-oynuyolar düyün yapıyolar-işte.

(10)otuz-ikide gëttümidi. elli üşde gëtdüm-ellü beşde terhis-oldum. gızli
 (11)istibaratteydim ben. kütdernen çoğ harP-etdüm-atu yühlemüş gelıy. hudutdan
 (12)geçeceh dur diysin durmuyor-e garşı gelsen sendeki silah-onda deyil-adam
 (13)almayı tağmış beline tüfek-elünde geçecem garşıya dıy. garşı gelsen-öldürüy
 (14)gelmesen vazifıyı yapamıyosun-iki ay gadar vazıfa yaptım ben-ahırı geldim.
 (15)birliğ dedim daha gätmem niye dedim-albay vazıfa yapılmıy dedi. bize yağalama
 (16)emrü var götürmeh yoğ-ey nolucağ, bırağdığ yağayı ne yapacağ.

(17)hęc-ekin-ehmeh yoğ bi şey yoğ. arpa, bugdā ekerdüh dağ kimse
 (18)yoğ-ehkek. sehsen yaşında var tarlamız-emme ekin vermiyo. gurağ Kırak deyil su
 (19)yoğ-işme suyu bulamıyoruğ. işme suyu yeşilbüğden tankernen dün su
 (20)gëtürdüler-oda kokıy içilmıy. burdan ha şindi şey getdümde bi bidon dolduramda
 alup gidesiz-eve ben gelürken gene getürürüm size.

(21)bana müsade benüm-işim var. araba kaçar galırım burda. oldu eyü günler.

-9-

YERİ: AŞAĞI DURUÇAY (HOZMAN) KÖYÜ

ANLATAN: HANİFE YENİÇERİ

YAŞI: 82

KONU: KARIŞIK

(1)bu köyün mü aşşāğā duruçay hozman he. uğarı hozman, duruçay ha bunnar
 uğarı hozman.

(2)düünlerde de yemek yaparuk, oynaruk, halay çekerük. et yemeğ, bulgur,
 (3)keşgek ne varısa et başta et. yarmayı bişüriyrük, sızıyruk, etinen döşeyrük, üstünü
 (4) ğapayruk, ğoyuyruk⌊ataşa, olıy keşgek.

(5)düünnerde ne bilim⌊olıy⌊ište. ben heç bilmeden⌊evlendim, bileydım
 (6)evlenmezdim. hęc tanımayırım, bilmeydük⌊evlendük, geldük. oldu oldu ne bilim
 (7)ište. sehse sen oldı, sehse⌊oldı. atmış sene oldı ben burıya geleli. ha bu ğadına
 (8)sor. ey sen bilürsün düünleri. ey⌊ište eyle düün⌊oldı geldük, herifnen⌊annaşdıh.
 (9)üç dene ğızım var, iki dene oğlum var⌊ište. everdük, gocıya verdük, gesik⌊etdük
 (10)burularda bu ğadından⌊otıruyruk. tamam mı.

(11)ğız mı isteysin bekar mısın, evli misin? eyi iste ğızı gör. aha fesin⌊o desin.

(12)esgi düünlerde altın ne aray ğümüş ne aray. eski düünlerde oyun yaparlar,
 (13)haşa senden⌊ayı edıyler, ne bilim neler⌊edıyler, vurıylar, ğırıylar. şimdiki eyi
 (14)şimdik⌊eyi. şindikinler⌊eyi. herifler ğarular⌊onnar he. ya ney⌊ata bindük,
 (15)binmedük. melmeketim şey gasabanın yanında mertehli deylar⌊aha ora. oralıyım
 (16)buraya da geldıh. şeyi burıya gurduh mekanı.

(17)bizim burda yapmaylar mı şimdi yapıylar ğına gecesi. olanı da ğınalaylar,
 (18)ğızı da ğınalaylar⌊artı bilmeyrem.

(19)ğaynanam geldim⌊ölmüş. ğaynatamdan da seküz sene galduh. eltimnen
 (20)doğuz sene yirmi sene galduh⌊eltimnen. hep bir⌊aradadu. şimdih ne eltüm var,
 (21)ne gaynım var, ne de ğaynatam var ne de kimse var. ha burda bi ğuru can ben.
 (22)ğasıdılar⌊eltimnen çoğ ğasıdıh. hepsinden gaynımdan da eltimnende çoğ ğasıdıh,
 çoğ. ey şimdih.

(23)"ninni yavrum nenni nenni, uyu yavrum uyu da böyü" beni götürü
 (24)internete atacan bilıy misin. he eyi allah razı olsun yavrum. saol. harundan bizim
 (25)ğardaşımız babası da anası da. onnarda oğarı hozmandan. bizim herifnen
 (26)ğardaşlıdılar. onnarın⌊orda tarla yoğ, su yoğ, bi şey yoğ. bizim burda ekerdüler,
 (27)biçerdüler, deırmenimiz varıdı. bulgur döğerdük, yarma döğerdük⌊aha oldu getti.

(28)ekin biçdük, tırpana vurduh, topladu, patosa attuh, arabaya yükledük
 (29)ğarıya getürdük. arpa, bugdā çoğ⌊ekiydük çoğ, ēveli ekiydük. pancar, patates,
 (30)bugdā, arpa, pagla her şey di yeter her şey. dey⌊oldı elli sene yavrum, herif öleli
 (31)oldı altı sene, daha da kesildi. oğlarımız gelmeyle, getmeyle burayı istemıyler
 (32)daha. adamlar burayı istemez mi istemeyle. ğas yerimiz ğas.

(33)hêç hêç-allaha şükür hêç yaşamadım. babamun-evinde de arımız vardı,
 (34)malımız mulumuz, davarımız bostanımız her şeyimizi varıdı. ey buriya geldim
 (35)gine var. eyki ğitlîh yaşamadım-eyki. ğaynanam-ölmüşdü. ğaynatamdan durduh
 (36)sekiz sene, eltimnen durduh yirmi sene. olsun getsin yaşamadım niye yaşayım
 diyim-allah şükür.

(37)yoĥ hêç görmedük. dede mi adam-annatdıysalar ben-unutdum
 (38)yavrum-oldu geçik gitti. oldu gaç sene. yetmiş, sehse-iki yaşındayım he.

(39)cenezeler-işte camının-altına ğoyıylar, yıĥaylar, köylüleri çağrıylar.
 (40)köyler senin-odan, benim-odam gaç tene gelürse yemeh-edi, yediriyruh,
 (41)çaylayruh, ğayfeleyruh yola vuruyruh.

(42)ziyaret he yoĥ yoĥ bi şey yoĥ. seydi köyünde var. unutdum getdi adını.
 (43)adıda şıhlardan yanı bizimsinden-ama ēvelki ēvelkini diyerim şimdiki bilmeyrim.
 (44)işte şıhlardan ziyaretin-adı.

(45)ne onnar bilmem, sözleri bilmem ben. ben-allahın-adamıyım ēyle
 dutmam ki. di yi de baĥ.

(46)eskäre heç yollamaduh daha. kimi he mesudu yolla, mustafay yolladıĥ
 (47)nişanlılıydı. yolladıĥ mertekliden ğardaşımın ğızını aldıĥ. aldı gettilere askere
 (48)neydek. ağladuk, baĝırduh, çurduk geri alamaduh. yaptı askerlij geldi. şimdik
 (49)ohıy. evlendi hem-evlendi hem-ohıy. iki ay-olıy düün-olalı. bi gelimiz-oldı
 daha.

(50)bayram da ne yapah. yemek-edyük, gelıylar, şeker toplaylar, ğonışıyruh,
 (51)camiye ğedıylar, dolanıyruh gelik geçıy bayram geçıy. ğurban kesıyse sene
 (52)verıylar, bene verıylar. bayram-ordan getürüylar yavrum-ankaradan. gelinler
 (53)gelıy, yapıylar, yeyler, içıylar, vuruylar, ğırıylar. eskiden de yaparduh-işte, sarma
 (54)sararduh, köfte ederdük, sen diyeli keşgek bişirürdük, çorba bişirürdük-aha oldı
 getti.

(55)beş dörtde o dünyada. bi sürü bi sürü. ēvelki zaman şimdikiler-aĥıllı
 (56)birer dene yapıp biraĥıylar. çoĥ memnunum çocuĥlarımdan. çocuĥlarımda bene
 (57)garşı bi şey demediler heç. gaç senedir de ğurbana ğatıylar. sehse-iki
 (58)yaşındayım belki sehse-iki ğurbanım-oldu. herif-evden kesıydük, malımız,
 (59)mulumuz, davarımız her şeyimiz çōudu. ekinimiz, arpamızı bugdā çōudu o zaman.
 (60)herif getti tarlarda bu ekıy bize de bi şey vermey. eh tamam.

(61)çocuğ doğdunda ey çocuğu doğurduğ. çul çaputa sararduh, alırduh
 (62)emzirürdüh bu gadar. o burada bilmeyrük, ankarada biliyer, burda bilmiyer bi
 (63)şey. lalloyuh burda lallo lallo oğumam yoğ, yazmam yoğ. namazı da işte
 (64)kılıyrumAllah gabiletsin, allah gabiletsin. cehennemın gapısını kitlesin,
 (65)cennetin gapısını açsın. allah beni de haca nasibetsin. haca benimreyi isteyrüm
 (66)dur bahak. umreye getmeye isteyrem. inşallah size de tesbah getirirem gidersem,
 (67)koku getiririm. anan, baban, ğardaşın, gelinin, bacın var mı. eyi he eyi siz de
 (68)eyisiz. allah başlasın, allah başlasın, allah başlasın. fatma gel biraz da
 senannat.

(69)eski de eyi, şimdiki de eyi. şimdiki rahatlı ha burda otururuğ, kimsenin
 (70)sesi ğulaımaza gelmey. eskiden çoluğ çocuğ çöüdu. yapıduğ, yediriydük,
 (71)götürüydük, vuruyduk gapıya geçip gediydih. yav şüküro zaman da çekmedih,
 adamcağız çekdirmedi.

(72)reçberihaha harmanımız, aha meremiz, aha merejmiz, altı dam. benim
 (73)valla bahçede bu yıl bi şeyolmadı her sene olıydı. fasulya ektih, çubuğ paglası
 (74)deyrükişte o daha bi şey yoğ. bi de aha bu erikler bu yıl çoğoldı, bildir da çoğ
 (75)oldı. hayle yarıyrum, ğurudıyrum. gelin dediki yar ğurut bende onun ağzından
 (76)ğurudıyrum. daha ne dēysin. bahçem de bi şey yoğ, hesapediyrük,
 (77)yeyrükıçıyrük. he ey ne yapah. reçel yapıyruğ, bişiriyrüh, çalıyruğ, sene
 (78)bişiriyrüh gelirsene inşallah. bişiriyrüh, sızıyruğ, ğaynadıyruğ, şekeratıyruğ
 vesselam di yeter.

(79)bizi kimoynadacağ, babamğır yaş beridi. ha orda davul zurna çalardı
 (80)bize burda ekin biçdirirdi, tarların daşını seçerdük. burıya da geldük herifimizi ters
 (81)idi. her gadından ğonuşmazdı. onun ki temizış tarlalarda. yedi sene olıy öleli de.
 (82)doslar saolun. bununki çoğdanöldü. gencidi çoğ gençdi yirmi sene oldı öleli.
 (83)çoluğ çoçuğ hep küçüüdü. everdi, verdi geldi barabar duruyruğ, barabar
 (84)galğayruğ, barabar yiyruğ. yoldaşolduğ. he allah razı olsun, babası safi nurda
 yatsun. nēdek daha.

(85)sende de senden de berhudarol. gapat, kapattı sesimi de aldı kime
 (86)veriysen. anneygile de diynet. get deki. bunnan mı durıysın, senden gayrı daha
 (87)kimse yoğ mu bunun yanında. o da haso da has senden hasolmasın, çoğ has
 (88)çoçuğ. yanı senin ğörevin mi burda da. bi gadun daha yağala. oldu sende saol.

-10-

YERİ: BABACAN KÖYÜ**ANLATAN:** SÜLEYMAN DOĞU**YAŞI:** 88-89**KONU:** KARIŞIK

(1)merāba, hoşgeldın. gel-ıçerı andan yaşıyrum ben sileyman doğı sehzen
(2)sekizü bitürdüm tohsana gèdeyrum dohuz üz yirmi yedi dōumluyum hesab-et.

(3)ben mi bu benüm-üçüncü ğarı benüm. bellü olmıyır bi tane adlum
(4)ıfat-etti. bi tane aldum bennen-idare etmedi ğaşı gettü. bırağdum yağasını. bu
(5)da sonādan geldü bundan-uğraşıyrum ha burda. ha bu aysu da bunun ğızı benüm
ğız degül.

(6)ya bizim-adetler şeylá esgiden-eyledi. şindiye
(7)bilmiyrim-esgiden-efendım giderdim bu ğarıyı ğızı istemeye bu ğızı istemeye
(8)gidersün babası işte allā emri diye getirirüz-işte dersin ki allāın-emri
(9)peğamberün ğavliyen senün ğızıyı ben oluma istiyrim. adam seç değ verirse hanı
(10)ğızını seç yalandan derki gēş gētde bi hela düşünüyim. dahayım bağayım-ağlıma
(11)ne gelür bırağur gelürsün. onu senda bi deha gedersün baba ne deysan de bize
(12)vereeesen verecem, vermeyecesan vermiyecem de iştemizi bulsun dediki e
(13)allāın-emrine ben nediym şe edemem. o zaman gidersin-adamna
(14)görüşürsün-işte allāın-emri yerüne gelür-ondan sonā bir sene mi galır bi buçuğ
(15)sene galur-artı herifün ğuvetine bilür. zatı zayıfsa ğarı babasının-evinde bi
(16)sene galır bi buçuğ sene galabülür. yoğ-adam şeysa der ki işte ben-altu ay
(17)ğarımı gelünümü düyün-edecem-o zamanda adam der ki gel götür. gedersün
(18)davul zurna getürsün çalgı çalarsın bi şeyler-ederler-edersin-o adama
(19)ğonağ-olurlar kövden beş-on yirmi ğişi otuz ğişi gider atnarlan-esgiden-at
(20)varıdı şindi at yoğ daha sabā oluy-işte yatarlar sabānan ğalharlar gelünü ata
bindürürler getürler geleceğ eve indürürler hepisi bu.

(21)düünler çalgu çalarlar. horan-oyınıysin bilmem gıvır zıvır-işte. diyelim ki
(22)hadi ğaş gün çaldı üç gün-üş gün burda davul zurna çalar, gidersün bi günde orda

(23)çalar-işte gelünü sabah-olur bindürürsün-ata getirürsün-indürüsün geleceğe eve geçer gider bu işler bēle.

(24)asgerliyi altı ay mersında yaptım. ambilas şeyide üş sene de şey
 (25)erzurumda yaptım toPÇu olarakdan yaptım. sonā bizüm toplar dağuldu.
 (26)ğaldurdular topları pu seferde piyade olarakdan yaptım-orda. efendi des dersi
 (27)dersleriy bilmezsen dayağda varıdı. yanlız çavuş ders veren çavuş bi şamar
 (28)çeherdü. ulan niye bilmīysin-eşşeoleşeh dersiyi bilecehsin. ey-unuduysun-o mu
 (29)gelīy-aħlına senin. esgerlih zordu çoğ zordu o zaman. şindi asgerlih yoğ-efendi.
 (30)şindih-asgerlih sultanlığ yimeh nerde soğan yemeğ yapardılar. aş garnına
 (31)aş-olurdu aş garnına sovan yénir mi? biz toPÇuyduğ goşulu toPudu sabā aşuru
 (32)galdırıldı bizi timara. ğāğ ğāğ timara timara timara giderdiğ. timara etmeye
 (33)hayvannan-ūraşırduğ. aha baharsın ki işdima borusu çalardu, dōru talime yemeh
 (34)memeh yemeh nerde gelürsün. talüme esgi devür kötüydü emme şindiki devür-eyü. gün-eyü gün-eyü.

(35)aha burda yaptuğumuz yemehler hep şeyirden getirüyüh. arpa şeriyesi,
 (36)pirinÇ-ondā sonā tel şehiryesi makarnay-işte gıvır zıvır.

(37)on senedür ben raatsızum-on sene on senedür dokturlarda bēyle geziyrum.
 (38)ha da şeye getmedüm-erzuruma gitmedüm doğtora. istanbula gettim, tırabzona
 (39)gettim, gümüşhaneye gettim, erzincana gettim, kelkit hastanasına yattım, şeyran
 (40)hastanasına yattım. işte erzincan hastanasında ha bu şeyleri ha bu havaları
 (41)verdiler bunnarı yazdı dohtor. bunnarı devamlı gullanacan gullanmazsan senün
 (42)işin bitmişdir. hep-içiyrum bunnarı heplerimi de getür görsünler-annadın mı hepisü.

(43)şindhinde aysunuda göcaya verdim gettū. göcadan-ayrıldı geldi. ben
 (44)gendime baħamıyrum. ben gendime baħamırum-ona da baħam. get-aha atta orda
 (45)kötü bi yer var gapısı bile yoğ-aha oraya yatak metek mitil-atmış-oraya ha
 (46)orada duruy-işte nediyim başğa yoğ dēlette yardım-ediyse ediy nedim.

(47)ben de mal hēş bi şeyim yoğ, tayugum bile yoğ tayugum. odunu modunu
 (48)hep paraynan-alıyrum-odun bile getiremiyüm.

(49)esgiden-arpaynan bugdā, burda su basar yerimiz yoğ-ehdüyümüz bu bi
 (50)de fiy fiy diyler tama çekipte mallara veriyler hepsi bu.

(51)düşman şindi buraya gadin gelmemiş. gozağaç köyü var. hozman köyü var.
(52)oraya gadin gelmiş düşman yanı o tepelere gadin gelmiş-oraya gadin gelmiş.
(53)ordan-işte neyse geri çekmiş getmiş-arasında bozmanlarlıh-olmuş he işte öle.
(54)çil horuz gadin gelmiş-oruya gadin gelmiş. işte deyim ben sene onu çil horuzu
(56)gadin gelmiş-ordan dönmüş getmiş. onun da efendi benim duyuşuma göre şöyle
(57)olmuş zengünler-oğullarını esgäre vermezmişler. fahırların-oğlu gelüp-işte
(58)harPda marPda ölüy. bi tenesi demişki "sen-esgäre getmîy misin?". demiş
(59)"benüm babam demiş bedel-i azüz yaturdı. " demiş. ben getmiyrüm demiş ha
(60)eylemi bu sefer orduya habar veriyler. esgäre içinde bozhan demehki ben
(61)geliyim-ölüyüm sene baban para yatarsun ben burda harP-ediyim-ölüyüm
(62)sende evde keyif sür yat-aşşā. ordan-esgerin-içine bi bozmancalıh giriy, dönüy
(63)gendiye bu sefē bahıy-iş kötü oldu. işte bizim şiy işte o zaman-atatürh varımış
(64)bilmiyüm ben-atatürgü. zamanda deelse de ben görmedüm-üzünü deeyki diy
(65)ben gidiyrim geriye diyi. top tüfek bütün senin-olsun diy get istanbulu gurtar. o
(66)zaman istanbulda başga dövletlere geçmiş istanbul, mersin bilmem nereler. oralar
(67)hep başga dēlette mersin o zaman yunanda efendime sōlüm bi tarafi ingilizde bi
(68)tarafi bilmem kimde galmiş. bi tek türkiye bi şiy-istanbulda zatı getmiş-o zaman
(69)rus çeküp geri gidiy gidiy-işte topundan tufenden gidiy gurtarıy-ēle işte. bahtar
(70)gurtarıy-atatürg başga yoh. şindi atatürg kötü oldu. atatürg öldü. şindi kötü oldu.
(71)dünye şeyranı, türkiye gurtaran-atatürg. atatürg gēttihden sonra ismet paşa var
(72)belkü duymuşsun. o geçiy onun yerine o da geçiy-işte allah razı olsun. türkiye
(73)gurtaran-işte bu hala getirüyer. işte şindikler hazır-ehmeç oturmuş neymiş ben
(74)bēleyim ben şöleyim. allah-etmiye öle bi şey-olsa vallahi türkiyeyi haraban
ğaldırırlar-allah-etmesin-allah görsetmesin.

(75)ğıtlıhda gördüh öyle bi devir geldiki efendi ekmeğ bulamaduh yemeye,
(76)ekün bulamaduh alah deyy. ha şu aşşā şiyranun-aşşā gederdüh-ekine gederdih de
(77)benden böyüh bilader vardı. gederdüh barabar babamız-otuz sekizde şöle şöle
(78)çocuhlarduk benden böyüğüdü. geder gonşuların yanuna tahulurdu, arpa miras
(79)geliy bugdā miras geliy parasınnan getiriy, bundan sebebleniydi. çoğ ğıtluh-oldu
çoğ.

(80)ceneze nasıdır işte allahın emri öldü geçdi getti. gözölce öldü yayhıylar.
 (81)mezerini eşiyler götürüp göyuyul mezure. ondan beş altu gün sonā bi ehmeğ
 (82)edıylar yödürıylar bi şeyler oluy. işte eyle başga cenezesi menezesi èyle.

(83)var bizimkisinin ismi babacan babacan baba. şu tepenin arhasında ha o
 (84)tepe duruy bi de seydi bóbada var. o seydi bóbayı gitmedün bilmeyim emme
 (85)yolun üstünde evliye. bi de duyuşuma göre çilhoroz dēylar orda da varmış
 (86)ziyeret. yanı şepille baba diylar ordada var, duyduklarım bunnar. onu ben yetih
 (87)degülüm. ben onu bilemem yanı ben gahtım bitdim orası ziyeret babacan baba
 (88)dey. yanı bizim bu köyün ismi onun ismiyne anılıy onun ismini goydular
 babacan babaymış babacan dıylar.

(89)efendi esgiden nası gönderişler parası olan çocuğunu haşlıy cebine gordu
 (90)cebine parasını cebüne götürüylar şöbeye. şöbede çocünun elbüsesi şöbede
 (91)göydürürler, yolçularlar esgere geçer giderdü. esgi esgerlih durumunda gara
 (92)vagonlar bindürdüler esgere giderkene dēlet teslüm aldu getdü diyelim ben
 (93)gidecem erzuruma erzuruma getmesi o zaman araba yoğ otoboS yoğ. bi şey
 (94)yoğ tiren var gara vagon esgerde onnarı mal kimi doldurdur doldurur yolçularlar
 (95)gideller asgere. ben geldim izmüre giderken alacalımda bi ay erzincanda
 (96)bekledüh meseyet yoğ gideh yerimüze bi ay camılarda galduğ ēle gedydih.
 (97)erzincanda asger bizi götürüydüler içtimaynan götürüyodu da getürü camının
 (98)oraya bıraşırdılar. camıda gal babam gal, çoğ çile vardı esgerligde.
 (99)şındih esgerlih yoğ. şındig asgerin yediğ yemeğ millet evinde yiyemiy.

-11-

YERİ: BABUŞ KÖYÜ

ANLATAN: İLKNUR HOROZ

YAŞI: 75

KONU: KARIŞIK

(1)ihnur horuz ey yaşımta doldurdu oğul yetmişe gidiy. daha fazla yoğsa yoğ
 (2)babam benü oğutmamışki bilem. ne bilim ne zaman o nüfis kagında. e
 (3)düünümde sessiz soluhsuz allahın emriydi babamdan istediler, verdiler. düyünü

(4)derneeni hassa sözsüz şehilsiz geldih. atınan getirdi. onu mihrofını verıysin sen
 (5)bağ tamam diyne. ğardaşlarım vardı dört ğardaşım varıdı. üçü öldü bi dene ögey
 ğardaşım.

(6)ğızıstemede ēveli babamuz kime verıyse ona giderdüh. ha şindih derdiki
 (7)eveli babam gayrı yerden düyürçü geldi. babamız nere verürse bizoraya giderüh.
 (8)emme şindikiler cāhallar yoğ yan yana geleceg, gonusacugondan sōra olandan
 (9)ğızı annaşıysa babası anası düürçü gedıy.

(10)e evetde ne varıdı ki ēveli ne vardı olum. e gonşular birükürdü bir ğına
 (11)yağarda şindiki gibi hay haşe mi varıdı. bi ihtiyar ğınamızı yağdı sabaSı ata
 (12)bindürdü haydi bağım benüm sözüme de gülün ha beyle.

(13)yirmi sene birarada galduğ. ğaynanamınan ğaynatamayrılığ ney
 (14)yoğudu. yine gayrı köyde şindikērzincana daşındılar. yirmi sene geldi
 (15)görümümün ğocası üsdüne evlendi, barabar galduğ. onunolmadı benümkini
 (16)ğeydiğ benümki olmadu onunkini ğeydiğ. çoğ şükür daTluydu alla ikisini de
 (17)cennete hasıdi ala efendimi, fadime anama ğonşu ede ğaynatam ğaynanam
 (18)eyiydi. ey şimdide çocuh çoluholdu. çeküldü getdi gurbete bi delü herifden biz
 galduğ.

(19)ne yemehler mü yaparığ. e canun ne isterse onu yaparsun. eveli ne varıdı.
 (20)yarma çorbası bişirürdük, makarna mantu yaparduğ, e şindik şey yapıylar
 (21)böregini de yapıylar, pastasınıda yapıylar. şindiklerin bildünü ben bilebiliyüm
 (22)mü. yarma çorbasımı nası yapıyduğ. he pilav gibi keşgekini yaparuğ. ondan sonā
 (23)sulu bişirürürühayran ğataruğ, kimisi de anuğlı yapar. içine ğurban gemüünden
 (24)sağlaratar. sōunda da tere yagıynan da gorēder, cemaat birikürēevde ğağ
 (25)ğışıydi çoğluudu bağ bi dene galdımı. tabü tere yağyla harupıçüne İreyhan
 (26)büberatarduğ. tökerdüh çorbanun gözüne o ayranluhdan gözelolüy. tabü
 (27)alahana pancarından yaparduğ. o top pancarlar varēyü güzel ğaynar suya
 (28)basaruğ. çoğērümeden aluruh, sıfralarınüstüne dograruğ. yine içine
 (29)sovanataruğ, İreyhenataruğ. duzu ğor turşusunu vururuhēy ğalğığ
 (30)böyüğümüzdenōyle gördüh. ben şindih payalamam. şindikarmut turşusu
 getiriyim ye. cenabı allah dinniyen dinnıy.

(31)şindih bu evin ben düünoldum, geldim. ben sene mi altı sene mi bi arada
 (32)galduğ. . benüm sağbımöldü. şindik bu benim ğaynımıki ğız çocucu vardı geldi

(33) ğardaşlarımun-üçüde geldi, babamda geldi of ğaynananım-adı hava hatunudu.
 (34) ğaynatamın-adı da efendiydi. allah bizi böyle günlere çahdıda hökümet geldi
 (35) bize ev yaptı. ğaynatımın bacısının ğızı varıdı. hep bizden verese oldu, malı böldü.
 (36) ha o aşşā evler hep bizimdi. şindik bu hallara galdıh-ey herifin-ustalı da yohtur.
 (37) dey-on denen canın-önündeydi bi yere gidemedi. bir ustalığı yohtur, bi şeysi
 (38) yohtur, bir emehli aylığı yohtur ölüm. şindide işte o benüm ğaynım sonunda onu
 (39) alduh. yedi dene çocuh var-üç-olan dört ğızıdı. bi bekarum galdı. öteküner
 (40) hep-evlendü getti. iki gıcı bir gıdı galdıh. eşitdin mi ölüm.

(41) ey neyimi var. kır köy isterse bu dünya senin-olsa suyu olmadıhdan ne
 (42) edecehsün. ha şindi suyumuz-on beş gündür-ahmıydı. e gasabadan getirüp
 (43) dökiyrüh. heç bu köyde bi şey yohtur, ha bu bi bahçaydı geldü bu evü yapdular.
 (44) bahçası olan fasılya ekerdü, çubuh pahtasu ekerdü oğlum. e burda su yoħki ben
 (45) sene diyem kök-ekiydüg, fasılye ekiydüg, bag, büdā, arpa yoħ. o şansımın duta
 (46) allah verürse verdü vermese o da bi şey.

(47) zamanında gelmiş ğaynatamdan-eşitdimde o çilhoruz vardur kelkite
 (48) gideceh yerde. o rus-ordan beri geçememiş. cenabı allah hak tarafından-eyle bir
 (49) asgeri önüne galdırmış babam dedide babamdan-işitdim. hoş ben-o günlere
 (50) yetüh değlim birbirinin hālina düşmüşler daha bizim bu tarafa geçememişler
 (51) babamdan eşitdim ğurban-olıyım.

(52) ğıtlıh çoh şükür görmedüm. babamgilde ğardaşlarım dört deneydi. dört
 (53) dene gelin varıdı. bende çütçüydü elde hediye başda tut ye öyle beni esirgediler.
 (54) çocūdum-aha ğardaşlarım hep getti. iki sene olüy son ğardaşım-ölmesü. doslar
 (55) saolsun-allah-acı günü size göstermesün. emme şindih günümüz geldi ğadirli
 (56) ğıymetliykene çocümüzün çölümüzün yatamızda ondan ğaşma yoħ. ğaşışın yoħ
 (57) allah ne zaman bizi buyursa bizde o zaman ğaşışık öl.

(58) ey cenezade ne yapıyduh. gonşumuz çağrıydu, bürek öldü gonşular
 (58) mezerliyi eşerdü. ēveli bu köyde cemaat çoh deüldümü köy-elinden ne ğopuysa
 (59) yemeğeni götürüdü. herkeş birer temsil-on ğişi beş ğişi devhana bu köy
 (60) çoh-eyiydi. şindih hep-insan çekildi. altı ev galdı daha yohtur. şindide herkeş
 (61) zaman zaman cenezen-oldu. ha o günü bu bizim-adamın dayısı öldü. allah
 (62) rehmet-eyliye. o günü iki yüz ğişiden fazlaydı. oğulları geldi beş dene mi altı
 (63) dene mi oğlu var. ğätdü gasabadan-iki milyal verdiler yemeğeni getirdüler,

(64)yedürdü galdurdu allah olmiyana da vere. allah görsetmiye ha bugün olsa
 (65)benüm elimde de yoğ vermeye durumum da yoğ. canıyız da ossun. ul. on başı
 (66)da uldan uldur, ocuğdan ocuğdur yeterki bi kere huylandırma gonşuya da
 olsun dışardaki insanada olsun.

(67)bayramda da tatlu yaparuğ, et olursa et küftesi yaparuğ, dolma
 (68)doldururuh. olum elin neye goparsa süTlaş müTlaş köylükte ne olüy. hamırdan
 (69)sini yaparduğ artuğ gasabadan alıysın, hayle tatlı yaparduğ içine yağını oruğ
 (70)yimirtasını oruğ, karbunotonu ataruğ, hamırımızı alaruğ. yağı tere yağı oruğ
 (71)ondan kelli yaparuğ. onu yaparduğ neydek.

(72)buralarda türbe yoğtur. türbede şeyde galtuğ ha böyle şu üsdümüzde
 (73)ziyeret var. emme ziyerete giderkene lazım oldu. goyunbaba diyruk hormonusun
 (74)üsdü goyunbaba köyünde seydebabada var. allah nereyi izin veriyse oraya
 (75)giderüh. ey getdimizde de temsil urbanını götürürüğ, parasunu ataruğ. senin
 benim insan gelir.

(76)ocuğ doğanda tabü ırhını ırğ gün ocūu başında behlerüh. ordan sonā
 (77)otuzda olanın ırhı ıhar, ırğda ızın ırhı ıhar. ne yapacuğ yimeh ederüğ
 (78)gonşumuzu ağıraruğ, bir surfa yimeg verirüğ, uran oğuduruğ. işte bu gader.
 (79)senden de allah razi ossun.

-12-

YERİ: BAHÇELİ (AŞŞAĞI GERSUT) KÖYÜ

ANLATAN: FİTNAT CANSIZ

YAŞI: 60

KONU: KARIŞIK

(1)fitnet cansız atmış yaşında. patatis yahnısı yapardılar. şey, et yahnısı
 (2)yapardılar. ondan sora keşgeg yapardılar, ayranlı orba yapardılar. tatlu yapıylar
 (3)tatlı oldum olalı var. keşgeyi felanı o gendimeyi yıkarlar onu haşlarlar. onu
 (4)haşladuğdan sora süzdürüller o suyunu anuğlu bölle etlü şey yaparlar. anuğunu
 (5)yaparlar üsdünde aşşā tökerler. onun sobanun üzerinde veya közün üzerinde
 (6)çekdürürler. tatlı olarakda bağlava yaparuğ, sarı burma yaparuğ, sini yaparuğ. esgi

(7)gelenehden~içine helva gauruydular böyle finfik mindik yoğdu. en meşur yememiz
 (8)patatıslı çorba dirim. sinide var, sirona var. siron yaparuğ, erişte yaparuğ, gadayif
 (9)yaparuğ, mantu keser yaparuz, elma karması yaparuz. yanı hepsini yaparız. sironu
 (10)mu sirona yıhka yaparız. yıhkadan böyle gıvır keserüz~elimüzde tepsülere düzeriz.
 (11)tepsülerde guruduruz. kendimiz yapıyruğ makarnayı da yanı yumirta hamırına
 (12)gıraruğ yumirtası fazla olsun çelik gibi tursun diye. onu açaruğ~elimizde keserüh
 (13)ya yumirta künde olsa bi yumirta olsa daha güzel. bi künde de bi yumirta olsa
 daha güzel. isdersen haşlayımda yi.

(14)evlülıhde ilgiler~esgiden bâba gızları nere verirseler gızlar~oraya giderdi
 (15)yoğ demezdiler. yanı bâbamız ganimızı nere keserse başımızın ganimız~oraya
 (16)aşsın derdih. mesela bizim bu adamdan ben benide aldı gaşdıta. ocahdan~aşşâ
 (17)girdi, indi beni de evden~aldı gapıdan gaştı ha.

(18)düyün~olmadı düünümüzü gendimiz yaptuğ. evet kendimiz yaptuğ. gaşma
 (19)gaşdığ. e bi rehmetli babam vardı. babamda gışgançıdı bundan bi kere beni
 (20)yağaladı. geldi bene gızdı. gızım dedi "kapının~eşine düş peşine gêt" dedi. ben
 (21)utandum babamda yüzüne bağamayrum bu da benü gandırdu aldı gaştı.

(22)gına gecelerinde de şöle gına gecelerinde bi şey yapmıyolar. ekiden gızları
 (23)su evüne çağurdurdular gene var. esgiden böyle davulundan zurnanan çağurdurdular.
 (24)çarşafa girerdiler. bütün gızlarda çarşafa girerdi. ben tabü gelün~ortada galurdu.
 (25)gidiyler~ileri gidiyler su evüne gidüp çağurdurdılar. tabü olanıda çağurdurdılar
 (26)eylesine. esgi gelenehlerde şeyler düyünler güzel~oluyudu. çalgılarnan, at yarışı
 (27)yapardılar~atlarınan yarış yapardılar, sinilerde bağlardılar, hangisi öze gelürse o
 (28)siniyi o, et hangisi gelürse o siniyi alırdı. güleş yapardılar. böyle pëluvan güleş
 yapardılar~eylesine işte.

(29)mani ninniyi biz nerden sölerdik. bizim tarlalardan mani ninni mi gelirdi
 (30)ağlımıza yârum. tarlelardan tarlalara bişmeye giderdühde herpleri yapmaya
 (31)giderdühde öksüzlenen geç yaparduğ. düyenlenen sapları sürerdüh, makınele
 (32)böle el dölderer makıneler varıdı. sap savurma makinesi onnardan sapları şeyleri
 (33)fiyleri öküzlenen~anlatıyrum gelenehleri mani ninni. kitep mi yapacan.

(34)eskilerde saygı çoğdu. bi böyünün yanında gelin çocuına bağamazdı. ben
 (35)de öyleydım ben de öyle bu da öyle anası varıdı, anasının yanında çocuna
 (36)sarılmadı, çocunu öpmedi biz öyleydüh, biz öyle yetiştürdüh. şimdikinler ölumu

(37)nışanlaruḥ hemen çağrıruḥ oturiyuḥ yemeh beraber yeyrik bunnarından içinde
 (38)öyleler evin içinde golay. emme biz esgiden böyüh sayıruḥ gördüyümüzün
 (39)yeni gelin geldiḥmidi böyühlerin eline giderdüh, yolda gördüğümüz
 (40)böyühlerin elini öperdüh mesela tanımadığımız gişiye de gelinliḥ dutardıḥ o
 zaman şindi gelinliḥ de yoḥ.

(41)bugdā ekerdüK, arpa ekerdüK, otluḡ ekerdüK, yanı bostan avuşlarından
 (42)hepsinüde ekerdüh fasılyesiydi, patatisiydi, mısıryıdı. böle domatisi salatası onnar
 (43)şindi hep ekiyrüg zaten ekiyrüg.

(44)düşman gelmiş bizim ora bizim oraya düşman gelmişde he dagdan he
 (45)kelkit köyü var. orda dē mi orda bi kelkitin ora çilhorozdan geri dönmüş bu yana
 (46)gelmemiş. çilhorozdan oyana dönmüşler.

(47)ceneze törenleri de ceneze ceneze böle oldu muydu esgiden şey yoḥdu yanı
 (48)böle nediym ben sena dondurucular neydir onlar ya morK morK yoḡdu o
 (49)zamanları bu cenezeler sabā gader evde behlerdiler. paşlarında behlerdiler. yanı
 (50)cenezenin yalnız biraḥmazdılar. milleti sabahdan çağrırdılar, köyleri çağrırdılar.
 (51)köyler gelirdiler herkeşe ḡonaḡ verirdiler. ceneze ḡaḥdından sonra o ḡonaḡları
 (52)herkeş evine götürür yemeg yedirirler dagırlar işte.

(53)taziyede herkeş kendi evinde yapardı o zaman. he taziyede baş sālḡı
 (54)giderler. baş sālḡı dilerler helva ḡaurdurlar önceden işte helva ḡaurdular yūḥa
 (55)yapardılar o yūḥanın her bir yūḥanın içersine her böle fazla fazla yūḥa ḡor
 (56)daḡıurdular köye ele yapardılar.

(57)evliye felan var evliya. evliya aslında yoḥ burda evliye isim olarak geçır.
 (58)evliye var yoḥ kemihler çıḥmış ordan kemüḡler çıḥmış. bi de o tarafta var
 (59)haydürüḡün mertegli daḡı var ya üsttü ḡıra oraları bilürsün işte haydürünen
 (60)bizim o arada çipili baba dirler çipilli baba. artuḥ geleneyi bilmeyrüh artuḥ
 (61)ziyarat var yoḥ bilmeyrüm. orasında çipili baba olduğunu biliyrüm yanı. oraya
 (62)getdimüz zaman mi her bir ācın başına çaput bağlayruḥ neyise geliyse neye
 (63)dayanalıysa yanı öyle balaruḥ çaputlardan.

(64)esgiden böle çalgıyna malḡıyna çocuḥları asgere gönderirdiler oynardılar.
 (67)sabāḡa gadar onnarı şey eder yollardılar. emme şindi şinkiler yine eyle yapıylar.

(68)ḡurban bayramında yemeh yaparız böyle köy odamız var. köv odasına
 (68)yemeh götürürüz millet gelir, bayramlaşır. böyühler geder dolaşıruḥ ḡurban

(69) bayramlarında da ğurban keserüh. tabü yine yememüzölur. ğurbanlaru dağıduruh
 (70) işte ēlesine gezerih tozaruħēle. tatlı ederüh, tatlılarımız var yemehlerimiz var
 (71) hepsinide yaparız tatlı yaparızevet.

(72) önceleri çıharduħ yaylada yine çıhıylarda esgi gelenehleresgi gelenehler
 (73) yürüme giderdih yayleya. yayleye ellerimiz de hep çay taşları vardu sağ
 (74) daşlarından yapılıydı. burda yatıydıħorda rüzgaröfülerdi. öfülerdi ordan fare
 (75) geleceh diye ğorharduħ. yılan geleceh diye ğorharduğ. he geçlih vardı o zamanlar
 (76) sabahlara gader yarı gecelerde horanöynarduħ. mesele bizim bu adamnan
 (77) fıransadaydı geldi. benaşşā geldim bundan gidiyrüz yayleye. orda taşlıħ var.
 (78) taşlığun başına çıhtıki ki millet davulu zurnayı almış bi de afedersinēşşeh
 (79) yaħalamışlarorda eşşege getirdiler. bunlar bizi de orda bi gomşu daha vardı bizi
 (80) bindürdilerata, bunu da eşşege ters bindürdüler, götürdüler. indirdürler bizi
 (81) aşşā. bi de beni indirmeyle yoħille bahşışini ver, biz seni indirücehte bu da
 (82) dediki tamam tamamo zamanindirdiler neyse orda basdıħ horanı yarı geceye
 (83) gader basdıħ horanı. işte bölesine eğlentilero zamanlardı sabahlara gadar ğızlar
 (84) toplaşuroralarda horanöynayduħevlerde horanöynarduħ, yola geliykene
 (85) buraya aşşā geliykene gidiykene yayledeykenaşşā iniykene girihler yaparduħ.
 (86) yeni köylüler yollara çıhardılar. halagilik halagilikondara dağıda dağıda
 (87) gelürdüģişte ölesine yayleleresgi yayleleröyleydi. şimdi yaylelerin dadı da galmadı.

-13-

YERİ: BELEN KÖYÜ

ANLATAN: İBRAHİM KURT

YAŞI: 59

KONU: KARIŞIK

(1) ismimibrahim kurt belen köyü muhtarı. efendim ben şimdi elli dokuz yaşındayım.

(2) ne zamanevlendik. bin dokuz yüz yetmiş. düünümüz düün deħl ğaçırdım.

(3) bizim hanımı ğaçırdım. orta okulu bitirdim ben bin dokuz yüz yetmiş de o nedenle

(4) açırdıđıŒte. öyle de evledik. Œu an da beŒ tene ocumuz var. birisi üniversite
 (5)mezunu ilyas kurt, bu az önce gidenŒilhan kurt, ilhan görme özürlü yüzde
 (6)doksanŒü, bi ızımız var torulda ocada, yine bi kızımız var. o da gene görme
 (7)özürlü, isa var oğlum Œu anda izmire askere gidiyor, narlı dereye komando olarak.
 (8)o da imam hatip mezunu. burda bi üç yıl görev yaptı imamlık. ondan sōra bazı daha
 (9)ileriye girdi. bağs sonuç ne olacak, hayırlısı.

(10)Œimdi evlenmeyle ilgili adetlerimiz, normalŒolarak kızŒolan birbirini
 (11)istedikten sōra istemeye gidilir. olan tarafı erkek tarafı diyim kız tarafına istemeye
 (12)gidilir. yanı türkiyede genelde öyle istemeyen bir yere gidilmez. eyŒiŒte söz
 (13)kesilir, bi sene üç sene neyse nerde galmıŒtık ızŒistemeye gidilir. istedikden sōra
 (14)bizim burda öncelerden türkiyenin genelinde var mı yok mu bizim burda baŒlık
 (15)parası gibi bi Œey yoğ. ız tarafınınŒistekleri erkek tarafı gendi alacağlarını alır,
 (16)ız tarafı da kendi alacağlarını alır. düyün zamanı gelir. ey düyünde de
 (17)malumunuz bazenŒilahiyleŒolur bazen davul zurnaynanŒolur. o da o zamanda
 (18)gene düyün hazırlığları her yerde olduğu gibi burda da aynısı. erkek tarafı tabiki
 (19)biraz daha ağır eker yorulmada burda da aynısı. ız tarafı isterŒolan
 (20)tarafındanŒerkek tarafından mesela yiyecek neyse gelen düyürününŒadetine
 (21)göre ıdalarŒistenir. yemekler yapılır. düyün zamanı gelir, ızı alır giderler hepsi
 bu gadar.

(22)askerliğim benimŒacemi birliğim narlı dere izmir narlı dere Œu anda benim
 (23)oğlumda aynı yere gidiyo. ama benim zamanımda ulaŒtırmaydı. Œimdi aslında
 (24)ulaŒtırma Œu anda komando olmuŒ. takibi de istikamdı. herālda istikamla bizim
 (25)ulaŒtırma birleŒti istikamŒoldı hepsi. komando olarak gidiyo Œu anda. yöresel
 (26)yemeklerimizŒaskerliđin sonunu bitirmedik ki. askerlikŒacemi birliğ narlı dere usta
 (27)birliğim kırklareli. kırklareli otuzuncu tümenŒulaŒtırma oto bölüğüdü. yani birinci
 (28)ordu beŒinci kolordu otuzuncun tümenŒulaŒtırma erbaŒlarından
 (29)halilŒibrahimŒölu ibrahim kurt. tekmlil veriyorum. kırk sene oldu kırk
 (30)senedirŒaynen devam. ben bağım takımındaydım. sabahleyinŒiŒtima olurdu.
 (31)bakım takımı ayrıl dediği zaman ayrılırdı. ben kademedeydim. kademe parça
 (32)ısmındaydım. parça ısmında ordonatdan yeni parçaları alırŒeski parçaları
 (33)ordonata teslimŒederdim. benim görevimŒaskerde oydu. bin dokuz yetmiŒ beŒde
 (34)yetmiŒ beŒin yedinci ayında gettim, yetmiŒ yedininŒikinci ayında geldim. askerliğ

(35)öyle bitirdim. şimdi efendim askerde şöyle bi şey var. yanı bu her zaman söylenir.
 (36)siz belki yaptınız herkes de bilir. askerlik kedinin aslanı boğdu yeri, annadın mı.
 (37)tabi ki yanı biz öyle bi şey görmedik ama gören arkadaşlarımız vardı. misal
 (38)nöbete gitmeyenler olurdu, nöbet yerini terkeden olurdu. ey bazıları da
 (39)hak ediyolar yanı. şimdi misal ben bakım takımındayken şey olduğunda
 (40)tatbikat olduğunda şöforlar birbirlerinden alıyodular. kimisi kırkosunu alır, kimi
 (41)anahtarını alır. ey tatbikatda her şeyin tamam olması gerekir. efendi bi tanesi
 (42)geldi. kırkom yoğ kırko verdik. şeyden geçti eyitimden geçti ondan sonā kırkoyu
 (43)getirmiyolar. lan kırkoyu getir diyorum diyoki devletin malı deyil mi. ölüm devletin
 (44)malı ama sen getir ben sena bunu vermişim bu benim zimmetimde. neyse bu olay
 (45)bir gün üç gün beş gün derken üç ayı buldu. ondan sorā bizim takım
 (46)komutanına dedim böyle böyle. komutan demedim mi sana bunnara bi şey verme
 (47)verme. o arada bunu çağrdı aydınlıydı. ismi önemli de el ismini de biliyorum da
 (48)aydın öyle geçsin. işte takım komutanı buna bi gaç tene attı. yanı
 (49)hak edenler oluyo yanı. normal eski şeyler gibi de il yanı. bizim zamanımız
 daha uygun daha medeni bir durumdu.

(50)yöresel yemeklerimiz şimdi hangisinden başlayayım bilebildiğim ğadar.
 (51)şimdi fasulye yemeyi ona bürülcede derler. ondan sōra bizim gümüşānenin en
 (52)tanınan yemeyi siron. siron yūkayı ince bir şekilde açılır, sacın üstünde bişer.
 (53)biraz daha öbür şeye baħarak börekliħ şeyi vardı onun ona baħarak biraz daha
 (54)ġalın olur yūħaları sironun. eyice ġurumadan onnar şöyle dilim dilim kesilir.
 (55)tabaın içine dizilir. üzerine ayran yōurt yanı yōurt daha dōrusu asıl onun daha
 (56)ilacı süzmedir. süzme de yōurtdan ayranın birleşiminden meydana gelen bir şey.
 (57)ama şimdi o yoğ tabi yōurtnan yapıyor. onu üstüne yōurdu böyle dökülür ıslatılır
 (58)yōurtnan. ondan sōrada yağı, tere yağı inek yağı daha dōrusu eritilip üzerine
 (59)dökülür. ondan sōra senin ellerin bizimde ayaħlarımız baħlarlar biz yimeye
 (60)başlanır. patates patatesin diğeri ismi burda ħartol da denir burda, ġardof da denir.
 (61)bizim burda üç dene adı var. ħartol, ġardof, patates. bazı yerlerde başka şeyler
 diyolar mesela.

(62)şimdi ektiğimiz buralarda genelde bugday, arpa, nohut, su altlarında
 (63)fasulye, şeker pancarı bunnar.

(64)şimdi düşman burıya gadar gelmedi. şimdi şu şıranıla kelkitarasında
 (65)çılhoruz geçidi var yanı çılhoruz daı orıya gadar geldi burıya gelemedi. yanı şu
 (66)anda şıranın gurtuluşu yohtur. gümüşāneni kelkidin her tarafın var torulun
 (67)morulun her tarafın var şıranın yohtur. oraları rusistıla etti yalnız şırana
 gelemedi.

(68)cenaze törenlerinde cenaze sahibi tabiki biliyorsunuz yaşlı. o diğerişler
 (69)gomşulara galıyo. mesela bizlere galıyo daha görevli oldumuziçin muhtar
 (70)oldumuziçin. efendim köylere bildiriveririz, telefonederiz köylere. cenazemiz
 (71)var diye. köyler gelir yakın köylerimiz. mesela şurda çirmiş yeni ismi aksaray,
 (72)şurda babuş var, burda dumanoluğu var, aritaş var. yanı şu yakın köylerimiz. sonra
 (73)şıranda anonsedilir belediyeden gelen gelir. tabiki bizim ceneza sahipleri
 (74)ekseriyetistanbulda, ankarada ordan da gelenleroluyo. tabi onlar gelene kadar
 (75)biz mezeri hazırlarız. önceleri burda yıhıyoduğ şimdi dışardan gelenler zaten
 (76)yıhanıp geliyolar. burdakinleri de şırana götürüyoruz morkta yıkaniyo geliyo. tabi
 (77)millet artığ geldihten sōra öyle namazı ya da ikindi namazı mütakiben cenaze
 (78)galhar. bu da gelenlerin cenaze sahiplerinin dışardanadamları oluyo. diyelim ki
 (79)almanyada avrupada fransada onların geliş zamanına göre ayarlıyoruz. mesela
 (80)bugünöldüyse yarınöyleye ya da gelenlerin durumuna göre ikindi namazını
 (81)mütekiben ğaldırıyoruz. ondan sōra tabi yemek şeyoluyo gelen gomşularımıza.
 (82)yemeyini yiyan herkes dağılıyo köyelerine.

(83)bayramda neler yapıyoruz. herkes yaptığı bizimde bayram namazına
 (84)gideriz. bayram namazında hocamızoğurannadır. bizde dinneriz. ondan sōra
 (85)namaza galgarız. namazdan sōra caminin dışında, yağmur yağarsa içinde diziliriz
 (86)böyle sırayla küçükten büyüğe gadar. büyüklerinelleri öpülerek bayramlaşılır.
 (87)ondan sōra evlere geliriz. evlere gelmeden mezarlığa gideriz bizim bir usulumuz
 (88)var mezarlığa gideriz. mezarlıhda hocamız yasin-i şerifi oğur. duasını yapar biz
 (89)amin deriz. ondan sonra herkeş mezarının başına gider yanı mezarlına gider
 (90)gereken duasını oğur. ondan sōra evlere gider. evlere gelen misafirlere gomşuları,
 (91)diyelim ki köyüniçinden de olur dışından da gelen de olur. onları götürür
 (92)yemeklerimiz yeriz. tabi şeker kolonya merasiminden sōra yemeklerimiz yediğden
 (93)sōra. bu sefer gomşuları büyühleri ziyareteder bayramlaşırız. bu arada
 (94)çocuklarda görevini yapar. çocuğlarda gelir böylece bayram bitmişolur.

-14-

YERİ: BİLGİLİ (ÖŞKÖYT) KÖYÜ**ANLATAN: HÜSEYİN KAYA****YAŞI: 85****KONU: KARIŞIK**

(1)hüseyin kaya altmış beş şey sehzen beş bilgili köyündenim. bilmem neymiş
 (2)ben-annamamki. bene bi zareri olmazsa ğonuş-olur. bene bir zareri olmasa ğonuş
 (3)ğurban-oluyum ne olacağ. kesüldü işe şey şündü ha böle sarıydumda annadın mı
 (4)ha bunu sararsam şey yapıruğ yoğ yoğsa yoğ.

(5)ben çanağalede yaptım-otuz-ay jandarmaydım bayramıç de
 (6)yaptım-otuz ay yaptım-üş dene çocūum var-ikisi olan biri ğız hêç burda yoğlar
 (7)benden başğa kimse yoğ bi tek benüm-evde teh gendim bişürüp gendim ğutarıp
 (8)yeyrim-işte aylem yerinden ğağmay tizlerinden-ameliyet-oldu. o da ıstanbulda
 ne malım var ne mulum var ne bi şe var.

(9)hêş bi şeynen-esgiden reşberlih yapıydım. onuda daha gücüm yetmey,
 (10)yapamıyrum-annadın mı işte. arpa, bugdā, fiy-işte o ğıvır zıvır-esgiden patates
 (11)ekerdüh, fasılya ekerdüh şini daha yoğ.

(12)ğitlīg mı çoğ şühür hêş ğitlīğda görmedih. biz görmedih şindi yanı galhaK
 (13)yalan mı söyleyek. gendimiz çaluştuh. yediğ çoluh çocuğu da oğutduğ, getürdüh
 (14)ğötürdük-anadın mı. şindi atmış beşlih mayişi atmış beşlih-alıyrum. siKortam
 (15)miKortamda yoğ hêç bi şey yoğ heş bi şeyim yoğ.

(16)biz düşmanda görmedüh kimse de gelmedi yoğ yoğ heç kimse yoğ. ha
 burada ha burda bizim şey ha burda bilgili.

(17)evliye lilmişin başında burda bu tarafda var. oralar çarın başında var.
 (18)lilmişin bi dene var ki ağzı ērü gidenler-oraya dōru gelür. valla billa hemen
 (19)palugluğun-içinde burdan yūharısı neyin ziyaretin mı çoğ getdih geldim-oruya
 (20)ğurban bile kesdim. benim çocuğlar yaşamadı. sonunda getdim ğurban bile
 (21)kesdim. kömbet var bunda ha bu yanda var burda guvvetli ziyaret var çoğ guvvatlı
 (22)hemen ha bu tepenin-üstünde sırtın-üstünde çoğ kadınlar hep-esgiden-oruya
 (23)giderler çocūu yaşamiyan maşamiyan-orıya gideller. nerelisin sen gazientepli he.

(24)düünlerimiz çalarsan~oyinarsun~işte. ha bu da deliganlu işte. esgi
 (25)düyünler yemeh yapardılar, davul zurna çalardu. yengeler binerdü atınan giderdü
 (26)gelürdü. şindi bu var mı alo hemen gızı alıy goynuna goyuy yatıy~aşşā. başğa
 (27)bişiy yoḥ şindi bu var mı bu başğa bi şey yoḥ. tamam bitti teḡ bitlisden
 (28)malatyadan burdan gızlar hep gaşıp gaşıP gedi~anadın mı.

(29)yaşaduḥ telehliknen~aşlıgınan susuzluḡnann sıyrımlı çarıgunan
 (30)çobanlıgınan hêzmetçi elliginden yaşaduḥ. işte anadın mı çoḥ çile çehdik
 (31)çileyne halenden çile çekiyruk. ha şimdi halende çekiyruk. çocuḡlar getdiler
 (32)istanbula yerleri yoḥ yurTları yoḥ. çocuḡ~oḡuduylar. geçinme geçinemiyler
 (33)anadın mı. analarını götürdü amelıyet~ettirdiler~oda yürüyemiy~oda
 (34)gezemiy~oda orda bende burdayım~işte atmış~üş~ayda bir~altmış beşlih mayışı
 (35)verirseler~onnan idare ediyk. vermeseler~acuḥ~işte bu başğa bi şey yoḥ.

(36)bayramlarda şeker~alırız millete dağıtırız giTeni gelene siKara dağıtırız.
 (37)kolonyay dağıtırız, tökeriz. çocuḡlara şeker verürürüz. ġurban bayramı oldu mu
 (38)zengün~olanlar ġurban keserler. ġurban payu getürürler yerler~içerler~işte
 (39)yaşallar. sizin gibi gençler gelir gider. yanıma çoḥ hürmet~ederler.

(40)ben~onnarı bilmem~onnarı yoḥ. ben~onnarı şeleri bilmem benüm~ohur
 (41)yazarlıgım bile yoḥ. çocuḡlarımı ben~oḡutdum bizim zamanımızda fakırlıgı
 (42)okuyama bile oḡuyamadıḥ. babam vermiş hızmatçıya yanına mal ya hızmatçıya iş
 (43)yap get gel yarı aŞ yarı toḡ geçim~işte yoḥ.

(44)esgiden~asgere gönderme burda binersin~arabaya asgerlih şöbesinden
 (45)kayıdını alırsın. sane verirler yol parasını, yemeh parasını gedersün yerüne teslüm
 (46)olur. orda saḡabın~allah sālīḡ verürse asgerliyini yapar gelürsün. ben çanaḡgaldā
 (47)jandarmaydım beş~ay~altı ay~eyitim gördüm. eytim gördühden sonā orıya
 (48)daḡutım oldu. otuz~ay~orda asgerlih yaptım. asgerlig~indi otuz~ay
 (49)yaptım~indi. azaldı şindi asgerlig yoḥ ki ne asgerliyi var şindi bi de baharsınki
 (50)çocuḡlar sabānan gétđi, aḡşam gerü geldü anadın mı.

(51)benüm mü Tursun, ismayil, güler zatan~üş çocūum var. birisi dayısını
 (52)gızını aldı birisi de ha burda gasabadan~aldı. ġaynamın ġapıcısıydı ondan
 (53)evlendi. davulunan zurnayna yaptım~işte geşđi gétđi. bi gün yaptım~esgiden~iki
 (54)gün~üş gün sürerdi. şindi cumartesi yapıylar bazargünü bitiy. yemeh yapar

(55)yedirürür. şindi burda ğāve tutaruḡ, burada loKantayı burda tutarlar. burda ederler.
 (56)esgiden köyde yapardılar yedürüdüler.

(57)böreh yaparlar, sinór yaparlar, yahnı yaparlar, pilav yaparlar, etlü çorba
 (58)yaparlar, ayranlı çorba yaparlar. yūḡayı keserler Tabaḡan-ıçini döğerler gatiḡı
 (59)tökerler-üstüne sinór-oluyo.

-15-

YERİ: BOĞAZYAYLA (TÖRNÜK) KÖYÜ

ANLATAN: TURCAN KAŞIKÇI

YAŞI: 65-70

KONU: KARIŞIK

(1) turcan kaşıkçı yetmiş, ana yaşım yetmişde şimdi şey yaşım-atmış beşe ha
 (2)bu güzün yazılacam-işte. şeyde nüfus kâdında ay başında yıl başında daha atmış
 (3)beşe yeni yazılacam yavrum. bogazyayla.
 (4)ben mi yanı bilmiyim yavrum ne zaman-evlendümü.
 (5)ufādım-oḡumuşluḡumuz yōdu. düünümüzü dernemizi şindikiler gimin
 (6)şey-atmıylar ki bilek. yanı oldu elli sene nerdeyse oldu. elli yaşında ğızım var. he
 (7)ğızım var yavrum. nası mı işte hêçde görmedik birbirimiz
 (8)köyün-içindeydük-emme görmedük. o gurbetdeydi. bende köyde işte geldü
 (9)allahın yazısı istediler. yanı göülsüzde gettim göülümde de getmedim. biraz
 (10)galabalıdı yirmi canıdılar. geldi daul zurna gêtürdüler nişan tahtılar. davul
 (11)zurnaynan düünümü etdiler, atlara bindürdüler. ēvel-at varıdı he atunan
 (12)gêtürdüler yavrum-atnan geldih-işte. düünümüzü dernemizi atınan-etdüler,
 (13)getirdiler-o. ēvel-oyunnar varıdı. köyde deve yapıydılar. devenin-üsdüne
 (14)adamları bindirüydüler, altdan-aluc-innesini şeyi ğaḡıydılar tikenı. ondan sōra
 (15)köse yapıydılar, gelin-olıydılar. köse erkeklerden gelin-olıydı, köse olıydı.
 (15)gaçuruydu ğızı alıp gedıydı. kösede gedüydü gaçırdını adam-aḡıllı çaliverıydı
 (15)dayaḡ zopalıydı. alıy-elinden ğızı gelıydı. niye gaçırdım diye. düüner-ēyleydi
 (16)yavrum. dar açacı yapıydılar. gelen düyürçüye dışardan gelen düyürçüye
 (17)ğaymaḡam olıydılar, hakim-olıydılar, toḡdör-olıydılar, sizde hastalılı var diye

(18)inne vurıydılar. ondan sorada getiriydiler. o düün saıbnı daraıacına çekıydiler
 (19)sen şeysiz düün yapıysın deyi. köylerde şey çödu eskiden. emme şimdi bi şey
 (20)yoı. şimdi düün edıy, atı. arabaya alıp, geçip gedıy. düünü de bellüsüz derneıde
 (21)bellüsüz. eskiden éyleydi yavrum. círit. oynardılar ha buralarda getürüdüler
 (22)gelini yürüdürler. o düymeyi döydümüz yere geliysiz. orıya. geçerler. o garşı
 (22)güneylere atlanan dört gişı beş gişı o yanda dört beş gişı bu yanda
 (23)círit. oynaydılar. gelünü indirüdüler keyf çödu. eskiden gomşuluh varıdı. şimdi
 (24)bi şey yoı yavrum héç kimse kimseyi istemıy. ne edecen. işte éyle yavrum
 (25)sonumuz. éyle yavrum. yanı eski gelinler hórmetlıydiler, hizmetlıydiler.
 (26)ıaynatamızın ıalrıyduı. erkenden sabah feciri ateşini yahıyduı, suyunu
 (27)töküydü, abdesini aldırıyduı. şimdik gelinler. éyle bi şey yoı. biz gelinlere
 (28)hızmet. ediyük. éyleydi yavrum. sen nerelisin yavrum he oralarda gine vardur
 (29)yavrum bizim buralar gimin vardur var. o günü telezonda seyrettim ya bayburt,
 (30)erzurum bi yer daha círit. oynıydılar. seyirci varıdı seyrediydiler. dedim. aha aynı
 bizim. eski şeylerimiz. şimdi éyle bi şey yoı yavrum.

(31)ha buralarda urıayıruı. işte. bi ıarı bi ıoca galduı işte herkeş çekdi getti.
 (32)of yedi dene çocüüm varıdı. üç olan dört ıızım varıdı. olanın birini ıayıbettim.
 (33)şimdi duraydı ıırı altı mı ıırı yedi yaşındaydı. ıızı da ha bu iki sene oldu işte.
 (34)ıldıır mayıs. ayında bu yıl mayıs. ayında iki sene oldu. geçeli iki sene oldu.
 (35)kanseridi, otuz yaşındaydı kurtaramadıı. götürdü. istanbula üç sene dört sene o
 (35)araştırmalarda ilaç verdiler, verdiler ıayıbettük. işte aldık geldük. orda galmadık.

(35)ıızı isteme mi gedıy bu eskiden görücü suretınan şimdik ıonışıylar,
 (36)geziyer, dolaşıylar da éyle. eskiden görücü usuluynen. olan. uzaıdan ıızı dey
 (37)uzaıda görecek. bi de köyün. içinden. olsa héç göstermiydiler tanıydı ya.
 (38)giderdiler allahın. emrüynen. isterdiler ıızı işte verüdüler. gider milleti
 (39)toplardılar bi el öpüşüdüler. gelüdüler nışan taıarsa nışan tahacaı, nışan
 (40)taımayacaısa gider düğün. ederdüler. aynı dedüüm gibin beş. on gişı giderdi
 (41)el. öpüşüdü, nışana çarırdular. nışanında davulnan zurnaynan
 (42)yapardılar. eskiden. daılçumuz zurnaıımız yahın. tar var ha bu ıarşıımızda bi köy
 (43)var. ordaydı. getürüdüler nışan taıarsa nışanı taıardılar. nışan taımazsalar
 (44)düün. ederdiler, gelir giderdiler. ey şimdik görücü usulu yoıtur yavrum. şimdikde
 (45)bi ay. iki ay ıız. olan görüőüceh, ıonuşacaı, gezeceh. sorada baııysın ki

(46)yüzü atmışlar, caymışlar-ëyle bi şeyler var. biz yanı görücü usulu geldih, gördüh
(47)görmedih geldük-aha elli sene oldu. ölümümüzde onnan çıhıp geçip gedidik.
(48)şimdi ëyle değl. şimdiki herkeş bahıysın has-iken severek birbirüne evleniyler. ya
(49)bi sene ya iki sene geçip gidiy. işte ëyle yavrum. işte bizde altu ğardaşu-ıltı
(50)bacuyuh. ya altı ğardaş-ıltı bacu iki dene de ölmüş, on-iki çocuğ. ikide
(51)ölmüş-on dört çocuğ. çekmiş getmişler biz ha buraları bekledük-onnar getdüler
(52)firansaya. birisi orıya yapı yaptı, birisi orıya yapı yaptı, fransadan gelenler. üç
(53)ğardaş firansaya getdi, ikiside isdanbula getdi. biz ha burayı bekledük bekledük
(54)yavrum, gine aynı yerimizde sayduğ yavrum. çocuğlarımızdan kirada oturdu ğetti,
(55)yapı alamaduk. bununda sikortası yōudu, çalıştırmamış. geldük. eskiden ğızlar
(56)sikortalıymış, paraylıymış, parasızmış heç bilmiydük ki, geliydük, yoğsul, tahsil
(57)ne olursa olsun. emma şimdi getmiyeler. biz buraları bekledük yavrum. buralar
(58)bizim yavrum yapılar yapılacağ. tan-öteden bu tepeden ha tumbdan ha bu
(59)tumbdan ëyle ğarşu evlerün gerisi daha bu arazı. geri galanı da hep meşe oldu,
(60)meşe oldu yavrum. işte böldüler yanı buraları böldüler. ikisi de istanbulda üçü
(61)fransada. altı eltiyük. bi tek ben burada en böyükleri ben-idim, en çilelisi de
(62)ben-idim yavrum. geldim bunnarı böyüttüm, ufādılar, daha şeylerü yōudu yanı
(63)nerdeyse yatağlara neye işiydiler. geldim böüttüm-ettim şimdik herkeş benden
(64)hep küsü dutuy. evlendiler-ev oldular, para sağabı oldular, araba sağabı oldular
(65)yavrum. şimdi hepsinin fakırı biz-olduğ ya işte ëyle. diyecen ki benim böünkü
(66)günüme çoğ şükür-olsun, hemd olsun. yiyecemiz var-eyi kötü, geçinip gediyrüh.
(67)çocuğlarımızda işte iki dene ölüm var. birisi fransada birisi de istanbulda.
(68)filansadaki yapı aldı. şeye girdi iki yüz milyon borca girdi. istanbuldaki kirada
oturıy. beş nüfus çocuğ-iki de ğendü geçinip gidiyrih yavrum-ışte ëyle ğidiy.

(69)ğına ğına gecesinde de ğına türküsü çarırdu, ğına ğorduğ. ğına şey
(70)oynadırdılar, sini oynadurdular. bi heybe bi sini bi adamın-erkejn başında, bi
(71)heybede birini omuzunda davul zurna vururdu ğarşulama bunnar-oynardular.
(72)ğına geceside ğarılar birikür ğızın-eline ğına ğordular. türkü söylerdiler, ey türkü
(73)söylerdiler-ışte eski zaman türküleri.

(74)" eleğen-ıltında valası,

(75) kâıt-ıçinde ğınası,

(76) çārın bu ğızın-anası,

(77) ğınan ğutlu olsun yavrum,

(78) ğreyhanım, biberim-ıçıyizde dilbarım geçer giderim. "

(79) ne bilim-ahlımda çoğda şey-edemiyürüm yanı getiremiyürüm. ahlımda çoğ yavrum

(80) ahlımda. işte èyle söylediler. şimdik başka türkü söyleyler.

(81)" ğınayı getir-ana,

(82) elini batır-ana,

(83) bu gece misafirim

(84) ğoynunda yatur-ana"

(85) èyle yavrum-işte. ğına türküsü de söylediler. eskiden ğızlarda hamame
 (86) evü varıdı. birükürdüler, ğara çarlara girerdüler. böün nere gidecek böün ğızı ben
 (87) çayırdım. ben gomşular davet-ederdi ğızı. böün bu ev götürecek çara
 (88) girerdiler-ilahiynen. eski zaman ğarıları ilahi bilen ğarıları önü sıra orıya
 (89) gider-oynar gülerdüler, orda yemek yerdiler-o götür-en-adam ğıza ne verürse
 (90) verürdü. gelip burda atmazdılar. ordan verürdüler-o da alup gelürdü. bu seferde
 (91) yarında öbür-adam götürürdü, daha öbür-adam götürürdü. bir hafta o ğız-èyle
 (92) gezerdi şeyde davette gezerdi. şimdi èyle bi şey yoğ. eskiden ne günnerimiz varsa
 (93) eskiden varıdı yavrum. oynarduğ, giderdüh-üş gün-üş gece bacalara ataş
 (94) yağardı erkehler davul zurna vur patlasın çal-oynasın. şimdi èyle bi şey yoğ. èyle
 işte yavrum.

(95) yemek de yavrum köfte yaparuğ, et küftesi yaparuğ, keşgek bişürürdüh,
 (96) isron-eskiden-isron şimdik yapımıylar daha. hani yūhadan kesip düzgīyler yūhayı
 (97) bişürüyle kesiyler, güzel gaplara düzüyle. üstüne yōurt töküyle, yağ töküyle.
 (98) ondan sōra et yahnısı yapardılar, güzeldiler. ne diyem sene fasulye yemeğ
 (99) yapardılar. yanı her türlü yemek yapardılar yanı düünlerde. keşge de işte yarmayı
 (100) güzellen-atarsın, yursun, temiz seçer-atarsun, bişürürdük. güzelde et yahnısını
 (101) etin suyunu, yahnısı, gemüklerini haşlarduğ, o eti güzel tikelerdük, yanına
 (102) sogarcın eder-o keşge ğazanlara döşerdiler yağınan barabar. çoğ lezzetli
 (103) olurdu. şindi èyle bi şey yoğ. şindi pirinç pilavı daha başga bi şey yoğ. èyle
 (104) bişürürdük-èyle has güzel maya ğazannarından şey var yemek-edecük şeye
 (105) ölülere yemek-edecük maya ğazannarından-ederdük-aynı o yemeklerden.
 (106) şimdi èyle bi şey yoğ. gasabadan gediy bi döner getirüyle bide pilav üsdü bi de
 ayran geçip gidiy yavrum.

(107)biz mi arpa ekiydük, bugdā ekiydüm, nohut_ekiydim, patates_ekiydim,
(108)fasulya ekiydüm. şimdi daha gücüm yetmiy yavrum. ha bu tarlayı nohut_ettim ha
(109)bu çuğuru. göca çuğurudu nohut_ettim çocuhlarım varıdı gızlarım falan
(110)yetişmişidi. fasulya ekerdim ha bu tarlıya ekdim, ha o armudun beriye ekdim
(112)fasulye ekdim. şimdi de birez_ekdim fasulye ekdim, bürölce ekdim,
(113)patates_ekdim gücüm yettiji gaden yavrum_allah ne verdiyse bize yeter. cenabı
(114)allā başğa dert vermesin, kimsenin_ıız dadını bozmasın, suya ekmeğimizi baturah
(115)yiyeh yavrum. ben_acı çoh çehtim yavrum. iki tene kardeşim vefat_etti. biri
(116)askerden geldi şehit beş_aylıdı izimirdi. bi tenesi de ondan sekiz sene sonā
(117)inşāttan düştü öldü, otuz yaşında istanbulda iki tene çocūu yetim galdı. ey_ö
(118)askerden gelenin peşine de benim ölüm_on yedi gün sōrada oda öldü. dayısına
(119)dayanamadı kırız geçürdü çoh sevīydi. iki ğardaşı yolçuladım, iki evlatı
(120)yolçuladım, bi ğaynımı yolçuladım fransaydı. bu yapının kütçüydü burhanın
(121)kütçüü elli yedi yaşındaydı. daha genç_idi. iki bacı bir_evdeyük. bacım biri işte
(122)fransaya getdü, o sondan gaçdu geldi. ğayillım yohtu emme sevdüler birbirini
(123)gaçırdu geldi. o èyle getti, işte yanı acım çoh_allah kimsenin başına vermesin,
(124)verene de sabır versin yavrum_en sonuna da bu çocūumu ğaybettim_işte heç
(125)gözümün yaşı ğurumuy. ha bu tanīy belkısı ha bu tanīy. bu çocūu hemi erkeç gibi
(126)ha muhtar gibiydi. ğülcan tanursun_aynı bu mihtar ne şekilde gidiyse o da
(127)giderdi yanı. gasabıya gider hem ğızımıdı hem ölümudu hem gelinimidi èyle
(128)diyim sana èyleydi. evin para gasası oydu cüzdanım elindeydi. alışı verişi ğıdişi
(129)ondaydı. cenabı allah tosun vurdu ondan mı oldu nasıl_etti ğardaşı öldü tosunu
(130)vardı hele nası ettiyse vurdu. ondan mı oldu başka dert deyki. ana dedi ha bu
(131)hastanada yatanların hepsine mal mı vurdu, demek yazım gaderim. ceyizi bir
(132)yerde galdı yavrum. ha şimdi boyna gözümün yaşı aħıy. ne edecem ki. ben
(133)dëyrim ki allahım heç bi şeyim_olmasın ha yavan_ekmeç suya batırırım yiyim
(134)gözü acı görmesin. bu fransada ki olan_istanbula yol çığdı. cenabı allah yardımcı
(135)olsun. ğurban_olduğum muhammet_ümmetine ganadının altına alsın, benim
çocuhlarımı da içlerinden_ayırmasın.

-16-

YERİ: BOLLUK (PAYNİK) KÖYÜ**ANLATAN:** GÜLZADE PİR**YAŞI:** 90**KONU:** KARIŞIK

(1)gülzade pir valla doksan yaşında varum. ne edim-eyiyim. ne şaşgınım ne
 (2)daşgınım göca ğarı hali otururum-elim dutmîy-ayaşam dutmuy. saabımda ha bu
 (3)yirmi günden fazla oldu öldi.

(4)tö ne zaman-evlendüm ha. ata bindürdü gêtürdüler davulunan zurnaynan
 (5)ha bu aşşā bolluğ göyündenim. dayılarum bindürdü bi ğardaşım var bolluğ
 (6)köyünde bolluğ köyünde bi ğardaşım var-anamında gözleri görmüydü göca ğarı
 (7)bâbamda biz küçüdük öldü. ha ğarı o ne dediye onu yapıylar davulunan zurnaynan
 (8)horannan. düünde keşgeg yapıyruğ, pilav yapıyruğ, yarma çorbasu ğatıhlı içi öte
 (9)berülü. ondan sōra horan-oynuğ davul zurna çalir davul zurna eyü çalduğ benim
 düünümde heş.

(10)ğız-istemeye allahın-emrini dēy soruyalar-allahın-emriyinen
 (11)peygamberin ğavliyinen ğızıynı alağ giderdüh torun-evlendürmeye
 (12)torun-everdühde. tağı tağmaya gedecük-erzincana kimsem yoğ bi teh ğızım beş
 tene torunum var-işte onun yanında evlerim-aşşāda.

(13)ğına gecesine var türkü çağrıylar, horan-oynuylar zıplıylar horan
 (14)oynuylar dinç-olan benüm gibi yerinden ğahmıyanda ha bëyle gözlüy.
 ey-esgidende aynı vazife.

(15)epək öldüler zamanında işin yoğ mu. yog-eyüdi ğaynanam biráz-ağlı
 (16)yoğdu emme ğaynatam-eyüydü. beni gêtürdüler-on beş gün-olmadı herif asgere
 (17)ğetti ha ölen herif yaluuz ğalduğ. şey-elimiz dutuydu elimiz dutuydu sabanda
 (18)sürüydük-ekünde biçiydük-işde görüydüh şindi de yerimizde ğalhamık.

(19)ha böyle orānan-ekün biçerdük, ot biçerdük bugdā, arpa, ekiydük şindi
 (20)haşe sende dağın-ayileri çıhdıya heç bi şey-ekemiik.

(21)yoḥ her şey tama şindiye ğadér yaşamadım. şindi de allah böyüktür,allah
(22)gibi saḡbım var,allah sizin,ömrüyüzü uzun,etsün, ipliĝizi ĝoymasun, allah size
(23)baḡsun sizde bize baḡun.

(24)ha bu yan,oḡaru gelemiyrum çocuḡ sürüklüye sürükleye getürdü ey
(25)kimse da geşmedi diyemki alında uḡaruya çıḡarunda gelün.

(26)yaparlar sarma sararlar, yahnı bişürürler, ondan sōra pilav bişürürler
(27)ondan sonra nēdersiz sini baĝlarlar, sarı burma baĝlarlar. ben beyle oḡlıvaynan
(28)yapıylar ne bilüm,elimiz dutmuyki bi şey,edek. esgi elimiz dutuyken yaparduḡ,
(29)şindi ehmemizi aĝzımıza götüremiyk.

(30)çocūum heş yoḥ ha bu bi ĝızım hepisi öldü. kimisi çiçehden,öldü kimisi
(31)hätelikten,öldü ha bu bi ĝızım var.

(32)sene mi gülüyer senden bene gülüyer,o benim keşime geliy beni
söylediy.

(33)öḡurda dayımlarım var. dayılarım dutdu. çavgunun babası yalen yalen
(34)benüm,o günüm deĝel. elindekilere baḡ ĝamera deĝel. ey,alsın ĝamereya. benim
(35)dul ĝarı niyetine belüm dutmıy,elim dutmuy,oḡaru ĝalḡamıyırım belim,eyük
(36)beni aylıḡ yazarlar mı dil ĝarı yiyece. kimsen yoḥ kimsen yok sene diyrüm baḡ
(37)baḡ ĝalḡtım görsünkü acıya aha ĝalḡacam. bu ĝaten bene yiyeceḡ, yazıcaḡsıyız
bene yiyecek yazıcaḡsıyız.

(38)elim dutmıy. esgiden pilov bişürürdüler. keşgeg bişürürdüler. yahnı
(39)yapardılar. ĝatılıḡı çorba ederler. yarmadan bulguru döyüp yarma ediyisin, ĝatuylar
(40)içine öte berü atıylar. yōurdu yayıp ĝatıĝı döküyer,içine yey. keşkeke atıylar
(41)bişürüy,içine gemik,atıylar. beni eyce söylet soĝan dorguylar, büber,atıylar
(42)reyḡen,atıylar. keşgegi bişürüp, keşge mi bulgur gor yarmayı gorlar,içine de
(43)kemigler dōrarlar, atarlar, İreyḡan büber soĝan dōrar birbürüne
(44)gorlar,anug,eder, tökerler,üsdüne yirler tamam ölüm.

(45)annamıyrum ki ha var,eskilerden çoḡ yoḥ hep getdüler. biliyrum biliyrum.

(46)ēšetmıyrum ki annamıyrum. yoḥ şindi eyi esgi zaman,akşeme ĝadin
(47)tarlalarda güneşde dön dön,oranan,ekün biçerdüḡ şindi tırpan biçiyler,atıylar
(48)oriye çoḡ çalıştıḡ yalnızduḡ. bir ben bir herifdi. çoḡ çalışdumuzdan dişimiz
(49)döküldü. başımız döküldü, belümüz büküldü, deḡermene un,öyütmiye gidıydim.
(50)araba devrüldü selli derenin başında arabanın,altında ĝalmışım.

(51)zahraların altında beni ölmüş diyin çıharmışlar arabayı ğıyıya ğoymuşlar ey
 (52)cenabı allah öldürmeyende öldürmüy. demekki içeceh suyum vardı, gezeceh
 (53)yerim varmış. aha eyiyim ah kötü nasıl olam.

(54)geliyürüm param olursa tükanlardan alup gedüp ekmeçnen yēyürüm.
 (55)esgiden öyle bi şey dilmiydikki şindi devir döndü. tomatı aldım salata
 (56)aldım üzüm aldım. tayug aldım. götüremde yiyem. herife ehmek verecem
 (57)ğırh ehme dedim qul param yoğ yalen söylü. bende teg galdum.

(58)beni ğırgıla alma ben sene halımı arz ediyürüm halımı. eller gibi adamına
 (59)ne diyler téléfonum yoğ ondan yoğ, filimim yoğ. benim dişim yoğ ki söylüyrim
 (60)ğarlar dişleri içinde dönüyya ha onnardan yoğ ha böle yerde yatıyrum. çekyatım
 yoğ.

(61)ben herifi yere vurmuşum benim ğırgıla alma zamanı değl.

-17-

YERİ: ÇAKIRKAYA KÖYÜ

ANLATAN: YAKUP KAYA

YAŞI: 57

KONU: KARIŞIK

(1)yakuP demir yakuP demir elli yaşında. herālda ya bin dokuz yüz elli altı
 (2)dōumlu oldūma göre elli yedi yaşındayım. valla ğas şeyleri ğaydet ne saĥıncası
 (3)olacak. ğas eyi şeyleri ğaydet canım devlete millete faydalı olan şeyleri ğaydet.
 (4)ha dur herālda bin dohuz yetmiş altıda acemi birlim manısa kırkağaç, usta birlim
 (5)nevşehir jandarma olarağ yaptım. askerliği de hağgetten çoğ sevıydim. en büyüğ
 (6)şansımda nasıl bilıy misin uzman çavuşluğu galdırmışdılar. yoğsa uzman çavuş
 (7)olarağ galacağdum. gerçeğden asgerliği çoğ sevıydim bunun şaĥası yoğ yanı.

(8)aşiret herālda bize türkmenler yanı asıl türkük. türk oğlu türk yanı
 (9)kökümüz köyümüz aşşā yuğarı yedi yüz yıllığda bizim herāngi bi şey yoğ. eski
 (10)türk oğullarından türkmen olarağ mı geçıy onu bilmeyrum, oğumak lazım
 (11)şeyide hakiki türk. ben çakırkaya köyündenim bize de delioğulları derler
 delioğulları sülalemize delioğulları derler.

(11)aşşā uharı evleneceh zaman varya hēçannemiz babamız bize sormadiki
 (12)kimin ğızını alıcın diyi hemen gättüler, birinin ğızını aldılar. gelüp seni everdüg.
 (13)bizde daha bi şey demedik. ama yengeni tanımıyorum rengi siyah mı bēyaz mı
 (14)nasıl bilmiyorum, total mı sağlam mı bilmiyorum. tamam mı tamamondan sonā
 (15)gettiler söz gibi bi şeyler ğonuştular, gettühişte şansımıza eyi çıhdı. aslı da temiz
 (16)bizim hanımın sülaleside çoğ temiz nebioğulları onnar da nebioğlu sülalesi.

(17)bugdā, arpa, fasulye, patatis, esgiden bostancılığda yapıydıh. gavun
 (18)garpuz üzerine elma meyve aşşā yūharı çoğ meyveler yetişi bizde elma erih.
 (19)bunnar her şe olur yanı bizim köyümüzde çoğ sıcağ yanı şiranınen sıcağ köyü.
 (20)en azında ha bu şiranın merkezindenon beş günönce yaz yanı buraya ğar yağar
 (21)bizim köye yağmaz bizim köyümüz öle. tarihi bi köy yanı manastırı filan var.

(22)şindi manastır kilisesi var, çoğ yanı evet çoğda güzel bi tarihi eserema
 (23)bizimēsgiler bunun ğıymetini bilmemiş. bizim gasabanın beyleri gelmiş harib
 (24)etmişler. önünde binalarobalarda yarmış, sökmüş getirmüşler seferberlihimiş.
 (25)atatürh demeh ki o zaman rumları urumumuş bunnarı urumları burdanatatürhilen
 (26)geçmiş gêtmişler. ama bizim türkler heç kötülüketmezmiş, eyi annaşırmiş.
 (27)bunnaribadetde edermişler yanı allah var. allah bir bizim büyüklerimiz
 (28)ebelerimiz benonnardan dinnerdimallaha inanırmişlar yanı. hele papazları çoğ
 (29)mütevazı biradammiş dermişki köyden bi ğişi geliyken beğ söyleno dönemde
 (30)niye demişler. en sonunda sormuşlar papazefendiye ki "yav niye bu adam
 (31)geliyken size söylisin" demiş. dışardan gelen bilurıçerde oturan bi insan hanı
 (32)afedersin otırıysinama dışardan nur gapanur ya yanı diyikin "birdenbire
 (33)önünden ğalğarsam ben papazım zoruma gidüyoo adam geliyki ben gezemiyrum
 (34)ne bilüy benonunönünden ğalğıym. çoğahıllı bi adammiş yanı iyi bi adammiş
 heç.

(35)düşmanışKali bizim köye gelmemiş. ha burda çilhoruz var çilhoruz gadar
 (36)gelmiş rus gelmişordanaşşā geçememiş. allah tarafındanordanaşşā bizim
 (37)köyleri şeyistila edememiş. emma köylerimiz göçetmiş seferberlihde ankara
 (38)mı çiçeh dağı varmışankaranın mı artıh çiçeh dağına ğadar gitmiş bizimkiler.
 (39)orada bi müddet durduhdan sonā atatürh çikipda düşmanı türkiyeden
 (40)temizledihden sonā demişki geri dönsünıstiyenler geri dönsünner. bizim köyden
 (41)orada ğalanlar bile var. benim sülale hepsi geri dönmüş gelmişler. tabü

(42)köyümüz sülalesi geçerlerde çoğulmuş nebioğulları, tatarlar çoğ büyük sülaleler
(43)varmış. onları nesli kesilmiş köyümüz eski köyde.

(44)valla ben yetişdim yetişeli çoğ bolluğ var. ama dedelerimiz o zaman
(45)göçmüşler ya türk askeride bütün gelmiş haniya düşmaneline galacağ diye
(46)arpalarını bugdalarını bütün hayvannara yedürmüş. millette ne götürücü öküz
(47)arabasıyan işte az bi şey bulgur mulgur almış geçmiş, getmiş. arazilerine
(48)bırakmışlar seferberlihte çile çekmişler çoğ çile çekmişler.

(49)cenaze törenleri bizde çoğ eyi yapılır. cenazesi varya gömşunun diyelim
(50)bizde en az on beş para köy çağırırız. gazaydı şimdi gazayıda çağırıruğ on beş
(51)para köy çağırırız. bizim köyün halkı çoğ eyidir. mesela on beş para köyü
(52)palaşurlar yanı bizim köyde gaş sülale var, yedi sekiz sülale var. gaş hane kırk
(53)hane kırk hane. dışardan gelen kişileri bütün misafir eder isterse beş yüz gişi
(54)gelsin isterse bin gişi gelsin. köylümüz onları ağırlar çayını, yemēni bütün
(55)köylü garşılar. cenaze sahibi bi şey garşılamaz cenaze sahibinide köylümüz
(56)yedirür. o şekilde köyümüz çoğ güzel yanı misafürü çoğ seven bir köyüz.

(57)evliya köyümüz üstünde tarafında ama mübarēe bilmiyorum. şimdi yanına
(58)ufak bi cami şeklinde bi şey yaptılar. bi de türbesini çevirdi bi kadın var heyir
(59)seven bi kadın yaptırdı. bizim ufak tefek şeyler ziyaretler şeyle var. mesela nası
(60)deyim demirey diyi bi hastalığ olur, demirey demrey yanı demrey nası bēle para
(61)para şeklinde kaşıntı yapar insanda. bizim orda o mübarehten bulunur su var
(62)suyunan toprağa birbirüne garıştırduğın zaman onu bu gaşınan yere sürersin. üç
(63)gün banyo yapmazsın o allah tarafından gider. bi de ütme diye bi şey var. bēyle
(64)çocuğları üterler oda bi gaşıntı şeklinde gelür. onu da bēyle ocağ olarağtan
(65)ütersen erkekli dişili olur. iki gişi birden iki çocuğ iki tane kadın erkek üterse
(66)o da allah tarafında gider yanı. para para şey deyil çırağ verecehsin çıhar bi milyon
(67)ver, beş yüz bin lira ver, beş milyon ver, yanı çırağ vermessen geçmez de yanı
(68)mutlağa o dediyim yerleri ziyaret ettiyün zaman çırağ atacağsın. adam olsun
(69)olmasın vereceksin. bi milyon at, beş yüz bin lira at yalnız çırağ atıla atmazsan
(70)kesünlükle aldığın şeyin faydası olmaz. allah tarafından olan şey yanı bilmiyrum.

(71)valla masallara gelince ne bilim ben çoçüken annadıydılar amma şu an
(72)hatrıma gelmiy. ha onda bilgüm yoğ hikaye falan annadıydılar hatrıma gelmiy.

(73)eski düünlerde yeni düünlerde bizde çoğiyi olur. gomşuları gömpilesi
 (74)düünlere iştirakeder. gömpilesi dışardan da düyürçü çarıruğ. köylerden
 (75)ehbablarımızı o gömşularımız birikürö dışardan gelen misafirlerimiz sekizer gişi
 (76)onar gişi hana sahipleri alır. bugünalur, yarın düün bitinceye gadar
 (77)yedirüriçirür ağırlar. bizim burda eKeri davul zurna. bizim düünlerde davul
 (78)zurnayile yaparlar. şenliklerolur. düünde çoğ güzeloluy yanı davul zurna
 (79)çalariki günüş gün sürer düünler. şimdi birez dahaca gısalıştırdular. bazen
 (80)getirüp şehirde yapıylar lohanta dutuylar bi şeyle oluy yanı eski düünlerimiz çoğ
 sürerdi enaz üç günüş gün.

(81)asgere giderkende şimdi askere gideceharkadaş gelir gömşulara
 (82)alasmaduğ der gelürsün gömşulara alasmaladuğ dersin gömşularda kimileri
 (83)asgere harçlığ verürler uğur getürüy diye elinden geldiği gader beş lira, on lira
 (84)yirmi lira, elli lira durumuna göre asgerin cebine gizlice haçlığ görler ki yolda bi
 (85)çayiçsin diye bu adatlarımız var yanı.

-18-

YERİ: ÇAL KÖYÜ

ANLATAN: MUSTAFA AYDOĞAN

YAŞI: 90

KONU: KARIŞIK

(1) mustafa aydoğan dohsan, çal köyü. bin dukuz yüz nası hatırlayım şimdi
 (2)dur bağıyım. bin dokuz yüz kırk dördde. çok güzeloldu düünüm. sonbaharda
 (3)düün yaptım. üçay sora dörtay sora da askere gettim. ne yapacağlar köy düünü
 (4)köydeki halay çekiyolarö. davul zurna çalışıyor, ey köy düünleri nası oluyosa
 (5)aynı. evet atlan getirdiler. o çoğ güzeloynarız. evetevet gençleroyunuyolardı,
 (6)yapıyolardı. bu işlerde ben de çoğ meraklıydım, geçlere tevşikederdim, oyun
 (7)yapardı, oyun çıkarırdım. bütün düünlerde benim şeyim vardır. şimdi onnara bi
 (8)oyun çıkarırdı. ey köylü hep şey yapardı, seyrederdi, memnun galırdı bizi
 (9)alışlardı. himanö düünde deil her zamanaçıhta. bizim gına gecesı bi gecesı,
 (10)düünüç gün davul zurna çalışıyor. üç gün düün yapıyor dördüncü gün bitiyö. en

(11)çoğ sonbahar bizim düünler. her şey biter sonbaharda herkes düününü yapar,
 (12)nışanını yapar. o zamanlar bizde gurbetçilih çoğ-işi olmayan gidersin-istanbula
 diyer melmeketlere. evet-evet.

(13)buyur kız-isteme ey kızınan biz-annaşyoruz, anneye babaya haber
 (14)gönderiyoruz. bizde resmen gonusma yoğ. felancanın gızını istiyorum, annem
 (15)babam bağ bağalım-eyi mi münasib mi bize icilimi yapıyolar-annaşyolar-ona
 (16)göre. annaşıyolarsa evvela bi nışan, ondan sōra düün yapacāmız zamanda nikah.
 (17)olurdu olurdu, ben-alacām gızla annaşırdım. ona ben şöyleyim böyleyim sen
 (18)nasılsın da birbirimizle anlaşırşağ-evet-annaşamazsağ biraşırđđ. evet düyürçü
 göndeririz.

(19)kına gecesinde köylü toplanır. mesela şenlihler yapılır. her bi şey yapılır.
 (20)düünden bir gün-önce ihtiyar kadınlar gelir, genç gızlar gelir gelinin-eline kına
 (21)koymak-için. onnar-orada oyun yaparlar, oyun çıkardılar. halk seyredir kına işi
 (22)bitir-ertesı gün düün yapılır. o hatırında galmadıkı çoğ şeyler.

(23)öyle bi adet yoğ-işte. hazırlın yaparsın, düün yapmak-için müsayit misin
 (24)ona göre. böyüh düün yapacağsan köylü ona göre tedbir-alır. başka köylerden
 (25)adam çaracağ mısın yoğsa yalnız köyden mi adamlar-olacağ. eğer-iki üç beş köy
 (26)çaracağsan herkese bi taksimat verirsın. felan köy sende galacağ, felan köy sende
 (27)galacağ. ona göre o adam bi koç kesdirirsın. yiyeceğ teminini her şeyini içgisini
 (28)yemeni verirsın. gelen düyürçüler-orada yer-içer yatar. düün bittihden sōrada
 gālıp giderler.

(29)askerlij yaptım şanlıurfada. gümrük-askeri hududda. çoğ var-ama
 (30)ben-orada karakol komutanıydım. karakolda barıdı benim-on-iki tene askerim.
 (31)gece beş kilometre sağ beş kilometre hudud boyuna zaten gaziantep şey yolu
 (32)yağın. akşamarı gece devriyeye çıkarız hududda kaçağcı gelire kaçağcı
 (33)yakalarız. eğer biri bi hatalı bir şey-olursa komutana bildirürüz böyle böyle.
 (34)askerlik-işi, askerlijim güzel geşti, çoğ-eyiydim dört sene askerlik yaptım. yoğ
 (35)bizim hududda yoğtu. şeyde vardı da acemilihde ben-urfanın-içindeydim-asker.
 (36)ben-eskiden-okudum . köyde ilk-oğul-okudum, öğretmenlik yaptım. resmi
 (37)deilde köy çocuğlarını. askere gettim gün talime çıktım-on başım varıdı. şey
 (38)manga komutanım. birinci gün-aferin aldım, ikinci gün hiç çanta taşımadım. beni
 (39)çoğ sevdiler. dört buçuğ beş-ay talimāhta talimlie galdığ. hiç bir toğat yemedim,

(40) oğur yazarlım her şeyim çoğ güzeldi. orda bi çavuş varıdı bölüümüzde dediki
 (41) bana "mustafa sen bu askere geldin geleli heç dayah yemedin, gel sana bir hatıra
 (42) olarak bi iki tohat çekeyim de askerlih hatılasını unutma" dedi, peki dedik. bana
 (43) iki dene tohat attı ama yahdı beni. peki dedik sineye çekdi. ama garağola
 (44) gettihden sonā çoğ rahatdım. hududda çoğ rahat yaşadım.
 (45) suriyelilernen anaşıyordum. benim hududumdan geçmen geçersen sizi vururum.
 (46) ema bazı kaşakçılarda varıdı. türkiye köyünde bi ihtiyar adam varıdı ama dinç.
 (47) hem suriyede evliydi hem türkiyede. ordan urfanın dağlarından, harran ovasından
 (48) bi koyun yahalardı, koyunu çapardı sırtına getirirdi. on başım bu koyunu kes ye
 (49) ben bi hanımı görüyümde geliyim. ona bi hafta izin verirdim. giderdi orda
 (50) hanımından galırdı bi hafta. ordan gelirkende suriyeden gene bi goyun çalar
 getirirdi rahat yaşardı.

(50) bu köy hakkında pek bilgim yoğ ama. köy hakkında pek bilgim yoğ. fakat
 (51) burda ihtiyar bi gadın vardı. yedi haneymiş bu köy çallı isminde birisi burda. o
 (52) zamanın burda krallık zamanı şey zamanında bi aga varmış. aganın yanında
 (53) hizmetkarmış. çalışmış kalmış. artıh yaşlanmış evlenmiş. demiş bana bi yer
 (54) gösterde köy yapayım da bu köy dejl. onları köyü arhada onların köyü tirenkovu
 (55) diyoruz orda. gelmiş buraya burası da çalılığ bir yermiş. ha burıya yuva kur
 (56) demiş. buraya melmeket olarak sana veriyorum işte o zamanlar oraya o aşşā da
 (57) bir ev var aşşāda. çallı diye birisi gel iş oraya evi yapmış. sādā soldan
 (58) gelenler olmuş, çoluğ çocuğ olmuş. köy işte yedi hane o gadın biliyodu. ondan
 (59) sonāsını artıh gelen geçmiş gelen geçmiş. biz gahdik kırk sekiz elli haneydi.
 (60) şimdi üç yüz beş yüz hane. çal çalılığında ismini çal goymuşlar.

(61) arpa, bugday, fasulya, patates, mısır ez çoğ bi şeyler hep ehmişler.
 zirāt işimiz hep eyi.

(62) şu garşiki dağa kadar gelmiş. garşıda gavur dağı deriz orıya gadar
 (63) gelmiş. ordan burıya geçememiş, ordan dönmüş geri çekilmiş. şimdi o dağın uharı
 (64) ruslar yapmış hep rusya gelmiş oraya gadar. o dağlarda ki yapılan yollar o rus
 (65) zamanında yapılmış. yoğ orıya gadar gelmişler ama bizim hudud burası. gavur
 (66) dağı ordan top atarlarmış bizim burdaki askerler. ey burdan orıya
 harb ediyolar.

(67)bi tarihte biráz sıkıntı çektik÷evet. arpa bugday÷olmadı. hükümet biz (68)ekiyoruz, biçiyoz, geliyor, ölçüyor bize yetecek ğadar÷o da az veriyor. gerisini (69)alıp götürüyor. artı÷o zamanlar÷ikinci dünya savaşı vardı. üçüncü dünya varıdı. (70)belli olmuyodu türkiye. ismet÷inönünün reisi cumhur÷olduğu zamannardı. baş vekil÷olduğu zamannardı heraldı.

(71)evliya burda yatırlar var. isimneri burda bi şehitler var tepenin÷üstünde (72)şehitler diye anılır. bir de ilerde köyde bizim hasan devriş var, mermer şeyh var. (73)bizim bu puarı yapan ğırıntı köyünden bir baba işte. şey tahsilli bir şey dedelerden (74)devrişlerden bu köye gelmiş misafirlıje. bi şey yemişler÷içmişler. o zaman bu (75)köyde su yokmuş. şu aşşada yarım saat÷aşşada bi yer var÷ordan su getirirmiş (76)burıya. adam yemehten sonra oturur ğonuşurken demişki bi bardağ su verinde (77)içeyim. bu evde su yoğmuş. adam tenekelerden su getirecek. biraz daha durmuş (78)adam demiş haniya su. demişler hocam÷az galdı, yağında gelecek. sizin burda (79)suyunuz yok mu. suyu içmiş÷oturmuş. gideceğ zaman köyün büyüklerine (80)demişki siz su ister misiniz. ne kadar, yetecek ğadar. gelin peşime demiş. o (81)zamannar elinde o asa varya baston÷o demirdenmiş. geliyor bizim÷önünde şu (82)yoğarda bizim paarımız var. büyük÷arduçlar varmış÷orda. geze geze (83)geliyor÷orayı buluyor. orda duşasını yapıyor. o büyüklere soruyor ne kadar su (84)ihtiyacınız. onnarda beceremiyolar demiyolar ki ver gelsin diyolar ki yetecek (85)ğadar. ğakıyor÷oriya şeyi bastonu gel ya mübarek diyór. bastonu çekiyor÷ordan (86)başlıyor şakır şakır su akmaya. şimdi onun mezarını da ziyaret÷ediyoruz şeyde ğırıntı köyünde. pambuk baş÷isminde birisi.

-19-

YERİ: ÇANAKÇI KÖYÜ

ANLATAN: DURSUN KAPICI

YAŞI: 84

KONU: KARIŞIK

(1) şimdi askerli yaptımız yerimi soray. ismim mi dursun gapıcı, sehzen dört,
 (2)çanakcı kötü. evlendim ne zaman mı? beni düşünüm annayacan elli yaşında üç
 (3)sene daha ireli evlendim. yanı gırh doğuz da doğdu annadın mı. elli beş yaşında. üç
 (4)sene sonā oldum garımdan çocuğ olmadı. daha ne soruysun. düşün mü benim
 (5)düşünüme gardaşlıh yalan yoğda ha buralarda beş para köy çajrdım kemeçe geldi,
 (6)çift daul geldi. adamnar burda tarlalarda cirit oynadılar. cirit atınan elinde böyle
 (7)findih parçaları masdalar vardı. eskiden masda dēydiler vardı. öküzler sürüydüler.
 (8)masta dēyler sen attasın, cirit ataysın o da sana atardı sen de ona cirit atardın
 (9)ēyle. düşün geçer gider. ondan sōra dey giderdin cirmijn orıya. o cirmişden orıya
 (10)dağ varya ha orda yeniden gavağ var girdiyiz ya ha orıya giderdiler. ordan sini
 (11)bağlardılar annıyacan. ceviz içinden başka içinden tatlı yapardılar. ondan sōra
 atla (12)ordn burulara bırağırdılar. kimin atı gelirse siniyo alırdı. annadın mı. o
 zaman (13)annıyacan söz temsili sizin köyden gelirdi on iki kişi. on iki kişide kiraz
 (14)meşatdan, on kişide baydereden gelirdüler düyün yapardılar, cirit oynardılar,
 möebbet ederdiler.

(15)ğız istemeh şimdi annıyacan gızlar eskiden yüz liraydı, üç yüz liraydı.
 (16)başlıh yanı olarak. derdiler allahın emriyne peygamberin gabliynan ha bu
 (17)ğızıyın benüm öluma verir müsün, vermez misin. o da ya veriyim der ya da
 (18)vermiyim der annadın mı. ēyle uyardılar. başlıh gaç lira alacan. kimisi derdiki üç
 (19)yüz lira alacam, kimisi de derdiki ben altı yüz lira alacam. ben yalan yoğ bin lira
 (20)para verdim hanımına verdim. el yanı üç lira veriyken ben bin lira verdim.
 (21)benim ana ha uğarı aşşāğā görsütlü annıy mısın. dayımın gızını istedim. dayım
 (22)dediki on dört dönüm bi tarlayı orada on dört dönüm tarla. ya tarlayı vericen on
 (23)dört dönüm tarlayı ya da dedi bin lira para verecen dedi. ben de dedim tarlayı
 (24)vermeyrim bende para verecem verdim para. o zaman para nerdeydi yienim.
 (25)buralarda on lira şey verirdiler. ha bu yola sıriğ atardılar senin gibi dellüganlılar
 (26)düyürçü gelıykene burda düyürçü gelıy. on dene yirmide delüganlı sıriğ atardı
 (27)on lira para ver diye. ben yalan yoğ o aşşāğā görsütde zamanın parasıynan elli
 (28)lira para verdim. emme beş para köy var. ondan sonā deve yapardular. adamnar
 (29)şey edıyler iyne soğardı aşşā, çuvaldız soğardılar o zaman. bi de
 (30)döüşürdüler annıyacan. niye soğtun niye ettin diye orda bi de orda döüşürdü heç
 (31)heç on paralıh iş. deve yapardılar yanı. ağçtan deve yapardılar. ağçdan. golları

(32)yapardılar. iki gölu ireliden yapardılar, iki gölda geriden yapardılar. senin gibi
 (33)derüganlılar~ikişer dene üçer dene bena atardılar devenin~üsdüne atardılar. nere
 (34)verecen felan yere. ondan sonā o zaman geçisini satan geçi, ben yalan yoḥ
 (35)düünnere giderdim horon ğıralda horon~oynardım~arḥadaşlarnan. mendil
 (36)sallardım bêyle. on dörtlüyü alacan, çeherdin yoḥuşları tah tah tah~ederdin.
 (37)parada yoḥ. ane iki dene geçi satardım, yahudda bi dene ineh satardım. üç dene
 ineem vardı satardım. bi denesini verürdüm mermiye annıyacan.

(38)türkü söylerüm, söylüyüm yanı söylüm ha.

(39)" ğaradır ğaşların ferman yazdırlar,

(40)senin~aşgın bana diyar gezdirer, diyar gezdirer,

(41)loḥman hekim gelse yaram~azdırur, azdırur,

(42)kaleden ğaleye atlamadım,

(43)derdime derdime soramadım, soramadım, soramadım"

(44)"bir güzele on yaşına girence gülü gonca açılır, açılar, açılar,

(45)on birinde menevşe deyin ğoḥlarlar, ğoḥlarlar,

(46)on~ikide elma deyin saḥlarlar,

(47)on~üçünde cevr-i cefa çekerler, çekerler,

(48)on dördünde halna şeker~ezerler, ezerler,

(49)on beşinde güzelliğin sağıdır,

(50)on~altıda gören~aḥlım dagıdar,

(51)on yedide gögsü cennet baıdır,

(52)on sekiz~ana atrırır~azını zararını,

(53)on doḥuz da terk~eylemiş~arını,

(54)yirmisinde zencirlerden ğopmuş~aslana benzer, aslana benzer.

(55)yirmi beşde bıyıḥları bol~olur, bol~olur,

(56)otuzunda garşında dur~olur, dur~olur,

(57)otuz beşinde her günahların sorulur, sorulur.

(58)kırḥ yaşında gazel dökülür başına,

(59)ellisinde hêç baḥılmaz yüzüne,

(60)elli beşde duman duman çöher, gözüne gözüne.

(61)atmışında hêç baḥılmaz yüzüne, yüzüne.

(62)atmış beşde duman çeker gözüne,

(63)yetmişinde savrulmuş harmana benzer, harmana benzer. "

(64)bu köy çoğdan gurulmuş, buralarda hêç köy yoğmuş. bizim daha
(65)garşıdaymış bizim köy-o sudan-o yanki geçideymiş. çanağ yaparmışlar küp
(66)çanağ ha bëyle küp yaparmışlar. turşu vururmuşlar, çökelek vururmuşlar.
(67)inehlerden süt saarmışlar, çökileh yaparmışlar, peynir yaparmışlar, yağ
yaparmışlar.

(68)tarlıya bugdā ekerüh, mısırı ekerük, arpa ekerük. ondan sonā her bi şey
(69)ekerler. ondan sōra elma yaparlar, ondan sōra zerdali yaparlar, armut yaparlar,
yaparlar da yaparlar.

(70)askerlij ben gelibolunun kavağ köyü yaptım. ordan gettim bolayıra.
(71)çanağgale bolayır var-annıyacan çanağgale bolayırda yaptım. ondan sonā getdim
(72)edirneye. edirnedden gätdim-izmir borlovasına. borlovasından geldim-annıyacan
(73)ankara harite bölüüne. harite bölüünden-aldım teskire geldim gättim. bi dene de
(74)edirnede adam vurdum. piyadeydim bitli piyadeydim ben pitli pitli piyade.
(75)eskiden bitli piyade vardı. şimdi bitler yoğtur. on bir bir nöbetçiliydim velhasılı
(76)nēdecen. adam miraç varıdı edirnede. miraç-ırmaında ben ha şurdaydım bi
(77)arhadaş bu yanda duruy bekçi kulbesinde. o adam ban dediki bene ha burdan bi
(78)casus geçiy nediysin. la ölüm-at dedim bi dene dabanca dabancada tüfek
(79)ğullanıyoğ-o zaman. la ölüm at bi dabanca tüfekde vur şunu. dedi ben-onu
(80)vuramam. ben-ordan geldim buruya geldim vurdum yalan gonusmayam bene dört
(81)sene hapislik geldi. benimde erzurumdan bir paşam varıdı. ben dört gün yattım
(82)pasaya alov dedim. dedim benij edirne şeyde ceze evine atdılar bene yardım-eyle.
(83)o da şeydeydi annıyacan-izmirin borlovadaydı. geldi beni ordan çartdı. beni
(84)ordan sürgün-etdiler. şeye ben-edirnedden beni sürdü gendinin-oldu yere
(85)izmirin borlovaya geldim. borlovadan geldim topğapıya. topğapıda da bi ay
(86)yattım-orda. zaten-adam vurdum deyi nöbet möbet beklemiyim. benim-ordan bi
(87)arhadaş varıdı hārite bölüünden. hārite bölüüne yolladı şeyden-annıyacan
(88)borlovadan geldim topğapıya. topğapıda da bi arhadaş varıdı hārite bölüne beni
(89)gönderdi ankaranın harite bölüne. cebeci dēyler-orada askerlij bitirdim geldim.
(90)bene de gayserili bi arhadaş vardı bene dediki benden-eyi gōuşuydu. o da şeyleri

(⁹¹)suvuydu anniy mısın ordaki paşaların dayresini, hükümetdeki şeyleri suvuydu
 (⁹²)annıyan yatah yerlerini. orda hem askerleri ğurs görüyler velhasılı ne edecehsin.
 (⁹³)orada paşa bana birez para vererdi. giderdim gasabaya orda ben boya alırdım. beş
 (⁹⁴)dene de bana adam verdiler. derdim ha burayı boyuyacan, ha buraya boyuyacan.
 (⁹⁵)yani şey hārite bölüne olan demetleri yanı odaları boyardım annıyacan. ondan
 sōra askerlij yaptım geldim.

(⁹⁶)kim şurda gavur dağ var gavur. şurda gağur dağı derler. burdan gelmiş
 (⁹⁷)buruya gadar şurda da bizim var findıklı bel findıklı bel kelgite gadar o findıklı
 (⁹⁸)belle şey arasındaymış. buradaki şey arasında türbe var annıyacan findıh belin
 (⁹⁹)yanında bi türbe var. türbüye gadar gelmişler. bunnar bu tarafa ğaçmış getmişler.
 (¹⁰⁰)rusda o tarafadan geçmiş getmiş kelkiteden erzuruma gadar getmiş.

(¹⁰¹)ne iş yaparsız siz. nerde öğretmen yapıysın. adıyamanda. buriya gezmeye
 (¹⁰²)mi geldiyiz. arıştırmaya geldin eyi. benim ölüm bi denesi mimar, bi denesi
 (¹⁰³)annıyacan müdür, bi denesi de mimarın yanında çalışoylar. bi ölümde var öldü
 (¹⁰⁴)annıyacan. yanı senin büyü deliganlıydı. yirmi yedi yaşındaydı yirmi sene oldu.

-20-

YERİ: ÇATMALAR(KELİFLİ) KÖYÜ

ANLATAN: HÜSEYİN POLAT

YAŞI: 53

KONU: KARIŞIK

(¹) hüseyin polat, elli üç yaşında. çatmalar köyü eski ismi kelifli yeni ismi çatmalar.

(²)hiç bi şey bilmiyom. eski düünler valla nası diyom bilmiyom ki. eskiden
 (³)düünlerde bizim buralarda oyun moyun olurdu. gelen olan tarafına ğız tarafı
 (⁴)oyun yapardı. herkes toplanırdı bir yere böyle ufağ tefek oynun olurdu.
 (⁵)fincan olsun, arabiya bindirirdiler. heyvenin üsdüne bez açardılar bezi üsdüne
 (⁶)oturdurdular. ne bilim bu tür oynun olurdu yanı. afedersin eşşe bindirirdiler
 böyle tersine. oyun tabi olur eskiden ama şimdi daha onlar ğağdı.

(7)benim evliliğ sorarsan. bin doħuz seksen dörtde evlendim, askerlikten
 (8)geldikten sonā evlendim. evlendihden sonā gurbete çıhtı. biz gurbetçiyih genelde
 (9)köydekiler gurbetçi derler. doħsan mıydı neydi ben gurbeti terk etdim. doħsan
 (10)dörtde seçimner vardı muhtarlığ seçimi. girdim köylü allah razı olsun
 (11)desteklediler, odur budur devam ediyoruz. bizim düün olmadı ben kaçırđım, ben
 (12) kaçırđım. normalda düünler ne biliyim. geliyolar istiyolar. adam uygunusa
 (13)veriyolar. böyle başlığ maşlığ yoħ.

(14)ğız istemeye aylede iki üç gün gişi gider ister yanı. dediğim gibi
 (15)adam işte sorar uygunusa verir yanı, uygun deylse vermezler. valla ben ğına
 (16)gecesini bilmem. ben ğına mınayla işim olmadı bu güne gadar.

(17)askerliğ ben ankara mamahta yaptım. acemi birlim de usta birlimde
 (18)orasıydı. muhabere. yoħ bizde dayah mayah olmadı. dayah olmadı.

(19)valla bizde her tür yemeyi yaparlar. böyle bi şu diye bi şey yoħ. bizde her
 (20)yemeyi yaparlar. ben yemeh işinden annamam. siron her yer de yapıylar.
 yoħ öyle bi şeyimiz yoħ.

(21)arpa, bugday, fiy, silaj, mısır, yonca, ğorunca bunnardan, patates. silaj
 (22)mısır eskiden mısır ekerdiler. şimdi onu dönderdiler. silaj bunu hayvannara
 (23)yedirmek için eskiden mısırın tanesini şey yapıp yiyodular. şimdi ters oldu
 hayvanlara yedirmek için yapıyolar.

(24)buralara düşman gelmemiş. kümbet derler, kümbetden beriye geçememiş
 (25)düşman. oraya ğadar gelmiş ordan beriye geçememiş düşman.

(26)cenaze törenleri bizde şu anda caminin altına bir yer yaptı. orda baş
 (27)sağlı dileylene dediğim gibi caminin altına bi yer yaptı. millet oturup yemeh
 (28)yiyo, baş sağlı diliyolar dağılyolar. yoħ. evliya duymadım var mı evliya
 duymadım.

(29)askere gönderme de mevlüd oħudurlar, ğuran muran oħudurlar, yemek
 memek verirler, öyle bi şey olur yanı.

(30)bayramda valla büyühleri ziyaret ederler. sabahleyin küçühler şeker
 (31)toplar. büyühler gider hastaları ziyaret ederler, büyükleri dolanırlar sabah camide
 (32)herkes namaz ğıldıhtan sonā herkeş orda bayramlaşır. ondan sōra tekrar
 büyükleri yaşlıları ziyaret eder.

(33)türbe yoḥ. yoḥ bizde. kümbetde firdevs hanım türbesi var. orda var-o bize
(34)ayit deyil yani bizim deyil hêç bi şey bilmiyom.

(35)çifçilih ūraştım, gurbete gettih, gurbetten doḥsan dörtten sonā doḥsan
(36)birden sonā çifçilinen-ūraşıyoz. annamadım yayliya yoḥ yaylamız yoḥ. vardı
yayla getti yaylamız yoḥ.

-21-

YERİ: ÇEVREPİNAR KÖYÜ

ANLATAN: ALİ YILMAZ

YAŞI: 75

KONU: KARIŞIK

(1)ali yılmaz yetmiş beş çevrepınar köyünden. çoḥ-almış yèdide ha böyle şey
(2)var-orada ya doruldan-evlendim. zırnacı mıstafa vardı ulu şiranda üç gün burda
(3)daul çaldılar. bunnar ne oluy ya.

(4)neler yapallar-evlenürler giderler. la hasan gız-isteme nasıl-olıy. olur
(5)hepsi şey televzüyondaki aslı gibidi alır gızı gâçarsalar he başğa.

(6)o asgerlig uzun boylu şindikiler-asgerlih yapmıy. ben-üş sene yaptım
(7)mardin cizrede yüz-on doḥuz seyār candarma alayı. askerde çavişların
(8)komutanların-adını unuttum başka neçe cizirede babil gârağolunda galdım.
(9)örtalama cudiyet de galdım örtelama o biz seyār candarmaydıḥ biráz sıḥıydı biráz
(10)sıḥıydı. dödüümü yarın pusiya gettimi sende bulursun-onı yaa öyle şindikler gibi
deyil.

(11)yav ne yemē doli yemeh.

(12)yonca ederüh yonca, bögdā da ekerih, fasilya, patatis başğa yoḥ. neriye
(13)ordan geldü tabü. bura urum köyü burayı atatürg bize hazine yerini hep başş yaptı
(14)şindi dēvlet-el gödu. rum köyü biz gâraçuḥur felaketten geldıḥ. şey-etti bu
(15)hazine yerlerini hep bizim-üsdimize verdiler. sonādan geldi bi gâç hane galdı
(16)doruldan onnarı da eletti orıye öyle geçih gidiyruḥ-işte.

(17)buriye o buriya otuz doruldan-otuz yèdi miydi otuz-altı mıyda ha orada
(18)geldüg-ora felaketzade oldu, çıg aldı orıyı burıyı bizi sevg-etdü dēlet.

(19)tabü yaşadıuḡ yaşamazmıyuh~öyle araba ne arıydı yörüme gider gelürdü
(20)şirana araba nerde atla daha başğa bi şey bilmiyrüm yeter.

(21)cenazi töneri yoḡ. cenaze şey~edeller~öldü mü gider defin~ederler.

(22)bayramda datlı yaparıḡ~ondan sonā yemeh sarma dolma bilmem bi şeyler~olıy~eve çağırırḡ.

(22)ben ne bileyim var mı yoḡ mu ya orayı bilemem yoḡ bizim bu mezerlikte
(23)şehidi var. burda şıh mıh bişiy yoḡ.

(24)ben heş bişiy. esgiden giderdüh~ormanı bi ağaş verdih, beş ğuruş~alırdih
(25)beş ğuruş~alur yerdih başğa ne edicih daha ne diyim.

(26)yav geçlih başğa gençliġi ġatma oriye şindi olduḡ yetmiş beş yaşına.
(27)esgiden yörüme gedyidih her yere şindi ha oḡarı gedemim.

(28)aynı olıy~ehseri davul zurna olıy kemençeynen~olurdı.

(29)esgiden geçler ha bu ġıraan~üstünde gemençe çalardılar yörüme giderler.
(30)şirana öyle araba maraba ne arıy, ben gidiykene kelkite gadar yörüme gettim~orda
(31)ġamyona erzincana gettih. orada bindüm ġara tirene çeh mardin cizre esgiden
(32)acemi birliyimiz diyarbahır silvan diyarbahırın silvan ġazasıydı biz~altı orda
(33)acemi ġursunda galdih. o zaman~öyleydi. şindi ġırḡ ġünde yapıylarda heş bi şey
ölenmiy he.

(34)ha ġarşı nerde rum köyü ora çambaşı aşşādaki de rum köyü tersunda da var
rum köyü.

(35)benüm mi altı tene isimneri üş~oġlum~üş ġızım var ġızlar~ayşe hatice
(36)halime olanlarda erduān cevdet musdafa. he

(37)de baġ kömür vermiy gaymakama gelecem gaymekeme. oḡu bunu fona
(38)yazıldıḡ bize niye çıhmıy yarin~ameliyet~olucam çıkacam. benüm kömürüm
(39)çıkacaḡ dedim yoḡsa buraları hep ġarıştıracam.

(40)esgiden ya o ġünner her yere yörüme giderdih. şindi bazara gediysin
(41)arabayna dorula gediysin~arabayla aslımız ġaraçuḡurlu dorulda ġaraçuḡur köyü
(42)yav yörüme de giderdih~atnan.

(43)yoḡ şevröle varıdı ha burda ġonşumuz birisinde ġamyon dorula uzaḡdan
geldih.

-22-

YERİ: DARIBÜKÜ KÖYÜ**ANLATAN:** NİMET DAĞ**YAŞI:** 70**KONU:** KARIŞIK

(1)nimet dag yine var. epey yaşca büyüğüm. ey düyünlerimiz şindi yoğ ki eski (2)düyünlerimiz yoğ ki esgi düyünlerimiz. eyiydi, her şeyde yapardı. benim düünüm. atnan geldim ben. araba yoğ ki esgiden. araba yoğdu ki.

(3)yemeh yapardı. tabi, davar keserdüh, pilav milavonu ederdüh. üstüne töker yirüh. salata malata yirdiler hep.

(4)tarla ekiy. arpa, bugdā, fig hayle biçiydüh. he guşburnu he onu da reçel (5)ediyruk, konfosto ediydüg. içiydik hoşabına. ey gāynadıydı. tarüfünü işte èyle (6)gāynadıruğ, süzüyrüg. eliyrüg şekerini gōyuyruğ.

(7)e gız. isteme gidīy gızları istīyer. erkeher gidīy. istīy ne bilim.

(8)gız haniye. türbe ziyaret var. aha o derede var sırtta var ha bu yanda var. (9)adı gıybış. aha bu yandaki gıybış dīyer vardı, vardı. herkeş gidīy bizde fazla getmeyk. arabası olan gidīy.

(10)olmaz. olur gıtlı. da yaşadı. ya teleflik çehdih çoğ. susızlığ.

(11)bayramda yemekler yapardı. meyva dağıdurduğ, pilav guru fasule (12)gāynatdı, haşlıydı. yemeni yapıydı. sōra et gōyuyduğ.

(13)çōlarım hep. antalyada. bağ ne güzel. erügler göriysen. ne söylüm ben (14)ahlıda mı galdı ne söylim unuttum getti. esgi günler daha eyiydi şindiki günler (15)neye yariy valla eskiler daha eyiydi. eskiden saygımız çoğdu. şini yoğ, şini herkeş (16)gaçīy. neler yapıydı. her şeyide yapıydılar.

-23-

YERİ: DİLEKYOLU(YUKARI TERSÜN) KÖYÜ**ANLATAN:** HASAN SÖNMEZ**YAŞI:** 71

KONU: KARIŞIK

(1) hasan sönmez bin dohuz yüz kırk-üçlüyüm yetmiş bir-olması lazım. dilekyolu köyü eski ismi yūharı tersün.

(2)bizim buranın sironu vardır, sinisi vardır meşūr yemekleri. sironu hamurdan (3)yapıylar. un ğavurma içersine ğoyıylar şekerli filan. sirona yine yufkadan (4)yaparlar. ayranlı, sarımsahlı bol dökerler-üzerine o ğuruya zaten şey yumuşar. (5)daha sonada tere yağ töker tere yağ ahtırlar. ondan sōra da herkese verirler (6)yerler-işte. düyünde yaparlar yanı hayır haricende yaparlar, canım sırf düyüne (7)deyil. söyleyim evde yaparlar. şimdi herkesin-evinde var diyebilirim yanı. on (8)seneyi geştı. en son düyünü ben dohsan ğaç senesindeydi yav ben ōluma yaptım (9)köyde. ondan sōra düyün-olmadı. ben burda ğız-istedih, yaptuh, nişanladih, bi (10)sene sonā geldih düyün yaptih davul zurnalı. efendim-arabalar vardı, çoğ (11)gelen-oldu. o zaman köyde yerde yōudu. belki on-on beş tane araba vardı. e öyle.

(12) ğına gecesi herkesin gendine göre uyguladı bi kına yani. kadınnar kendi (13)aralarında yaparlar, mani söylerler, oynallar, eylenirler böylece düyün şeyi bitmiş (14)olur, kına da. ya bizde kınaya giderken çarşafa büründürürler. çarşaf-üzellerine (15)böyle büyüh bi çarşaf gerilmiştir. kızlar genç bekar ğızlar hepsi birlikte giderler (16)mesela. o evden bu eve, geliyosalar-öbür-evden çıkar bu eve. o akşam-orda (17)oynarlar, eylenirler, herkes dağılır gider. yemeğ gelince de üç öyün yemek (18)verirler, üç defa yanı. bir-iki defa erkek yapar, bir defa da kız-evi yapar, öyle.

(19)gaziantepde yaptım. jandarma gaziantep, nızıp, ğarğamış yeni olan vilayet (20)neydi kilis hep gedim ben. gaziantep limisiz neresinden şahinbey. bende hıyam (21)köyünde galdım, ğarğamış hıyam köyü. büyük bi köydü orası. kerat köyü vardı (22)yanında. fakat-en-uzak köyüde daın başındaydı böyle dağlardan giderdih, yol (23)yoğ, su yoğ-o zaman. şöyle hayvanlarla gider-iki kilometre yerden dereye (24)doldururdu. getirilen su sarudı. sapsarı su içerdih yani içtih yani, öyle.

(25)bizim yörede yav şimdi yörenin her çeşit yemeyi var, bulgur pilavısı, (26)pirincinden-efendim kuru fasulyesinden, patatesinden yemeklerin hepsi var. (27)sadece bizde cartlağ kebabı yemezler mesela. antebin cartlağ kebabı meşūr

(28)bilirsin. bizde findih yoħ mesela. burda işte meşür olan şeylerini söyledim. hatta
(29)türkü söyleyen bi nuri vardır. o adam kelkitli onu da gör.

(30)vallahi köyün hikayesini bilmiyorum. bu köy eskiden rum köyüymüş,
(31)bura satın alınmış. şu çambaşı diye bi köy var uharda, ordan burıya taşınmışlar
yanı. durum o, fazla kökenini bilmem.

(32)valla tarla eskiden, arpa, bugday, burçaħ dahi ekerdik yani. burçaħ dedijm
(33)küşne. ekilmiyen şey yoħdu yanı. şimdi diyem yonca. ben bi kaç tarlamı yonca
ettim. ben burda deyilim.

(35)cenaze şimdi törenlerine gelinceye cenaze gelir burdaysa, burda ölmüşse,
(36)getirirler hoca güzel duvasını yapar, yıharlar, kefenlerler mezara ĸorlar. örf adet
(37)bizim köy alevü köyü, ama sünnü nası yapıysa alevisi de aynı yapıy. deyişen bi
(38)şey yoħ. ya adlarında da deyişik de şu bizde ömer, osman ismi
(39)yoħtur alevilerde. ömer, osman yoħtur. ama bekir vardır. hasan, hüseyin, ibrahim,
(40)memmet, ahmet. işte şimdi yeni isimler deyişti yani yeniler. benim şimdi
(41)torunnarımı sorsan bilmez. ben şimdi tek gittim şimdi yirmi nufusum durum bu.
(42)taziyede herkes gelen baş sağılı diler. efendim yedisine ĸuran oħuturlar. kırkında
(43)kırk yemeyini yaparlar, kırk oħuturlar. elli ikisinde de tekrar ĸuran oħuturlar,
yemeyini yaparlar öyle.

(44)buralara zamanında gelmiş duydum ama ben kökenini bilmiyorum. şuriya
(45)baħ şu görünen tepe ĸızıl ĸaya derler orıya, ordan yürümüş gelmiş benim
(46)rahmetli ĸayınvalide öyle derdi. o ben derdi çocuħtum derdi geldiler derdi. ben
görmedim tabi.

(47)valla askere gönderme ben burdaykene burdan ata bindirdiler. şu yoldan
(48)gittim çil horaza, keredama. ondan bindim arabıya gittim tek başıma. ben bir ay
(49)devre kaybı gittim. atı burdaki adam geri aldı geldi.

(50)bayram şimdi şu durumda bayram namazına gitmek istiyen gider.
(51)rahmetli babam derdi bayram namazı ve cenaze namazı için atıy çatlat. bi cuma
(52)namazı bunnarı çoħ önemserdi. giden gidiyor. gitmiyen zaten gitmiyor o
(53)tembellikten. gidersin namaza gelirsin. herkes önce mezarlara ĸedersin camiden
(54)geldihden sonā. zaten ĸurban bayramıysa ĸurbanı kesersin, daıtırsın. evinde
(55)oturıyın. gelen olur, büyühleri ziyaret edersin, hasta varsa ziyaret edersin,
döner gelirsin öyle.

(56)ben madenciyim. bin-üç yüz seksen metre yerin dibine iniyodum.
 (57)gülüyösün bakıyom. siz ne iş yapıyosunuz. ben geliyorum-ama. tanıyosun dejl
 (58)mi. keredamlı öyle mi ya. hakana çoğ gavğa ediyorum ya. şey yapıyorum ben
 (59)şimdi gidiyorum hakan şu arabıya lastij tağ diyom para yoğ dağıyor. tabi bi daha
 (60)sene verecem diyom para giderken-olmuy çıkartım veriyom. arhamdan söyler
 (61)geldi lastij tağdırdı getti de beni köyde şey-eder. ben bi ara çoğ geldim gittim.

-24-

YERİ: DUMANOLUĞU KÖYÜ

ANLATAN: NURETTİN PAMUK

YAŞI: 66

KONU: KARIŞIK

(1) nurettin pamuğ-altmış-altı yaşıdayım. dumanoluğ gümüşhane şiran-işte
 (2)bu. dayı şindi evlendüğ gırğ sene oldu aha bunnar-annatsın garılar daha eyi
 annadır ben-annadamam ha o annatsın.

(3)düünler-abi işte gidersin-istersin gızı allahın-emrü onnarda verürler
 (4)ğınası küpesi müpesi nişan yapallar-o olur gider. ondan sonā düüne gelende aynı
 (5)şey tağısıydı küpesiydi bilezüğiydi ondan sonā düyün zamanı gelir. gelürler bi
 (6)hafta zurna çalarla, davul-oynaylar-ondan sonāda olan sağabi gelin sağabi gelünü
 alur götürür rahat-eder tamam.

(7)şindi dayısı ben-evlendim minübüsden getürdüh. bir-ay gırğ-elli atmış
 (8)neyse iki ay sonā oldu bizim nişanımız gettüh-istedih. bi he dediler bi yoğ
 (9)dediler-ondan sıra dediler tamam-al gidin, düündü yemehdi, düün yemeç yaptüh
 (10)yediler-içdüler ha minibüse aldı getürdüler. gına gecesinde de işte aynı şey
 (11)yapılar-efendim. nişanda nasılsa o da öyle yanı deyişen bi şey yoğ yani.

(12)askerliyi abi kıbrıs harbi ecevüt şeydi da başbağandı ben-askerdeydim
 (13)yanı kıbrıs savaşındaydım şēde yaptım gars posofda yaptım-orada yaptım-acemi
 (14)birlüm sivas temel tepe usta birlüm-orası tamam. piyede olarak yaptım başğa
 (15)bi şey yoğ yani. tabi gahabat-işlersen dayağı yerdin gahabat-ēşlemezsın
 yemezdin.

(16)abi burda bah tatlı sini, salçalı köfte, böreh sini tatlı huru fasulye yemeh
 (17)yaparsın. bunnarı etlü köfte, keşgeg tamam-onnar yanı siniyi yūhayı açıyosun
 (18)oklevnan bi ğat düzyosun-onndan sonā içine şey ğoyuysun ceviz bütün-olarah
 (19)deĝel yanı dövülmüş ceviz ğoyuyusun ondan sonā üç dört dene daha yūha
 (20)ĝoyuysun bitiy-onndan sonā bıçānan dilim dilim yapıylar bunu annadın.

(21)haslım buralı yanı duru. valla onnar büyühlerden bi şey görmedim ben
 (22)doĝdum bittim ha bu vaziyet-annadın yoĝ-esgi adı yoĝ yeni adı orda
 dumanoluĝu yaziy.

(23)arpa, bugday, fasulya, pancar fiy, arpa, he şeker pancarı.

(24)valā gelse ben ya şeye gader gelmiş çilhoruz varya oraya gadar gelmiş. biz
 (25)bilmiyruk düşmanın gelip gelmediğini de yanı. ğıtlıĝ görmedim ĝardaş ben
 (26)esgilerden daha esgiler görmüş-annadır bi böyümüz vardı. erbaya öküz
 (27)arabasıynan ĝetti gerü geldü. araba şeye ĝalıy sel gelmiş su gelmiş köprünün
 (28)üzerinde ĝorĝuluĝlardan-o ordan daşmış jandarma ĝarşu taraftan-ona deyim
 (29)gelme gelme o bahiyki gelmiş-inmiş-araba taĝılmış-öküz-arabası demüre o
 (30)yene yitmiş-araba ho demiş. o ĝeşmiş köprü yıhılmış yanı jandarmada ona bi
 (31)dene atmış yanı niye ĝeştin diye ĝarşı ondan sōra bu şih demiş candarma deyince
 (32)sinirlendi de ĝözüde görmüy saā onu işte onu éyle tuhafına getirdi. getti anası
 (33)aĝlaymış-öküzün biri getti biri getmedi nerdesin-oĝlum demiş-öküzün dayandı
 (34)galdım burda yolda işte falan fişmekan.

(35)cenazelerde abi adam canazası oluyor götürüyle morKa ĝoyuylar-orda
 (36)yıĝaylar-edeyler tabi şeyini bezini mezini aliyosun. ondan sōra yıĝanduĝdan sōra
 (37)millet toplaniy geliy defn-ediyoular yani. aynıısı heş deĝişen bi şey yoĝ yanı.

(38)evliya burda yoĝ yoĝtur burda. türbe yoĝ.

(39)asgerde gönderme işte toplanurlar ĝenşler davul zurna getirürler-oynarlar
 (40)gülerler-onndan sonā yavaş yolçularlar-abi bindürürler geçer gider yanı.

(41)payramda da işte gidiysin gonu ĝomşuyu ziyaret-ediyou. tabi yeme yapıh
 (42)tatlısı tatlı yapıysın, sini yapıysın, bilmem ne işte onnarı yapıyon gidiyo işte da.

(43)benim beş tene çocūum ĝardaş bir-oĝlan dört ĝız. mesud-en böyüĝü
 (44)mesud, müşerref, arzu, asuman, burcu. ya herkeş bi gafadan bi şey verdi bu böyle
 şu şöyle.

(45)dayı ben çifçilükden ugraşdım. başga bi şey yoħ. öküzleri goşarduh
 (46)gederdüh. tarla sürerdüh, gelürdüh geçer gider. yaylamız yoħ dayı yaylamız yoħ.
 (47)benava gitmem ya gidenler oluyama ben gitmiyorum. tavşan vuruydular
 (48)getürüp yiyles. oldu bitti gätmem zatı avada.

(49)başımdan geçen bi şey yoħ. yanı yoħ, bèyle bi şey yoħ. oldu. saolasın.
 kusura bahmayın. saol.

-25-

YERİ: ERİCEK (İSLAM TERSÜN) KÖYÜ

ANLATAN: OSMAN TOPÇU

YAŞI: 79

KONU: KARIŞIK

(1)osman topçu yetmiş doħuz ericek köyünden. valla evlendiğim günü
 (2)bilmeyrüm oldu. aşşā yūħarı kırş sene düünden evlendüh nasıl evlendüh. davul
 (3)zurna çaldıħ düün çaldıħ. yemeh yaptuħ ehmeħ yaptuħ bi şeyler ettüh. bana
 (4)sorarsan o zaman heş bi şey yoħdu. hêç oturdu, efendime sōleyim. eve biz evde
 (5)oturduħ millet getti, attı arabiya aldı geldi. vesselam şindiki düğünler şey mi.

(6)nası yav gedip dēylerki allahın emriylen ğızıyın isteyrük oğlumuz
 (7)hepsi budur. valā o zaman ğına gecesı mına gecesı o gader yoħduda
 (8)ğarılar aralarında oyun oynaylar bilmem ney. hêç bi şey yoğdu. ēyleydi ēyle
 (9)ağam ēyle. şindiki erkeħler ayrı yerde kadınlar ayrı yerde o zaman. yoğ o
 yöğudu da zurna çalardı onnarda oynardu.

(10)kırşlarelinde nası yapacaħ işte yaptuħ. valla kökenimizi ben nerden
 (11)bilüm nerden geldüh nerden geldüyümüzü biz bilmeyrüg nerden geldiğimizi.

(12)valla abi yemehlerden de saymaynan bitmez. patetes yemeği olur, bulgur
 (13)pilavı olur, ondan sōra yahnısı olur, kete olur, bişü olur, gaygana olur, efendime
 (14)sōleyim et pirzola olur olsada yeseh. unu ğararlar içersine dört beş dene
 (15)yumırta ğrarlar, sacın üsTüne ğoyu olur, sacın üsTüne döşerler ondan sōra
 (16)allah bereket versün alur yerük. bişı de aynu oda aynu ikisi bir yanı tavada ikiside
 (17)bir bişer. tamam işte o mısıran bizim alakamız yoħ, biz laz degilük. ederler

(18)şindi bizim buralarda ğavudu te esgiden yapardılar.amma şindi yapmaylar başğa.

(19)onu tavaya ğorlar. tavada ha böyle ğavuruylar ğavurduhdan sonā aynı aynı helva

(20)kimi helvayı nası ğavuruysun.onu eyle ğavurup yeyler.

(21)arpa, buğda, mısır, gorunga, fiy, yonca işte bu ğadar.

(22)buraya mı şu köve ğadar geldi buraya gelemedü, burdan.aşşā geçemedü.

(23)yoh keradamnan.ahsüpürt şurda bi tepe vardur he kümbetün.oriya ğadar geldüler.orda yanı yaşamadılar.

(24)oho ğurban.oluyum.o güne yaşamaduğ mu ya tarladan rahmetlüg ana

(25)gidecek şeyü arpayu getüreceğ, arpayu yaş yaş getüreceğ.onu uFalayacağ.el daşı

(26)varıdı. onnan çekecehde bize ehmeğ pişürecek bize un.edecehde allah ğurban

(27)oluyum şindi durumumuz.eyü her şey bişmüş.al getir yi.

(28)abi cenaze öyle gelürler, götürürler mezere. götürürler mezerde gırlarlar

(29)namazını allah rahmet.etsin ğorlar yerüne rahatsa rahatısa rahat değelse biz.oriya artığ biz ğarışmağ.

(30)evliye peğ bilmem. şindi evliya şu kümbet deyrüh kümbete ortadan

(31)geçİysin ya bi yanda bi mübareğ var. amma hangi ne olduğunu bilmeyrüh.orada

(32)ufah bi türbesi vardur.o eyüdür.işte. o mübareğ yanı dey.esgiden beli

(33)babamğillerin zamanından belli oradadur. ondan sōra oraya çevürdüler bilemem

(34)benüm tahminümce o mübareğ şeyinden bu yanıya kimse geçemedü evet.

(35)şeyrana ğirmedükü abi buraya ğiremedü. şindi asgeriye varya asgeriye geldi o

(36)mübareğın yanına o mübareğın yanına allahu tealadan bi adam.oriya oturdu.

(37)genaral dediki askerın yemēni yapun dedi. oriya gelen vátandağ bizim

(38)duyuşumuza ğöre oriya gelen vátandağ dediki ben yemehlerü yaparum dedi

(39)ğazan deriz hani ya bulğur mulğur ğazanı ğibi ataşı yağdı oriya ğodu. genaral ha

(40)bēyle seyrediy.ama o yanda yine yapİylar asgere yehmeğ ya demiş.amca demiş

(41)senın demiş dört dene asger doyurur eşaret.etmiş sen sus demüş bişürmüş

(42)yemeğİ daşıyolar.asger yey.ıçiy ğarnını doyuruyo. yemeh daha bitmey.işte o

(43)zatin şeyiyle báraber ya ordaki yatanın.o mübareğın.azığİ ehmeğİ ora annadın

(44)mı o zaman deyki ya resulallah dey.onun cenazası da bizim bu şeyranda mı ne o adamın cenazası ya.

(45)bayramda bayram ğünü ğidirüh namazımızı ğılıruğ. orda herkeğ ğidİy

(46)mezerliğē mezerlihde vedalaşıylar, toğalaşıylar.ondan sōra ğelİyler.evlerine

(47)evlerinde işte gomşuları gezen geziy, gezmiyen de evinde çolūynan çoçūynan. e
(48)tabū her gūnkū yaptıgumuz yemeyi yapar yerūz yanū başga eyle bi şey yoħ.

(49)eh-işte davuluynan zurnaynan merasimden yolluylar.

(50)biz reşberlih-işte başga bi şeymiz yoħ. şindi abi esgi bildihlere baħarsan
(51)esgiden ne diyelim ki yani terbiye tahlim vardı. şindi her şey bol dedim ya demin
(52)ye iş götür hazır terbiye tahlile gelende eski günlerimiz yoħ. şindiki günümüze
allah bereket versün.

(53)ney-aman yoħ-abūm yoħ bizimkisi çocukenen bile dahiy-aħlımızın
(54)kesdiyū zamandan yatarduħ, galharduħ. sabahtan galħar-iki dene at dana doluħ
(55)varsa geder-oralara yayar, gelürdūh başga işimiz.

(56)oynaduħ çelūh-oynaduħ-oynasaħ ney-ondan sonā. o esgi günler nerde
(57)evet abi buyrun. heç bi arzum yoħ-abi ne annadıyım canıyızın saglı. şindi bu ne
(58)olıy. ulan başga bi şey-olmasun daha bi arzunuz var mu. güle güle gidin-allah
(59)sendede razi olsun-abi teşegür-ederüm.

-26-

YERİ: EVREN (SEFKER) KÖYÜ

ANLATAN: HAMİDE ÖZTÜRK

YAŞI: 83

KONU: KARIŞIK

(1)adım hamüde öztürk ben mi sehseñ-üş yaşındayum sehseñ. oho evlendiğim
(2)zamanı bilmeyrim ki unuttum herif öleli otuz sekiz sene oldu. gocam-öleli otuz
(3)sekiz sene oldu ha şimdi. yoħ yoħ ğaçırttı beni sus sōletme camideyik şimdi. ilkin
(4)bene düyürçü geldi babam beni vermedi, babamın-akrabasıydılar. benim-oħur
(5)yazarlıgım bile yoħ, yahu benim-oħur yazarlıgım bile yoħ-oħula ğoymadı bizi
(6)babamız gideh çalıştırdı. bizi okula getmedūh-oħur yazarlıgım yoħ bi şey yoħ.
(7)geldi bene düyürçü ğaylatam ğaylatam babamın-akrabasıydı. babam vermedi
(8)ondan sōra getti beni inada delū ğarı aldular. beş dene çocuħ-etdü o ğarı ondan
(9)sōra herifde düşdü benim peşūme benū ğaçırttı annadın mı. tabū benū ğaçırttı.
(10)düğün-etmedü ğaçırttı beni ema herifide ben baħtım kimse baħmadı

(11)hastahanalarda ben bahtım kanseridi, kanseridi. ben bahtım-ettim-öldü işte otuz
 (12)sekiz seneye döndi yatıy-orada éyle işte. bi dene ölüm böyüh ölüm bahri öldü, o
 (13)éyle. bi dene yücel-öldü o éyle. bi dene gızım vuruldu o éyle.

(14)köyde düğünler has-olıy has biz-aaha ettüh torunuma bizde ettih torunuma
 (15)bi gız gaçtı geldi gendi başına. köyün-içinde yaşı küçüğüdü bi sene yurd-evinde
 (16)yattu bi seneden söra gene geldü gaçtı. geldü gene torunuma en-ahırı
 (17)düün-ettühde şindi garata da duruylar şindi. eyi has-işte davul zurnaynan mavul
 zurnayna ettik.

(18)gız-istememediyiz ki gendi gaştı. onnarın hepisinin héçde ben gız gapusına
 (19)getmedim, gendi başlarına geldiler, gendi başlarına oğlanları sevdiler geldiler.
 (20)bizde düğün-ettih. ha bu gapının-önünde aldıh-eve. esKiden daha eyi oliydu
 (21)düğün. şindi daha başga çeşit-olıy-esKiden yani sarmalar keşgehler her bi şeyler
 (22)bişiydi gapılarda gazannar şindi eyle etmeyler şindi. garacadan bi gıymalı bi pide
 (23)bi de ayran yallah babam düğün-olıy.

(24)ney-esKiden gidiydiz düyürçü gidiydi. benüm böyük-oğlana ben düyürçü
 (25)gettım cengerişde bi keren gettım düyürçü. ondan söra gızınan-olan-annaşdılar
 (26)gendi başına geldi oda geldi. burda düğün-ettih yaptıh-işte. her bi şey yaptıh
 (27)yemeh keşgeh-öteberi mal kesdih, malımız varıdı o zaman, şindi bahamayrum
 (28)malda yetirem, yerimiz yurdumuz çoşdu. tey ha şu yol varya asfalt-asfalttan bu
 (29)yana hep bizim gaylatanım hep bizim he yavrum.

(30)eyiydim-onnardan da tayfamıdu onnar ya beni çoş sevıyler bahtım yanı
 (31)onnarıda bahtım, çoş bahtım. hem herife bahtım hem-onnara bahtım hem
 (32)çocuğlarıma bahtım, hepsini hastahanalarda bahtım, hepsini bahtım. şindide ben
 (33)düşüm hele beni kim bahacak. sehşen-üç yaşındayım-işte bastondan gezıyrim.
 (34)ha oralarda bahçaya girıyrim-o yana bu yana köyün-içine çoş gademıyrim.

(35)köyde mi köyün yemehleri hasıdı. ēvel-ama şimdi deyişildi. ēvel has
 (36)yemehler yapardıh-etlü yemehler, yahnısı, keşgehi, sarması, pirinş pilavı, bulgur
 (37)pilavı şindi onnar deyişildi, şindi millet deyişildi. valla keşgeyi gendime
 (38)gendimeyi haşlardıh-etinen metinen gazannardan bişirürdüh. birer gazan sarma
 (39)saradıh ha beyle gazanlardan yaprah gara lahana eKerdik bahçalara. bizim
 (40)bahçada şindi çoş. giliftin beylerinden babamgil giliftinli babam giliftinden

(41) gelmiş. babam-anam-onların beylerinde ğaylatamda ahrabamız ğaylatamda
(42) öldü. ğaynanamda öldü. anam babamda öldü. hepsi öldü çocuğlarımızda öldü.

(43) valla bilemeyrim buranın ğurulduğunu ne bilim dey ğavurlarınmış. ha bu
(44) arhada bizim bidene yer var ğavurlarınmış ha orda yer var ğavurlarınmış-otağları
(45) bile durıy. ğavurlar varmış-evelden-anam-annadurdu bizde ahlımızda galdı.
(46) ğavurlar-atarmışlar te dagdan top camiya camiye top-atarmışlar ğavurlar. tanas
(47) derdi ğaynatım buralar tanasın-evleriymiş. ha bizim buralar he. ğaynanam
(48) derdide duyarduğ ne bilim. valla giliftini bilmeyrum, dedem babam-ordan
gelmeymiş-anam-ordan gelmeymiş hep.

(49) var var torun-olmaz mı iki tene şey var-o ölen-olanın bi tek ölu böyüh
(50) var. küçüğünün-üç dene var-iki ğız bi olan en küçüğünün gene üş dene iki ğız bi
(51) olan istanbulda yetim-olan-öldü ya karısı marısı duruy göcaya mocaya giden
(52) yoğ. gelinlerim hayle get bi içim su giden yoğ gociya evlenmedi evlenen yoğ
bizde çocuğları bağıylar.

(53) söylemen mi ha ilinçah yapıruğ-içiriye yallah sallayrığ-onnarı ne bilüm
(54) işte bi şeyler nenni mennü deydiK, bi şeyler deydiK nenni deyrik ninni deyriğ
(55) yatta uyu bi şeyler deyrik türkü söyleyrik derdik:

(56) "dağlar dağımdır benim, kömür tağımdır benim, çoğ-alamayın
(57) yavrumlarım, dertlü çağımdır benim. " eyle deydim çocuğlarıma he.

(58) yoğ masal bildiğim yoğtur-onnarı heç-anlatmam-anaları annatsın ben
(59) annatmıyrum-anaları var. ē annadurdular ya benim-anam da annadırdı bize.
(60) sallardı, başıği, tahta beşiğimiz vardı bizi eyle böyüttü. şindi tahta beşihler ğahdı
(61) demür beşihlerü çığdı salıçağlar çığdı. annem-o ğavurun mavurun gelmesini hep
(62) annadırdı bize. hep-annadırdı bize hep-annadırdı bize annemgil tee getmişler
(63) şeye toğada. burdan ğavur basdı köyü ya toğada getmişler-annemgil çocuğulu
(64) çoçunu alıp getmişler. toğada iki üç-ay durmuşlar-ondan sōra ğavur çekildiği
(65) gettiği gibi gelmişler herkeş-evine he biz üş-iki ğardaş-üş bacıyğ. ha şindi
(66) ğardaşlarımız durıy bacularımızda durıy-üçümüzde duluğ üçümüzde göcası
yoğ-öldü he.

(67) esKiden buğdā ekerdig, arpa ekerdig, mercimek-ekerdığ, nohut-ekerdığ,
(68) fasulye ekerdığ, her bi şey-ekerdığ. ha şindi bi tarlamız var-işte böyüh tarla
(69) içinden ğanal geçiy ha ayağlarımız yeriylene ekiydığ. fasulye geliydi bi on-onbeş

(70)teneke fasulye yirmü teneke fasulye daha eken yoḥ bi şeyeden yoḥ, duruy ha
 (71)ëyle beyaz fasulya. bizim buralar hep benüm ğarşuların yarusuda benümüstüme
 (72)tapulu buralarda benümüstüme tapulu. bahçede de bi şey yoḥ, topladıḥ yanı ğara
 (73)lahana varıdı, hıyar varıdı, dolma ğabağı varıdı, onnar toplandı. yanı güz geldi
 (74)fasulye vardı, topladıḥ şey turp fasulyesi.

(75)yoḥ ğıtlıḥ heşde yaşamadum, babam zengünüdü. babamın mētehleri vardı.
 (76)dey ğovalardan yağ ha böyle doldururdu köyede o mahleye dağıdurdu. kırk dene
 (77)ğoyunu vardı babamın babam bu gaylıhdan da zenginidü. bu gaylıh ha bu
 (78)evlerin sağabıda zengünüdü. ördehler, kazlar, mallar her bi şey vardı onlaröldü
 sen sıra hep getti tarımaroldu.

(79)gelmüş gelmiş ğavurınmüş gelmiş köye. tanas tanas gelmişanama
 (80)benimanam derdiki babama dēyki anamın babası tuvaletemiş tanas dēyler
 (81)gelmiş köve babamın babası çılmış tuvaleten, demişki sen kimsin seni goragan
 (82)falanderih. herif anında yıhılmış yere ölmüş, ğorḥmuşölmüş tanas
 (83)kövüniçine gelmiş. babamın babası tuvaletemişanamannadırdı biliyirim ne
 (84)bilek. etmez mi etmiş tabü buralara basmış tey dağlara dağlarda dağlarımız
 (84)yühsek ya vermiş köve mermiyi. millet hep göşmüş kövden göşmüş kimse
 (85)yoğumuş kövde. hep muhacirliğe getmiş. tohaTa tohaTa dey hep gettiḥ gece
 (86)gündüz dey ğättiḥ, geştih gettiḥ dey hep basdı, ğavur köyü dey
 (87)duramamışlaranamgilanamannadırdı da duyardıḥ ne bileh ğavurun
 zamanında biz yoḥduḥ ki.

(88)cenazelerde ha orda oḥarda köyodası yaptular. işte evde öliyir canığı
 (89)evden galdırıḥ buralarda yıhayruḥ. benüm çocuḥları bahçada cevüzün dibinde
 (90)yıḥadılar, hep yıḥaylar gömiyeler. gömdühden sōra ha köv odasında yemeh
 (91)gasabadan yemeh getürüyle, milletü gelenü gidenü yediriy yollaylar.

(92)valla bilemeyrüm yavrumo eşi var var. ziyaretler var var ğarşuda
 (93)gümüşhane yolununüzerinde ziyaretlerimijz var. bi de dağda var. dağda da var
 (94)valla bildüh devrişin ziyarát deydiler devrüş varımiş. bilmeyrüm beno zamana
 (95)yetih değlim çocuḥtuḥ. hēş duymadım o işleri ziyaretlere gideyleama
 (96)bilemeyrim, gidiydim. gidiydi oralara gidiydim namazımızı ğılıydıḥ şeyediydih,
 (97)çay demlerdih-içiydik keyif yapıydıḥ. yanı mantar topladıḥ, baharın gidiydih ya
 (98)çoḥ mantarolıydu. yerlerümüzde dağlarımızda çayır çimen dağda da anamın da

(99)yeri var çayır dēyler yayla gibi yer gosgocaman yer anamın babasından galmış.
 (100)oriye gidiydik. ğuşburnu toplaydık, mantar toplaydık, neler ediydik. ğuşburnuyu
 (101)getirü reçel yapıydık, suyunu bişürüp eçiydik eyle yani ğaynadıp yapıyırık,
 bişiriyrik he.

-27-

YERİ: GÖKÇELER (AŞAĞI TERSÜN) KÖYÜ

ANLATAN: FATİH ÖZTÜRK

YAŞI: 38

KONU: KARIŞIK

(1) fatih öztürk. otuz sekiz. tabi veriz veriz. ben evlendim seksen dördte.
 (2)getdik ğız istedik verdiler. burda da düyün yaptık aldık.
 (3)gidıysin allahın emriylen peygāberin ğabliyle ğızıza talibim deysin uygun
 görürseler veriyler. ğızda seviyse veriyler.

(4)biz ğına gecesini nişan gecesi diyiz. o zaman nişan yapırız yani nişan
 (5)yapırız. düüne de sonā yapırız. düüne de bi karar veriyler o günde düyünü yapılyı
 (6)yani. kemenceylen zurnayna oluyo, çok güzel oluyo. aynı eski usul devam ediy
 (7)yani. eski usul yanı şenlihli yanı. şenlihler davul zurna yanı düyün oldu benli
 (8)oluy yanı. düünümüz var. çarıysin milleti herkesi çarıysin. horon oynayan
 (9)horon oynuy. oturan yemehler yapılyo, verilyo. ondan sōra gidıysiz
 (10)düyün evinden ğızı almaya. gidily geliny. çok güzel yemekler yapıyolar. güzel
 (11)yahniler yapılır, et ğavurması yapılır, tatlılar yapılır, börekler yapılır, sarma yapılır
 (12)çok güzel. çerez alınır, fındık, fıstık alınır ikram edilir.

(13)muş kızılğaç, jandarma. burda mı askerde mi. askerde mi. sōuhtan bi
 (14)sabaha çihacağ mıyım diye bi olayım oldu. sabah donmazsağ sabaha
 (15)çihabilacağ mıyım diye dedim. çoğ sōuktu girdik samanlara girdik. daha
 (16)dayanamadı millet. saman kumulları varıdı yırtık poşetleri girdik içine. antepden
 (17)de güzel bi askerlik bi arkadaşım var ali çetin deyin. halı fabrikasında çalışıy,
 (18)telefonu da var, adresi de var halı fabrikasında çalışıy.

(19)şu an mı burada ne yemekler yapılır deyim sana. güzel çorbalar yapılır.
 (20)güzel ğuru fasulye buranın zaten fasulyesi meşūr. mısır çorbası, lahana çorbası,
 (21)guymağ yapılır, mısır-ekmeğ yapılır, hamur şeyleri, siron miron çok güzel
 (22)yemeklerimiz. yemek kültürümüz çok çeşitli zengin yani. en meşūru hamsi zaten.
 hamurdan kesiy yapıyolar.

(23)aslımız burası gökçeler köyü. bura urum köyü rum köyü. büyük bide
 (24)büyük bir şehirmiş rumların zamanında beş-on dana kilise var burda beş-on dene
 (25)kilise ver. rum köyü köyü. güzel yanı köyler sularımız çok güzel. sularımız çok
 (26)temiz ğaynak sularımız var. çok güzel deyerli bi köy yanı.

(27)bugday, arpay, fiy-ekiyoz. pancar ğağdı artıh daha ekemiyoz. masrafını
 (28)ğorumuy daha. yonca, hayvancılıhla uğraşiyız mevsimlik. beş gün sonā görevimi
 bitiy.

(29)gelmiş şurda kümpet var. bura işgal-olmuş kümpet var-orde şirana
 (30)inemedi yani. firdes hatun türbesini geçememişler.

(31)yaşadılar. eskiden ğıtlıh çoğ yaşadılar tabiki tabiki.

(32)cenaze törenleri dīnimizce cenaze oldumun herkes gelir yas-evi olur.
 (33)ordan sōra herkes cenazeyi def-ederler. herkes yardımcı olur-eşerler yanı mezarı.
 (34)yemek veririler komşular getirir yemek verirler misafirlere. komşular yapar. ondan
 (35)sōra yedi gün yedi gece ğuran-ohudurlar, okunur. ondan sōra da
 (36)mevlit-okuduruk üş kere ayrıyeten yedi günden sonā mevlüt-ohudurlar. kırkınıc
 (37)gününde. eskiyi yaşıyoruz yanı eski törelerden geliyoz yanı. gelenehden geliyoz.
 (38)elimizden geldikçe ğorumaya çoğ ūraşiyoruz-elbetde ğoruyoruz.

(39)evliya buralarda yoğ. evliya, erviş buralarda yoğ. evliya bizim kendimiziz.
 (40)rusları geçirmemişler-onu duydum ben. rus harbinde oralar zaten mezarlıh türbe
 (41)deyil tek. rusları geçirmemişler. işte bizim büyühlerden duydumuz derlerki burayı
 (42)rus geçememiş-evet. evet buralar güzel yanı melmeket.

(43)askere de aynı gönderiyoz. askere gidecek-insan sabah ğağıyor herkesin
 (44)evini dolaşiyor, helallih-alıyor, gidiyor. o minnete onu yolçulamaya
 (45)geliyor-orıya. yemek yapıylar bi akşam-önce, oturuyız, sohbet-ediyler. herkesde
 (46)dolaşmaya ğalhiysin, bazıları haşlıh veriy öyle bi gelenek var burda. sabahda ben
 (47)diyom gidiysin helallih-alıysin. geliyler seni ordan yolçılıylar-arabıyı bindiriyler
 (48)konvoy şeklinde bayrağlı mayrağlı. türkiyeye yakışır şekilde.

(49) bayramda da eski gelenej aynı devam ettiriyoz. ğurban bayramında zaten
 (49) ğaħar namaza gideriz. ordan gelir herkes ğurbanını keser. olan keser olmıyan de
 (50) birbirne gidersin, çocuħlarda şeker toplar. buranın bayramı daha çoħ güzel.
 (51) türkiyede deyim en güzel bayramı olan yer burası, terbiye, saygı olarak çoħ
 (52) güzel. mezarla gideriz bi gün önce mezarlı ziyaret ederiz. ğuran oħuyan oħur.
 (53) bilmiyen duħ eder gelir. bizim çocuħlumuzda daha eyiydi yani. şöyle eyiydi biz
 (54) sabā gadar behlerdik çoħ şeker toplıyak diye. yarış yapardık, böyle havesli
 (55) giderdik. evde şeker verdiler. bi daha erten bi daha giderdik, adam farg etmez
 (56) bizi bi daha toplardıħ. şimdi nesilde küçük nesil küçülenmiş. oħul yıllarımız da
 öyle.

(57) ben çifçilikle ũraşıyorum. mal besliyorum, tarla tıpan ekliyorum. canının
 (58) sağlı sen sor ben annatayım ğardaşım. unutamadım çoħ var da unutamadım
 (59) sahtekar bi avukat var. bi üç kağıtçı bi avukat var. bizi sandı saf yollu bizi sagmaħa
 (60) kaħdı. hukuk adamı deyil yanı insan dışı bi insan yanı. hayatımda daha öyle bi
 (61) insanla ğarşılaşmadım. insan dışı bi insan. hukuk adamı da deyil.

(62) sen de çoħ sağl ğardaş.

-28-

YERİ: GÜNBATUR KÖYÜ

ANLATAN: BEKİR AYDIN

YAŞI: 42

KONU: KARIŞIK

(1) tohsan altı. bin dokuz yüz doksan altı. düyünümüz normal köy düyünü
 (2) oldu. köy düyününde isteme faslı işte. iki üç gün düyün oluyor eskide düyünlere
 (3) göre. şimdi ama o düyünler yok. şimdi bi gecede alıylar, bi gece de veriyler iş
 (4) bitiyö. amma ēvelinden üç gün dört gün yemek verirdiler. düyürçü gelirdi,
 (5) oynardı zıplardı. ondan sōra gelini alırdılar. oynar yapardı. valla erkekler
 (6) gendi aralarında, kadınlar gendi aralarında oyun yapardı. yok yok şaka
 (7) mahyetinde herkes bir olurdu işte öyle bilmem ne. valla hatırlardımız eskiye

(8)ğaldı onlar daha. öyle bi tarz yoğ. bizim düyünçolalı da yirmi sene oldu. yirmi
(9)sene önceki baya bi şey geşti. ama tabi o eskinin düyünlerini tutma şansı yok.

(11)evlilikdençilgili bizimçadetlerimiz biz çerkeziz. çerkezçoldumuzçin
(12)bizim türk milletiynençayrı adetimiz var. mesela tabi önceden şimdi deyilde.
(13)hanımından birçarada duramazsın babanın yanında. gelinlik dutar büyüklere karşı
(14)gelen gelin. çocūna sahip çıhamazsın bilmem ney. bizimçadetler biraz karışık.
(15)gelinlik tutma babasına konuşamaz. çocūna sajblikçedemez. böyle adetlerimiz
vardı bizim. örf ve adetlerden.

(16)kızçisteme de düyürçü anaydan babayı kimçilkin gider, isterler. isterlerse
(17)damatı götürürlerçişte bi görüşme olurçolursa. olmaSsa görücü usulü.

(18)valla ğına gecesinde bayanlar yaptı içinçondan pek malumatımız yoğ. ama
(19)şenlik yaparlar, kına gecesini yaparlar baya bildiyin. kınayı yaħarlar döner gelirler
(20)geriye. o bizimçişimiz deyil yani. onu bayanlar yaparlar, onu bayan daha eyi bilir.
(21)oyunçoyunlar, gelenē göreneyi neyse onu yapar. damat tarafı gelin tarafı ondan
(22)sōrada kınayı yaħarlar. şenlikleri yaparlarçondan sōra iş biter. damat tarafını biraz
(23)soyarlar kınada. kınada olsun, gelini çıhardırkençolsun biraz soyma yaparlar. ya
(24)işte gapıyı basarlar, baş ğçalırklar diyecem şeyleri öyle geçer.

(24)ne şekilçolarah. herangi birçaskerlikçanıları unutulmaz. askerlik douda
(25)oldu için mardin midyatda, komando. ya onlar derin mevzular boşverço
(26)mevzulara girmeyelim. ama unutulmazçonlar. tabiki ordaki arkadaşlık şeyler
(27)unutulmaz. geçen yıl yirmi sene sonā adamı gördük. yirmi sene, yirmi iki sene
(28)sōra geldi buldu beni. herif beni buldu telefonu aldı için. askerde mi tertipçilik
(29)varsa vardır. tertipçilikçolan her yer de vardır. eyer tertipiçilik yoksa olmas tabi.
(30)normal şekil düzeyde gider. ama şu anda tabi bilmiyoruzçamma o kadar
(31)şeyçolmaz herālda. disiplin şey var mı o kadarçolur mu bilmem malumatımız
yok.

(32)valla yöresel yemeklerimiz bizim pastamız var, hellümüz var, şipsimiz var,
(33)tatlılarımız var, nemisimiz var. tabi onnar deyişikçolurlar bize nazarançolurlar
(34)herkeş bilmez. o da hamuru yōrurlar, patetes çorlarçiçine şey patatesi hazırlarlar.
(35)onu hamurunçiçine yımarlar, suda ğaynatır, ayrandan şeyden turşudan sunarlar.
(36)şipsiyi tavuğun suyundan yaparlar. pastayı mısır unundan yaparlar. büyükçe bi
(37)kavrur yaparlar. tepsiye gorlar. içine işte et ğavurması gorlar veya tavugun şeyini

(38) görler. yanına da ondan suyu ğavurular. o şeyi tavuun suyuna şipsi yaparlar onu
 (39)sulu bandır bandır yudarsın. şipside odur yani. lemiş normal gelenek oldu şimdi.
 (40)onu herkes biliyo. onu da pancardan yaparlar, patatisden yaparlar, peynerden
 (41)yaparlar, çökelekden yaparlar. valla pancarı toplarlar araziden hazırlarlar içini,
 (42)hamuru açarlar, içine görler, saçda bişirirler. börek tarzı bi şey olur.

(43)köyümüz bizim köy rum köyü olarak göçmen olarak gelmiş millet. işte
 (44)ondan beri bir arada yaşıyolar. çerkes, türk var, kürt var öyle bir arada
 yaşıyolar. deyişmedi, deyişmedi günbatur olarak devam ediyor.

(45)ektimiz bugday, arpa, fıy, şeker pancarı, mısır, fasulye, patates ekerler,
 (46)bostan ekerler fasulye için. şeker fasulye ekerler.

(47)gelmemiş, yok gelmemiş. şey kümbeti bu yanı geçmemiş. çilhoruzun
 (48)ordan. orayı geçememişler işte sahallılar var demişler, şey demişler yani ne bilim
 (49)yani öyle biliyoruz biz o gadar tarihten anamayız.

(50)ceneza törenleri de eskiye nazaran tabi şimdi katılım o kadar olmuyo.
 (51)şimdi paran çoksa katılım çok oluyor. paran yohsa katılım az oluyor bu bi
 (52)gerçek. bi yerde şeysen, dayın varsa töreni çok oluyor. gariban olursa cenaze
 (53)töreni olmaz. eskiden öyle deyildi. eskiden millet köylerden gelirdi. o millet
 (54)kompile ğonağ alırdı, aurlanırdı. artı yemeyini neyini yedirirdi. cenazeyi
 (55)defn ederdi geçer gider köyüne. ama şimdi o düzen yok. kimisi işte cenazeden
 (56)sōra pide yaptırıyo, ayran veriyo. kimi yaptırmıyo o da durumuna göre.
 (57)taziyelerde o adam kalıyordu. onu bi hafta, üş gün beş gün bi hafta yemek
 (58)taşırdılar. şimdik tabi öyle bi şey yok eskiye nazaran. cenaze evinde kesinlikle
 (59)demlik kaynamazdı, tencere kaynamazdı. ama şimdi o düzen yok. nere gidersen
 (60)git ayran pide işte devam ediyorlar. amma eskiler öyle deyildi. eskiden köylü
 (61)köylü olarak kompile gelen misafiri de aurlıyordu, arti cenaze evinin yemeyini de
 (62)devamlı götürüyodu. şimdi varisada o gadar deyil yanı eskiye nazaran az. bi gün
 göturdüm, ikinci gün millet normala dönüyo. öyle devam ediyor işte.

(63)köyün çevresinde evliya yok. yakın köylerde yatırlar var diyorlar ama
 bizim köyde yok.

(64)o tey eskiden oynarmışlar bizümküler. biz onnara yetük deyiliz. he onu
 (65)annatılar tabi canım. o bizim şimdi cirit zati yöresel oyunumuz ama şimdi öyle
 (66)bi şey yok tabi. ama eskiden oynuyomuşlar. dedelerimizin zamanında, belki

(67)babamgilde oynuyodular ama dedelerimizin zamanında oynuyomuşlar. ciritte atın
 (68)üstünde bi çubuğ parçası şimdiye nazaran oynuyan yerler var. şölenleri
 (69)yapıyolar. eskiden onu çok oynarmışlar. işte vurdumu adam mı düşüyomuş
 (70)neymiş. ne yapıyomuş oynuyolar. tam bi malumatım yok. teleyzonuzdan
 (71)gördüyümüz kadar. annatırdılar işte böyle oynanıyo diye ama tabi
 yetik olmadımızı için fazla bi şey bilmiyosun.

(72)askere göndermede millet eskiye nazaran şimdi de iyi fena deyil yani.
 (73)toplanırlar, konvoy yapralar. şimdi araç var düzenlenirler. evelden davul zurna
 (74)çalardılar, şenlik yapardılar kendi aralarında. araç olmadı zaman ama
 (75)üurlamayı gene öyle yapardılar. yani bayā bi şenlik yaparā üurlama yaparlar.
 (76)ama şimdi yerini araçlar aldı. gine şenlik yapar gönderirler askere düyünmüş
 gibi.

(77)valla şimdi eski bayramnar kalmadı. eski bayramlar şenliyen komşulardan
 (78)bir geçiyodu. ama şimdi kimse bayramda o gadar gitmiyo. mesela biz ēvelinden
 (79)sabah namazına camiye gittiyin zaman bayram namazını kılardın. kompile
 (80)düzülürdün bayramlaşırđın çıkardın, millet bayramlaşırđı. şimdi tabi o tarzlar yok.
 (81)eskinin şeyi tabi daha gözeldi gömşulu şeyi. ama şimdi o şey yok. bayram için
 (82)tatlı yaparlar, yemyini yaparlar. baklava yaparlar, burma yaparlar, artı şeyini yapar
 (83)su böreni neyini yaparlar işte. yemek yaparlar, fasulye pilav, sarması çeşit
 (84)yaparlar, komposto yaparlar. burmayı hamurdan yaparlar onu aynı şey gibin tatlı
 (85)gibin. ohlevede sışıştırır burarlar, bi araya getirirler, burma tatlısı derler. içine
 (86)findı görler, cevizi görler aynen tatlının içine göyduğları malzemeyi görler.
 (87)yalnız onu okleveynen burarlar, bir araya sışıştırırlar, tepsiye düzeler. burma
 (88)şeklinde olur yani burma tatlısı da öyle.

(89)biz çiçilinen, hayvancılınan ūraştık. tevellütü öyle geldi aynı devam
 (90)ediyor. yok evelden aldım bi iki tane heveslenmedim arkadaşlara verdim.
 (91)arıcılıktan anlamam. kovan aldım işte millete iş görerdim, paranın yerine
 (92)alırdım arıyı başkası bakardı yani. bi kaç sefer balını aldım, ürününü aldım ama
 (93)ondan sōra söndü ūraşmadım yani. yok yaylayı eski zamanda devretmiş
 (94)dedelerimiz yaylamız yok, yaylaya çıkmazız, köyde dururuz. yok.

-29-

YERİ: GÜNYÜZÜ (LİMLİŞ) KÖYÜ**ANLATAN:** ALİ YAZICI**YAŞI:** 75**KONU:** KARIŞIK

(1) ali yazıcı, yetmiş beş, günyüzü köyünden. bin dokuzatmışüş
 (2)düünmüzö zaman böyle işte şeyolarah yaptıh yanı köyünusuluna göre. o
 (3)zamanki zamanlar mı? o zamanları böyle bir hafta üç gün beş gün köyde toplaylar.
 (4)gelini çıkardıylar, işte güveyodası olıy, bilmem ney. geçler toplanıy. ondan sora
 (5)zamanı geldi mi gız evindenalıp olanevine getirıyer. atnan geliydi o
 zamanaraba yoıdu zaten. atnan geldi.

(6)o çoı zoronu zamannarı gide gele, gide gele bi gaş sefer. ondan sora
 (7)verirseler pekiy deıyer, yosa çıkıp geliysen. baskı yapıylar. bir hafta on gün belki
 (8)aylarca sürüy bazıları. varıdı varıdı bende bin beş yüz lira başlıı parası verdim. o
 zamanki para bin beş yüz liraydı evelden.

(9)eylenirlerişte. gelinineline yahıylar, eylenirler. başka bi şey yoı. yoı. ne
 olacaıonun.

(11)askerlik van jandarma. bu arıadaşnanikimizotuzay beraber sırt sırta
 (12)yattııaskerliyi yaptıı. aynı yerde, aynı köy. aynı geri geldik he. çoı zor çoı
 varıdı çoı. varıdı.

(13)bizim siron var, yemekte baya çeşitler varartıı. yufka yapıylar, onu taze
 (14)kesiıyer böyle ufaı ufaı. ondan sora tekrar düzüıyer yıurduıdu, bilmem neydi
 (15)ıaydı üzerine döküp ıslanınca yeniy. birez da sarımsaı seven sarımsaı gıydurur.
 (16)başka da yemekler çokama biz. keşgegede varıdı düünlerde. köyde on tane on bir
 (17)tane miydi on bir dene yere ayrılmıı. onar ev onar ev o zamanöyleydi çıdu
 (18)köy. herodıya ayruşardan yapılan yemeklerde on çeşit hepsinden gönderirdiler. o
 (19)mahalle toplanırö odanınadamı yerdı orda. düyünde en sonunda işte
 (20)göeyolurdu. bir hafta filan bi odada geşler toplanır. peşşe gaçırduılar, dutar suya
 (21)basardıılar. sora at yarışı sini verirdüler. atlar yarışa çıkardı kimalırsa. gar gıı

(22) zamanlarıydı. o zaman millet o ğarda ğışda hatta gelerin toplandığında gelmiyen
 (23) deliganlı oldun muydu dutar suya basardılar. valla onu gadinnar eyi bilür ben ne
 (24) bilecēm. keteyi hamuru yorup öyle kíp olarak açarlar yalarlar içinini tekrar
 (25) yuvarlağ yaparlar tekrar açarlar büyühlüne göre pişirirler. ben onu pek bilemem.

(26) o bilemeyrim hayır biz büyühlere de sormadığ, öğrenmedik de. tahsilimizde
 (27) çoğ fazla yoğ ilkokul. o zaman köyde yeni başladıydı ben gettiimde. beşi zor güç
 (28) bitirdiimde ben ayrıldım. onnarı bilmeyiz köye kim geldi, ne zaman gelip
 (29) yerleşdiler, neyin nesi onlar heç sormadığ da öğrenmedik de. bi yerlerde vardır
 (30) amma bilemeyrim. eski limniş şimdi oldu günyüzü. burda var dey köyde değil yazı
 (31) da aşşada bi yerde rumların evi varmış böyle bi şeyler. ondan sora onlar çekilmiş
 (32) gitmişler. işte köy galdurdu yuğarı ğurdularını ne yaptılar biz bilemeyiz. devam
 (33) etti getti. ha bu yahında oldu ha bu köylerin değşmeside. işte limniş bi anlamı yoğ
 (34) türkçede herhalda dönderdiler demekki onlar rum ismiydi.

(35) ekin ha şimdi yoğ. heç bi şey ehtimiz yoğ. bi baha evin önünde varısa.
 (36) patates, fasulye, soğan işte salatalığ bilmem ney. eyle ğardof derdik onnara biz
 (37) şimdi patates oldu. netice önceden çifçilikden yaşardı millet. çöu bilmeyrim de
 (38) köyde ekin olupda satıpda para ğazanan pek azdı. herkes yiyeceğ gadar anca
 (39) arazi o gadar olurdu. bugdā, arpa ne bilim işte mısırdı olur tabi, darı filan nohut,
 küşne mallara yedirürüz. her şey yerine göre yapıydılar.

(40) babamgilin zamanlarında geldi, gavur dağlarında söfkerin başında gelmiş.
 (41) hatta onnarı duydular ğaştı gettiler burdan toğat zile taraflarına. bi zamanlar
 (42) gelmediler. babamın demesi geldi köve yiyeceğ felan yoğ. eyi biliyür ot
 (43) yaylırdığ dedi. heç bi şey ekin yoğ ot gelür öyle bi zaman şey yaptığ. ondan
 (44) sora da onnar çekilip getmişler. köylü yerleşmiş yani biz.

(45) yoğ biz ondan sora gurbetler oldu. çıktığ işte eyi kötü para ğazandığ.
 geçim demi öylece sürdü getti.

(46) cenezelerde halen var. cenezenin yemeğ olur. millet toplanur galdırır. bi
 (47) ğaç gün sora yemek yapar dağtırlar millete başka bi şey yoğ.

(48) bizim ziyaret emma ne derece ne var bilmem. neyi ziyaret dedimiz yer bi
 (49) tepenin dağın başı, köyün başında. öyle ziyaret diyolar artığ ne var ne yoğ
 bilmiyoruz biz. ne bilecez biz.

(50)nasıl askere nası gönderecehler. o zamannarı ne varıdı ki para yoĥ bi şey
(51)yoĥ. üç beş ğuruş verir haşlı yollardılar işte. şeyde başka ne yapacaĥlar. adam
gidiy, bitirip geliy.

(52)bayramda gine toplanıylar millet hep camide bayramlaşıp, ondan sōra
(53)mezarlı ziyaret edip herkes evine tamam. tabi akrabası, şeyine herkeş
birbiriynen bayramlaşıy.

(54)çocuĥlumuzdan daha önceleri varımış. o asker mustafaynan bir iki sefer
gösterdi. ama bizim zamanımızda yoĥtu.

(55)o bizim yaylamız çoĥ meşürdu. halen daha şu anda gidiyoz. daha ne gader
(56)oldu orıya şey yaptıĥ. biz şadırvan gibi millet gidip orda eylensin diye. sōuk suları
(57)var, havası da temiz. öncelerden hayvannardan hep çıĥardılar ama bizim şu an
(58)köyümüzde hayvan yoĥ. yanı en fazla kedi var başĥa yoĥ. keçi, goyun, öküz
möküz, o bu şu bu hêç bi şey yoĥ. bizde yoĥ.

-30-

YERİ: GÜREŞ KÖYÜ

ANLATAN: ELİF KAŞIKÇI

YAŞI: 88

KONU: KARIŞIK

(1)elif elif soyadın ğonşusu bilmiyrimki yaşıımı sehsende olsun oĥur yazarım
(2)yoĥ ki bilem. ēvel ne varıdıki okul yoĥ bi şey yoĥ.

(3)ne bilim unuTdum getti. eyi oldı düyünüm ne bilim geçi kesdiler geçi.

(4)gelip göşede oturıylar gelin istıylar. hêş kimseye haber demiydiki şindik
(5)eyle deĥ herkeş gendi beyeni alıy eskiden hêş kim birbirini görmeden birbirini
alıy eyle deĥ mi dursun.

(6)ĥına gecesinde de çerez daĥıdıylar oynıylar. ĥına çeviriller demir balkana
(7)çolanda da çerez daĥıdıylar. eyiydim hep unuttum getdi.

(8)sinór bişürüdüĥ, kömme bişürüdüĥ, menemli ekmeĥ bişürüdüĥ. he babuko
ne bilim he.

- (9)bugdā ekirdih, yarpa ekirdih. yoḥ yoḥ ğurban hēş yüzünü görmedih.
 (10)düşman yoḥ. ğulaḥlarım duymuyor duymuyor. yoḥ yoḥ yoḥ ēveli okıl vardiki ha
 (11)bu senelerokıl çıḥtı. ne yaparuḥişte malınönüne gedīyer, davarınönüne
 (12)gidīyer, didiglerin baḥīyer. çocuḥlar sonāda okıl çıḥtı şimdikde he.
 (13)bayramda yemeg yapīruḥ ğurban yapīruḥ, birek baḥlıyer, bişi bişirīyer
 he.
 (14)bēş dene isimleri nevzet cemal, ismet. he dedesi ğoyı dedesi ğoydu he ne
 bilim.
 (15)ne bilim he gece yatmıyerüŞ gün bekliyer. sen saḡol.

-31-

YERİ: İNCEDERE (TAMARA) KÖYÜ

ANLATAN: KEZBAN KILDACI

YAŞI: 98

KONU: KARIŞIK

- (1)kezban ğıldacı yazılı buralarda anam babam hep yaşıımı da unuttum. ölüm
 (2)atmış yetmiş sehsen varım yavrumer doğduḥ çalışa çalışa ğocaduḥ.
 (3)şindih dedim gediym beş ğuruş bile versez razı olurum verin paramı
 (4)getirsünallah razı olsun. hani yanımda seherde vardı. ğoca ğarı oni
 (5)dedimoninkini ben baḥıyrum yazdırdıydım kömüre oninkini hısmımız hazim
 (6)varıdı. köyde onunkini o almuş benümkünü gerü getirmişadamlar. he yōyum deyin
 (7)hasteydim toḥtora gettimistanbula ondan sōra işte geldük bide arabaynan geldih
 (8)çıḥtıḥ uşah arabiye evimiz ūşgegde ya dedi bëyle söyledi dedi teyze dedi verecüh
 (9)dedi. selvet varya mıhtarımız ğardaşımınoḡlu selvet ben dedi selvete derimde
 (10)geliralırsız paranızı artıḥo da sordu mu demedi mi haberim yoḥ. hasteyim
 (11)yanımda pilatın var. ha bëyle demür bi yere çıḥamıyım. ha şindi işte böün getirdi
 (12)selvet benide atmış beşlihimizi kesdi. hökümet baḥsınlarda paramı versinler
 (13)kömür paramda. orda bi ğarı dēyki dedilerki dey paramı verdiler de dediler dēy
 (14)kömür gelirse dēy ben daha kömür mömüristemiyim. he benonnara dedimki
 (15)istanbula gediym ben kömür yaḥamıyrum verirsez para verin, vermezsez yiyeceh

(16)verin ben dedim, adamlara ha burıya geldim, annatdım da gettim. uşahlarda geldi gapıda beğ eyle yazdılar.

(17)ey düün yemeg, ediydiler, adam. sabın dağıdıydılar, adam çağrıydılar
 (18)yemeg veriydiler, evelden, onnarıdı. şindik her şey hazıra binmiş. yemeh, ediyler
 (19)ğuran, ölülere sebep hazır getiriyler garehisardan, alucuradan hazır yemeh
 (20)getiriyler. esgiden, aya gazanlarınan yemeh bişürüydüler. yemehler fırınları yahıp
 (21)ehmek bişürüydüh her çeşit yemek. çorbası, keşgeç, yarması, yahnısı, pirinci
 (22)sütlüsü onnar da eveliydi şindik hazır geliy dışardan. ey keşgeçde işte goyiy gene
 (23)bişürüyer. yağrıylar bişiy gazan gazan mecbır tabağlara goyup sıfralara veriyler.

(24)ismiyiz ne yavrum, enes, eres, adıyını yazda bağ ver, ötekinin, adını da
 (25)yaz ver ha onunkini unuTdum soramda.

(26)arpa ekerdüh, bugdā ekerdüh, fiy, ekerdüh, eskiden, onnarı eküp biçiydük
 (27)kem çalıyduh, bağ bağılyduh, araba yüşlüydüh, getirüp halbura töküp düven
 (28)sürüydük, çoh çileynen yetişdüh yavrum. şindide gocaduğ, oturdıh uşah, olan
 (29)gurbetde ha sizinde hoş, anajz babajz var yanında mı duruynuz? herkeş hepsi gol verdi.

(30)evelden var deydiler hırsız, ipsiz kesen, asan gece gündüz gapı aray
 (31)eveldenidi. şindi heş, işitmedim. şimdiğ, eşitmedim daha ha bu ol meselesine
 (32)geldih, istanbuldan yavrum daha ben, eşitmedim yalan söylüyem bu yaşta.

(33)çileli yetüşdüh bu günner selbes günner hazır günner bu günner biz
 (34)çalışmıya meydana çıhtıh, eküp biçip, zahre yuyruğ, guruduyruğ, öüdiyrüh,
 (35)yeyruğ. indih harmandan çıhardıylar, adamlar, deermene götürüyer gozofa adam
 (36)yuyuy, guruduy, öüdüy, ellerine veriy çuvalı. ey bilmiyrim nası ediyseler, alucura
 (37)olsun bu gorzaf olsun, eyle ediymişler herifler harmandan çıhardıylar tarladan
 (38)çıhardup çuvallara doldurup getiriyer buriye, bizde yuyduh. tarlarda puarlarda
 (39)sürişde diydih, puarlarda yuyduh, sergülere serip gurudıyduh, eliydüh. toz doliy
 (40)diyın savruyduh, behliyduh, getirüydüh, öüdüydüh. şindiğ hazır dünyası biz çilalı
 (41)yetüşdüh, allah razı ossun.

(42)köyümüz köyde bitTüm, böyüdüm gardaşım. babam, imamıdı köy, imamı
 (43)dedem hac, imamımış. köyümüzde on senelih mıhtar, oldı. nazil, o benim
 (44)ğaynım olıy. bu gara tepe ürüne bizim, adamı vurdular ya giliftin davesiynen
 (45)benim adamımı iki köv gavgı yaptularda gara tepe deyrüh, ora

(46)cenderden uharada yavrum ordan üş denen çocuğum ordan varıdı. eltilerim
 (47)varıdı, ğayınlarım varıdı, ğaynatam varıdı beni hêş goymadılar. şindiki
 (48)gettım adamın çocuğu hêş yoğdu ğarısı varıdı da beni de orıya verdilerde. ordan
 (49)bir ğızınan iki olan oldu. işte bēyle çehtüh çileyi yavrum ne sen de sor ne bende
 deyim.

(50)şekerimi öştürdüm tansiyonumu öştürdüm dediler kaıt yazdı verdi. tiyeze
 (51)tansiyonunda şekerinde eyi sālīh ocāna gettimde eyle idare et dedi. zatı yağlı
 (52)yemeyrüm tatlı şey yemeyrüm işte ele yavrum.

(53)bayramlarda de yine heyle yimeh ediydiler sıfra sıfra birikīy, beş altı
 (54)arhadaş bir olıydılar. böyühlerin yanına gedydiler oturup yeydiler aynı pirinş
 (55)pilavı bişürüyer esas pilev bişiyler, keşgeğ ediyler, yahnı ediyler, yarma çorbası
 (56)bişürüyer, ğatıh ğatıylar. eses bulgur ēyle yapıylar, yağlıylar pirinş pilevinide
 (57)ēyle ediyler. yarmıyıda yuylar, pehliyer, hazırlıylar yağ ğoyuylar, ğavuruylar
 (58)suyude üsdüne ğoyuylar ağzını örtüyer orda bişiy köpüğü ğalھیy keşgeğ olıy,
 (59)sini de bađlıylar, yūhada ediyler, neler olıyki ēvelde yavrum. sinide işte yumırta
 (60)ğırıylar, yōriylar incecüh incecüh açıylar yağlıylar üst üsde ğoyıylar
 (61)düziyeler davıl fırınına ğoyıylar isterse isterse köy fırında bişiriyer. bişiriyer
 (62)beyle parça parça, dilim dilim kesiyler sıfralarına ğoyıylar işte ēyle yavrum.

(63)ğıtlılı senelerindeydüh mahacirliğe babamız almış getmiş mahacirlihlere
 (64)açlıhda sōuhda köylerde hep ēyleymiş köylerden artıh. beşmiş gelmişler
 (65)tamarıya eveli tamarıymış şimdik incedere oldu. istanbul çıhıydı meydene aranın
 (66)tamara bahmışlar evelden adam ölüsümüymüş mal ölüsümüymüş evelden
 (67)tamarıya bahmışlar yoğ ariyada bahmışlar yoğ. cendere gelmişlerde cenderde
 (68)bulmuşlarda o köyün adını cender ğomuşlar ben ēyle dōdum bittim ēyle, eşitdim
 dedemden ebemden.

(69)var bizim evliye uharda evlerimiz üsdünde bi ziyaret var birisi
 (70)babasıymış birisi keliniymiş. biz yopağ derih, geder orda ebdes ederüh
 (71)geder orda namaz ğıarmışlar. herkeş geliy orda ziyaret ediy. yavrum işte
 (72)bilü müsün şunca yeri yolları yerleri daşları gayaları orda ğoruğ deyrihde ğoruğda
 (73)gadirin ölu tarlası var. hep isinide parça parça bölüşüy. çamlarımız var
 (74)ğoruğ ey ulu çamlar. biz geldükki çamın biri ğurulmuş ğurumuş ğırılmış durıy
 (75)hayle meşede durıy tarlanın başında getürtemiyrum para olacağ ki adam gide

(76) getire paraynan kimse kimsiye baħmīy. parasız kimse kimsenün yüzüne
 (77) baħmīy-eKmen-olursa yersün kimse senü çārdupda bi yudum su vermiy. bizde
 (78) işte allah bereket versün satılıy köye gelīy-açlıħ-alıyruħ yağ çükelek-alıyruħda
 (79) yeyrüh-istanbulda geldüğümüz gibin-orda onnar-alīylar parasıynan yeyrük
 (80) uşahlar burdada gelüp gendimize biz alupda bişürüp yeyrük. gendimiz
 (81) getmeydüKde köyden giden-oluydı. kürTlerden çoħ gidiydiler men gütmeye
 (82) yeyleya kövümüz-iki parça üş parça bi talafi türhler, bi tarafi ikizler bi tarafi
 gayalar yavrum. ha şindi herkeşin-ayrı ayrı mehlesi var köyü var.

(83) gendüm yapıydum-evüm-ayrıydı yerüm-ayrıydı. çocüm varıdı hayle
 (84) eyle ediydiħ yārum. yōrup, bişürüp, yağliyup, büşürüp, saş varıdı ēvelden. sacın
 (85) saciye ğorduħ saciye ğapardiħ küllerdüK yanmasun, bişürürdüh, sererdük,
 (86) yerdük. çükeliħde ehme bëyle bazıı kündüya çükele ğoyuyruħ-içine burıyı
 (87) ğatlıyruħ burıyı ğatlıyruħ furına veriyruh. bişiy-üsdünüde yağlıyruħ
 (88) çükelen-üsdüne ğoyıykende yağ töküy yumuşah-olıy. çükeliħde inehleri saıyruħ.
 (89) bir meya ğazannarında birühtüriyruh. çiy derük çiy dutıy süT-onında ēvelde çiy
 (90) tuluħları varıdı ēvelden. şindiħde demür tuluħ-alīylar, yayıylar, tuluħlarda
 (91) yayıylar yine aynı ğatı töküyler-o maya ğazanına ğoyuylar-ataşa altını yaħıylar.
 (92) ğaynıy-onnar topaħ topaħ-olıy. yüzüne göyü suyu çıħıy-o suyunı süziyeler-onı
 (93) da torbalıylar-al daşları ğoyıylar bu daşın-üsdüne ğoyıylar-iki daşıda üsdüne
 (94) ğoyıylar süziy topaħ keseħ olıy, çükeleh duzlıyıp yiylar. daha inemizde
 (95) yoħ-adamımız öleli inemizde yoħ. saab çıħmıyırıħda yavrum bazarlardan-alıyruħ
 yōurt mōurtda yeyrüh. çay-ediyrüh, çaydan yeyrüh.

(96) beş-ōlan bi ğız üçü ilerki adamımdan-üçü bundan. ordakini adının birisi
 (97) efrasım birisi ehsan birisi aslan burdakinerinde biri irafık biri yavız biri de mihri
 (98) ğızın-adı mihri ey-ēyle ğoyduħ adlarını işte.

(99) sen-ismiye kahta yaz ver. arħadaşıyn-adı neydi, ehmed mi? gamet demet
 (100) üsametdin. he senin-adında yazılı o cıbiz gafalı olanın-adı ney.

(101) savol-allah razı olsun. babajz-anajzdan yaşanın çolığızıynan çocuyıznan
 (102) hür yaşanın-allah bin bereket versin baba.

-32-

YERİ: İNÖZÜ KÖYÜ**ANLATAN: MEHMET GÜL****YAŞI: 82****KONU: KARIŞIK**

(1)memet gül sekseniki inözü köyündeninözü köyü. atmış dört sene evel
 (2)düğünümoldu. babamaltı saat buraya ta kelkidin ŞoraK köyünden getti bağ gız
 (3)istediler. efendi nişan taħduħ üzüğünü, küpesini altunu ha aynı bu usullar gibi
 (4)ettihondan sonā altı ay nişanlı galduħ. düğünümüzü ettük sehsen şey yetmiş
 (5)atmış dört senedirde evleneli sekseniki yaşındayım. düğünlerimiz bēle olıydı işte.
 (6)devatlı mesela saçılı davar götürürdüK. bi hafta davul zurna çalarlardı oynarlardı,
 (7)içerlerdi. ondan sorna işte aynı bēle devamı ediyoz, gine yanı düğünıderük nişan
 (8)taħaruK şindide isterük. ha bu ğonşular toplaruħ bilıaraya gelürük bōle yaparıkışte.

(9)ğızıstemede mesele işte ben mesele gettim mesele bayramın ğızını
 (10)isteyecemıallahınıemrünü getirürıallahınıemrinnen peygamberıefendimizin
 (11)ğavlinde senin ğızın benimıoğluma diliyoruS ne diyosun. göynü varsa
 (12)zatenıolıy. göynü yoħsa get nasıbın başğa yerdenıara dıyer.

(13)ğına gecesinde de her türlü şey yaparlarışte çağrurlar, yemek yenür,
 (14)oynarlar. ğına oynadurlar, çerez dağudırlarışte para baza atarlar ğıza
 (15)taħarlarışte bu türler bēle olıy bizim. burda ğardeniz tarafı bütün şey
 (16)horanıoynarlar ğardeniz taráfı he evet.

(17)asgerliği ben çankırıda yaptım yozgatta jandarmaydımıaltı ayıokılda
 (18)galdım. altı ay sōrada şeye gettüh çankırıya. gettim çankırıda ğarağollara gettük.
 (19)ğarağolda on başıydım. işte evel daha candarma birez daha eyiydi anaforu
 (20)manaforu çoħdu. ama otuzıay yaptımıaltı ay fazlaydı. bizim jandarmayınışte
 (21)budur vaziyetıaskerlikde böyle yaptıħ. başumdanıolayda geçenıolmadı işte yoħ.
 (22)yoħıasgerde çoħ rahattım ha şindi göyünlü etseler gine askere giderimıaynı
 (23)yerime versünler giderimıevet.

(24)yemeklerimizde işte her türlü yemek yaparlar işte bebúko yaparlar
 (25)mesela fasulyeden yemek yaparlar, pilav yaparlar, meselen makarna yaparlar, her
 (26)türlü şeyleri her türlü yemekleri yaparlar yanı töremiz. bebúkko yaparlar bizde
 (27)onu da mesela hamır yaparlar bēle gorlar sacın altına ocağ ocahta çıhardırlar.
 (28)içini oyarlar ayran tökerler yag üstüne töker artıh onu gaşınan mı
 yersin elinden mi oda èyle.

(29)kökenimiz bizim orta asyadan gelmeyiz. orta asyadan gelme ta çoğ bir
 (30)zaman cihāna gelmiş yerleşmişüK. cihāndan işte şah ismağal tarafından bi daha
 (31)bēle bize bir zulüm gelmiş ordan bi daha etmişler bi şeylik ondan dağılmışlar.
 (32)her biri bi yana sivasın zoğaraya getmişük köy zaraya yanı zara ordan işte
 (33)dağılmışlar üŞ köy dağılmış bu inözü kelkitte çorak bide işte şede zoğar var
 (34)köye ismine zoğar dēyler işte yarı gabinemiz orda yarısı uşorada yarımızda
 (35)burdayız. köv çohtan ta gaŞ sene iki yüz bilmem gaŞ sene dēmi herālda yanı.
 (36)orayı eyice çoğ eski yanı eski köy bi tek burda şey var darıbük var. bizim köyden
 (37)fazla inözden fazla bi tek darıbük en eski köv ora yanı. ēvel burda yedi hane
 (38)gelmişler. burda rumlar oturuymuş. şura şeymiş demürcü yeri sekiz tene şeymiş
 (39)urum geri yedi tenesi müslümān işte. ondan sōra o rumlar urus basıp gelip
 (40)gettikten sōra çekmiş şuna getmişler. gelmiş buraya ben gidip seni getiriyim
 (41)hemşerim o gedüp onı getiriy şurdan işte adanadan erzurumdan nerde garibiz
 (42)dağılmışlar işte getire getire burda çoalmışlar.

(43)çifçilik çobanlık başka ne. buğday arpay, fiyk işte ārda tarlamız vardı
 (44)işte tarlada bostan ekerdüK soğan, patates, fasulye, gavun, garpuz bēle olıydı.
 (45)ama şimdi daha èyle bi şey etmiyk, yapmıyk şimdi ağaç dikmişim elma
 (46)ağaç ağaçı bile var şey burda köyde yok. köyde èyle yok yanı köyümüz herkeşin
 (47)yok işte tek tükten bēle su yoğ köyümüzde en fazla sorunumuz suyumuz yoh
 (48)devlet babaya da diyoh oda bize el atmıyo.

(49)düşman geliy işte urus şu bağ şurda şeler var mevzüler var yaylamız
 (50)oriyaÇak geliy geçemiy o tarafa bizim askeri bozamıy burayaÇa gelmiş. burdan
 (51)işte çekmişler kendi içinden bozulmuş getmiş urus.

(52)ğitliħda bi zaman yaşaduK kırk kırk beşlerde o sıralarda bir oldu. açlık
 (53)oldu, çok şey oldu. ama bizim köyümüz ekseri varlığı gurbet hePi gurbet çocūu
 (54)şimdi bütün gurbette benim ha şimdi üŞ dene on altı tene nüfüsüm isviçrede bi

(55)tek ben bi de aylem bi de istanbulda bir oğlumdan bi gelinim var. ötener heP
 (56)ordalar. ey ney yoħki geçim ehmeenden geçinek ey babamdan üŞ dene iki
 (57)dene tarla, iki dene tarla hangisi yiyip bostan etsen gene yetmez yoħ bizim burlar
 (58)bēle verümlü bir yer deyil yoħ verümlü bir araziyemiz yoħtur işde.

(59)cenaze törenlerimizde işte mesela cenezemiz şöle bura camimiz gelir.
 (60)mesela öldü mü haber ederük, ğıyı köylere akrabalarımıza gelürler. burda işte
 (61)yiylür burda morkkumuz var morKta yiħanur, getürür. işte camide ğılaruħ
 (62)namazımızı orda yurya yiħar, defin ederük. ha istanbuldan gelürse mesela ölür
 (63)istanbula dáfin etmüylar. getürüylar bura garşu gideruħ yolda garşıluħ
 (64)getürürük. burda işte gene aynı ezzeti hizmeti görer. gene defin ederük. sonā
 (65)yemeK verürük hayruna ğuran oħuTduruk usullarımız bunlar. taziyyede de aynı
 (66)aynı şeyleri yaparız yanı aynı ne şey edüysek ne hizmeti varsa onı yaparık.
 (67)taziyyede işte senin mesele benim babam ölmüş, ğardaşım veyahut
 (68)şeyim ölmüşse mesele bu benim mesela ğonşum gelür. başın sağolsun geriye
 (69)ğalanlar sağolsun bēle şeler yaparız.

(70)var evliyemiz var şu tepede var evliye şurda uħarda mesele ziyaret derik.
 (71)orda var yanı çoħ türbeler var. ama yoħ hekayesini bildiğimiz yoħ. valla işte ne
 (72)bilim orayı saħ diyemem. yanı işte bizim ocaħzade dedelerimiz var bura işte
 (72)bunnar işte ocaħzade dedemüzdür. bizim sarı saltıħ talibiyiz. biz sarı saltuK
 (73)ocaħdanız yanı sünnü deyiliz. evet elhemedüllaħ müslümanuħ. ama mesele
 (74)onnar şey eder biz mesela cem, cem evlerümüz vardur. cem ederler duva
 (75)ederük, loħma dağıtu ruħ. bunnar hepi öyle yapıylar. cemide işte bizim pirlerimiz
 (76)var işte mesela bilgili adamlar işte söylerler, semaha ederler, loħma dağıdı ruħ
 (77)mesela herkeş neye gücü yetti mesele bir hayvan kesüp alup gücü yeter,
 (78)yemek eder, yedirür onun. mesela şunu alırda loħma dağıdır millete işte bu
 şeylerimiz var.

(79)yoħ eski kelimeler yoħ eski kelimeri ben nerden bilem aynu galduħ
 (80)sehsen iki yaşındayuk. aynı aynı tas aynı düzen. ey ğaħduħ işde bunnarı gördük
 (81)annemizden babamızdan. yanı gördüklerimiz bu ağarttuħ annemiz babamız işte
 (82)yoħsunluk onnar bizden daha şeydi yoħsunlardı. yoħTu fakir köydü amma bu
 (83)gurbet çıħdı. işte dış devletler çıħtukleyin bütün yoħson bu köy şindi ikiyüz hane
 (84)üçüz hane idi çoħdu. şindide işte yazın yetmiş sehsen hane olıy. ha şindi atmış

(85)hane mi de var hemi geçip gideceük bi tenemiz burda durucu deelik. ya on hane
 (86)ğalıy-on beş hane ğışın kimse ğalmıy. ama köyden haberimiz-olıy yanı. şindi
 (87)seni götürürüm uharlara yerlere o şeyler-o almalara ha ordada yanı şey suy yoğ bi
 (88)şey yoğ-en fazla sıhıntımız su sıhıntısı, su sıhıntısı çoğ.

(89)valla ben peğ onları bilmiyim-öyle bi şey yanı yöreye ayıt yanı bi şeyimiz
 yoğ yoğ.

(90)haskere gönderme mesela şindi benim-oğlumun pusalası çığdı. mesele
 (91)gelür burda işte tay taydaşı çalarlar, düyün davul zurna çaldururlar. mesele
 (92)akrabalar köyümüz çağırır. bëyle devat yemek verürler-askere gidenlere. ondan
 (93)sōra burdan yolçularuğ. işte haçlığ yanı para işte veriyk. yanı mesela yolçularuğ
 (94)ondan sōrada götürü bindürük şelere geçer giderler.

(95)bayramda da işte bayramda gelür bayram namazı gılaruK. bayram
 (96)namazından sōra orda çıhar hepi birbirümüzden görüşürüK. ğurbanımızı keserük
 (97)mezerlere giderler ğuran-oğurlar-işte. mesele atalarımız tağ benim dedemin
 (98)dedesi burda yatıy-işte bu başğa şeyimiz-işte bu gader yanı. e yaparuk tabü
 (99)evlerde bële gücü yeten vahtı yeten ğurban keserüK. mesele yemek-eder
 (100)gonşuyularu çağırır. ha cenezemiz-olduğdan sōra mesele yemek verürük bağ bu
 (101)şey şu şey köv odamız köv odamız-orada getir mesela yemek verürük. o benüm
 (102)mesela babam öldü hayrına yemek getirük verürük gonşu gelür yardım-eder her
 (103)şeyi birlıjnen bële şey-ederük.

(104)hayvancılığ yaptığ hayvancılığ sorma onı sorma yaptığ-o zaman
 (105)yaylamız var. yaylamız da biráz devalı ama yine yaptığ, çekildi getti hayvanımız
 (106)yoğdur. az-azdan malımız var-evel davarımız çoğdu. he hayvancılığınan
 (107)geçinirik evel çoğdu. işte ğar yağardı bunun bizim daha çoğ gonşuyun ğar
 (108)yağardı gelür yaylada yenerdük. çoğdu o zaman davarımız-işte bahtuk ki artuğ
 (109)her şey çığdı. artığ-öullarda gelinlerde daha durmadı. ben bu çobanlığınan mı
 (110)urğaçacam yirmi beş yirmi altı sene çobanlığ-ettim he ya işte şeyimiz bu.

(111)helbe yaylamız şu dağın-arhasındadır-eyide işte burda bi köv var-ondan
 (112)davalıy. davalıda değel-işte rahat durmuylar. geliyeler göşmüyük diye yayiyler
 (113)yıhiyeler ğarbistanımız vardı. ğarbistanımızın dört tarafını
 (114)çevürdük-amcamın-ölu çevürdü. almanyadan geldi, getti ğirdılar, söktüler
 (115)telleri kesdiler. datsuzluk ediyler bize başğa bi şey değel-işte. yaylada giderük

(116)kövcek şindik şennik mesele şey yaparuh. davul zurna götürük ğaymaĥamı
 (117)davet_ederük devletden gelürler. burda mesele beledüye başġanı giderük_orda
 (118)burda mesela hayvan_alur keserük yemek yaparlar, yedürük_ıçırürük, çalaruk,
 (119)oynaruk, zurna, davul zurna türke çağran_ışte kimin sesi güzelse çılıp orda türkü
 (120)söylüy. benüm bildüğüm yoĥtur. daha söylediĥ_ışte elbetde bizler_ıçun yanı.
 istersen telezyona ver yayım yap. bize bi şey_etmey_olanı söyleyk.
 (121)saol teşekkür_ederüm.

-33-

YERİ: KADIÇAYIRI (MASURAN) KÖYÜ

ANLATAN: MÜRSEL KAYA

YAŞI: 84- 85

KONU: KARIŞIK

(1)mürsel ğaya sehzen beş, sehzen dört sehzen beşe dōru gadıçayırı. evledim
 (2)unuTdum gettü. ben gendimi unuTdum. istanbul yassıbölende piyade olarak.

(3)valla şindi düünler_esgiden dangıl dungul_olıydı. davul zurna geliydi işte
 (4)kesıylar, biçıydiler, bi şeyler_ediydiler. ğız_isteme işte ğızı sen beēnürsen bi
 (5)şeyler_edersen_eder_annaşırsın_oriynan. ondan sōra olanı yollarsın beēnürler
 (6)birbirünü esgiden èyle bi şey yoĥdu. emma şindi èyle esgiden_anıynan baba
 (7)beyendimi gerisini daha get sorun yoĥdu, èyleydi. şindi ğız_ōlan görmeden şey
 (8)yapmıylar. valla inden pek onu o gadar bilemeyecem. ben ne bilim ben_o gadar_o
 (9)işlerin_ış_ıraşmadım.

(10)valla burda yemek ne biliyim. fıTı çorbası diyelimde bulğurun_incesini
 (11)fıTı derler burda. ondan_alda bulğur pilavı, el kesme makarna yaparlar. mantısını
 (12)yaparlar, Tört ġişi keserler patates ğızartması yaparlar. mıhlasını yaparlar
 (13)fasulyeynen barabar ġarışuh yapta yap èyle get.

(14)aslım mısırlı. mısırdan gelmeymişler valla bilen yok ben sehzen beş
 (15)yaşındayım babamız öldü. dedemüz sayılurdu aşşā uĥarı yüzyıldan fazláydi o da
 (16)bilmıydı ne zaman geldüklerini. bilemiyrüm dedim_ışte ya geldünü bilecek_onu
 da bilesün.

(17)bugday, arpa, fiy bunnarı biçiyk başğa yoğ yoğ.

(18)valla ğıtlık belli başlı pek yaşamadık. biraz noksannık~oldı emme yinede
(19)atınan~eşenen tışarından getirür~idare ederdik. yaşamadık~ama yaşayanlarada
(20)allah yardım~eylesin.

(21)ula cenazemiz~oldı mı işte gomşular birikirlerdü imam getirürler
(22)yıhadurlar. cemāt birikür defn~ederler. mezerini birez derin~eşerler bi daha
çılmasın deyin.

(23)şu ormanda öyle bir~evliya sayılır. bir~evliya var garip~evliya diyeler ne
(24)biliyim. yoğ belli başlı bilen yoğ èyle.

(25)esgi düünler~işte dedim ya davul zurnaynan damburı dambır dambır
(26)zambır ha bu havuz bi düün vardı. ha burda yemek verürdüler, tabüki şindi èyle
(27)bir delüganlı yohtuki hep bu eski acaip düün~olıydı. sorun güleşler ğahvaltılık
(28)çıkartular, seyrderler. şindi èyle düünler~olmıydı. adam çoğ tevatür
(29)düünler~olıydı. esKiden benim bi biraderim var piç hacı dēyeler. şindi gene
(30)yaşiy~allah selamet versinde metre duvarın~üsTünden~altı metre yerden ha
(31)arıtış köyünden~üŞü atlattı. sif gadeyif alıcı şey~alıcım paklava alıcım diye.

(32)askerde buralarda o gadel tören yapmazlar. pek yoğ èyle bi tören yoğ.
(33)burada bazı yerlerde tören yapıylar bi şeyler~edıyeler~ema burda èyle belli başlı
şey~olmıy.

(34) bayram yemē bol. her şeyi yaparlar. yemek bol yaparlar. datlı
(35)yaparlar~işte. helvadan helva derler, helva yaparlar. südlü yaparlar, datlı yaparlar.

(36)azacuk yedi tene. isimleri sayıyım unuTcam ramazan, ğübra, neydi şerif,
(37)semet, yunis, ahmet. ne sebebi olıcağ. valla ne bilim~onnarı ğarılar verirler.
(38)ğuran-ı kerime biraz~uyarlar. burası köy ğuran-ı kerime uyarıdı ekseriyet èyle.

(39)ben malcılıından~üraşdım. mal~aldım mal saTdım~işte èyle geçinıyk.
(40)burda reçberliinen. yoğ yayla yoğ yaylaya çılmazık.

(41)şimdi ğardaşlım ne diyim ben ki bu yönde eski günnere~eskisi eyi. şindi
(42)yenisi eyi şimdi bolluğ çoğ, zengünlük çoğ fagat saygı yoğ, sevgü yoğ ne biliyim
(43)nası desem şu iki dağın~arka tarafına biz burdan mal görürüdük satmıya her
(44)hangi köye getsen beş~altı tene maldan~on tene maldan misafür~olırsın. şimdi
(45)olamazsın bu köün müsaFür~olmadıyü günü biliyrum. yanı heç misafür~olmadıyü

(46)gün yoħdu. Şimdi gelende yoħ gidende yoħ. belki geçin getmek derdi dünya
(47)yalınız~anca gendi derdimizi idare ediyk~işte bēyle.

(48)valla her Şeyi unuTduħ. unutma diyecehsen sehsen beş yaşındayım birazda
(49)ailemizin~ölmesi beni biráz sıhıntıya ğodu. allah razı olsun saolasın.

(50)bu civarda aluç köyü var, ğaynakbaşı var, Şu ğarŐında sadıklar var,
(51)paşapınarı var, arħada yolbilen var. oriye diyemeyrüm tilmiŐde Şindi ney~ismini
(52)deŐiŐtiler~oranın~ismini bilemeyeceem Őorda tilmiŐ var. masuran~on~on beş sene
(53)oldu herāldaki.

(54)sizdende allah razı olsun yüz bin defa.

-34-

YERİ: KAVAKPINARI(KEREDAM) KÖYÜ

ANLATAN: MEHMET GÜL

YAŞI: 66

KONU: KARIŞIK

(1)memet gül kavakpınarı. ben~atmiŐ~altıda evlendim.
(2)atmiŐ~altının~on~ikinci ayında evlendim. düünüm, düünüm burda ilk önce gidip
(3)mesele ğızın babasıynan annaŐıylar. ne zaman diyerki çarŐamba ğünü bayrak
(4)ğalħacak perşembe ğünü baŐlıyacak, perşembe ğünü başladı mı bazar ğünü inerdi.
(5)eskiden~ehtiŐamlı olurdu. davul zurna tabi var~oyunnar yapılırdı. mesela oğlan
(6)tarafından ğız tarafı oyun yapardı. Şey yapardı gece eğlenürdük Şimdi
(7)fincan~oynarduħ, devamlı olan tarafını yendürürdüler. fincanı bilen~adam mahsus
(8)boş derdi onı Şey yapardı yanı bazılarını çürödürdü. ēyle Şey yaparduk gece yanı
(9)sabahlara gadar~eylenirdik gidip yatana olan tarafından gidip yatan gece gider
(10)ğaħdurırdular, ğelür~oyun yapardı. Şimdik ona oyun Şey yapardı baħıyım
(11)burıya sen bi söz Şey~etmiŐsin mahkemeye verürdü onı cezālandururdılar~ona
(12)ayaħlarının~altına nal çahardılar. mesele bēyle afedersin~eŐŐeen~ayānı
(13)Şey~edersin~aynı o vaziyet çiviynen mıħ~odunnan bēle Şey yapardı. bazılarını
(14)afedersin la sen sünneT~olmamıŐsin ğel baħak~ēyle Őeylerde yapardı. yanı

(15)gel-èyle ona su tökerdiler he su tökerdiler-oda èyle giderdi düünlemiz-èyle èhtişamlıdı.

(16)ğız-isteme burda olanınan ğız birbirini isteyse olan tarafı ilk önce veya (17)anasını veyá bacısını ğız gardeşini yollardı şey yapardı. zaten babası da ğızın (18)babasını görerdi. nası olıy diye bunu şey yapardı, göynünü alurdu arada elçi (19)yollardılar. bu nasıl-olıy-oda Kendini ğurtaramaz yanı. sıhı gider gelürse ondan (20)şey-ederdi giderdiler. hele bi gidin bende danışıyım bahıyım nası olıy danışım (21)bahım. giderdi danışmıya hele gelin bahak benimde akrabalarım var-oğlum var. (22)ğardaşı var. babası bunnara danışırdı. derdüler-olan ğızın babasıda akrabasına (23)danışy ya ölüm sen ğızıyı nere veriysen biz senden barabarık biz bi şey (24)diyemeyiz-onun-için èyle şey yapardı. felanca gün çoınlığu perşembe günü (25)bizim buranın haftası ya perşembe günü gider-esgik görerdiler. ğızın tarafına (26)bi şeyler-alurdılar. ğızı geydürürdüler ne ordan bilezüğün-altununu, altın (27)şeylerini alurdılar. bazıı derdi milleti beş dene bilezük-olacak derdiki la bilezük (28)bi şey del datlılık-olsun èyle şey yapardılar yanı uyar giderdiler. düün bazar günü (29)şerbet-edilecek, şerbeti açardılar, yapardılar-orıya ğordılar. şerbetin-azını (30)açmıya olanın babası veya ğardeşi şerbetin-azını açmıya şey yapardılar valiz (31)götürürdüler. valizde öteberiler var şeker, cigolata, ciğara şu bu şimdi ciğara (32)yokda ciğara varda ordan bi bıçağ getirün-açağ bu valizin-azını o da şey (33)yapardılar. taam-atardı orıya yüz mü yüz-elli mi artığ-ağanın-aga keyfine (34)atardı. orda açardılar-orda millete çerez, ciğara şu bunu dağıdurdular-ondan sōra (35)şey yapardı. eĝer devlet tarafınnan belediye tarafınnan ğızınan-olanın şeyi (36)izinneme dalaveresi muamelesi yapıldıysa yaparduk. ondan sōra imam tarafınan bi (37)duva edür da imam yapmazdı. şimdi devlet tarafından-olmazsa imam yapmazdı. (38)ordan bi muamelesi yapıldı şey-etdi o da alelusul yanı bèyle ğızlı tarafınan èyle şey-ederdi olır giderdi yanı bu işler.

(39) ğına gecelerinde olan tarafından şey del bunlara gene aynı o şekilde (40)ğınaya yenge yenge binerse yengenin tarafına oyun yapardılar. gel bahak sen (41)burıya niye geldin düğüne geldim. mesela şey-ettim ben gelipte bunun nesini (42)alacağsın der buna oyun yapardılar. bunun ğınaya geldin düğüne geldin ne (43)alacağsın bunun. gelipte bu yetimin neyini alacağsın buna verirdüler-ayağlarına (44)zopayı. ayağlarını şey-ederdiler yanı ağahları acurdu èyle düğünde biter giderdi.

(45)herifin mesele gelürdü düğün bitüyse bizim mesele ben burda iki tene düğün
 (46)yaptım burda. döner gelinin indürdükden sōra buriya masaları ğurarlar tabi Şindi
 (47)yoĥ bēle Şey edeler çoluĥ çocuĥ gelir erkeherler, böyühler gelir orda dönerini
 (48)yer Şey edeller daha yiyeceh varsa söylesin, yemeg isteyen varsa demesin ki
 (49)bene yemeh vermedi. ēyle Őeydende gelürler olan tarafına düğün sahibine allah
 (50)mutluluk versin der herkeş dağılır geçer gider.

(51)ben asgerliĝi ben istikam ıdım acemi birlik narlıderede ama çoĝu ben
 (52)inŐaatçı idim. narlıderede orda böyük bina vardı unuTdum Şindi ameliyetliyim ya
 (53)orada inŐaatçıydım. ben duvar yapardım ordan beni aldılar izmirin bin on
 (54)beş ağır bakımda tepecikde orda gettim ağır bakım orda çalıştım. bir iki duvar
 (55)mumar yaptım ordan Şey ettik ordan Şey ettiler. davıtım oldu ordanda beni
 (56)aldılar Şeye babaeskiye kırklareli babaeskiye götürdü. gettik ordan da biraz orda
 (57)Şey ettim galduĥ bölühde bende orda bir mersinli basri başçavuş vardı ona gettim
 (58)dedim bēyle bēyle gomurtanım üçüncü bölühde rahatsız
 (59)dedim irahatsız olıyrum dayanamayım dediki sen dedi mesleĝen dedim ben
 (60)duvarcıyım inşaatçıyım ordan beni aldı saĝolsun öldüyse allah rahmet versin
 (61)duriysa selamet. beni verdi ĝaraja orda hep inşaat inşaatta gettik artuĥ
 (62)subaylardan buriya ne yapılacaĥ Őomina, buriya ne yapılacak subay gazinosu,
 (63)kantin vesaire Şuyu buyu askerlik yirmi dört ay yapduk biz yirmi dört ay yapduĥ.
 (64)ēyle getdi işte on sekiz ayın üzerine izine geldim ondan sōra gettik sehse iki
 (65)günde Şeyde galdım. sehse günden sōra zaten teskireci oldin mu görevde
 (66)vermeyler geliysin. geldik işte köye geledim teskireyi aldıksan sōra köye
 (67)geledim ankarada galduĥ çalıŐtım çoluĥ çocūum vardı. ondan sōrada iŐte
 geldik iş bitti. asker biz yirmi dört ay yaptuk askerlimizi.

(68)bizim buralarda o zaman keŐgeĥ varıdı būdānın yarması olırdı. onnan
 (69)keŐgeĥ olırdı. ama Şeyli olırdı yanı içerisinde etü gemüĝü olacaĥ ĝaburgası onun
 (70)içinde ĝaburgası olacaĥ onı ĝaburga Şey yapardılar. ondan sōra sütlüsü sinisi
 (71)zaten önceden atlar varıdı, atlardan siniye sürerdiler baklava yanı onı siniye
 (72)sürerler atlardan yarışa ēyle gelirdiler. giderdi gelinni getirü bindün mü giderdi
 (73)artuĥ zaten bazıları derdi ölüm gazayı belayı yite yite gapuya getürdün ĝurtardın
 (74)sende tekrardan annadırlar.

(75)şimdi ben rahatsız oldum ehmeyrüm buğday, arpay, fiyk efendime
(76)söyleyim fiyk mısır silaj için mallara yedürmek için silaj, yonca bunnarı şey yaparuk.

(77)şu çilhoruz dağını bu yana geçememiş gelmiş o çilhoruz dağını bu yana
(78)geçememiş. şurda mevziler var. şu dağda mevziler var. kümbetde mevzüler var.
(79)orası bizim türk mevzileri orda türk mevzileri varıdı. bizimkinden şeyler o rusya
(80)çilhoruzdan bu yani geçememiş orda galmış yanı.

(81)şimdi ğıtlıh yaşaduğ desek yalan bilez biráz sıhıntılı oldu yanı o zamanlar.
(82)biraz sıhıntılar amma şimdi allaha şükür ne istersen bol devlet baba zatan
(83)aylıgımızı veriy, veriybene şimdi bin küsür lira para veriy allah bereket versin.
(84)evet ben amelietliyim belimde pilatin var bacaymda mesela ben üş keren dört
(85)keren ameliet oldum üş keren dört keren amelietliyim. şimdi çalışma yasağ
(86)çalışım, diyrim amma gomaylar evden çocuğlar gece çalış günüz çalışımda
(87)gece rahatsız olıyırım yatamayırım.

(88)bi şey değ hayırla günner.

-35-

YERİ: KAVAKLI DERE KÖYÜ

ANLATAN: NAZMİ BEDİR

YAŞI: 79

KONU: KARIŞIK

(1) ismim nazmi bedir. yetmiş dokuz yaşındayım. ben aslan söütlü
(2)köyündenim. kavağlıdere köyünün şiranın kavağlı dere köyünde ikamet ediyrim.

(3)bin dokuz yüz elli beşde evlendim. düünümü bizim zamanımızda annemiz
(4)babamız felancanın gızını sena alcaz dedi mi bitmişdür. biz daha yoğ almıyoğ
(5)bilmem ney öyle bi konu yoğ. düünümüzde bizim zamanımızda beyle davul zurna
(6)bi şeyler yoğtu. ilahe söyleyerek gétürdüler hepsi bu gaddar. atınan getirdüler. o
(7)zamanın devrü at, bazanda yahın olursa yay getiriyler. yengeler bilıyler yengeler dutarağ getiriyler.

(8)valla evlilik-adetlerü şöyle. tabiki şimidiki gibü savduç güvey-oluyo.
 (9)savduç getirüy güveynen gelini göyuyo bir-arıya mesela. ilkin geline helva
 (10)yedirirler-eski zaman taslarında. oturur savducunan güvey gelin getiriy yer-içer.
 (11)ondan sōra atarlar-içeriye. hubbeyi oğurlar. hubbeyi oğurlar, atarlar-içeriye. bi
 (12)hoca getirü hubbe oğur-atarlar-içeriye işte. savduç çihar gider. savduca iç
 (13)çamaşur yaptırırduğ, elbise yaptırırduğ, savduca verirdük-annadın mı. o
 (14)zamanın devürleri eyleydi. ondan sōrada savducunan güvey
 bir-arhadaş-olur-ebedi bēyle giderdi.

(15)valla gız-istemeyi işte falancanın gızını isteyrih. gedip geliydi. o beni
 (16)sevīydi, ben-onu gediyrüz gızıda alamıyruğ. o da deydi gızı ōlana vermiycem.
 (17)nasib gışmet. annem babam getmiş düyürçülük-etmiş geldiler bene. annem bi elçi
 (18)dutmuş-akrabamın kızını. felancanın gızını ona alacuğ bağ nediy göynü var mı?
 (19)bizim zamanımızda biráz haya edep vardı. utanırduğ. bizde o ğadına hēç
 (20)seslenmedük. o da dediki demekki süküt-ihrardandır. yanı süküt-etmen göynün
 (21)var. bu ğadar gedip-alıydılar. allahın-emri düyürçülüh-ediydiler,
 gidip-alıydılar. annadın mı.

(22)acemilim-ete mesut-angara, usta birlimde edirne sūlova. zırlı sūvari
 (23)olarah yaptım. unutmadun ben ğaraca bölüündeydim. on başıydım-o zaman
 (24)devrinde. unutmadım bi şey yoğ yanı. askerliħ sonunda da ğollu taħarduğ, çavuş
 (25)ğollu. çavuşumuz-olmaduğunda biz götürüdük-eytim yaptırırduğ, götürürdük.
 (26)ğaraca bölühleri birez daha türkçesi terbiyesiz bölükdür. ustası böyle ireli gelir
 (27)gişiler hep ğaraca bölüündendi. elinden zanatı olanlar ğaraca bölüünde olurdu,
 (28)uyanıh-adamnar. annadın mı. işte aħşam yat yoğlaması götürü verirdük. sabāleyin
 (29)mıntıka temizli yaptırırduğ, içtima ederduğ, teknil verirdük. ilkin-ast subaya
 (30)verirdik. ast subay-üst subaya, üst subay yüz başıya. yüz başıda alurdu gelirdi
 (31)bizi vazife tahsimini ederdi. herkeş-işine baħardı. bazan-olurdu. bende vurdum
 (32)çoğ. bi dene şeyimiz vardı arabaların bırandalarını dikerdi eskiden. şeyliydi dōu
 (33)beyazıddan-aslında adam. saraş derdük-adama. bıranda tikerdi onu vazifeyi
 (34)yollamazduğ, sen bırandalar dik derük. içtima olucuğ ya herkeşi vazife tahsimi
 (35)yapırduğ-annadın mı. bu adam mıntıka temizliü yapardı. bilirsın-asker milleti çiş
 (36)olan gediydi, bilmem ney-olan gediydi. yemeyini yiyen-içtimaya geliydi. bu
 (37)adam ğaytarmaya alışmışdı. hemen barmak ğaldırıydı. yüz başı geliydi teknil

(38)veriydi bu hemen barmak ğaldırıydı, ben tuvalete gidecemannaduĥ yalan.
 (39)ğaytaracaĥ ya. bir ğünüsü de yüzbaşımız trabzon çayğaradandı. hêç unudmam
 (40)hadamı. öldüyse allah rahmetetsin. adam tekmili verdim bat çavuşa, bat çavuşda
 (41)erzincanıniçindenidi. ben bat çavuşda veririm. yüz başıya verirdim. tikilirdik
 (42)beyle rütbe sırana göre tabi. asker burda benaskerin başında, benim yanımda ast
 (43)subay, ast subayın yanında yüzbaşı o barmanı ğaldırdı ne var dedik tuvalete
 (44)gidecem. ulan dedi lan şerifsiz çoĥ muhteremadamıdı. ulan şerefsiz haşa senden
 (45)sıçmanında sātı olur, yemenin de sātı olur dedi. sen hêçayle terbiyesi yoĥ mu
 (46)sende derdü. onunüçün ne olursanolurayle terbiyesi bi adam da olacaĥ.
 (47)demeh ki ğişiye ayle terbiye edecehmüş. yanı böyürümde çocūumda gendü
 (48)gendüme terbiye olur o yoĥ. ayleden ğoparayle temizolursa, sende
 (49)temizolursun. ayle pisolursa sende aslını rücü eder herkes. sen nası bozularsan
 çökersen benimki bozuşsa bende çökerim. daha bi soracan var mı.

(50)valla ben yedümü unuduyrum. birezunutganlık var. sabānanda iki ğişi bi
 (51)hanım bi ben. ğahdık ğurbanetinden cızbızetdük yedik geldik. yanı bi
 ğünireliyi unudıruĥ. yaş getti.

(52)valla benireçberlikederdim, ireçberlik, çifçilik hep bırahtım. tarlayı
 (53)tumbu bırahtım. çocuĥlarımı böyüttüm. herkeş geşti getti ankara, istanbul. ben
 (54)ğaldım bi ğadınnan. ikimizde yaşlandıĥ. bacaĥlarımın burdanaşşā diz
 (55)ğapaklarım aşşā şey keçe geyiyrim. geliykene düşdüm ha orda. baş dönmesi var
 (56)bende. ondan sōra şeker var, tansiyon var bende. yaşlandıĥ her şey çıĥdı.
 onunüçünilaç. bilmiyen dey canım böyle gösterim.

(57)arpa ekerdük, bugdā ekerdüh, fiyekerdüh derken böyle geçinür giderdük.
 (58)hayvan saĥlarduĥ. ha şimdi hayvanı mayvanı satduĥ daha yapamayruĥ. herkeş
 (59)geldi evini mevini aldılar. bize bi oda oturuyrum bi odada. mutfā banyosu bi
 (60)odanıniçinde. gine de bize yardım vermiyeler ya. neymişatmış beşlih alıysız.
 (61)atmış beşlihde mi almıyaĥ ğardaş yanı. öyle ya bu kadar devlete hizmetettük,
 vergü verdük.

(62)kim düşman geldi rus basmış. o urusotuz dörtdenireli gelmiş, urus
 (63)basmış bizimorayı. o taraftan gelmiş. bu şirandan bizimaramızda bir çilhoruz
 (64)daı var. çil horuz daıandan beri yüze gelmiş. bizimorda ğalmışiki sene ğalmış.
 (65)çoĥ zulüm etmişler. ğadınnara tecavüzlüketmişler, bilmem ne etmişler. ekinleri

(66) hep salmışlar bilmem ne. işte böyle aacı maacı tārīb-etmiş bilmem ne geçmiş getmiş.

(67) otuz dördün ğıtlına şöyle derler. otuz dördde ğıtlı-olmuş-urus gätdühden
(68) sōra. ben böyle yettim-ahlım-öyle keşiy ki ekin-ekmeh yoḥ. mısır-ekiydiler,
(69) bostan ekiydiler. bostan dediüm garpuz-ekiydiler. birbiründen çalardılar. olmiyan-olandan çalardı. başka ekin bilmeyiz yanı.

(70) cenaze de mesela oḥumuşluu ğuvvetli olan mesela yihadurduḥ, eşerdih
(71) ğabirini defn-ederdük. hoca defn-edürdü tabi giderdik. ēveli bizim şeyler yoḥdu
(72) eyle. benüm-eve gelürdün bene yas verürdün, baş sālū verirdün. yas-evinde.
(73) şimdi yas-evü yapduḥ. herkes gelür yas-evlerine oturur. çayını orda bişirür,
(74) getürür ğor masalara yiyen yer, yimeyen ğalḥar sıradan bi toḥa yapar-aynı
(75) bayramlaşır gibi. bayramlaşma nasılsa öyle yapar sıradan gider cenaze saḥblarına.

(76) evliye mevliya bi şey yoḥdur, öyle bi şey yoḥdur. bizde ziyaretler var,
(77) ziyaret tepeler var he. bildiğim bizim-o yayla tarafı yanı erneh yaylası diyim
(78) ismiylen. erneh yaylası tarafında bi ziyaret tepemiz var. orda gider ziyaretten
(79) rahatsız-olan, hasata olan gider şifa arar-orada, oḥur-üfler gelir.

(80) işte dedim ya kendi azımızdan çalar-oynardıḥ. gücü yetmiy davul zurna
(81) getirmeye. birázde şey görerdiler hoş görmezdiler davul zurna. yanı görülen
(82) dünyası ya davul zurna günahmış diye. hak-edib bende bi açuḥlamada denk
(83) geldim davul zurna yoḥ dünyada. peyğamber-efendimün zamanında kaval, kaval
(84) sünnet bi de def. şimdi defi böyüttü davul-ettiler, ğavalı da böyle bi uzatdılar zurna etdiler. hepsi bu. oldu mu.

(85) askere tük bayranı çeker köylü, birükür. askere giden toplanır-on ğişi
(86) bizim köyümüz ğalabaydı annadın mı. birikürdük-okulun-önüne herkeş-atı
(87) olan-atları di orda hazırlardı. atı olmiyanda piyade yaya yörürdü. giderdüh
(88) kelgide, giderdük erzincana. burda araba yoḥ, yol yoḥ, iz yoḥ. istanbula araba yoḥ.
(89) yol yōdu tirenden gidiydüh. ben ğaḥdım-öyle gördüm biliy misin. kelkitden
(90) binerdük-arabıya giderdik-erzincana. erzincandan-efendim sene söylüm ğara
(91) vagonnar vaıdı eskiden. o ğara vagonnara bindürürdiler haşa senden sığır gibi
(92) bizi. örterdiler ğapıyı. kimi sivasın çakaltepe acemi birlihne, kimi anğara ete
(93) mesūda acemi birlihne, kimi bilmem nere göre. daḥırdı birancına göre jandarmaysan başka yere, piyadeysen başka yere tahsime göre.

(94) bayramda da giderdih camiya. camida bayram namazını ğıldardih çihış
 (95) yapardıh. gelürken küçühlerℎellermizi öperdi, biz de böyühlerimizinℎellerini
 (96) öperdik. gelirdik mahallede kimin misafirℎodası varısa herkeş kendine göre
 (97) yemek yapar, götürür birikür yerdük. bayram yemehlerℎişte herkeş gendine göre
 (98) dedim ya. belki adam fakir yapamıy, belki elinde varsa tatlı yapar. bizℎonnara şey
 (99) derük lafta sini, börek, su böreğ yaparduğ böyle. kimisi et ğızardurdu getirürdü.
 (100) biz bişi derük şöyle bişi yaparduğ. pagaj yapardıh şöyle. gatmerli derük bilmem
 ne yapar getirürdüler. annadın mı.

(101) çifçiydim he. yedi tane. üç denesi ğız, dört dene olan. hepsinden
 (102) memnunum. allah bene verdüü gibi senin babaya versin. herkeşe versin.
 (103) çocuğlarım hayırlı çıktılar. daha iş birliğ barabar yaparlar. ğızlarım birbirinen
 (104) irtibatta. bir gün bir çocūum bi şunu demedi bu güne gaden. isimileri de en büyük
 (105) ölümℎerzincanda abdullah, onun küçüyü ğadır, onun küçüyü mikayıl, onu
 (106) küçüyü adem. ōullarım dört dene dördününℎismi bu. ğızlarmınℎismi de böyüh
 (107) ğızımın ismi pakize, ortancılı ğızımınℎadı ifaget, en küçüynünℎadı da hanım.
 (108) ben gendüm vermedümℎannem babamℎisim verdi. bizim böyüklerimizℎisim
 ğor. bizℎonnarın yanında çocuğlarımıza saablıkℎetmezük.

-36-

YERİ: KAYNAKBAŞI (YUKARIŞEMÜK) KÖYÜ

ANLATAN: CİHAN MAZI

YAŞI: 60

KONU: KARIŞIK

(1) ismim cihan, soyℎismim mazıda ben şimdi şeyde nezaketℎonda yazılı şey
 (2) mazi cihan mazi benℎatmış yaşındayım. yūharışemühℎeski ismi yūharu şemühdü
 şimdi ğaynakbaşı oldu.

(3) siron yaparuğ, bişi bişürürük, sini yaparuk, gadeyif yaparuk. sironu yūhayı
 (4) bişirür yūhayı keserük, tespiye düzerük. sonā yōurt dökerik, içine samsahlı yōurt
 (5) tökerük. he üsdüne tere yağ dökerik. sini bağlarığ, gadeyif yapar ğızarduruğ. şey
 (6) fasulle yime bişürürük. he helva yaparuk. helvayı şeyden yaparuğ undan. sini içini

(7)ceviz ğoruĥ, findık~içi ğoruk. un ğavurur ğoruĥ sini içine. hurma da yaparuĥ,
 (8)hurmayıda unu yöruruĥ halbura sürerüh, tava da bişirürük. zabānan~ederik, öyleye
 dōru bişirürük.

(9)ben ne bilim kaç sene oldu la. kırk bir sene oldu. düünüm~oldu tabü. güzel
 (10)oldu. he atınan geldük. ğara çarşaf geydük, üsdüne duvaĥ~örtdü. duvaĥ~atdılar
 (11)üsdümüzden. dōru köyde gezdih, saçı götürdüler. èyle oldu. saçuda şey ğoyruĥ
 (12)heybelere öteberi ğorduĥ, atardıĥ~atın~arĥasına. burgul, yarma çörek bi şeyler
 (13)ğorduĥ~onu saçı üzerine götürürdük düyün~evine. güveye verdiler zopıyı.

(14)allahın~emrüynen giderdük, verürse verürdüler, vermese geri döner
 (15)gelirdih. ğapıdan~atsa bacadan düşer derdüh. ille alacuĥ derdik. ğapıdan da atsan
 (16)bacadan düşerdüh. bacadan~atsan ğapıdan düşerdüh derdük~illede alacuĥ der.
 (17)baĥtiki yumuşah bi daha gederdik. tilki çentesi he tilki çentesine öteberi ğordular.
 (18)şey, findih, üzümü leblebi neyse ğoyuydular ki tilki çentesi, tayuĥ bunu da
 (19)ğor~olur tilki çentesi olur. he he ğız sus. abime çārtdır~abimin sesi güzel. yoĥ
 (20)ben türkü söylemem. abim söyler ben söylemem ben beceremem. yoĥ yalan
 (21)söyley. yoĥ yoĥ. sen~abime söyle ben bilmiyim. ben beceremem.

(22)ğına gecesinde ğına türküsü çarıyduĥ.

(23)"ğınayı getir~ana,

(24)barmaĥı batır~ana,

(25)ben böün misafirim,

(26)ğoynunda yatır~ana. "

(27)işte baĥ~o çıry. baĥ baĥ söylüy. daha bilmim ki. daĥ neyi söylüm~anam.
 (28)sen söylesene. ğınıyı getirük~eline yaĥarıĥ. bi altunu anası basar, bi altunda olan
 (29)tarafından basarlar. eline ğorlar ğınıyı sararlar, duvāda üsdüne atar giderler.

(30)benim sekiz dene çocūum var. isimleri, nuriye, tursune, soner, tūlay, ayten,
 (31)yeter, umit, yaşar. isimi en son ben çocuĥlar yaşamadılar. ondan sōra oldu işte
 (32)olan~ola. evet~iki dene olan~oldu. ondan sōra da yeter ğoyduĥ tamam~olsun
 diye. hepsi èyle oldu.

(33)he söylüydüm. nemi söylüydüm. he

(34)"bebeyin beşiyi çamdan,

(35)yuvarlandı geldi damdan

(36)beybası gelir şamdan

(37)nenni yavrum nenni.

(38)nenni dedim uyusun,

(39)küçücühdür böyüsün. "

(40)bugdā ekerük, bugdā biçerük. harman yaparuḡ, patosa vururuh. bugdıyı
(41)alır-ıçeriye. un-öüdürük. bahçe ekerük. bahçıyı şuna söyle. salatıḡ-ekerik,
(42)lahana ekerük, ondan sōra sovan her şey var. yanı olmıyan bi şey yoḡ. ireyḡan var,
(43)biber var, domatis var. her şey var bunnarı ekerük. güz geldimiydi söker-alıruḡ.
içerüye.

(44)ceneze olduḡ zaman köye şey verürük ḡonaḡ verürüh. yemek yaparlar.
(45)eyer yemek-olmassa belediye verürük yedirirler. èyle yaparıḡ. şimdi belediye
(46)veriy. èvelden ḡonaḡ veriydiḡ herkesin-ev saabı yapıydi.

(47)eski düyün-işte keşgeg bişiriydi, siron kesiydiḡ, tatlu yapıyduḡ. sini
(48)dedim. işte fasulle yeme, pilav, keşgeg-onnarı yapıyduḡ. keşgeē èvelden şeyden
(49)yapıydiḡ-emme. şimdi tavuḡ-atıylar şeyin-içine tencerenin-içine. onun-içine
(50)de yarmayı ḡoyuylar-o bişiy-o bişiy-oliy keşgeg. biberini ireyḡeni aḡıdıylar.
eyle ediylar.

(51)bayramda şey yapayih ḡurban bayramı oldu mu et keserüh, ḡurban. onu
(52)kesdümüz zaman şey derük hemen ciyerini böreni etini ḡavurur yerik. eyer
(53)ramazan bayramıysa tatlı sini yaparuḡ, şeker daḡtırıruḡ-işte èyle.

(54)askere nası gidiy-askere geldiḡ zaman şey-ediydük. araba çarıydiḡ, davul
(55)zurna getirüydük, eylençe yapıydiḡ, gediykende alıyduḡ. èyle yapıyruḡ. çıḡıyım
(56)nolcak telezyonda bi şey deḡil.

(57)he ḡırḡ dene daş topluyruḡ, kevgürü getirüyük kevgirin-üsdünden-aşşā
(58)dökürüh. kırḡ çıḡ kırḡ diye eve su seḡpiyruḡ çıḡıy geçiy. nedücük.

-37-

YERİ: KONAKLI (CİVRİŞON) KÖYÜ

ANLATAN: BİNALI KARA

YAŞI: 81

KONU: KARIŞIK

(1) bınalı, bınalı kara, sehzen bir yaşındıyım. buralıyım buralıyım he gonağlı
 (2)evelden civrşondu şimdi gonağlı. buranın gızıyım buranın geliniyim. başğa yerden
 (3)gelmedim. ēvelki ismi civrşondu şimdühde gonağlı köyü çağrıylar. olıy beş-altı
 (4)sene olıy-epeyden-olıy deşseli he bizde ēyle bizim-işimizde ēyle.

(5)iki ay-orada galıyırım gaçıncı ayda mı gurban bayramını edıyırım gedıyırım
 (6)yoğ gurban bayramından bir-ay sōra gedıyırım he ondan sōra iki ay mı
 (7)galıyırım-iki ay mı neyse işte belleki bi misafir gibi çocuğların yanında galıp
 (8)gelıyırım. yo yo yo la ben-ölüyırım sen nedıysın gabürü eşinde beni goyun-içinde
 (9)ben nerde tarlı ekicem ha şimdi cebimde tutsuzlar var bi sene verecem bi de buna
 (10)verecem götürün çaynan-için.

(11)valla hiç bi şey hiç bi şey bi tek ha bu. he verıyler-allah razı olsun. bende
 (12)sene dıyırım ne veriysez verin. ben gelıyırım mard-ayı demeden gelıyırım ya vallah
 (13)da billah da ha o seçimlerde geldim günahiyiz benden sorulsun-on beş torba
 (14)kömür yahdım bizim-evde durulmuy ki beton-olduğundan soyuk-e bir tek
 (15)benim-edemıyırım gidemıyırım-işte neydim.

(16)biráz şekerimi alın la. bizim zamanımızda mı nası mı olıydı. bundan
 (17)alıcın bende ha burıya dutuysun ki düdühden-alasın. nası mı olıydı böyühler
 (18)gidıydı annelerin babaların yanına istıydiler gızları. gızlarıda babaları verıydı.
 (19)eger-ōlan gızı gız-ōlanı derse verıydiler-ondan sonāma verıydiler-alıydılar
 (20)nişan taħıydılar nüzüh taħıydılar-işte elleri yetişencede galıp düünlerini
 (21)edıydiler. edıydiler garaçarın-içinede sıhuydular-atların-üstüne de
 (22)bindürüydiler. ondan sōrama getirip bi evin bi odaya soħuydular. düünde
 (23)zengünlerin düünü on gün sürüydı. bi hafta sürüydı işte ha ēyle gidıydı ne bilim.
 (24)çalgu çaluydılar. davul zurna dümbür gümbür zumbur zumbur-edip durıydı işte
 (25)ya. benim-işimi sorma benim-işimde yirmi yaşında ben bu eve gelin-oldım
 (26)gelin-oldım-ema on senelik gelin-idim dene çocuğundan biri benim beyimde
 (27)öldü. benim-işim ēyle oldı. üş-eşihde galdı, biri beşihde galdı. işte gonağlar
 (28)yardım-etdi, babam yardım-etdi. derkene bu mähálede geldik ne bilim. ey ya
 (29)"uyu yavrum uyu, uyu da böyü yavrum, yaz gelençe çemenlerde gez yavrum" get
 (30)burıya gışda ben ne bilim göcadım da diyemeyrim ki. vallaha varya sana ben
 (31)nedim yavrum ne oturdım ne mesel-ōrettim, ne de bi şey-ettim çün bi şey yoħtu
 (32)evdeki herif öldü biz mağdur galduğ. dene çocuğ biri eşihde galdı, biri beşihde

(33)galdı. en böyühleri ğız ıdı üŞ yedi yaşındaydı. ha bu milletin ha bu ğonşuların sayesinde de işte èyle bèyle geldim ben.

(34)evelden gedīydi. ha bu ğonşular gedip çiftimi miftimi sürīydiler. sapımı
 (35)mapımı ğardaşlarım getirīydi. şurada döyüydük düven varıdı ēveli eski işler
 (36)ordada edipēylīydik geçim dünyası değel mi edipēylīydik. şimdi cemedede hepsini
 (37)bırahdım, horda aşşada iki tene ceviz varda ğunahıyız ben çekimīnipde
 (38)baħmīyırım bile aceb tepesinde var mısın yoħ musunō ğadar ki bu andırlar ğetmiş
 (39)artuk ğocadı ğara torpaħ gel gel binalı gel. fiyēkiydük, mercimekēkiydük,
 (40)bugdā ekiydük, lazutēkiydük, her bi şeyēkiydük, lazut haniya ğızardıpda
 (41)mısır işte biricil darı ekiydük, biri biricil darı biri mısır. ondan sonāma daha
 (42)neydiydük piçiydük getiriydükīişte sebepleniydük ğış geldiy mi èyle neydecük
 (43)babam. bismilahrahmanirahim bismillah. ula adımıncazēyle bi
 adımātıyımīişte işin yoħ mu.

(44)hangi yemehlerimi düünlerde de ğüzel ğünleri de yaturup bir mal
 (45)keserdük. yanına da bir davar keserdük bi ğazan keşgeħ vururduħ. bi ğazanēti
 (46)vururduħ, sinileri baglarduħ fırınlarda yirmi yirmi beş tene siniyi bişürürdük.
 (47)ğonşular da gelürdü oğlanı oriya tikildürdüler, ğızınan barabar boynunu parasını
 (48)da atardılar, herkeş dağılır yemeğni yiye gederdi he. keşgeē nası mı yapıyduħ.
 (49)yarmalar satılıy ha o kasaba çarşıda beyaz gendüme dürük bizōonnardanālırduK
 (50)biz gendümüzde yapıyduħ dibehler varıdı su dibehleri varıdı, düverdük,
 (51)getürürdük, sererdük, ğurudurduħ, yurduħ, arıdurduħōnu doldururduħ ğazana
 (52)yarım teneke bi teneke bişerdi. üstündenārıda yaını etini şununu bununu biberni
 (53)soğanı da üstündenārı tökerdük bèyle şey varıdı, ğarışturacaħōonıda
 (54)ğarıştururdular yerdilerīçerdiler. düyürçü varırı dağılır giderdi ya.

(55)bayramda mı, bayramda da sini yapıyduħ, süTlü yapıyduħ, yine aynı
 (56)keşgeħēden keşgeħēdiydi piriş pilavı pişiren piriş pilavı bişirīydi. işte bi
 (57)yemegēedipde fasıyey ğarışukētden bişürüydühēy yiydükīişte tāmam mı.
 (58)süTlüyümü nası mı pirinci yuyup yaħıyıp ğoyuyduk üsdüne bişīydi. südüde içine
 (59)devirüydükō da olīydi, içinide şekerini de atıydık, taslarada bölīydik herkeşe
 (60)kase kase önüye ğoyuduħ ya.

(61)valla herifin ğününde on sene durdum ğıtlıħ ğörmedim de o öldühden
 (62)sōra ğınama vallaha he elinēsgisini elinēsgisini bire ğeydim saħın beni

(63)g yindim  yle,  ara lastinin  esgisini g ydim. babamgil dişliydi,
 (64)babamgil  eyiydi. bene kimseye  ubuğ  aldurmadılar  emme nedecem bene de
 olan  oldı. benede olan  oldı.

(65) sgere mi  sgere de şimdi cemeet birik rler herkeş  o camının  on nde
 (66)ilahi s ylerler,  sgerleri alhışlarlar, paralarını ver rler, ondan son ma  eplerine
 (67)haşlıhlarını  or, g le g le gedin  oturırlar  aşşaya. la yohsam sen m   ardı.

(68)esgiki g nnerde  oğ zehmet  ehtik. şimdik  eyi şimdik get gasabadan  al
 (69)gel otur ye i . esgiden de bosdana fasılye ek, get r biş r, hızanı yed r, ey  o
 (70)kiminin  on e mal  atıp yolliydim, kiminin  on ne d l  atıp yollıydığ. işte  yle
 (71) raşıyduğ, nedecen ge im d nyası he.

(72)bi g n nde ne mi ediyrim zabanın galhiyrim,  ayımı demliyrim,
 (73)gayfaltımı ediyrim, ondan sorada ev m n  işini g r y r m ben bi  oca  arı nere
 (74)gidecem. ha burada oturuyrim, iki  onşuda geliy benim yanımında oturıy, oliy bir
 (75)aşk neydek. adın ney senin  eren. olsun nere olursa olsun benim  evlatımsın,
 (76)temelde kemalsın  o da sen de.  ř bir  ız bi  lan. birinin  adı temel, birinin ki
 (77)kemaal  ızınki de nuriye. ikiside arvada ge im d nyası ge inemiyler bile.  ocuğ
 (78)ohıdıylar, eyip ohul bağıyım ne am  r h  işte  yle b yle. b yle beni s yletdin de
 benide aş diyrim.

(79)helbet  uran  ohuduruk, iki sıfra yemek  eder k, yedir r k,  uranımı
 ohuduruh ge er giderler.

(80)gel hele burıya deyn nen  iki vurıyım size de gidin beni bu s ylediy, ey bi
 (81)dinneyeh bağak ne demişim ne  onuşmuşum. sen nerelisin hele belli
 (82) onuşuundan  almayrum getmeyrim geldi geşdi. bizim gibi odın gibi
 (83) onuşmuysızde siz g zel  onışıyler bunnar. vallah ben ne bil m  artığ geriye biz
 (84)eski adamlardanık ya ne ohumuşlumuz belli oldı, ne yed m z bell  oldı, ne
 (85)g ydimiz belli oldı. sev rt suyun  s d ne, sev rd tarlıya, gel beş hdeki  ocuğ
 (86) ez, otır  emz r ha bizim  işimiz  evelden  yleydi.

(87)sizdende allah razı olsun burıya geld g z  i n  işte ben buna neydim
 (88)şimdi bu kirazmeşatlıyı neydim. sene  urban  olırım ben. eylenin birer şekerimi
 (89)birer  olonyanı t ke. ey  oturtdu beni g zel s yletdi  omadiki bi şey  edem.
 gedin g le g le.

-38-

YERİ: KOYUNBABA (HORMONOS) KÖYÜ**ANLATAN:** MUHİTTİN AYDOĞAN**YAŞI:** 80**KONU:** KARIŞIK⁽¹⁾ ismim muhiddin-aydoğan sehzen, koyunbaba.⁽²⁾ evlendim benim tarihi yoğ-evlenmemim. hayle getürdük nişanladığ hayle
⁽³⁾ getirdik. bazı olurdu düyün bazı da olmazdı düyün-işte eyle olurdu.⁽⁴⁾ ğız-isteme gider-emriyzen peygameberin ğavliyzen-isterlerdi. eyer
⁽⁵⁾ göynü varsa verirdi, göynü yoğsa zaten vermezler. ölandan kız birbirini beyenirse
⁽⁶⁾ alurlar. beyenmezsele-o da olmaz. gelir söra everseler tavul zurna getürürler,
⁽⁷⁾ yemek bişirürüler, yedirürler, içirürler-işte bëyle olur şey.⁽⁸⁾ ğına gecesin gadunnar toplanur bir-arıya, toplarlar, oynarlar, hoplarlar,
⁽⁹⁾ ğınayı yağarlar, türkü söylerler-işte gadınnarın-işi o. başka ne diyem sağ.⁽¹⁰⁾ askerlimi en-iptida kütahyada yaptım. kütahyadan-izmire gettim.
⁽¹¹⁾ izmirden eskişere geldim. eskişejirden merzifona geldim. merzifonda da
⁽¹²⁾ terhis-oldum. havacı cenğız toper bizim filodaydı cenğız toper. ha o şeyde
⁽¹³⁾ kıprısdı düşen cenğız toper toper varya kıprısdı o bizim filodaydı. he şey kırbıs
⁽¹⁴⁾ harbisinde değde kırbısdı ben-ankaradaydım. o çıkarmada biz-ankaradaydık.
⁽¹⁵⁾ askerde dayah-olmaz mı. asker dayahsız-olur mu. ha böyle otur-annadıyım. bi
⁽¹⁶⁾ günüsü boşu boşuna şeyi bekliyorum-onu. ankarda oturuyom. aha o şeyler varya
⁽¹⁷⁾ paraşutlar bene teslim yazıyorum. gelen pilot-alup gidiyor. ben ğaravana borusu
⁽¹⁸⁾ çaldı. ha burdan ha şura ğadar çığtım. bi baş çavuş vardı geldi bene eyle bi dört
⁽¹⁹⁾ dene toğat-emma hiç ağlımdan çığmay. allah hađđımı da ona helal-etmem. yoğ
⁽²⁰⁾ yere bene ha burdan ha ora ğadar çığtım. dört dene toğat-attı. eyle ağladım
⁽²¹⁾ zoruma gettiki hiçđir hiçđir ağladım. o kadar zoruma getti. onu biliyrim daha da
bilmeyrim-artığ. daha da zopam yoğ.⁽²²⁾ yemekler, börek yapılır, çörek yapılır, sarma yapılır, köfte yapılır ben ne
⁽²³⁾ bilim. çoğ yemekler yapılır. unuttum getti, ağlımda galmadı. sinórda var. keşgeğ
⁽²⁴⁾ var. her şey de var. yav yūđadan yapıylar sinóru. keşgeđ zaten bugdaydan-olur.

(25)deirmende onı istiam derler döner◌o ezer ğabunu atar. ondan sōra o keşgeḡ
(26)yaparlar. çoḡ gözel◌olur◌et de ğorlar◌onun◌içerisine.

(27)biz mi bizim◌aşıretimiz pēyġamberin◌ümmetiyiz biz, pēyġamberin
(28)şeyinden gelmeyiz. ademin zürriyetinden pēyġamberin◌ümmeti olaraq geldim.
(29)ben böyle biliyorum◌aşıretimi bilmiyorum ben. annadın mı.

(30)köyümüzün ġuruluşunu bilmiyorum. bu camının yapılışı on sekezi bin◌üç
(31)yüz◌on sekizde yapılmış. eyle söyler. aşşā uḡarı yüz◌on senelik var. onu
(32)biliyorum başka bilemiyorum. koyunbaba eski hormonos yeni koyunbaba. valla
(33)oldı. işte deyişdi onun tarihin bilmiyorum daha.

(34)arpa ekerler, bugdā ekerler, pancar◌ekiydüg◌o ğaḡdı. mercimeh◌olurdu,
(35)fiy◌olurdu, burcaḡ falan her şey◌olurdu. yoḡ su yoḡ. aha suyumuz. bi dene aşşā
(36)da var◌o da ġurudu. ğaymakamdan yardım◌istediḡ ver dediḡ bekliyoḡ. duruy
(37)hayle duruy. ġurudu yanı suyumuz hēç yoḡ yanı. burdan pancar suvardım dört
(38)defa pancar suvardım. onnar şimdi ġurudu hep getti.

(39)düşman◌işgalı olmaz mı burdan göçüp getmişler. burdan boşanmış.
(40)seferberlih deyler seferberlihde getmişler. hēç kimse ğalmamış. birisi manuzaraya
(41)getmiş. aşşāda bindavar köyü var◌ordan gelmiş geriye. diyerleri de ortalıḡ
(42)düzelince gelmişler geri. şurda telme köyü var◌oriyaça gelmiş. telmeye girmiş
(43)bir, bi de islamtersün var◌oriya ğadar gelmiş. ferzi çaḡmaḡ demiş siz
(44)müslümanmısıyız demiş◌elhamdüllā müslümanuh köylüler müslümanısız buray
(45)boşaltacaḡsīz gideceḡsīz demiş. buriya urus geleceḡ◌o rusa ğarınızı ğızınızı
(46)teslim◌eder misiz. haşa etmeyiz demişler niye edelim demişler. yanı ferzi çaḡmaḡ
gelmiş◌islamtersüne onu söylediler.

(47)oldu bi sene ğulaḡlıḡ◌oldu bi sene hēç◌ekin◌olmadı. ondan sōra hēç bi
şey görmedih◌allah şükür◌olsun.

(48)cenaza törenlerini köylere habar◌ederler, köylerden◌insanlar gelir,
(49)cenazayı ğırlarlar herkes başın sağ olsun derler yerler giderler. tabi taziyede
(50)düzülür millet böyle cenaza saabları bi tarafa taziyelerini bildirürler.

(51)evliya koyunbaba deyrik◌orasına deyler. esas burdan◌alıy◌adını. burda
(52)bir şeyḡ varmış şeyḡ◌efendini ölu hafız◌efendi varmış. orayı o çevirmiş
(53)hafız◌efendi. bunu asmiya götürüyle◌erzuruma. bi odiya ğoyıylar◌onu.
(54)sabahdan gedıylar. asacaḡlar◌onu bulamaylar◌adamı. ne pencere ğırılmış, ne ğapı

(55)ğırılmış heç bi şey olmamış. orayı o çevirmiş hafız efendi şeyh efendinin ölü.
 (56)sarıcada bi şeyh varmış. şeyh keramet ehli onun ölü etmiş orayı. ben bilemem oraları.

(57)eskiden işte belleki bi hafta davul zurna çalardılar köylerde. yemek
 (58)yaparlar. köylerden çārurlar, oynarlar, hoplarlar gelinü getiri güveyi sevinir.
 (59)elhamdüllah geçer gider. atnan getirürler evet atınan getirürler. yoğ
 (60)bizim evimiz yağındı burdan yörüme aldığ. ordan aldığ gettih. he her bi oyunu
 (61)oynarlardılar. delüganlu çoğdu bizim burda. göçdü getdi herkes kimse ğalmadı.
 (62)bar oynarlar. zurna ne çalarsa onu oynarlar. he he fincan oynarlar, fincanda
 (63)oynarduh. fincan şimdi şuriya masa ğuruyolar. onun içine bi şey sağılıyolar.
 (64)dolandıra dolandıra buldumu açarlar fincanı ha bunda derse bulur. yoğsa
 (65)bulamaz açar onı içi boş. yav oynarlar işte ben ne bilim. ağılıma gelmey hepsi.

(66)askeriyede gelürdü millet. gönderürdüler. cebine haşlığ ğorlar. şöyle
 (67)ederler, bëyle ederler. haviya atarlar bizim askerimizi şeyimiz böyle. şey ederik
 götürürdü herkeş askerini.

(68)bayramda mı namazı ğıldığdan sōra bayramlaşır millet camıdan çıħarkene.
 (69)ondan sōra herkeş evine gider. herkeş gelür ğomşular dolanırlar. herkeşle
 (70)bayramlaşa bayramlaşa çilolada dağıtlar. işte yemek yerler, yemek yiyen yer.
 (71)ğurbanda da herkeş ğurban keserler, mangal yaparlar. ne bilim bi şeyler ederler.

(72)altı dene. isimler selvet bir, beşir iki, ayşe üç, fūrizet dört, berat beş,
 (73)murad altı. ben peyğamberimiz ismini ğoydum. torunlarımın ismini. ibrahim
 (74)ğoydum. halil ibrahim ğoydum, yağup ğoydum. peyğamberimizin ismini. ayşe
 (75)anamızın ismini ğoydum peyğamberimizin ğarısı diye. zaten müslüman ismi
 ğoyacan çocūun ismini zatende.

YERİ: KOZAĞAÇ KÖYÜ

ANLATAN: MUSTAFA ÇEPEL

YAŞI: 77

KONU: KARIŞIK

(1)bildimüzü söylerik. mustafa çepel, yetmiş yedi. atmış-ikide. biz
 (2)gurbetdeydik. rehmetlik-anam geldim bizi nişanlılamış. bizde geldik-everdi işte.
 (3)yanı almamdan-işte. yeni ne olacağ. herkeş-eski devürler şimdi gëtti. eski
 (4)devürlerde davul zurna çalardı. düğün-oynardılar, horon-oynardılar, güvey
 çajrdırdılar, çajrdır-oynardılar.

(5)ğızıda burdan gider-isterük. esasına gettim söyleriz. allahın-emriyнен
 (6)hısım-olmaya geldük. oda verürse siz bizi sorduyuz geldiyiz. bizde sizi
 sorerik-ondan sōra. elbet-allah yazmışsa bi şey derük. ya işte.

(7)ğına gecesinden herkeş-oynar. davul zurna çaldırır. gücü yeten çaldırır,
 (8)gücü yetmiyen çaldırmaz. gider-el-öpüşürler, şerbet-içerler. yani giderler.

(9)başımдан ne olay geçicek. eski şeylerin çōunu unutduğ. eski zamandan
 (10)şimdikin zaman-arasında farğ var. şimdiki iş ğızınan-ōlanda iş bitiy. ēvel-ōyle
 (11)değdi. herkeş gedeydi. anası babası istiydi. ister büyük-olsun-ister küçük-olsun
 (12)isteyip-alıydı. şimdik öyle değl. şimdik gençler gendisi ikisi birbirini isteyecekki
 olay, yoğsa olmay.

(13)askerliğı pusulam çıhtı. muayneyi istanbulda oldum. ondan sōra pusulam
 (14)çıhtı getdim van-erdiş. erdişde ben-altı ay ğaldım ben-acemi birlüğinde. ordanda
 (15)düşdüm diyarbakırda işte diyarbakıra geldik. iki senede diyarbakırda ğaldık.
 (16)erganide ğaldım diyarbakırın. ordan teskere alduğ. atmışda aldım teskereyi.
 (17)jandarmaydım. jandarma olarağ yaptı. iki buçuğ sene yaptığ. atmışda teskere
 (18)aldım ben, atmışda. yoğ biz sopa yemediğ. şimdi zopa yedik desek zopa yemedik.
 (19)ne acemi birlüğinde yediğ, ne usda birlüğinde yediğ. köylere vazfeye giderdiğ,
 (20)mahkum götürürdük, gaçağ yağalarduğ, eşkiyalar yağalarduğ işte onnarı şey
 (21)ederdiğ. eşkiya öyle eşkiya değde gaçağ şeylerden yağalardiğ. asker gaçağ, şu bu
 (22)işte yağalardiğ. sivasa mahkum götürdüm-iki keren, bi keren-ankaraya götürdüm
 (23)mahkum. götürdük, getirdik-onnardan-ūraşdığ. yemekleri zatan-aşçı vardı biz
 çiyden yerdük.

(24)köyde herkeş ğasabadan-alıy yey. burgul murgul, yarma alıp yeyrik.
 (25)çorba yapıylar, ğatıhlı çorba, un çorbası yaparlar. aş keserler-onnarı
 (26)yaparlar-işte. makine var makineyнен keserler. evde de keserler pıçānan keserler.
 (27)evde pıçānan keserler. şimdi makine çığdı. şimdi makineyнен şey-ediylar
 dōraylar.

(27)köy bildimiz böyühlerdi bilmeydiler. bilmeydik. zatan muacirlikde
 (28)getmişler burdan rusun basmasından geçip getmişler burdan. yêdi sene sōra
 (29)dönmüşler hep. yozgatda, çorumda oralarda galmışlar hep.

(30)yoḥ buriya gelmedi. şu hozmandan bu yana aşmadı. hozmandan belde
 (31)geçemedi. yoḥ-ordan geçemedi kömbet bi de hozmandan bu yana geçemedi.
 (32)kömbet-işte türbe var-ordan geçememiş. işte bi de bu yanda var. balasar deyrık
 (33)balasarda galmışlar yanı. öḥarı hozmana inmiş, öḥarı hozman-ênmiş daha bu
 yana gelememiş yanı. öyle deylet-artıḥ bilmeyrim.

(34)arpa, bugdā, ēvel pancar-ekerdıḥ. şimdi pancarı biraḥtılar, fasulye ekerdik.
 (35)arpa bugdā ekerik. pancar mancarı biraḥtılar. geçler yoḥ. ihtiyarlar galdı. arpa
 (36)bugdā eken-ekiy ben gendim-ekmim. eski pancar, fasulya, bugdā, arpa onnarı
 ekerdük.

(37)yoḥ ğıtlıḥ biz yaşamadıḥ. daha ireliler yaşamış biz yaşamadıḥ. biz ğıtlıḥ
 yaşamadıḥ.

(38)ceneze oldu mu köyleri çārıruḥ. köylerden-işte yaḥın köylerimiz beş-altı
 (39)köy çārıruḥ. herkeş ğonaḥ alır. toplanuruḥ ceneze odasına felanca köyü ben
 (40)aldım, felanca köyü ben-aldım. aynı düyün kimin ğonaga gelirler buriya. orda yer
 (41)içerler. cenezeyi ğılar geçer gider. taziyyede gider mezerlige giderler. orda
 ğuran-ohurlar. def-ederler herkeş daḥlır-ondan sora.

(42)yoḥ bizim buralarda yoḥ. türbe yoḥ buralarda eyle türbe yoḥ.

(43)eski köyler-işte bizim zatan iki maḥalle biri orda bir burda. düyün-oldu mu
 (44)onnarda çārırı bizde çārıruḥ. burdan gider herkeş. alacanı alır, taḥacanı taḥar gider
 (45)taḥarlar. gelürler horon-oynarlar. davul zurna çalar-oynarlar. giderler-işte. öyle .
 (46)ğüvey çārdırlar, savdıç-olur ğüvey çārdırlar-oynar-işte.

(47)askere gönderme işte pusulan çıḥdımı toplanurdu böyühler. hoca çārılır
 (48)giderler-orda. köyün çıḥışında bi duva eder hoca. yolçular herkeş haşlımı veren
 (49)verir. vermiyen de işte hoca da dua eder geçer gider.

(50)bayramlarda herkeş gelür bayramlaşır. o sene gelir . ben-ona giderim. o
 (51)bayramlaşır. herkeş şekerni alır. çayını içerse çay-içer, yemek yerse yemek yer
 (52)geçer gider. aynı eski bayramlar da aynı şimdikinlerde aynı. gomşu şeyinden
 herkeş gider gelür.

(53)beş dene. üç-olan, iki ğız. hepisinden memnunum. üç-olan-iki ğız.
 (54)büyüü halil, teki necati, tekinin-adıda latif. ğızların-adıda nurten, nerman var.
 (55)küçük ğızım gasabada. gasabada duruy. büyüüde ğaraşıda. böyühler tahtıylar biz
 (56)gendimiz tahtıyız. böyühler geliy tahtıylar. adlarını ğoyuyar.

(57)reşberliinen-uraşdı. şimdi reşberli biraşdı ben. çalışamıyım. ankarada
 (58)hastenedeydim. bayram şeyine geldim çalışamayım.

(59)eski ne kelimeler-olacağ. zatan biz dede baba görmedik. annem gördük.
 (60)annem-işte bizi everdi, büyüdü. annemize bağıdı. benim yanımda vefat-etdi. üç
 (61)ğardaşız biz. en güçükleri benim. annem benden galdı.

(62)yoğ yaylamız yoğ. yaylaya gitmedih yaylamız yoğ.

(63)eski bahanda ğonşuluğ şeyine eski eyydi. şimdiğ ğonşuluğ-eyi değl.
 (64)eskiler birbirine yardım-eder, kimin-ekini ğalsa ona yardım-ederdiler. kimin
 (65)harmanı ğalsa ona yardım-ederdiler. şimdik bu ğadar çocuğ desen gel, gelmey.
 (66)yövmiyeden-adam buluysun çalıştıramayasın. eskiden-eyle değl. benim-işim
 (67)geri galdı ğomşular gider getürürdüler, ederdiler, yaparduğ. ey şimdik kimse
 (68)gelmiy. genç yoğ. ötekide ihtiyar bende ihtiyarım kim gele. ey seki
 (69)gomşuluhlar-eyi. küçük büyüğün hatirini sayardı. şimdik-odaya giderdih
 (70)böyühler-oturur, biz geri galırdı. oturuğu. apdes-edene su tökerdih. su
 (71)isteyenlere su verirdi. odalar yanardı gü gü. şimdiğ-oda yoğ şey yoğ. şimdi
 (72)ğediysin cemātın-içine bi ğarığ çocuğ yan gelip yatay, büyüğ geçiy gendini
 (73)toparlamay. saygı varıdı. şimdik gençlerde saygı yoğ. sen dey la nediyisin dēy
 (74)senene. get diysin-o sen getdey. saymayalar. eskiden biz öyle değdik. büyüğ
 (75)tanırdı, küçüğün tanırdı. imkan mı var büyüğün-önün-o geçiyken keşh.
 (76)eylenirdi-o geçe biz giderdi. şimdi eyle değl. böyüh möyüh tanımıy geçiy
 gidiy.

(77)yoğ yoğ-oğur yazarlım yoğ. okula heç gitmedim ben. askerde de
 (78)örgetmediler-işte eyle. sıkıntıdan bizim zamanımızda okul yōdu. bizden sōra
 (79)açıldı yanı. biz reşberli başladı-öretmen verdiler. o zamanda işi birağığ
 gädemedik.

(80)ğaza öyle yapmadım ben. işte neyse çalışmadan neyden teşik ğayması oldu
 (81)bende. teşik ğayması oldu işte ameliyet yapmaylar. ameliyat-olursan

(82)sahat olursun. fiziğe giriyrık. fizihte yatıruħ ilaç veriylər, iyne vuruyalar tedavi olıruħ.

(83)şey edecem ha bu pencereyi gapıyı mapıyı tahdımda yarı orayı suvaycam. otura motura yapıruħ.

(84)ya yoħ biz onnarı annamayruħ. torunnarım ney torunnarı gidip sevip geliyriz. işte nedicih.

-40-

YERİ: OZANCA (BEŞKİLİSE) KÖYÜ

ANLATAN: ELVAN AYDIN

YAŞI: 78

KONU: KARIŞIK

(1)elvan aydın, otuz altı dōumluyum hesab et işte. otuz altı dōumluyum.

(2)ozancada oturuyorum. şiran ilçesinin ozanca köyünde oturuyorum. evlenme

(3)atmış birde nişanlandım. atmış iki de evlendim. valla o zaman böyle vesayit

(4)yoħtu. at devriydi, atınan getirdiler işte. doksan sekizde vefat ettim aytem. o

(5)gün bugün yalnız yaşıyorum. ha bu çocuħda işte yetim galdı benim üzerime

(6)evlenemedi. bu durumda ūraşıp gidiyoruz işte. bi atmış beşlik māsı alıyorum

devletin verdüğü imkanıla hayle yaşayıp gidiyom işte.

(7)kız istemedede işte o zamanki devirde benüm akrabam işte. haħkı aydının

(8)babası vardı işte haħkı amcam onu yolladı. allahta yazmış istediler. babası da

(9)zaten ana başımdan akrabamdı verdi. ondan sōra gurbet usulu çalışıduħ. o

(10)zamanın parasından bilmiyrim beş yüz lira mı altı yüz lira mı başlıħ dediler. bizde

(11)imkanlarla ūraştıh mı ūraştıh verdik. aldık geldik işte.

(12)evlenmeyle ilgili edetler o zamanın devründe bi gat yatah veriyolar babası

(13)tarafından. gine masrafı bizden çıħıy aynen belleki aynen böyle. sandıħ veriyolar

(14)çeyiz sandı. köy usulu çeyiz derler çorap morap bi şeyler yapıyodular böyle.

(15)kına gecesinde aynen böyle sabunnan çarıyolar işte. herkes elinden ne

(16)gelirse. o zaman para böyle yoħdur işte. çorap morapa atıyolar, peşgir, eşarb böle

(17)bi şeyler atıyorlar. peşgirde havlu böyle el havlusu gibi bi şey. ona peşgir derler işte.

(18)askerliji ilk gedişim manısa. onun bölükdeydüm. acemilimde (19)ordan istanbul hadımköyünden ikinde korgon taburunun karargahında inzibatlı (20)yaptım inzibattım. yemeklerimiz o zamanın devrinde baklagil mi diyolar. o (21)yörede ondan çoğ veriyodular. fasulye guru fasulye mesela şimdiki gibi değıl. her (22)devlet her istediü yemē alıp yedirme yoğ. acemilik birliinde inanki üç kişiye bi (23)tain veriydiler şöyle yuvarlağ yuvarlağ. manısaydım ama manısada sebze (24)çoğdu, sebze verürdüler. istanbulda işte o inzabatlııda ikinci korgon taburun bahşış istasyonunda tēris olduğ.

(25)burada işte köy usulu sebze, domates, salata böyle bi şeyler işte. (26)pazardan işte gücümüz yettince alıyoruz yiyruz.

(27)aslımızı bura efendim. ben ğağdım babaocaı burası. delialioulları derler (28)bizim aslımıza delialioulları derler. soyadımız aydın tabi ben ğağdım böyle (29)gördüm. aslımızı böyle. valla köyümüz büyüklerden işitdimize göre bu (30)köyün adı ozancaymış. şu ğozağaç tarafında gurulu. ondan sōra küffarın eline (31)geçince küffar beş yüz hane birden burıya oturmuş. adını beş kilise ğoymuşlar. (32)böyüklerimiz dedi böyle. ondan sōra teklal yeni isimler geldiğı anda yine ozanca oldu. eski ismini almış öyle.

(33)şimdi burda gücü yetenler arpay, bugday ekerdiler. eskiden (34)fiy ekiydiler. onuda artıñ eken yoğtur yetişmiyor. burda domuz ayu çok, (35)ganimet yanı. adım başı ayu domuz var. öyleki ormannar sığaldı. yani kimse dōru (36)dürüst bir işlem yapamıyor işte. patates falan kimse ekmiyor. hep (37)pazardan alıyorlar. bizde gücümüz yettü ğadar bi kilo iki kilo alıyoz pazardan getirip ğullanıyoruz. yoğ yapmadım.

(38)yaylıya çıñıylar. malı hayvanı olanlar çıñıylar. bu sene olan çıñdı yine. (39)eskiden çıñardıñ. çıñdımız zaman orda hayvanlarımız yayılıydı. ben çoğ çobanlığ (40)yaptım. ömrüm çobanlukla geçdi. ama şu anda beş on senedir çalışamıyomda (41)yapamıyomda. hanım öldükden sōra belleki hēç bi şey daha gidemiyorum çobanlığ.

(42)tuşman böyüklerden işitdimize erzincandan çilhoraza ğadar gelmiş o. (43)orada böyık şıñ efendi şeyhü şeyrani efendi varmış. demişki duydumuza göre

(44)biz yetişkin deyiliz. büyüklerimiz derdiki çilhoraza ğadar gelmiş┐ordan┐ireli
 (45)gelememiş. ama o şih┐efendi demişki ğorkmayın demiş şirana giremeyecek.
 (46)düşman┐orda önünde bi yeşil perde gelmiş. geriye bildirmişki ben┐ireli
 (47)gidemiyorum. devam┐et demiş, devam┐edememiş. yeşil perdeyi geçemediği gibi
 (48)tekral devam devam┐etmiş┐eşütdümüze göre dozer midir┐artılı tank mıdır
 (49)parçalanmış. gerüye bildürdümü geri çekil demiş┐öyle getmiş.

(50)çoğ yaşaduğ. biz yetişdik burdan┐öküz┐arabasıyan ta hozmanlar var
 (51)suları bol┐oraların. oralara kelem derik biz pancar turşu vuruyolar. onlara
 (52)böyüklerin yanı sıra gettimi çok biliyorum. ve arpa ekme çoğ yedük burda biz.
 (53)yetişdim ben onun baba evi ordaydı. oradayduğ. bi sallantı oldu çocūudum
 (54)ğordum. annem bu ne dedim ğorkma ölüm hareket┐oluy dedi böyle eşitdim yani.
 (55)o zaman┐arpa ekmeyi, fiy ğaynatıylar, hedik deriz biz bunnarı yedik. hediye
 (56)yanı fiy dedümüz işte suya ğoyuyolar, ateşe yağıp, ğaynadıydılar, birazda
 duz┐atıp yiyoduk.

(57)oynarduğ. biz burda çocuğken bir tekme oyunu oynarlar bir. birde
 (58)deyneklerle köş derler┐eskiler köş┐oyunu oynar yanı bunnarı oynadığ, yaşadığ.
 (59)tekme oyunu böyle tekme atıyodular karetçiler gibi. çoğ┐oynadığ, küçüken
 çocūken.

(60)cenaze törenleri efendim┐aynen şimdiki gibi deyül. o zaman köylü bāıyor
 (61)işte ahmet mehmet hağğın rahmetine ğavuşmuşdur. cenazi ya ikindiye ğalğacak,
 (62)ya öğleye ğalğacak. öyle millet toplaşırdu. köylerden┐adam çārırıldılar yağın
 (63)ğomşu köylerden gelir toplanır. cenazeyi yıharlar. ğomşular ğomşu köyler
 (64)ğaldururlar. evlerde herkeş┐eli dönenler yemek yapar┐odalardan herkeş dağlur
 giderdi.

(65)var şurda agbaba denülen bi evliya var. bizim ziyaretimiz, bunnar dediler
 (66)o zaman dūdumuza göre beş┐altı ğardeşmişler. seydibabada. bunnar
 (67)ziyaretler┐işte. yoğ bilmiyorum. kerametleri ben şahsen bi hastalığ geçirdim.
 (68)rüyamda ğördüm┐o mübaregi getdim, ondan sōra ziyaret┐etdim. şu anda eyiyim.
 (69)benimki o zaman şey idi. bi ğap kirizi geçirmek şeyi varıdı. işte rüyamda
 (70)ğördüm┐eyi olacamı. ondan sōra getdim┐o zaman böbreklerimde de taşda varıdı.
 (71)getdim┐o mübareği ziyaret┐etdim. ondan sōra eyiyim. şu anda bacağlarımda arı
 var. toğtora ğetdim trabzona hafif kireçleme var┐öyle.

(71) bildiğim yoğ, fazla bilgim yoğ. anne babasına yetişmedim. dedem zaten heç
 (72) görmedim. babam yetimmiş, ona yetişdim. dedem zaten vefatmış. babam zaten
 (73) küçük yaşta yetim ğalmış. başkaların yanında böyümüşler fakırlıktan, işte.

(74) valla bildiğim bi masal pek hatırlamıyorum. bildiğim mesel yoğ.

(75) askere göndermede o zamanın devrinde iki arħadaşımdan burdan getdim.
 (76) kırħ, üç kilo geldim. orda yazıcı dedi bu çocūu niye böyük yazdırmışlar. zaten
 (77) rahmetlik, annem dediki seni on kilo böyük yazdırmışlar. kırħ, üç kilo geldim
 (78) beni bi sene geriye atdılar. bi sene sōra atmış kilo geldim. tam, asker dediler.
 (79) yabancı şubede ğartalda babam, ordaydı. babamın yanına getdim.
 (80) ordan, asker, oldum, işte. getdim buriya geldim. burdan sevkimi aldım. trennen
 (81) getdük konyadan dōru manısaya getdim. manısada askerlik yaptım. böylece
 terıs, oldum geldim.

(82) bayramda herkeş gücü yetdüğü ğadar mesela şeker, alur. vakti yerinde
 (83) olanlar yemek yaparlar. bizim gibi düşkünleri çārırılar, yedürürler. bunnar
 (84) ellerinden ne gelirse yapıyolar. köy yeri fasulye yaparlar, patatesli yemek yaparlar.
 (85) ondan sōra eyi imkanı olan bazan baklava yaparlar, biz börek deriz millete
 sunarlar. işte böyle.

-41-

YERİ: ÖRENKALE (KUZAN) KÖYÜ

ANLATAN: ŞÜKRÜ TUĞ

YAŞI: 84

KONU: KARIŞIK

(1) allah razı olsun soran sağolsun saolasın ben tanımadım ğusura bakma eyi
 (2) saolasın, allah razı olsun. şükrü tuğ sehzen dört çok şükür hamdolsun yaşımız
 (3) ilerledi. yanı gendimizi eyi kötü idare ediyde bel ğayması var, amme beni uzun
 (4) yola gidemeyrim. ha şindi üş dört dēne dayre bena dolandırdılar, emme ğalıp su
 (5) içer terledim hazırladım, işte mecbur, olacak buyur, örenkale guzan he eski isim
 (6) guzan, annadın.

(7)buyur kırık sekiz olacağı kırık yedi mi işte o aralarda eyellide asgere
 (8)getdim üş senenin evlenmişidim asgere getdim. buyur ey o
 (9)zamanın usullarına göre yapıldı gödi. şimdiki şartlar usullar deyişir yanı buyur.
 (10)yanı gına yağıydılar ne bilim bi şeyler ediydiler. he atatlarnan herkeş cirit yapardı he dörü.

(11)efendim kız isteme nasıl olıy. he ben dört ay beş ay nişanlılı
 (12)galdıhondan söra kaçirtma yapduh emma artıh ne sayarsan say o zaman eyle icab etdi.

(13)erzurumda yaptım. piyade olarak yaptım amme ben piyade şeyi
 (14)görmedim ben keşif gölu beni verdiler. ben o harita üzerinde ders gördüm ben
 (15)bizim dersi ey binbaşı verürdü. eyle diyör subaylar veremezdi yaşlı bi binbaşı
 (16)vardı o verdü dersi eyle talimgáha dörü çıhmadım talimgáhde az bi şey üşüseh
 (17)emme uşahlar üşüdüh haydin gazinoya gidek der sobayı yanardı etrafunu
 (18)sararduh harita üzerinde bize ders verürdü. pusula üzerinde yön tayini yersiz
 (19)galırsan yerde şey edersen garda galırsan bundan yönüyü bulacağsın tama deyil
 (20)ama pusula üzerinde bize ders verirdi.

(21)aslim of ordan aslim ordan gelmiş, yüze sene yüzelli sene evel hemi
 (22)dedelerimiz ordan gelmişler. hep bizim şimdi orda şeyimiz var istanbulda
 (23)toplantı yaparlar. orda bütün her şeyirdekiler toplanır orıya orda başğanlar
 (24)ğonuşma yaparlar. bizim şeyimiz çok galabe etrafımız gabilemiz nuhoğulları
 (25)derler eme he. artu biz ona yetkin değlik ben bilmeyrim artı yüzelli iki yüz
 (26)sene olmuşdur köv belki gurulalı he biz ona yetkin değlük emme.

(27)renşberlikçiyim yani çoğ fırsatlar düştü elimize geçirdik yiyemedik. şimdi
 (28)atmış beşliş gezme behleyrik üç ayımı bi haşlıh alıhda haşlıh veriydi diyin.
 (29)halbuki iki defa bene teklif edildi gel emmi seni bir köye yerleştürek imam
 (30)olarahdan emme günüyü doldur emekli ol diyin, ben dışarı köye getmem dedim.
 (31)ben bizim gendi köyümde de edim sen yabancısın seni bir ay idare beni bir gün
 (32)icar etmezler. bi gün bir yere gitsemde gelmesem söz geçerler ben emmi sabr
 (33)edemem bene yaramaz dedim. üçüncü okuldan beni baş öğretmen geldi imtihana
 (34)geldi başa beni almışlar. heman şükrü tuğ diyen mi galtım elimi başıma tikildi.
 (35)bene üş dört satır yazı yazdurdu bi sayfe yazı oğutdu beş altı tana soru sordu
 (36)sordu soruları cavāplandırdım. hoca dedi bu çocuğun velisine get söyle dedi

(37)hazırlığını görsün hafta günü getir bene teslimet bunu endüstiye gönderecem,
 (38)dedi. rahmetlik babam beni göndermedi. bende mallara bahıyım mallar telef olur
 (39)ben şey köylere gidiyrim, uşahlar behley hayle yanı. iki defe elimize fırsat düştü
 (40)amma gullanamadıh emme. şimdide üç ayda işte allah razı olsun yine bu
 (41)başbağan çağırdı ilersü o gıdarda değıdü. dört yüz lira dört yüz elli lira filan
 (42)veriyler emma bunnan idare ediyruk emme bundan barabar. reşberlik ben
 (43)şimdi yapmayırım tabi olan var üş dene ölumuz var. birisi ankarada yerleşti birisi
 (44)istanbulda yerle orda galıyo küçüü burda galıyo emme. e üşünde mesleği hep
 (45)çinifon ya kale bodur bilmem mermer şu bu belediyenin işlerini yapar eyle. ben
 (46)yaptığım zamanlarda reşberlik her şey ekerdik mısır neyse buğdā, arpay,
 (47)efendüm fasulye ney mahsüllerin hepsünüde ekerdik, gullarduk ama şimdi ben
 (48)onnardan elimi eteemi çektim. olanlar ekiy ben motordan barabar bende darda
 (49)galırsa bi parça yardım ediyrum elim gücüm yettüğü gadar ema bu yaştan söra
 ne yapacam.

(50)yoğ bu tarafta üş kilometre yoldur ha burda yañın örenkale evet. telmeye
 (51)filan gelmiş emme. telme başında içine girmemiş emme telme bizim orıya
 (52)henüz öyle rus şeyinde gelmedi he.

(53)allama şükür gıtlıh senelerü oldı yanı ahlım kesiy. yanı millet yanı çoğ
 (54)büyüh sıhıntılar çektiler ama allahıma şükür emmi bize bi sıhıntı olmadı artıh
 (55)allah verdi şeyini. hêş bir sıhıntı darlıh anımı çehmedim görmedim. ama eyle
 (56)eyleleri oldu ki adamlar emmi mısır kosselerinü ücürtüler emme yedüler eyle
 dar günler oldı.

(57)gücümüz yettüğü gadar yardımcı olıyruk, defün yapıyruk, yıhama işlerinde
 şunda bunda.

(58)efendim esgiden yemek usulları daha çöüdü. bir düğünde on iki türlü
 (59)yemeh yapardılar. bir mevlütde on iki türlü yemeh yapardılar. şimdi onları
 (60)galdırdılar. emmi bi mevlüde pirinç bilavının üzerine biráz et
 (61)goyıylar ayrandan barabar veriyler emmi. eskini usulları daha şey idi daha
 (62)ağırıdı. her türlü yemehden yapardılar. bende o gafa varmıkı onnarı
 sayam onnarı.

(63)hele allah işün şimdi yaşantı esgisinden daha eyi emmi allah devlete zarar
 (64)vermesin emmi çoğ güzel idare ediy. emmi her şey emmi bol esgiden daha bu

(65) gadar şey yoğudu, darlıh millet çekerdü. ey şindi allah razı olsun devlet her sene
(66) eşine aylıh almıyan kimse yoğdur ey iş para olduhdan sōra paraynan görülen
(67) şey emmi. insan hazır alıy, ğullanıy emmi çoh şühür şimdi günümüz daha eyi
(68) geçiy ilerden daha darlıh çoğudu, allah var etsin devleti. o hususe diyebilirimki
(69) şimdikilere daha eyi yanı esgiler ğadestro geldide bi ğadıstura altı dene neyse
(70) ehli ğupan seçdi yaşlılardan. adam emmi getmiş benim dēy yüz elli iki yüz
(71) senelik tarlayı dedemden galan tarlayı getmiş hazine göstermiş. hep benim bi
(72) amcam var o da dehl bu namaza gelmiş ölen namazından çıktık emica dedi ben
(73) orda bulunmadım dedi oğur yazarlımda yoğ, dedi. ben dedi sōradan girdim içeri
(74) ben dedi bilmeyerekten imza ettirdiler, get hakkıyı müdafa et dedi,
(75) tarlayın emmi hazine yazdılar. gettim orıya küpür ettim orda ordakilere.
(76) ordaki memürda kelkitliydi, beni severdi. dedi şührü emca bura dayre sayılır
(77) cezalı düşersin dedi kötülük etme dedi, get bir ğayıt getir dedi, ben dedi onnarın
(78) dediğinde iki yüz metre fazla yazacam dedi. gettim iki gün geldim ğayıt
(79) çıkarmaya ūraştım ğayıt çıkarttım götürdüm allah razı olsun adama tamam
(80) dedi. şimdi geri galanını sen bene birağ dedi. o anda da müdür geldi, müdür
(81) talimat veriy o memura zarif isminde kelkitli memur zarif dēy emmi biz
(82) vatandaşa hizmet için geldik. hizmeti vatandaşı birbirine düşürmeye gelmedik.
(83) vatandaşın dēy yeri müsayit ise iki dönüm üş dönüm yere tarlaya ğaydını
(84) yap aha imzayı ben ğullanacam dēy siz dedi niye birbiriye düşüysüz dedi.
(85) bizim bir amca vardı barabar getmüştik döndü bize bir arzuyız isteğiz var mı
(86) dedi. parmak ğaldırduk söyleyin dedi. o amca iki devrede muhtarlık yapmıştı. dedi
(87) ya bu amca dedesinden galan bi tarla hepimizin bildiği bir şey dedi. bunun dedi
(88) yerini sen niye hazine gösteriysinde adam iki günden işinden gücünden olıy
(89) gidıy, ğayıt peşine dolaşıy yanı. ey amcam dedi biri derdi gomşum birisi
(90) ğaynatam dedi. bunnarın ğafasını kesecehsin bunnarı ğaynadıp bunnarnan sabun
(91) çıkardacağsın oy memurda güldü, hep ordakiler güldü. heş birinden ses yoğdu
ama.

-42-

YERİ: PAŞAPINARI KÖYÜ**ANLATAN:** SAADET BAĞLI**YAŞI:** 70**KONU:** KARIŞIK

(1) saadet bağı yetmiş. ben bilmiyrim ki. kaç sene oldu ki yıllar geçti.
 (2)gaçtımda geldüm. valla istersin verürler. görersin. esgünü götürürsün başka nedecehsin.

(3)ğızıda gidip. istiyriz. işte. yapıyız. heç kına yağarız, çerezi dağturız. dağılır geçer gider herkeş.

(4)eyiydiler. eyiydiler. gaynanam daha duruyo bizden genç bile. beni göcatdıda gendi genç bile.

(5)yemekler her şey yemekten yaparız biz. börek mörek her çeşit yaparız.
 (6)tatlı, tatlı sini deriz biz. onnara. açarız. içine kor. atar. öyle, yeg tökerdüK
 gızardırdık fırınnarda. aynı bu köylüyüm.

(7)yoğ bilmem ki ben. ekin bugdā, arpa, fiy. onnarı ekip biçiydik. başka bi şey
 (8)yok. su altı yerimiz yoğ. he ğurağ, bugdā, arpa, fiy. onnarı ekerdük. o da mallara
 (9)çeküp verüydük. mallara çeküp verirdük.

(10)valla ben. o zaman da deyilim ki. yoğ yoğ. o zamanda deyilik ki bilem get
 (11)gaynanama o bilür. ben. ağışamdan sabaha yedimi unudiyrum, o get size annadur,
 o bilür ben bilmem ki o bilür.

(12)ğıtlıh yaşamaduğ yalan söyleyemek.

(13)cenazeyi öldürürdük. gedip mezerini eşiyler. işte götürüp gömüydüler.
 (14)hocalar geliy yıhıydılar. götürüp gömüydüler. işte deyrim gaynanama o eyisini
 (14)bilür ben bilmem. ben sorsan da bilemem.

(15)evliye mi. ha şeydemiydi ğız masuran da garip. evliye vardı.
 (16)ormanın. içinde garip. evliye vardı. hêç ha böyle bi şeyler gezyidik, gedyidik,
 (17)yeydik, içiydik. gel gel sene sorsun gel. ha bu necmide çoğ bilür, gelen de çoğ
 (18)bilür. aha bağ get yeri bunnara sorda annada size ben bilmiyrimki. gaynanam. ölu
 böyüh. ölu.

- (19)ne edeceğiz. gezip geyiniydük. dēy-eski şeyleri soruyrum. deyrim get
 (20)ğaynanama sor ben bi şey bilmeyim ki. deyrim ben deyrim-annadamam.
 (21)ğaynanam beni göcatdı dey get sor deyim. o ismiyi nerden-aldıyız de soruysuz.
 (22)ben diyrim-aşşamdan yedi mi sabahdan-unuduuyrum.
 (23)heç gezip yörürüz. gömşulara gidiyruz. o biz-e geliyo. geziyruz nediceh.
 (24)yapıyruz-evlerimizde. sini yapıyruz. bi şey diyil.

-43-

YERİ: SADIK (HANYERİ) KÖYÜ

ANLATAN: HATİCE SEVİNDİK

YAŞI: 100-105

KONU: KARIŞIK

- (1) hoş geldiyiz burıya, eh-işte beri bericek. isim hatcá soy-ismim sevündük,
 (2)ben mi valla ben severliñ çocuğuyum hala yaşıyrum. seferberliñ son çocuym
 (3)oğlum-işte halen yaşıyrum daha.
 (4)ne zaman-evlendim valla yüz seneyi geşti ben-evleneli. düünüm ölüm
 (5)benim-o vahtlar yanı fuharalıydı eh-işte èyle bèyle şey-ettik he. ismini mi ha
 (6)evelden zamanları şey-ediysin. ey yavrum bağ bizim-o vahtlar devürler fuharalih
 (7)zamanlarıydı hemi. bèyle şeylerden düün-olunmadı. emme bu günler şühr-olsun
 (8)herkiş namusuylen düünü etdi. duydun mu yavrum. e napıylar la ölüm ben
 (9)unutdum gettim ne bilüm-işte. cāhal-işi olur-annadın mı, şeyle olur bèyle olur
 (10)davil çalır, zurna çalur, gelür geçer. yoğ-ölüm-o vahtlar nerdeydi araba
 (11)arabalarnan mal-arabasiyle, mal-arabasiyle üsdüne şeyle şey çullardılar-iki tene
 (12)gazuğ-orıya gelini oturtudular-alur gelirdiler. rehmelik-emmim.
 (13)holon-oynardılar, türkü çağrırdılar yavrum. ğaynatam yoğudu yoğ
 (14)ölmüşdü, ğaynanam birez-işte ne eyiydik ne kötüydük-èyle geşti. nası
 (15)davranıymıdı ey evelden-eyüydük fuharelik zamanları bèyle olırdı, şeyle olırdı
 (16)bèyle olur gelir geçer.
 (17)ne dēy yemeh mi. şey-ederler pilav bişürdiler, keşgeğ, ayrınlı çorba
 (18)büşürdiler, onnardan herkeş yerdi misafirini eylerdi yārum.

(19)buldan burdan. köün-ıçünden ben ha ête deredenim. anamın-ıadı havuydu
 (20)babamın-ıadı şevguydu ete deredenim ben kövün-ıçindenim.

(21)ben düşman zamanını bilmeyrim ölüm bizim zamanımızda ahlımızın
 (22)kesdüğü devürlerde hökümet yoğudu, sōradan hökümet sōradan ğuruldu hökümet
 (23)yavrum. sonādan şey-etti. emmingil-āsgerdeykene o vaħıt-ıšte hanı adam geldi
 (24)işgal-etti buraları ya o vaħıt hökümet ğurdular yavrum he. o devürde ema bizim
 (25)ahlımızın kesdüğü devürlerde hökümet bellü değldi yavrum. şeyimi he orda
 (26)gettik kaıt verdik ya o adamı asdılar da o adam şey-etti o adamı verdik şeyi o
 adam ğurdu şeyi.

(27)ey çoħda ğitliħ görmedik yavrum şindi allah var herkeş şeyden gelmiş.
 (28)emme ey gine demek ki olan-olmuş saplamış-aş ğalan yoħ yaniya en fuħara
 (29)zamanımız benim yer geldiğim yerdi aş galmadık-allaha şükür.

(30)arpa, buğdā şey yer ya ğıraç yer ya arpa buğdā, fiy mallara fiy-üç şey
 (31)ekiydük üç çif sürdüm ölüm bende çif sürdüm.

(32)cenazelerimi ha şindi şurda yeyħarda cenezesini gendi ğaldırırdı yavrum
 (33)herkis cenezesini gendi ğaldırırdı.

(34)evliya ha şu şeyde ya çaħutda çaħutda evliya var. bi de ha bu zıbzıba bi
 (35)pir var ya oriya da diyler mübarek yağdı. mübareklerin yanı bilinmezki cenabı
 (36)allah bilir-oğlım. sen söylüsün bende söylüm.

(37)esgilerden ne annadırım-e her şey bir-arıya şey-ettiniz-o zamanın şeyi
 (38)başğaydı, şindi başğa ölüm. valla şimdi göç zamanı ya bide baħıysın göç-oldı
 (39)getti o vaħıt göçlük yōudu. er ğişiler gidiydi ğarılar geride galıydı. allah şühür
 (40)neyse ğazanıp çaluş getirip yeydiler. aç galan yōudu allah hökümetimizden gine
 (41)başumuzdan-esgik-etmesün yavrum. sende şeyden besbellü hökümet
 (42)şeyindensin seni allah-o ğünnere şey-olsun-allah razı olsun, allah
 (43)hökümetimizden geri ğoymasın, allah beket versin-allah hökümetimizden geri
 ğoymasın, allah bereket versin.

(44)herkis valla èyle bi şeylerden benim habarım yoħ. ahlımız kesdi kesmedi
 (45)herkiş namusun, hiffiyetinde, şefātında duruydu.

(46)masal hekayet mi ölüm benim-oħumuşluğum yoħ yavrum. ben şeye
 (47)getmedim bizim zamanımızda baħ ezeni deyiştirdiler bir, bi de hocalara ceza
 (48)verdüler-ikü eh-ıšte çoħda, köçede allahın bir selavatını namazın başlarını

(49)örendik yoħsa èyle bi şey yoħ. yelatıy yelatıy. ölumaha sen söyledin bende söyledim.

(50)bayramda mı bayramda da arafa şeyinde ramazan bayramında herkeş
(51)ramazanını bozardı, böyünü güçünü tanırdı. ğurban bayramında da zatın herkeş
(52)ğurbanını keserdi şeyetmeyende barabar yerdiler. yanı ğaymaħam seni
(53)yollamış hemi yavrumallahım bizi hökümetden bizi geriye ğoymasın, allah çoħ
(54)versin bol versin, yıħmasın, bize de çebebolsun he.

(55)benim mi şindik benim yèdi tene çoçūum var. yèdi tene de öldü getti. şindi
(56)duranların mı nafiye bir, hediye iki, ğızlardan sayma üç, sehüre, olanınadı da
(57)beşir. sayimeyi saymadım gafam yorulmuş ihtiyarım yavrum. onnarı yapardular
(58)herkeş çoçūna baħardı yavrum. ha burıya otır yere otırma yavrumişte èyle.

(59)yaylıya mı eyadamolan çıħardı. eme çoçūda bu istanbula gidip gelme
(60)çıħdı ya yavrum herkeş gitmezoldu. eskiden çıħardılar mal davar saħlıydılareh
(61)bu istanbula gidip gelmeyden mal davar saħlanmıy yavrum. benim çoħ malı
(62)varıdı, şindi hêş yoħturaha bir tek gelinimi ha bu bi de olan var. he allah razı
(63)olsun senden de ondanda allahömrüyüze bereket versin yavrum, allah muradıyız
(64)versinallah sizden geri ğoymasın. saħardılar, yayardılar yağ çūkelekederdiler
(65)yavrum. çūkelemi ey yayuħlan yayardılar katığını bişürüdüler yayında başğa yere ğordular.

(66)torunlarımı geş zamanımda torunum yoħdu, şindi torunum çoħ. beni
(67)tanıylar mı. ha beşihleri sallıymıydım sallanmaz mı yavrum ğatılı. ha bunun dört
(68)dene çoçūu var sallardım. şeyederdimeme ğızlarım getdiler dışarya. onnarda
(69)gene gücüm yeterse şeyediy ğaş senedür da benim gücüm yetmiy yavrum. ey
(70)deydik nenni ğulum nenni diyerekten sallarduk. bunlarda ğoşularımızallah razı
(71)olsun bunlaramıca herif o amıcemiz, hêçelimiz yoħ. sende elimiz
(72)deelsinallah razı olsun yavrum seni yollayandan da allah razı olsunallah
(73)hökümetden geriye ğoymasın. bunumu ben ne bilimallah yolladı eyi etmiş yolluyadanallah beleket versin.

-44-

YERİ: SARICA KÖYÜ**ANLATAN:** MUHARREM MOLLAĞLU**YAŞI:** 57**KONU:** KARIŞIK

(1) ismim muharrem mollağlu. ben eseselli yediyim atmış üç dõumlu yapmış babam.

(2) benim evlenmem bi kere başımızdan iş geçti ayrıldı, tekral
(3) birleştik işte. tey yetmiş altı yetmiş yedilerde evlendim. evlenmemiz ne işte fakirlik şeyi eyle normal evlendik yanı.

(4) ğız isteme mi. ben başgasını istedim ama sonuçda bundan şey etdik
(5) babamın zorundan. gelenemiz şöyle, gidersin babasından istersin. eyer göynü
(6) yoħsa ğaçarsın. yoħsa allahın emriyeni ister alırsın.

(7) ğına gecesini valla ben bilmem onları. ne etdiklerini bilmem ben gadın işi onlar.

(8) askerlik yapmadım ğulaklarımdan dolayı askerlik yapmadım.

(9) yemehlerimiz her türlü çeşit var ya. tatlısından sut, ğuru fasulyesinden dut
(10) ne bilim. etli yemeklerimiz çok nadir olur bõyle.

(11) kökenimiz ben bütün burası. ama başka yerden imam olarak gelmiş
(12) dedemiz yerleşmiş buriya. burada galmışlar.

(13) valla tarihi eserimiz yoħ. tarihi eserimiz şimdi daha şeyinde var. evliyalarımız, şu vesayire. büyük evliyalar var köy.

(14) neler şey ederük he. arpay, bugday, fasulye, pancar öyle. yani reşberiz
(15) yanı, hayvancılınan ıraşıyoruz annadın. öyle ahım şahım şey deēl. bedenimizden çalışıyoz.

(16) düşman gelememiş. şu kümbet var da kümbetin bu yana geçememiş.
(17) muhacirlik olmuşdu babalarımızın anlatması. muhacirlik olmuş. yalnız o
(18) yandan bu yana ruslar geçememiş. he rus gelmiş. öyle annadıylar. ey tabü biz
(19) yetik dēliz onlara. anamız babamız yetük. çocūmuşlar.

(20) elbetde sıhıntı yoḥ. öyle bi şeyimiz yoḥ da tabiki çalışıp zor durumlardan
 (21) geçiniyiz. èyle ahım şahım yoḥ bèyle. fakirlik ya ne edeceḥ çabalayıp geçiniysin.
 (22) amirlüj yoḥ, memurluḥ yoḥ, bi şeysi yoḥ. oḥuma oḥumadıḥ, deykene
 sürünüyk-ište.

(23) cenezade çoḥ birliḥ beraberliḥ var. mesela bi cenazemiz-olsa bizim köyün
 (24) yarısından çōu beş-altı yüz hane ankara, dış da var hep gelirler. yanı cenaze
 (25) törenimiz güzel. yemeh verirüz, ne bilüm helva yaparlar, yemek yaparlar verirler
 (26) millete yedirürüler. annadın yanı o gibi şeyler. milleti hoş-etmek-içün bi şeyler
 (27) yapıylar yanı. taziyede gidip baş sālū diliyeler.

(27) var-evliya evet. bizim şu daḥn tepesi, burası, burdada yatan şey var-eyi
 (28) bir şihımız var. köyün-işlerinde var. yanı bizim kökeni çoḥ temiz yanı.
 (29) yoḥ-isimlerini bilmezik. biz-onlara yetik deliz. ama şiranın ğaymaḥamı ilerden
 (30) gelmişdi dēy geçmiş yıllarda dēy bütün ziyaretleri gezdi, örendi. o bilgileri
 (31) almıştır. evet-annatılar-ama ben yōudum-o ğaymaḥam gelmiş bütün ziyaretleri
 gezmiş.

(32) askere gönderme çoḥ şey. yanı mesela yolçulayruḥ ya oynamalar, şu
 (33) vesayire davul zurna deyikene yollayruḥ.

(34) bayramda da böyühlerimiz gidip ziyaret-edyürük, hoş-edyürük. yanı
 şey-edyürük. ziyaretini edip gidiyürük.

(35) eski düyünleri yenileri dutmayı. eskiler şey-oyun yapıymışlar birbirine
 (36) öyle. davul zurna. bizim köyde davul zurna yasaḥ-oldu. yanı şöyle yasaḥ-oldu.
 (37) davul zurna yaptımıydın geçlerimizden-o allahın takdijr-ilahiside tabi şey
 (38) geşlerimizden öldüğü gibi bu sefer böyühlerimiz dediki aḥıl kesenler bizim köye
 (39) davul zurna gelmey. bu işi biraḥak. öyle davul zurna yoḥ. şimdi düyünde gendü
 (40) gendilerine salon dutup salanda oynaylar. öyle köyün-içinde şey-etmiyeler.
 (41) salonda oynuyalar. valla düz-ayah falan-onnarı oynaylar. şimdiki geşlere aslında
 geş-adama soracan ben-onnarı pek hatırlamım.

(42) benim-üç çocūum var. allah şükür memnunuz, memnunuz. verdim,
 (43) everdim, yerleşdirdim-ankarıya bizde burda hayvancılıḥndan-ürayıyoruz. isimleri
 (44) gökmen, gökçe, gürsel. tabi ayle böyühleri. böyühlerimizin-önüne
 (45) geçemek-onnar şey-etti. aslında hadiseden ğoymak gerekir de. bizim beş beş
 (46) ğardaşık. altı ğardaşı hep hadiseden ğoymuşlar. şimdiki cahiller-amcası, teyzesi

(47)bu olacağ deyi. öylece yani böyühlerinönüne geçemeyin. annadın. saygı varannadın.

(48)aheski günler gelse geri. şimdi ney. eskiden gençlih vardı ūraşıp (49)duruyduğ. gençlerden geziydiğ, oynaydığ, eyvence çōudu. oyunoynardığ tabi. (50)azımızdan söyleyoynardığ tabi. ne bilim hatırlamayım yani. çelih (51)deynekoynarduğ he. çelij göyuydular böyle, daşınüsdüne ordan vurupatan (52)dutan veya deyneyi göyuyolar şeyinüsdüne oynaylar. yani güzel zevhli bi şeydi. şimdi öyle bi şey yoğ. bu nesilde öyle bi şey yoğ.

(53)beni eyi şeye aldın ha. yoğallah şükür şeyim yoğ ya. saşın beni internete (54)vermiyesin. birázde şeyedip öyle mi he olsun.

-45-

YERİ: SEYDİBABA KÖYÜ

ANLATAN: İSİM YOK

YAŞI: YOK

KONU: KARIŞIK

(1) seydebaba senantepli hayırdır ya. münasibolurolur. askerlij yaptım (2)trabzoda ne sorunolacağ yo. bilebülürsem bilemezsem ben ne bilem. onları (3)bilemem gašta evlendimi bilemem. hêç davul zurna yemek şunu bunu.

(4)ğızı da gidersünallahınemriyenenistersün verüyseler veriyler. (5)vermezsele düşürsen yola, dönersin geriye. oho o gonu bitmez. onu (6)biterememōulonu bitiremem. gafam ġarişığ ġarişığ. düşün seydi babada (7)yaşadığ. burda oturuyum. düşman nerede firsandıyım gollar firsandıyın. firsandıyın (8)gollamıy yatarsınaşşā. ayığ gezecehsinayığayığ yiyenim. ya öyle. allah fırsat vermesin düşmana. düşmana fırsat verdimi götürür.

(9)çoğ boyna yaşıruğ, boya yaşıruğ ġıtlı. şimdi şu durumda bile yaşıruğ (10)ġıtlı. tarla yoğ, tunp yoğ, para yoğ, yer yoğ, yurt yoğ. ha burda veriylerüçayda, (11)dördayda beşayda altı ayda üç ġuru şo ondanolaneyi. allah hayırlısını (12)versin ġurbanolduğallah hayırlısını versin yavrum. heç bi şeynen. yaptığ (13)canım. arpa, bugdā, fiy bi zaman pancarēkdüh bi şeyaksedemedük.

(14) cenaze töreni nasıl olacağı gılyıruğ namazını defn edeyrük. o da giderse, gitmezsen gene bi şey yoğ.

(15) var iki dene. seyidi nuri baba. yemenden. benim dedem yemenden gelme
 (16) asıl benim dedemin ora. seyidi nuri baba yemenden gelmiş orıya gıurulmuş.
 (17) bin üç yüz bilmem kaç. bin üç yüz sehzen mi bi şey diydiler ama ahlımda
 (18) galmadı ki. ben zaten dedelermi tanıyamadım. tanısam büyüğ dedemi tanırım oda
 (19) çocüken vefat etti. bi şey öğrenemedik. amin cümlesine. yegen teşekkür ederim.
 (20) ğahdı araba. amin cümlemizden cümlemizden yavrum allah razı olsun.

-46-

YERİ: SİNANLI KÖYÜ

ANLATAN: ZEYNEP KÖSE - ZEBA BAYDÖNER

YAŞI: 75- 70

KONU: KARIŞIK

(1) zeynep köse, yetmiş yaşındayım. otuz doğuz depreminde beşihdeymişim.
 (2) ben benim annem yoğmuş. o zaman teyzem ilk oğuldaymış.
 (3) yemekleri ne olur. bulgurdur, patates yemej, pilav pirinci, siron, hamır
 (4) kesme, babuko. babukoyu kömbe ocaga ğoyırğ. ateş yağıyırğ şöminede. ondan sōra
 (5) sac ğoyırğ üsdüne, ondan sōra çıhıyırğ, ortasını çıhardırğ hayrandan yağ
 (6) ğoyırğ, töküyriğ. keşgeyide gemik ğaynatırğ, yarmayı yıhırğ, temiz yinelı
 (7) ğoyırğ. yani gemih suyunda yapıırğ. ondan sōra soğan haşlıyırğ, yağ koyırğ
 (8) üsdüne işte o kadar yanı. bende bi şey çoğda ahlıma gelmey. çoğda orıya buruya
 (9) gezmedim ben bilmeyrim. köyün usulleri de ne söyliyecem benim çocuğlarım
 (10) ufağdı. benim çocuğlarım ufağdı. dört beş evin malımı alıydım, yayıydım. onnara
 (11) çay götürüydüm, şeker, yemek, ekmek onnarın peşinde dolanıydı. çocuğlar işte
 (12) çobanlığ yapıydım. en sonda da çocüüm şehit oldu. işte ne biliyim bi şey
 (13) söyliyemem. burān köse işte daha ne söyliyecemiş. ha burda cemevi yapıdı.
 (14) orasıda benim ölumdu he. vanda şehit oldu. burān köse burān köse. sironu da sacı
 (15) ğoyırğ, hamır ederğ, ekmeh bişirirğ. ğatlarığ, bıçağnan keserğ, tepsilerde
 (16) düzerğ. neydim işte o kadar. helbette turşuda yapıırğ. lahana da yapıırğ, işte

(17)taze fasule alıyırh, acı biberleri işte lağanayı işte her bi şey göyarıh. işte onnarı alır
 (18)temiz yıhırıh. acıları, fasulleleri temiz yıhırıh. bidonlar göyayırh. üsdüne su
 (19)goyarığ ğapadıyırh. reçel yapıyırım~aha o gün ğuşburnu reçeli yaptım çocuhlarma
 (20)götürecem. onu da ğuşburnunalara gidiyrim. getürürüm~o yere düşenleri hamır
 (21)gibi olmuşlar~onnarı da seçiyrim, temizliyrim. az büyüğ ğazana göyuyırım. adam
 (22)ağlı ğaynatırım~önce süzgeçe eziyrim, süziyürüm. sōra da elekde yapıyım. tekrar
 (23)gine ğazana göyacam dīy~altı saat, yedi saat, sekiz saat sobada ğaynatır. işte
 (24)bişirdim, yere goydum. bi gece galdı. sabahda ğahdım gardeşim vardı. geldi
 (25)çayrdım geldi ğazını boşattı bidonnara. şimdih çanteye goymuşum çocuhlarna
 (26)götürecem. he çocuhlarna götüröcem. onnar şimdi bitirdiler.

(27)bizim~eski düünler~etekler ğeydi, o entari dēydiler ğeydiler, bi de ğuşağ
 (28)vardılar ğuşağ. o ğuşağları tikiydiğ. gelinlerin~üstüne atıydiğ. bi de buralarda
 (29)ğümüş taħıydiğ. peştembal peştembal bağlıydiğ. yani bizim~adetler beyleydi işte.
 (30)ben bi kere gelin~oldum. bi tene bu babacan dēyler babacandan gelin getirdim.
 (31)çoğ neler~oldu. nedem benim düünüm köy düünüydü. ha burda getti orda geldim.
 (32)uzağ deçeldik ki. benim babam~evi orda. benim~evim burda. orda dolaşdığ getirdi
 beni burda endirdiler~o ğadar.

(33)ğına gecesinde işte oynıylar. yemek daħtıylar, türkü söylüyer, ğına eline
 (34)sürüyer. o ğadar yanı. kına gecede bi şey yoğ. tabi yine yemek~olur yani yemek
 (35)veriyler. nerde bilim ben~onnarı aħlıma deçeldi. onnarı ben daha unuttum. ben
 (36)yetmiş yaşındayım. madumağ söyleyer. söyle ğızı. yoğ yoğ~o söyley~o söyley. bi
 şey demez.

Zeba Baydöner

(37)zerbag zerbag baydöner. yetmiş varım. yetmiş varım. he bu köylüyüm.
 (38)yanı bu köye gelmişim. ğına geceli işte oynıylar, zurna çalıylar. her bi şeyde olır.
 (39)he türkü söylüyer. ben bilmiyorum türkü mürkü. onnar biliy ben bilmem. valla
 (40)ben bilmiyorum unutmuşum getti. her bi şey yaparım. babuko da yapıyom. o da
 (41)işte babukoyu koyuyoz, sacın~altına göyiyor. içine alıyoz, yağ tökersin, yōurt
 (42)tökersin babukoda öyle işte. her bi şeyde yaparıh. ne bilim. sirō da yapıyom. işte
 (43)sirō yağ döküyoruğ, işte sarımsağının dileyer.

(44)unutmuşum ğetmişim dey~unutmuşum daha.

(45)bayreme, yasine, dursuna, şerife, aygüle, aysele, güllüye hepsine selam
 (46)söyle. daha da çoğda birazda unutmuşum daha da çoğ. ayrıda var yoğ yetimler de
 (47)var-onnarı saymıyım. sade kendiminkini sayıyım. doğuz tene mi saydım, yedi
 tene mi ne.

-47-

YERİ: SÖĞÜTALAN KÖYÜ

ANLATAN: MURAT YAVUZ

YAŞI: 51

KONU: KARIŞIK

(1) ismim murat yavuz-atmış-iki döumluyum-ona göre hesabın yap-elli
 (2)yaşındayım. söütalan köyündenim, şiran söütalan köyü gümüşâne. o onu unutduğ
 (3)tarihi vallah-onu unutduğ. düünnen davul zurnaynan resmiye. bizim köyde
 (4)evlenmeynen-adetler biz süt haqqı deriz süt haqqını verürler. ondan sonā esgügün
 (5)görersin, masrafiy yaparsın, düünü yaparsın. deşşen bi taraf yok-aynı yanı.

(6)ğiz-isteme de ğonuşuruk görücüyden, köydeysen köyde ğonşu görücüynen
 (7)istersin-ama şejrdeysende yine aynı durum görücü usulu şey-edİysin. ondan sōra
 (8)izinnāme māmele hepsini yapıp ğörüşüp-evlenİysin-annaşuğ-evlenİysin mesela.

(9)ğına gecesinde burda neler yapıylar ha ğına gecesinde olanın damadı
 (10)dışarya alİylar. sennen benim gibi orda gelirler tağısını atan tağısını atar, ne
 (11)yapıverilecehse verirler-orda içerler, yerler-içerler geçer giderler. horon moron
 (12)var davul zurna var her şey var, kemençe var her şey var. düün-üş gün sürer
 (13)burda. cumartesi bazar bazara iner yanı.

(14)askerliğı ben çoğ yerde yaptım-iki sefer-askerlik yaptım ben yaptım. bi
 (15)sefel ğörev biri de doğul ğörev. doğul ğörev acemi birlİjım İsparta kırkınıcı alayı
 (16)usda birlİjım keşan-elli beşinci zırhlı alay neveze gullanurdum, şufordüm.
 (17)burdada çöpcü oldım çöpcülüğden de ihraç-ettim. başğa sor ne sorıcıysan
 (18)söyleyim. eş-uzunköprü, keşan, ipsalay-oraları ğarış ğarış köy köy-adım-adım
 (19)bene sor keşan, ipsalay, uzunköprü buraları adım-adım ğarış ğarış sor bana.
 (20)asgerlihden hatırladım-iş benim bi de oraları gidip ğörmek-isterim-isteyrimde.

(21)ama bizim mutca büdçemiz misayit deēl̄ondan ne gidebiliyrim ne görebilüyrim.
 (22)ipsalaȳuzun köprüde sınır gapı oraları isterim görmek. evet gümrükde de
 (23)çalışdım̄eyitim̄alanında da çalışdım̄ çalışmadım̄ yer yoē yanı. o zaman genc
 (24)idik sizin gibin genc̄idik her yer de çalışıydık. vardı canım yoē desek yalan
 (25)söylerik hem̄asgerlih yap hemde dayah̄ yeme o nerden çıētı. dayah̄ yemedim
 (26)didiēin̄adam̄o muhaēēgak yalan söylemişdir. başēa bi şey soracan.

(27)mesele bizim burda ğuru fasulle, küfte deriz, sarma deriz tatlı deriz böreK
 (28)deriz ne bilim̄aēlın ne gelirse yanı. he he işte yöresel deyrim̄onnarı. aēluna ne
 (29)gelirse ğuru fasulle, pirinç pilav hepsi olur, keşgeē. tatlı var canım mesele paklāva
 (30)yaparız tatlı olaraēdan yemehden sōra ğomposdosundan dut her şeyinin dut
 (31)yaparız yanı. keşgeēde var hepsi var. valla onnarı bayannar sormaē lazım̄onnarı
 (32)ben na gadar versem̄o gadar bilgim̄ yoē. şimdi dōrusunu ğonuşmaē lazım
 (33)kendimde yapıyrim. ama o gadar da bazı olıy bazı yaēıyırılı dibini. mesela nası
 (34)yapıyrum̄atıyrim̄üsdüne haşlayrim, bişiy, bişidiēden sōra anugnu soēanı
 (35)ēıyması mıyması ğatıysın̄içine ondan sōra alup yemeēni yēysin. tabi canım.

(36)aslım̄ buralı evet köydenik. abı bizim köȳüç sefer deprem yedi bizim
 (37)köyün̄asas̄ismi eski argu. eski argudan burıya geldik burdan̄alıçın̄önündeki
 (38)yer şu aşēada gölet yapılıy. ceviz dere deriz̄ora bizim̄asas köyün yeri eski
 (39)köyün yeri. ordan̄eskiarguya geçiyler̄eski argudan da burıya. he üç̄orada
 (40)deprem yedi. o köprü varya orda demir köprü varya onun bu yānki tarafı kövden
 (41)tarafı olan yer orası ğabrıstan. annadın mı o köprünün̄üsdünden geçip
 geliysin̄ema orası ğabrıstan.

(41)burda ekip biēdigimiz buēdā, arpa bunnar̄eker biçeriz, yonca, gorunga
 (42)bunnar başēa bi şey yoē. önceden şeker pancarı vardı o da ğalktı. allah şüür su
 (43)olmadıēı yüzünden. şeker pancarı ekiydük canım bi dönümden̄alıydıē beş ton,
 (44)altı ton, yedi ton pancar bunnar̄öldü, daha bunnar galmadı. esgi boludu. su
 (45)çohudu. mesela şiranda içdiēiz su varya bizim̄arazinin suyu ya.

(46)geldi şu gavur daēı deyrık gavur daēından beri aşmadı. geldi urus
 (47)dediēimiz gavur burıya gadar geldi. burdan̄aşmadı burdan̄aşamadı. valla
 (48)bilmeyrüm türbeden dolayı mı artuē, yerlerini çoh bilemeyrüm. şimdi biliyrum
 (49)desem biliyrumde gafa şarē̄etmey. daha esgisi gibi dōruları ğonuşmaē lazım.

(50)tarihten çoğ biliydüm ama şimdi gafa çoğ çalışmay. şey oldu ha o yana hastalığ yönünden.

(51)abi şimdi gıtlı yaşadı desek yalan söylerik. bu durumuda yaşamadık.

(52)ama eskiden yaşadı eskiler yaşadı. benim anam, babam, dedem mesela bunlar

(53)yaşadılar. tabi tabi onlardan duyupta söylüyorum, yoğsa nerden söyleyecem.

(54)anamgil muacirlihte burdan gettiler gorzafa, şeye gadar gettiler. neydi ha o

(55)sanatçının ismi yav ha o sivası geştiler ya onnar tokata gadar gettiler tokat niksara gadar gittiler.

(56)cenaze töreni olmaz bizde abi. cenaze oldu mu sabānan hoca sela verir,

(57)āabristanını eşer, yıhar, götürü defneder gelürüz gideriz. taziye felan olmaz.

(58)şindih şöyle olur taziyesi bizde mevlit deriz cuma akşamsı cumaya gelir, salıya

(59)gelir ya bazara gelür o aışamları cuma oğudurlar, mevlüt oğudurlar geçer gider orda biter yanı.

(60)askere gönderme de yanı burda şimdi cuma günü bi arhadaş gideceh

(61)burda mevlütten gider. mevlüt oğudurlar eyle gönderirler.

(62)bayramda ne var ne yapıcağ. bayramda bayram yapacaz. bayramlaşır

(63)çıharız. var canım tabi herkeşin evinde herkeş yemeni yapar.

(64)bizim buralarda şu yañınımızda yoğ. biz ziyaret deyrik ha burda orası

(65)var ordada işte o köyün dediğimiz köyün üst tarafında ğalıy, ha yolun

(66)çanağlında ğalıy ora eskiden beri ziyaret diyeler. ama artuğ bi şey var yoğ orası

(67)bilemeyüz. orası bize ğaranlığ.

(68)ben aha ne işden ūraşım işte çifçiciydik. aha dam aha merak demiş aha

(69)ğom. şimdi dōru ğonuşacağ, neyne ūraşıcağ köyde duran neyden ūraşacağ

(70)çifçilihden ūraşacağ.

(71)eski günner iyi vallah nasıl olsun yaramaz bi şey olmaz. eski esgi

(72)yoğluğ annadır, şimdiki de varlığı annadıy. ama olan var olmayana bi şey yoğ.

(73)bizim gibin adamların neyi olacağ zate. dört dene inemiz var ikisini satacağ

(74)borca vereh ikisinide sağıp sığıp yiyeceh.

(75)bi şey deñl. ben teşekkür ederim. ben dōrusunu

ğonuşum ister inanın ister inanmayın

YERİ: SUSUZ KÖYÜ

ANLATAN: ALİ RIZA POLAT

YAŞI: 83

KONU: KARIŞIK

(1) ali rıza polat, seksen-üç. bu köylüyü susuz. tabi canım ney nesiki
(2)hayr-ola. düünner düün-olan yerde davul zurna gelür. tavul zurna çalarlar. gider
(3)kaymakamda müsade alurlar. müsade aldıhdan sōra düünü çalar şey yapar giderler
(4)başğa bi şey yok. gelenehleri evet-ebet yanı öyle bi şey yoğ. he münásib
canım-alla allah.

(5)vallahi elli yedi de düünüm-oldu. valla düünüm başka bi köyde aldu
(6)gétürdüler bize. getti istediler-allahın-emriyle aldı geldi, bitti, gitti evet. valla gız
(7)isteme eer zaten bunnar birbirine delikanlıynan kadın şey-oldımuydu birbirine
(8)göynü oldumuydu razılıkla yani giderler-allahın-emrini yerine getirirler-olırsa
(9)zaten-o adamlarda garşılık vermezler. allahın-emri candan baş-üsdüne der
(10)geliller. bu budur başğa bi şey yoğ.

(11)valla evlenmeynen-adetler-ilgili ey ne olucah-işte biz köylü çocüyuz.
(12)efendime söylüm tarla olırsa tarlaya gideriz-olmazsa oturuz-işte öyle gibi bi şey.
(13)valla kına gecesinde de zaten gene aynı davullu zurnanlu çalınır-oynarlar
(14)komşular-efendime söylüm yine gelir. kadınlar-o gınayı eğer kız burdaysa burda
(15)değülse istediğın köyde yaparlar geçer gelirler.

(16)valla yöresel yemehler ne çıkıyosa işte odur. tabiki et yemeyide olır,
(17)pilavıda olır, sironuda olır, makarnası da olır, işte bu gibi şeyler-olır. onnar yıha
(18)ehmekten şey yapılıy kesiliy-onı tepsiye göyuyolar-onu alup üstüne ayranları
(19)vayaıt yōurtları üstüne serperler-ondan sōra tereyaını üsdüne serperler yeller
çatalları alır.

(20)valla kökenimiz bizim şimdi esasen dedelerimizin gelmesi tunçelinden
(21)gelmişler-ebet tunçelinden gelmişle. işte bu gibi şeylerle ha bèyle gelmiş gitmiş
(22)bizde yaşıyoruz. valla köyümüz çok-eski bura çok-eski yani bura çok-eski bi
(23)köy. seferberlikten-eveli bu köyün temeli dedem-atmıştır. dedem yalnız-atmış

(24)ve bunu ondan sōrada ğalħıp baħmıř kimse yok. dūřmūř yollara getmiř bi ğaç
(25)kabile toplamıř_almıř gelmiř burda ğomřu olmuř yūrumūř gitmiř_evet.

(26)valla burda buğday, arpay_ışte hayvannar_ıçin fiy gibi bi şeyler yanı
(27)başka ne olucaħ. burda su yok. sulu tarlalarımız yok öyle. allah ne verirse yanı
allaħ bağlı bi şey.

(28)tūřman girmede bizim buriya. řimdi dūřman burda kūmbet var. kūmbete
(29)kadar rus geliyor tabi babam_annatıyordu. rus gelmiş_orda bir duman peyda
(30)oluyor. ruslar geri çekilmiş getmiş. bazı köylere mesela diyelim ki bu yanki
(31)köylere giriyor. kelkite girmiş yani fakat köyümüze girme giren yok. zaten
(32)ismende susuz_evelide susuzu ahirde susuz yani bēyle gelmiş gitmiş.

(33)ğıtlık valla ben kavuşdum kıtlıħ faħat babam çalışıyodu, getiriyodular
(34)yediriyodu, yanı bizi ona buna dūřürtme etmezdi rāmetlik. efendime sōylüm yanı
(35)ğalktım ğavuştum ğavuştum_ama çalışıyodular_ey gider kazanır getiri bizi
yedirirdi babamız.

(36)valla cenaze töreni ceneze öldümüydü, ceneze efendime sōylüm hoca
(37)gelir. hoca tabi cemaiti saf şeyde şey yapar, beş sıra, yedi sıra öyle gider yanı fazla
(38)ğalabalıħ_oldumuydu. oħur tabi tekbirinü getirür dōrt tekbirle cenaze namazını
(39)ğılıyor. hazır_olan_imama uyuyosun_ışte ondan sōra alıp gidiyosun mezara
(40)ğoyuyosun başğa ne olıcaħ_evet. taziyelerde valla ğuran muran gibi bi
şeyler_oħunur tabi yav.

(41)bayramda da ışte ğomşu ğomşuya gider. ğomşular gelir sen gidersin_oriya
(42)yemek varsa yemek yerler_ışte ēyle ışte ne olıcaħ.

(43)var valla şu ğurunun_az_ilerisinde çeh_ismail derler. yanı ğalħtıħ ēyle
(44)duyduk yeride yapıldı yanı yapıldılar. giderler_allaħ çağrılar herkesin ğalbine ğöre
(45)gibi bi şeyler_oluyor yanı. onu bilmiyoruz, o çoħ_ēveliyatlı ēveliyatını
bilmiyoruz. duyduklarımız sōylüyoruz.

(46)ben size teşekkür_ederim_allah sizede razı olsun. siz nerelisiniz
(47)gaziantepde arabistanda sizin gibi garson_arkadaşlar vardı. giderdik_efendime
(48)sōylüm yanı orda ēyle bi şey varki namaz dediğin zaman sende ğořacaħsın. o
(49)çocuħlar haydi gideh şeyin_üsdüne dükkanların_üsdüne gider_atmış_altı
(50)oynardık. vallah_onnarda ēyle vallahi billahi beni çok_idare etdiler.
(51)allah_ömürlerini uzun etsin. çok_iyi arkadaşlarım vardı antepde. hoş geldiniz siz

(52)nerelisiz şiranın neresi behsetgillere yahınsın deqli onnara benziyde ben o yüzden söyledim.

-49-

YERİ: TELME KÖYÜ

ANLATAN: MELEK TURAN

YAŞI: 66- 67

KONU: KARIŞIK

(1) melek turan varım atmış yedi atmış altı yaşında vardırım. evleneli otuz
(2)üş sene oldu, otuz üş mü otuz iki mi ney yalan olmasın o zaman oldu. bi sene,
(3)iki sene durdu öldü mefat etdi beyim. saql.

(4)evet oldu düün. neydeceük oynadular, güldüler aldı, götürdüler.
(5)evet atıdı o zaman hayır taksiydi tahsiyenen. evlenürken neyderüm kövde
(6)bir evlülühde ne edersin beyine hizmet edersin, orağın güdersin, yemeginü
(7)bişürürsün, èyle ev temizlüğünü edersin onı edersin daha ney. bi şey bilmeyrüm
ki.

(8)ğız istemedede seni olanı isterse derseki get felanın ğızını iste, gidersin
(9)düyür. allahın emriyenen peygamberin ğabliyenen èyle ya niyetün varısa senin (10)"
benüm öluma isterüm verürsen vermessen èyle. olan isterse èyle istemezse getmem.

(11)kına gecesi ilahi söylerler, türkü söylerler, ğına yaħarlar ele ğına çalarlar.
(12)ondan sora iş deyim yemeh yerler. yengesi olur düün olur işte èyle bèyle gider.

(13)ğayınbabam yoğudu onlar öldüydüler. ey ğaynatam yoğudu, ğaynanamda
(14)halamıdı babamın bacısı ondan ayrıydı. hèyle èyle davranmazlar èyle
(15)dövmezler èyle şey etmezler derlerki haşa senden dul gelinimiz var beş ğuruş
(16)şeyde görmedüm, bilmem he görmedüm.

(17)kövde mi siron yaparı, sini bağları, tatlı bağları, su böre bağları,
(18)keşgeħ ederik, pilav ederik yanı yūħa her şeyini ederik, ketesini bişisini. keteyi
(19)açarı, yoħ hamırı yoğururuh açarı. ğaħıt beyle şap ederih, inceldür yağları,
(20)dürer bükereis. birez şeyde şaÇda bişürürüh. keşgegide yarma haşları bugdā siz
(21)bugdā bilürsünüz yarma haşları ondan sora etüde bişürürüh. has etü dideriz

(22)soğanlu anuħlu ireyhanlu biberli ederih bişürürük. sironu da hamırı yoğruyruħ,
 (22)yūħa açıyruħ, şaÇda bişiriyruk~ondan sōra azuħ soğıy kesiyruh, düzüyruh
 (23)tepsilere, tepsilerde de ğuriy. ğoyruħ ğartonnara harcayruħ.

(24)aslımız buralıyıħ telme şeyran şeyranlıyıħ telme. onu bilmem~onu bilmem
 yalan söyliyem.

(25)hoy ninni de söylediħ. nennide söylediħ~iki tane de öldü. hangi nenni ha
 (26)şaşurtum valla işlere vuruydum heş~aħlıda galmadı. beşiyim çamda çarşabamı
 (27)yuvarlandı bi şey diyik gezyidik şaşurtdu şaşurtdu.

(28)esgiden he ekiydiħ, orağınan biçiydüh, yazularda yatıydıħ, yataħlar
 (29)götürüydüh, yatıydıħ, biçiydiħ. malları götürüp orda annemiden sağıydık~onnar
 (30)daha da ehmeyrık zaten ben~oriya getmem. annem~öleli oldu on dört sene mi
 (31)yalan~olmasın~on beş sene mi oldu. ordan biraħduħ malı mulu ekini mekini
 (32)biraħdum. gücümüz yetmey daha ehemeyrüh, biçemeyrüh. babam doħsan yaşında
 (33)ey kimimiz yoħ kimsemüz yoħ~iki ğişıyk. arpada ekiydük, buğdā da ekiydük,
 (34)nohut da ekiydük, şilorda ekiydiħ, mercimeh de ekiydik her şeyde ekiydik he.

(35)hayır görmediħ, ğıtlıħ yaşamadıħ yalan söyliyem. hayır~eyle bi şey ben
 (36)yoħ eyle düşmanımız yoħ kimsemiz kimseden de işitmedüm.

(37)cenazelerde de cenazemiz ölür götürürler, gomşular birikürler, yıħarlar.
 (38)giderih~otururuh, yemeh~ederih, götürürüh cenaze evine yerler, iħerler,
 gomşuynan~oturur gelür giderih.

(39)evliya bilmem var var var, aha o aşşalarda var. hadı süleyman~efendimiz,
 (40)hadı süleyman~efendimiz~işte eyle bëyle var. ney~onnarı ben bilmem. onnar
 bilmem, hayır bilmiyorum.

(41)eski düünler bilmem~eskiden hep~eskilerde şey~edermişler~atlara
 (42)binermişler, yemeh götürürmüşler, heybelere ğormuşlar, eyle annem naħl~ederdi
 (43)de duyardım. yoħsa ben bilmem.

(44)bayramda da tatlı bağlarıħ~ederih, ondan sōra su böreği ederih, şekelleme
 (45)alıruħ, bime giderüh, gomşular gelür yedürürüh, bende gomşıya gidersin
 (46)gelürsün bayramlaşuruħ, el~öperiK gelirik. su börēni de küt başı yumırta ğırarıħ,
 (47)has yōruruħ~açarıħ suda bişmiş suda haşlarıħ tepsıye döşerih~işte bëyle çökileh
 (48)ğoruħ yağ ğoruħ üşte bëyle ederih. ğızardırıħ fırınnarda has~olur yanı.

(49)geşlere asgere ben babasıydı ben ne bilim gettük ğasıbaya. iki dene senin
(50)gibi delüganlu yolçuladı bilmeyrim ki. he kimimiz yoğudu kimsemiz yoğudu.

(51)hayır-ēyle bi şey biz bilmek. şimdi edīyer-ēvelden yoğudu şimdi var.
şimdi (52)de ğuran-ōħudıylar, para götürüyrüh-işte yeyrih-içeyrih geliyorih.

-50-

YERİ: TEPEDAM KÖYÜ

ANLATAN: İSİM YOK

YAŞI: BİLİNMIYOR.

KONU: KARIŞIK

(1)evet sōlerdih. sōle esgi nennilerden sōle. esgi günlerden sōle. söyle işte
(2)benden şeysin söyle esgi şeyleri oraħ biçerdığ, tarla biçardıħ, şarkı söylerdih, sōle
(3)işte bunnarı sōle, ğatıħ yayardıħ, tuluğnan-ayran-ağaç yavyandan yayardıħ. valla
(4)bizim köyün ben-ēsgilerden deyilim var tabü yoħ mu. bildigi olan gadınlarımız
var bildigi olmıyanda yoħ.

(5)erig yi baħ erihlerimiz güzel, bağımız-eyi bahçamız-eyide haşa sende ayı
(6)bize biraħsa az çoħ kendimize göre bi şu gadar bi şeyde eksek faydalanurıħ
(7)ğoymuyor he. baħ paħla ekdim gep yaş yaş ğırdım getirdim burıya serdim. ben
(8)heÇ daha getmedim yeni bahçeye gidecem durbaba dedi girmemiş ben biraz
sōktüm, getirdim biraz durıy.

(9)ya öyle fasıya gendimize göre çubuħ bōrölcesi, tomatis falan-ēken-ōldu
(10)ben-ēkmedim. ben-ōrenci var ya geŞ geldim millet hep-ēkmiş. öncede patates
(11)ekiyoduK, sovan-ekiyoduK, mısır-ekiyoduk. bu köyde her türlü şey-oluyo
(12)burda her türlü şey ğurtaramıyoruħ burda ne eksen-ōnu biçersin yani.

(13)var şu derede onun ne kümbetdü bırada ağ baba deyley şu tepede şu tepe
(14)baħ-ağ baba arduçlar toplum var baħ ben yeni gelin-ēiken bi keren-ōriya gettim
(15)kırt senedi bi keren gettim. ben-ēşimnen senin rahmetlik-ōğluynan gettim.
(16)keramaTı işte şey ne bilim bizde eyle ziyaret-ēdüp geliyoruz yanı ne diledih göre
(17)çıħıyo. işte diyolar bōyühlerimiz yanı hangi yola zorluy bizde ora zorluyoruħ
(18)başğa bi şeyimiz yoħ. bide bu derede var şurda agbaba deyley tepedam köyünde

(19)yusuf baba deyley var ha var. ben kendim tepedamlıyım darıbük geliniyim
(20)tepedam ğızıyım. yaşar┘oranın muhtarı sizi gösterdi mi.

(21)he kırk kırkını töküyolar. kırk töküyler, mum töküyler, ğurşun töküyler
(22)onnarı yapıyolar başğa bi şey yoğ. he su çimdiriyler ğırğ ğaşuğ sayiyler┘işte
(23)ğırğım gel çıh diyler bunları yapıyodular. amma şindi olmuyo biz┘unutduğ. erig
(24)yi erig. şindikiler ğırğımı mirğı bilmiyeler dōurdumu alırlar ğucağına ğırğ nemiş
(25)ğaşığ neymiş su neymiş biz┘onnarı çoğ bilirüh bismillahsız ğahmazdığ yapardığ
bi şeyler┘işte.

(26)esgi şindiki adetlerle pekt┘aram yoğ pekt desem gitmirim. esgi adetlerimiz
(27)ağırıldı. gelin getirdiğ, perde deydiler┘ardına ğoyuyduğ bacadan┘aşşā gelünün
(28)gafasına atardılar. şindi damadı gelün tağıy ğoluna eve getiriy┘o adetler başğa
(29)bizim┘adetler başğa. biz gelinliğ giymediğ gözümüzde galdı. yoğ minibüsnen
(30)minibüsnen minibüsnen geldim┘ama o töre vardı. tabü duvağlı muvağlı
geldim┘elma yediğ gafada.

(31)valla ben kendimie ninni söylemedim çocuğlarağ söylüm┘omu geliy
(32)ağlımda bizim gayınpederlerimiz ğoymay. çocuğ burda bırağır, sabā emzirirdiğ
(33)tarlaya giderdiğ. tarladan┘öğlençe gelirdiğ. bağardığ çocuğ ağşam gelürdiğ┘eve.
(34)aha biz beyleydiğ biz bëyle geldiğ, böyle gidiyoruz yanı ğün görmediğ çile geldiğ
çile gidiyoruğ.

(35)esgiden┘ayranlı çorba yapardılar, babuko yapardılar ne bilim kömbe
(36)yaparlar┘içini oyarlar┘ayran tökerler yag tökerler┘al, siron keserdiler, işte
(37)ayranlı çorbalar yapardılar, teze fasule haşlar, ğavurular yumırta ğorlar yemegler
(38)bunlar. pilav yapıyoruğ kendimize ğöre biber dolduruyoğ ne bilim┘elimizden
(39)geldiğini yapıyoğ. bulursağ yerik bulmazsağ bi çay yaparığ ğarının doyacağ deyil.
bulursağ yaparığ bulmazsan bi şey yoğ.

(40)komposto yapıyuruğ, ğuruduyuruğ, birez bi şeyler yapıyoruğ ha oraya
(41)sermişim durıy. bunu yarıyoruğ çırdeyin çıkarıyoruğ ğoyuğ sobanın┘üstüne. şeker
(42)atar ğaynadığdan sonā şeker şişeye ğoyır┘içiyuruğ. al┘al┘avıçını doldur┘al
(43)ğorğma yıhanmışdır┘onnar poşete ğoyup dolaba ğoyacam.

(44)allah sizdende razı olsun, sağl. bi şey deyil bende teşekkür┘ettih.

-51-

YERİ: ŞİRAN MERKEZ**ANLATAN:** MEHMET TAŞTAN**YAŞI:** 76 - 77**KONU:** KARIŞIK

(1) memet taştan yetmiş-altı yetmiş yediye döndüm. merteli mahallesindenim
 (2) buranın mahallesindenim. dahil ya belediyeye köv merteliydi mahallesi oldu. nası
 (3) nası olıy helbette niye ğayıt-etmeyesin. yardım-ederik. seni verene
 (4) ğurban-olsun dayın. helbette sor sen helbette yardım-ederük-eskilerde galdı da.

(5) askerliğ manısada yaptım birinci er-çitim tugayında üçüncü ordu birinci er
 (6) çitim tugayında yaptım manısada. annadın mı ğitdim girdim bi ğapıdan bir-emir
 (7) galdım-orada. silah-öretmeni oldum. dört-ay silah dersi a dört-a altı bëyle hoş
 (8) çeşler geldi ya amerikandan bazuka roket-atar-orada dört-ay çalıştım birincilinen
 (9) ğazandım. on beş dakkada söhme taħma şartıyla birinciliyinen pır pırı da taħtılar
 (10) yirmi dört-ay öğretmenlih yaptım. annadın mı sōradan mesleğim usta ya ustayım
 (11) inşaat bi de dediler ki inşaatdan-annıyan çıħsın dedi. teftiş-ediler turdu general
 (12) erzincannıydı. geldi bide dıçarı çıħtıħ bizim usta galfalık hemde ha bëyle yerde.
 (13) yemeh yiiler yerde yemekhane yoħ ğōuş yoħ yataħhane yoħ bëyle. duttum ben
 (14) üŞ tört denede ğōuş yaptım. oldum-oranın tugayın mareşalı. resmi elbiseyinen
 (15) yassaħ resmi elbüsedede yaptırdı. tug gerenalı beni izne yolladı babamı ziyarete.
 (16) yirmi dört-ay eyle o vaziyetde geŞti, askerliğim çoħ hizmet-ettim-annadın mı.

(17) bin dokuz yüz-elli elli altıda mı bin dokuz yüz-elli altıda annadın mı.
 (18) hemen-abimi yolladıħ asgere o üŞ sene yaptı. ya askerlih-abimi yolladım
 (19) geriden ben-iki öküz-iki çevgi bir horuz reçberlih-ağır ya üŞ ğışide bi ğızı
 (20) isteyrüh ya bi sefer ne yaptıħ ğızda beni istedi mi, dedesi de veriydi istemedüne
 (21) veriydi haber yolladı. bende dapançanay taħtım belime aldım ğaştım ğızı. abim
 (22) geldiki eve ha bëyle olan çocūu evde yeriy. allah vereceħ-allah dutdun bi çocuħ
 (23) nere dedi orda dedi orda bulduħ. yazuda bulduħ-ondan sorada dediler baħtıki
 (24) gelin var-evde allahun yazusu onnar dēy mi. evlenmemiz de eyle oldu. sekiz
 (25) bebem var. sekiz bebem kırk üŞ tene torunum var. ya cenabı allah diledüne

(26)verürmüş bilüymisin, diledüne eyi ğuluna çocuĝ torun morun. seni bèyle verene
(27)ĝurbanolurumoy. ĝaşları gözleri hep èyle satenehl-i islama ehl-i islama
(28)güzelliĝi bizi son peygamberümmedüyih ya onun için bize verdi. tek lisanı
(29)nasıbetti bize. o güzelliĝi bize verdi. imamı azam meShebi bize nasıboldı
(30)annadın mı. hánefi meShebi bize nasıboldı. çünkü adam sehzen beş yaşında
(31)sordumamıce sene imamı azam nerden geldünü kökünü bene söylemüsin.
(32)nerden geldi. kökünü nerden geldi. nerden geldi bizen nerden gelmişo bize
(33)nazıolmuş bilemedim ya. baĝ bizo zaman biz son peygamberümmetiyih ya
(34)incili kitabında günü yanaş üçüncü kitap ya bizimkide yanaşdı o arada varya o
(35)arada cenabı allah bize nası etdi nazıetti o hanéfi meShebini. biz ĝanad gerdük
(36)peygamberefendümüz yolunu behledih, ĝuranı kerim biz behledüh. bizimamı
(37)azam meShebi olmazo da bize nasıboldı annadın. seni yaradanölürüm.
(38)şimdiĝ helalından çalışduĝ usda olduĝ. sōra hani usda ya helalından çalışıp
(39)bebeleri senin kibi torunnar var yésem doymam. satan bayramda hoca dediki
(40)günün nası ĝeştüni bilemezsin her dakĝan gününibadeTden geçer. çünkü helal
(41)böyüttü. torunnar morunnar diledüne senün gibi allah torun verür. senin kibin
(42)herāl heradama verürmü imkan mı gözleriyi yerim. yav bu işler düşünüyümde
(42)gomşuma gider derimki mabalımallah senden sorsun bi şeye ihtiyacınolduĝu
(44)zaman bene gelmezsen. peygamberefendimize buyurdular ki senin en sevgilü
(45)ümmetün kim buyurdular. benim en sevgili ümmedim içi dışı birolacaĝ. ben
(46)seni allahuçun sevecem. onun içinaylesini ablan varya ablan nası baĝar. bacı
(47)gözüynen görecehsin şevketiyenannadın mı. eve èyle gelmesini
(48)isteyecehsinöf demeyeceh gomşua, gomşuda peşi sıra rahmetoĝudumu
(49)senora cennet bahçası annen babayın duasını alırsanora cennet bahçası. sen
(50)bene verdin beş yüz ĝayme memetabi ha bu benim çocuĝa götüro emanatı
(51)almam. ha o emanatı yerine verildi, ne mutlu ne mutlu ora cennet bahçası sorgu
(52)sual yoĝ. melakeler behleyya hanı işte onun için ĝuranı kerimde iki şart
(53)varacele acele neymişacele hemenölürölmez o öte şartları behley ya
(54)melakeler o da çoĝ hocalarannadıyannadıy ĝünahdan gurtarıylar. hemenölü
(55)öldü mezere ĝızı yetişdi ere. benüm şimdi altu tene ĝız varya senün kibinaltı
(56)damat var. şimdiĝaç peygamberefendimiz ne buyurmuşon beşonaltıda ere.
(57)temam mı onaltı ere. ben kitabı èyle onaltı dedi mi hemen yüzükü ĝorumon

(58)yedi evden çıhacağ. bizim fadime anamızı on beşde onçaltı da nişanladı. on yedi on seküzçolmadan çıhardı yolçuladı verdi, annadın mı.

(59)düğünlerimiz mi, düünlerimiz mi şimdih mesela odalaramız varıdı bilıy
 (60)misinçodalara yemeh çıhardı. seküzçoda seküz şindük belediye dahilçolduğ
 (61)ya köy gonağımız varçorda yemeh veriyrih, mutfağ var, yemeh verirühço
 (62)köylüye. bi de burda salan dutuyruğ. mesela sen daha tirisin hani maddiye göre
 (63)maddiye burda loğanta dutuysınçerkehlere loğantada yey. gadınlarçorda
 (64)yeyçerkehlere loğantada yeçnim. ha bëyle para goyuylar şeye gelir háyirli olsun
 (65)dey zarfı oraya gör giderler. mesela elli yüz duruma göre göz çarı duruma göre
 (66)yirmi beşçotuz elli neyse bu işler bëyle. çarıylar davıl zurna oynıylar. bide bizim
 (67)kitabımızçemrince ilahiynen bizim peygamberçefendimizinçemri ilahiynen olanı
 (68)ğına evineçe ilahi söylerehden şeyçettimço evsal. peygamberçefendimizinçemri
 (69)o. ilahiynençoldu mu. ama davul zurna çalsınçoynasınlar, çalsınçoynay. sonāda
 (70)o çocūy sana verdimi allahço çocūy nedıy bağçorda yazıy kitabda. bir gomşu
 (71)hagından sorıy ne mutlu gomşusun razı duvasını alana. iki ana babasının
 (72)duvasını. üççel gızına çocuğlarına haram yedürmeyen. dördüncüsü amanatı
 (73)yerine veren. tamam mı bunnarı bunnar bu şartlar düzgünçolursa gılduğın
 (74)namazıda gıbulçedıy, oruciyinda gıbulçedıy. eğere bu şartçüzeri ahlağınço
 (75)şekil olmazsa yalandan hēç yorulmıyacağsın. sene defterde bi şey yazılmay. boş
 (76)kağçeline ha bëyle bomboş çıhardıp veriylarçeliğ. hani senin defter. ama dediğim
 (77)şartlar güzelçahlağ çalışmağ. bençusdayım diyerim demi. mesele ben gendüm
 (78)götürçalıydım ya çanğırıda otuz sene yaptımçişçilih yaptım. şimdi
 (79)götürçaldımçüş günde bitürürüm. hacı babalar bahıpçetmişler. yav memetçusda
 (80)dēy helalçolsun. dēy şu gafamıza tağılıy sen burayı götürçalıysın bi heftede bitıy
 (81)beş günde götürüy, yeymiyede beş günde bitiy nasılçolıy. dedim bağ hacı emmi o
 (82)benim maliya bir gün bir saat bëyle şeyçetse haram girerço çocuğlara yedürsem
 (82)heyir behleme. ha bëyle haviya galdırdı haviya haviya galdururlar bes. çoğ
 (84)şühürçallah. şindi otuzçiki farzdan hepsinençarapça manesinden bilürüm. şindi
 (85)ben gendi gendüme düşüniyürüm cahillihde yani otuz beş yaşına gadar şindü
 (86)peygamberçefendime sordılar. senünçümmedinden hataya düşençolır mı dediler.
 (87)hay hay dedi. nası olur şaşmaz yalmaz bi tekçallahdur. o nefis bizin de nefis varya
 (88)şeytanda onnarı arıya arıya gariştirmaya girıy ya ha gōğarsan cenabı allah cenneti

(89)yirine goyarannadın mı. bilerehden yapmıyacağsın. belki şaşmaz yalmazallah
(90)ya bu hataya düştün ondan sōra gendi gendine töbe istifā edecehsin. töbe
edecehsenallahonı defeter geçirmey.

(91)yedi yerde yedi yerde yatır var. bi dene kelkitilen bizim hududun yolda
(92)süvarisi geldi rusun süvarisi geldi, elli metre galdı. suvariler varya ha bēyle vurdu
(93)vurdu vurdu ha dizlerim ğapağanda torpağeşdi. torpağda orıyu orda yatır var. ğız
(94)yolda üsdünde babası tepede geçemedi. bizim torpaga şeran şıhefendimiz duva
(95)etmiş. biriki üŞ Tört para köyde derinalim var. benimannemde buralı
(96)burdada var. derinimamefendimiz var. benim dedelerim var. kırğ hāne bi
(97)cansızoğulları cansızadamdan meydana gelen. bunu inanacağsın bağ. şimdi bi
(98)adamöldü. ordan bizabümü everdüh. üŞ dene dört dene ğız verdümalduğ.
(99)şimdi adamöldü. öldü adam beriki şıh dedjümadamda o adamı yumaya aldılar.
(99)yuma yerine aldılar. yuyular nefsi sōnmedi, nefsi sōnmedi milleti dağıttı hoca dedi
(100)kimse galmasın. dağıttı orıya gapalı yerde yer kimse galmadı hēş kimse aylesini
(101)çarırdı aylesini. aylesini çarın. burıya aylesine dediki gidorıya ondan temaset
(102)dedi getti. onnan temasetti ölmüşadamnan. ğırğ hane cansızoğulları derler
(103)şimdi. yanı derinalim ya cenabı allahonun zürıyetini söndürmedi, payğırđı.
(104)şimdi beni beni oğunda da abimin ğaynatası burda dünyasını deyişti. benorıya
(105)bizim mezeriye gömdük babamda öldü bizim mezeriye gömdük.

-52-

YERİ: YEDİBÖLÜK KÖYÜ

ANLATAN: GÜLZADE SARI

YAŞI: 83

KONU: KARIŞIK

(1) gülzade sarı. yedibölüh, sor bağalım. benoldu atmış sene. ben sehsen dört
sehsenüç yaşındayım.

(2)düğünümata bindirdüler beni. duğah başıma eskiden duvağ şeyedıylardi.

(3)tikerlerdi kuşağtan duvağ tikiylardi. ben başıma dayımınöluna geldim. geldim

(4)sifon yedi bölüğe. orda gelinoldum. orda yaşadım. şimdi yiğirmi senedir de

(5)ğocam~öldü. galdım yalıgız yine. õullarım var gızlarım beş dene baş sahablık
 (6)etmiyirler. bëyle ortada işte bi gonsuynan geliyim mayışımı alıyım. bi gonsuynan
 (7)geliyim~işte gidiyim. loğantalara yalnız gidemiyim. toktora gettim dedi doktor
 (8)gümüşhanede yattum~on beş gün. dedi ki kocan yoğsa da nızıl diyirler tanırsın
 (9)nızıl~ordu diyler dedi yoğ teyze senin sınır damarların boşalmış hêş görğma.
 (10)neden merahdan görğma biraz titriyin~ama şükür~iyisin. yaşına göre eyisin.
 (11)deyir sınır damarların boşalmış hêş görğma çoğ da üzülme işte bëyle gurban. èyle
 geldim èyle geçdim.

(12)gız~isteme işte òlandan gidiler, begeniyler birbirlerine baba felancanın
 (13)gızına benim göynüm düşdü. bunu get bena al. o da iki adam~alıy gidiy babasının
 (14)ocanın başına oturiy. selam~aleykim~aleykim selam buyur nediyn ben geldim
 (15)senin gızını isteyem. o da deyki gızımı getir~òlundan~eyice gonusıtır. eğer
 (16)birbirlerini seviylerse bende güle güle veririm. birbirlerini severlerse sevmezlerse
 ne sen ne ben. evlenmekte èyle olıy.

(17)he gına geceside işte toplanıyk bi yerde yapıyk. oyniyirler, hoplayırlar,
 (18)davul zurna çalıy, orda şey~ediyirler, gınayı yahirler, gınayı yahirler falan yerde
 (19)salon duttuğ~oriya gedyih. bu seferde gelini de götürüyüh. birbirinin goluna
 (20)giriyerler, dans~oyniyirler dedim. bu gelin neye utanmıyır deyirler yoğ yoğ şindiğ
 (21)èyle şeyler. bağıyır birbirinin golına giriyerler, öpüşiyirler, dans~oyniyirler. bizim
 (22)zamanımızda yoğdu dans mans. utanıyirdik~èyle şey~ederdik. gafamızı
 (23)bağlarlardı. bëyle gümüşlernen bële tağardı bizim zamanımızdı. utanıyirdik bëyle
 (24)perde görlardı. bizi goyırlardı perdenin~arğasına. burdan çıttıhleyin başımızı
 (25)bağlardı. atları getürdük, atlara binerdüh yallah. üstümüze duvağ~onun~üstüne
 (26)de bëyle bi gümüş varıdı tağıylardı. bu sefer~ata binip geliydik~işte bëyle.

(27)ğayınbabam yoğdu. gıynanam vardı eyiydi. eyi davraniyirlerdi. iki tene de
 (28)ğaynım varıdı. onnarda eyi daha eyi davraniyirlerdi. şöyle getti beş denede gız
 (29)yaptım beş dene. mercan, yadiger, hatun, altun~esgi isimler. şimdih èyle değl.
 (30)mercan bir, mercan bir, yadigar~iki, hanım~üç, hatun dört, altun beş~en son
 (31)beşide altun. ölümde ali ekber sarı. yoğ~işte sen sordun benden verdim. ne bilem
 (32)biri ikisi arğabalarımaya getdi. birini bacımın~òluna aldım biri gardaşımın~òluna.
 (33)bi de eski isimler bëyleydi. şindi telezyonda çıhanı başa goyiy.
 (34)torunum~ozan~akan. ötekinin~adı neydi bi de metin.

(35)işte geliydih, etalırđıđ gütürıyirdük, dörıyduk, patetese goyıyđıđ, sığma
(36)yapardıđıŷte her bi ŷey yapıyđıđ. te işte  yle.

(37)s l y d k. he he "nenni bebeyim nenni uyu uyuda  oh b y "  luma da
deydim lan  ocunu

(38)"sevini sevini gidesin sgere, gadir mevla sena umut g stere, sennen
gidenner, sende alasin teskere". işte  yle.

(39)k yde ŷinik cevis  oh cevis. ge en sene  lum geldi. cev z n  bi ŷey
(40)doldurdu bi  uval aldı getti. patatis ekiyr k, tomates ekiyrik onnarı ekiyrik.
(41)bugd  ekiyrik, arpa ekiyrik. torlıyığ, toplıyığ, toparlayığ patosa vuruyrığ.

(42)yoğ babamuz  oh zeng nd . biz yaylıya g  erd h eskiden. arabalardan
(43)ŷindik motordan gediolar. g  erd k babam zeng nd . iki   t  k z g ŷardı
(44)babam h k z eskiden. sabandan ŷey ederd k tohum atarđıđ. ŷimdi bunnar
(45)g ğdı. bi tek ŷey atacan bi ecen toplaycan patosa  racan. eskiden biz makina
(46) eviriydih bilmeyrim onı tanırmısın. makineyde işte buđđay arpay golınan
(47) eviriydih atınnan  lıyđdı makine. ama ŷimdi patos torlıyığ toplıyığ senin
(48)kimin iki tene del kanlı alıyk, atıylar patosa. ne olduysa parası alıyđ ge ip
gidiyh.

(49)yoğ burda yoğ. he var bizim k yde var ziyaretda var orda g rban kesiyler
(50)yedib l Kde. yapmıŷlar g zel yer yapmıŷlar millet geliy g rban kesiy. buyur
(51)ediyler, g rban kesiyler, millette buyır ediy, geliy k yleri buyur ediy gelen
(52)yidiyirler. gelen geliyor, yiyip gidiyir. t rbe ehmed dede. o k yde t rbe ehmed
(53)deyir. o k yden geliyor.

(54)yoğ h ŷ gelmedi. yazdın adımı g lzade saru, babamun adı devriŷ,
(55)anamin adı kiraz, g rdaŷlarım var onnarın adını da diyem. d rt dene g rdaŷım
(56)var ali, iraza, hıdır, yaŷar. ablalarım var sevl , ipek iki tene de ablam var bende
   bende g lzade sarı.

(57)daa yoğ bi ŷey. yoğ yoğ  yle bi ŷey. ağıl getmiŷ baŷdan.

(58)bayramda da g rban keser k. işte bi tosun olur.    adam bir olur ne
(59)d ŷ yse kesil r. bizde goyırığ,  as bi siniye daıđdurđđ g nŷulara hepsini.  te galanı
(60)da goyarđđ dolaba. memnunum. her biri bi yere g ŷiy. biri fransada dıŷarada. iki
(61)tene babamın k y nde. bi tenen benim durđđum k yde.  yle işte.

(62)çocuqlarında asgere on sekiz-on dohuz deyende şey geliy, bi kaıt geliy. kaıt
 (63)geliy-işte yirmide asker-oliy. götürüyük-askere gidiyirler davul zurnayna
 (64)çocuqlarımızı yolçuluyruh. çoh bēle şeyde gidiy davul zurnaynan-anası babası
 (65)ağliy. oğlumun biri ankarada asker.

-53-

YERİ: YOLBİLEN (CENDER) KÖYÜ

ANLATAN: HÜSEYİN GÜVEN

YAŞI: 83

KONU: KARIŞIK

(1) hüseyin güven, seksen-üç. yol bilen köyü, eski ismi cender. şimdi yeni
 (2)ismi yolbilen. oldu aşşā uharı on beş yirmi seneye yahın bilemiyorum ben-orasını.
 (3)çünkü ben-istanbula taşındım. çocuqları oğula verecem. esas soy-ismimi budaıdı.
 (4)orda çocuqlar-oğula getdüğümü onlardan dalga geçmeye başladılar. mecbur
 (5)galdım orda dilehçe verdim, deyiştirdim. güven-olarah geçiyor şimdi. aşşā ūkarı
 (6)ben burdan-ayrıldım-otuz sene. çoluğ çocuğ gene istanbulda. ben geri geldim.
 (7)can sıkıntısı dolandım, geldim burda. köyde galıyrum. ne bilim-allah hakkımızda
 (8)hayırlısıysa hangiye onu versin diyóruz. allah kimseye haram yedürmesün. ne
 (9)verürse az versi helalından versin. helalından verirse insan sālıhlı oluyo. hastalığ
 (10)denilen bi şey-olmuyor. ama az buçuh haram ğarıştıhleyin nası edeceni, nası
 (11)yiyeceni bilmiyo. ama mal çoh. mal çoh-emme yediğ dadını bulamıyor.
 (12)anniyomusun. onun-için-oturun galkın kim-olursa olsun-en-ufah yaşdan-en
 (13)böyük yaşa gadar helalından yesin. helalından yerse dert bulmaz. benim kütçüüm
 (14)varıdı, mefat-etdi. ben-onun merakıynan bi hastalandım. annem babam-allah
 (15)rahmet-etsin onun şeyini acısını unutdurlar, benim-acımı başladılar. ama
 (16)yiyecek-ekmemiz, içeceh suyumuz varımış demekki. çekecek veyahudda çilemiz
 (17)varıdı. bu güne gadar geldih. ama bundan sōra ne olacaıhsa allaha ayan. başga bi
 şey diyemem.

(18)aşşā uharı benim şimdi çocuqlarım-en-azı kırk beş-elli yaşlarında var.
 (19)en böyüü. ondan geri galanı otuzun-üzerinde diyebilirim. o gadar var yani.

(20)ben-askerli yaptım. hêç izin mizin gullanmadan köye. köyden geldim-istanbula. istanbulda galıyorum çoluğ çocuğ.

(21)ey köylerin nası olacağ biliyosuz bunnarı. düün-işi golay deêl.

(22)komşumuzdan-evlendük. gene kendi köyümüzden dışardan deyil. allahın bu

(23)gününe tükenmez şükürler-olsun. bu güne gadar geldih. bundan sōrasını yaradan

(24)bilür. davul zurna varıdı o zamanlar, horon varıdı. aşşā uğarı akşam namazından

(25)sōra harmana atışı yağardılar. sabaha gadar çal-oyna. öyle o günler varıdı.

(26)yemekili olur tabi. gaç gişi mesela yüz gişi var. o yüz gişiyi yedirirdik. öyleki çay

(27)sabaha gadar hêç sönmez. yesin, içsin gağsın-oynasın. öyle. o günner-öyleydi

(28)yavrum. allah-o günlerden geriye goymasın. kötü günler kötü insanlar-içindir.

(29)kötülüh her zaman kötü insandan çıkar. eyilik her zaman-eyidir. yaradan mevla

(30)yoğuşa gédemezsên çevürür yoğuş-aşşā yavaş yavaş get. gidersen-ayagın daşa

(31)toğunmaz. ayağın daşa toğunmaması diye içeri temiz dutacan. halbuki hêç bi

(32)şeyimiz yoğ bu dünyada yavrum hebsi haram. ama onu helal-edipde onu helal

(33)yemenin manası var. onu için bana çoğ fırsatlar düşdü. fagat ben-allahıma ayan

(34)ben-istemedim. bene arabisdanda fırsat düşdü. istanbula ilk getdiyim, bi fırsat

(35)düşdü. belkü istanbulun yarusunu alabilirdüm. dedim dünya malı deyil mi. bi

(36)adamin bi tek gızı var. tek bir gızı. yeni gapıda istanbulda yeni gapıda odun

(37)depolarında çalışuyruğ. adam şofor-on tonluhda arabası var. aştun-araba o

(38)zamannar. aşşā yukarı bilmiyorum, yalan söylemeyim bilmiyom-orasını. elli iki

(39)elli üç senelerimiydi odun depolarında çalışuyruğ. adam-o gadar-ısrar-etdi gel.

(40)ama evine giderdim. evladı gibi gider gelirdim. evine otururdum. ne ihtiyacları var

(41)görerdim. ama parasını senden-alırdım. adam bena dēdiki netekim bahtıki bende

(42)hêç bi hile yoğ. ama takdiri ilahide olacağ. köyümüzden bitenesi geliy köye dēyki

(43)babama rahmetliê olun-ısanbulda evleniy. halbuki hêç bi şey yoğ. babam geldi

(44)ısanbula çıktı. ille köye gedicüh. baba beni niye köye götürüysün. benim-işim

(45)var, gücüm var niye götürüysün. yoğ. o zamannar baba sevgisi var, onu hatırını

(46)yıhmamak var. şimdiki gibi deyil. benim-işim var gücüm şimdikler-öyle. allah

(47)bi adamin-içerisi nasılsa ona göre verir. hêç çaresi yoğ yani. bunnar

(48)dutdular-abimin baldızı var-onu istiyler. allaha gurban-oluyum-o da olmadı.

(49)başğa birüsüynen-evledik. her şey-ona göre. seni yaradan mevladan başğasına

(50)inanmayın. şu şiyran senin~olsa, canın sağ olmasa, ağzıyın tadı olmasa hęc bi şeyin yaramaz.

(51)allahın~emriylen gedip~istersin. eger yazı ğader takdiri ilahi varsa o bi (52)şey mahna olur~olur. ama yazı ğader deyilise ne yaparsan yap olmaz. ben (53)bitanesini seviyodum. hatta gaçup gelüp gelecehdi, dedim yoğ. ben (54)güzeline~alacam, alamazsam~olmaz. rahmetlik babamgil dediki yoğ~onu (55)olmuyoruz dedi. o zamannar sevgi vardı, saygı vardı. getdiler köyde (56)amcamlarımızda vardı getdi onu aldılar. allah herkeşe öylesini nasip~etsin. başğa bi şey demiyorum.

(57)ilk ğedişim kütahya. ondan sōra geldüm ğayseriye. ordanda teris~oldu (58)geldim. hęc izin mizin gullanmadan geldim. havacıyduğ.

(59)bi şey yoğ. çay benümkü o gün bugün haletim çaydır.

(60)arpa bugda, fiy başğa bi şey yoğ. mısırımızda vardı. onnar başka bi şey.

(61)hęc bi şey yoğ. şimdi o mısırın yerinde yonca ekilü. öteki arpa, bugdā (62)ekdimiz yerde yonca var. başğa bi şey yoğ. eyle daha eskisi gibi kimsenin gücü (63)yetmīyki eksinde biçsin. bütün köyün~arazısı hozan yatīy. su zaten yoğ. şimdi (64)adam kimse yoğ köyde. hepisini toplasan sonbaharda on ğişi galmıyor. hep çekip (65)gedīy~isdanbula. isdanbulda yaşam kolaylaşdı. onun~için köyleri daha kimse şey (66)yapmīy~ama. bilahire dönüp dolaşıp geleceğ köy. işte ne diyorum ben bir yıl (67)ayrıldım köyden. otuz sene gelmeden babam geldi ille köye gidecük. o zaman (68)bekarīdım. eh~işte yazı ğader takdiri ilahi geçiren ney~o olacağ başka çaran yoğ.

-54-

YERİ: YUKARI DURUÇAY KÖYÜ

ANLATANLAR: HACI GÜL

YAŞI: 73

KONU: KARIŞIK

(1) hacı gül, yetmiş~üş yaşındayım. yōkarı duruçaydan. gümüşāne ōkarı (2)duruçay şiran kazasının~ōkarı duruçay köyünden. evet veriyorum.

(3)ben-atmış bir de evlendim düünümü. düünde davul zurna getürdük.
 (4)buralarda çaldı. işte gençler-oyladı bi kaç gün. ondan sōra akrabalarımız vardı
 (5)başka köyden keredam, kavakpınar köyünden. onları çayrdık. getürdük sohbet
 (6)etdük, yedük-içdük. düünümüz öyle yaptuk.

(7)ğız-isteme mesela ben giderim ben bi adamın ğızını gözüme saydırurum.
 (8)babama diyemek-anımıza demek. ablalarımız yahudda daha varsa yahini varsa yav
 (9)ben felancanın ğızını istiyorum. eğer ha bunu desin bunu anama babama getsin
 (10)istesinler. o da gider ğızın sahibine derki ya bizim-olan sizin ğızı istiyor ne
 (11)diysiz. o da göynü varsa neydek hele ğızdan-olan birbirini görsün. baħalım-eyle
 (12)nedīyler. birbirini isteyse allahın-emriyse verirük nedek. göynü yoħsa yoħ "sağ
 (13)gapıma bacama gelmem sana ğız vermek" öyle der-iş biter-orda.

(14)ğına gecesinde mi bizde eskiden ğına mına yōdu. böyle nişan derük.
 (15)böyle nişan daħacaħsaħ ğonıyı ğonşuyı, akrabayı toplaruħ. orda allah ne vermişse
 (16)yemek yaparlar. yerler-içerler, çalar-oynarlar-ondan sorada taħısını taħar geçer
 giderler.

(17)askerlik yapmadım.

(18)yemehlerimizde valla pilav yaparlar, pilavın-üsdüne döner gorlar. ondan
 (19)sōra ğuru fasulya ederler. bi şeyler yaparlar-ellerinden geleni yaparlar. eskiden
 (20)südlü çorba derdük biz. eskiden yapıydılar şimdi yoħ-onları özleyrük. eskiden mi
 (21)eyle ğatılı yarma çorbası derük biz bugdā yarması onlardan yapardılar. işte bi
 (22)şeyler-ediydiler. ya ne bilim şimdi eski yemehler ğaħdı. şimdi
 (23)yemehler-insannar gibi yeni yemehler yapılıy. kartol sonuçta bi şey yapıydıħ.
 sonuçda onnar ğaħdı.

(24)arpa, bugday, fiyk, ğoringe eyle ekerük. daha başka bizim bura ğıraç köy
 (25)eyle mısır topmuş tüfekmiş-öyle işte. başka bi şey yoħ. onları eker biçerdük.

(26)bizim köyde gelmişler. şey var derük-oharda o ziyaretin-orıya nediydiler
 (27)yav. kümbete gadan gelmiş. ordan bu yanıyada daılmışlar gelmişler-ama
 (28)durmamışlar. pek durmamışlar geçmiş getmişler. burdan-aşşāda geçmemişler
 (29)geri dönmüşler. rus-içinde bozuldumu çeğilmiş getmişler.

(30)yoħ yoħ tabi şimdiye baħarak ğıtlıħ yaşaduħ. şimdinin-en fakırı
 (31)eskinün-en zengün-adamı. şimdi eskiden bi adam bi çift-öküz bulursa birini
 (32)bulursa ötekini zor bulıydı. şimdi her gapıda bi direktör. her-adam-isdedi zaman

(33)çekiy direktörü gapıya. biz öküzalamazdıhöküz. öküzümüz öldümü yanına
 (34)eşalamazduh, yaşamadu mu. eskiden biçer yoğ, patos yoğ. arhamız sırtımıza
 (35)ekinleri alırdıh. tarlalara seperöküzden çift sürerdıh. şimdi motorınan bile
 (36)getmekistemey millet. burdan bağ şiran bize on bir kilometre sırtıma bağ
 (37)inanınarhadaş. iki üŞ teneke bugdayı aldım gışın götürdüm şiranda satdum
 (38)haşlıhetmekiçün. yol yoğ, iz yoğ. yolu açan yoğ. hastamızolurdu burdan
 garşı (39)yola sırtumuzda getürdükde adamı araba geldüde bindürdük yolladuk.
 yoğeskileri annatma. eskileri annatdın mı ciyerim bişiy.

(40)cenazeleri şimdi ğurbanolsunamcen. şimdi deyişdi de. eskiden nası
 (41)ederdih. mesele bizim bura beşaltı köy yağın. derdik ki bu beşaltı köy. bi gaç
 (42)gişiyeye felan köyü sene bağacağsın. falan köyü sen bağacağsın, felan köyü sen
 (43)bağacağsın. böyle herkeşe taksimederdük. onnar çarırduh. onnar gelürdü. sohbet
 (44)ederdük, yerdük, içerdük. cenazeti defederük. herkeş köyüne geçer giderdi.
 (45)eskiden telefonda yöüdu. gider köyleri çarır gelürdük.

(46)evliya mı evliya mevliya yoğ burda. öyle ziyaret yoğ bizim burda. yav
 yerismi evliya.

(47)askere burda bi sene ēvel kağdın çıhar. eskiden böyle şimdi bilmiyorum.
 (48)kağdın çıharki felan günü gedip yoğlama olacağsın. geder yoğlama olur. ondan
 (49)sōra günüy beklersin. gün gelür gelür ha burda kağdın çıhdı. get kağdını
 (50)şöbedenal binartıharabayamı biniysin, yörüme mi gidiysin döru vetana. ya
 eyle işte. eskideneyleydi.

(51)bayramda da nedek giderik ğonşuları ziyaretederük. böyühlerinellerin
 (52)öpürük. küçükler bizi ziyaretederler. öyle dolanıruh. tatlı alıruh.
 (53)yeriçerihöyle. en çok tatlı yaparlar. sini deriz biz paklava paklava tatlıları
 (54)yaparlar. onnarı yapıruh. onnarı yerçerotururaşşā. mısafirinolursa böyle
 yemekler yaparsın. köfte yaparsınelinden ne gelirse onu yaparsın.

(55)ben köyde galmadım. ben kırkelli sene gurbetde işçilik yaptım. işçi
 (56)olarah çalıştımankara. türkiyeninēn çalışkanadamıydım. benēn çalışğan.
 (57)türkiyenin. öylede bil yanı. burda yalan dorgan dalavere yoğ bu lafiniçinde. yanı
 ciddisi o.

(58)valla şimdi eskiye ne bağıysın ğurbanolsun hacı dayın. şimdi çoğeyi
 (59)çoğ. şimdi ama eski genşlijmōlaydı yine eskiyi yaşayaydım. şimdi allah şükür

(60) emehlilijim var. kimseye mohtaç dejlim. eskiden yazın giderdim ğa ğadar
 (61) çolūmuz çocūmuz ğazanması uçun_amelelik yaptım_inşaatlarda. beşinci ğata
 (62) sırtımda tugla çekdim. beton_ıtdım kürahlerden beton_ıtdım. hep onnarı yaptım
 yanı. elimden geçmedik_inşaat galmadı ankarada.

(63) bir günüm mesela iki adam sabahdan galhıyırım. hanım çay ğaynıyısa
 (64) içiyirim. yeyrim_ıçiyirim. oyana buyana yalan yanlış dolanıyırım. başka şimdi ne
 (65) yapacam. elümden ne gelür. direkdörüm var. ama reçberlik_ıdemeyirim. kimse
 (66) yoĥ, çocuĥlar yoĥ. ha şimdi çarşudan yeyrim. ha şimdi tarlalar yatıy. ben ha şimdi
 (67) hep çarşudam yeyrim. ambarımda evimde un bugdayım yoĥ. heç bi şeyim yoĥ.
 (68) ha öyle. ha bu erühler var. ha burda iki dene erihler var. başka bi şeyim yoĥ. ha
 gapıyın_önü işte bura.

(69) saĥlun. geldin çoh saĥl. memnun_ıoldum geldiyize. hayırlı günner.

-55-

YERİ: YUKARIKULACA (YUKARI GÖRSÜT) KÖYÜ

ANLATANLAR: ÇİÇEK ÇİTLİ - ADIGÜZEL ÇİTLİ

YAŞI: 55-81

KONU: KARIŞIK

(1) çıçeh çitli, elli beş. sen_ıotur ben_ıotururum. ne zaman_ıevlendik. ben_ıeyle
 (2) sene yılı bilemiyorum. on dokuz sene oluyo buraya geleli. tatlı geçersin beyinen,
 (3) sorumları ğüzel karşılarsın, geleni gideni yedirir_ııçirirsin, evde oturursun, eviysin
 (4) işini yaparsın başka bi şey yoĥ.

(5) kız_ıisteme gidersin_ıallahın_ıemriyinen, peygamberin ğabliynen ğız_ıölanı
 (6) sever, ölan ğızı sever_ıistersin. allahun_ıemirini yerine getirirsin_ıondan sōra böyle
 olur başka.

(7) kına gecesinde de eyvence olur. ikram ye daıtırsınız. bi şeyler_ıoyunnar,
 (8) moyunnar_ıolur_ıişte öyle bi şey. horon_ıoynarlar veya başka bi şeyler_ıoynarlar.

(9) bizim yöreye yemekler, fasulle yemeyi, taze fasulye, ğuru fasulye yemeyi.
 (10) şey yaparız, yūka yaparız, siron yaparız, mantı makarna yaparız, keşgek bişürürüz.
 (11) öyle bi şeyler yaparız. sironu hamır yōruruz. saĥda bişiririz, ufaĥ ufaĥ keseriz.
 (12) bide kuruduruz_ıondan sōra tepsilerie düzeriz. ondan sōra ıslarız yeriz. evet_ıonu

(13) kibgine yörürüz. açarız, bıçanan keseriz. kuruduruz~ondan sōrada haşlarız yeriz,
 (14) yalarız yeriz. tere yaınan. tere yaında evet biz yapıyoz. inemiz var saıyoruz. ondan
 (15) sora biliktirik, yayıp yaını çıkarıyoz. onu öbürünü de çökilek yapıyoz peynir.
 (16) çökilek koyuyoz sobanın~üstüne bişiyor. süzüp torbada ondan sōra çökileni alıp
 yiyoz.

(17) köyümüz çok güzel. valla ğuruluşunu bilemiyorum. melmeketin
 (18) ğuruluşunu bilemiyorum. onun dışında kalkıp yalan söyleyemem.

(19) şimdi ğardaşım böyle sorması ayıp~olmasından bu ne olacağ.

Adıgüzel Çitli

(20) patatis, fasulye, būday, yonca, gorunga onnarı ekeriz biz.

(21) köyümüz~aşşā yūħarı ben bilemyrim nerdeyse üç yüz, dört yüz sene oldu.
 (22) burdan zamanında burdan buraya bi göç gelmiş. şu tepenin~arħası bataħ şerimiş
 (23) tamam mı ben büyüklerimden böyle duydum. burda ğonaħlamış~orda yeykene.
 (24) ordaki bataħ şerinden gelmiş bi deliganlı onnara ğızların bi denesi laf atmış. bu
 (25) göçebelernen döüşmüşlerde. ğulanı vurmuş kesmişler bu göçebelerin bi deneside.
 (26) yerlileri demişki bilgili adam" siz bir yere getmeyin burıya gonun burada ğalın,
 (27) ğulaħsızlar diye ondan bu köy ğurulmuş. ondan sōra biz~erçitden gelmeymişiz.
 (28) ötekiler şurdan burdan köy buraya o zaman ğurulmuş. çok yıllar~öncesi.

(29) yoħ buralar düşman basmadı. hēç gelmedi. ama baħşi hayvanlarda çoħ
 (30) yanı burda. ayu bilmem domuz, bilmem şuy buy geliy. köyümüz~eyidir.
 (31) köyümüzün suları muları, iklimi manzarası eyidir. baħ dağı mağı. benim~evim bu
 (32) köyde bi numarada. çünĝi aşap bina ben bozmadım. bunu sālıħlı görüyrim.
 (33) betonarme yaptın mı donluħ yapıy. burda oturuyum boyna, dağları şeyleri anladın
 mı.

(34) yoħluħ mu çocuħlumuzda çocuken~anadın mı yanı ğıtlıħ yaşadıħ. o zaman
 (35) çoħ ğıtlıħ yaptıħ. ama allahıma şükürler~olsun~annemiz babamız ğardaşımız
 (36) neler varsa onlar~anadın mı bizi çocuken böyüttüler. ondan sōra ğıtlıħ görmedim.
 (37) arazimizi ekip yiyoz~allahımıza şükür.

(38) cenaze törenleri burda eyi olur. çünĝi gomşu bi gomşu olduğ zaman
 (39) yaħında oldu şurda. onu boş biraħmak. adamın~ölümünden sōra bi ğaç gece, bi
 (40) ğaç günüz~ona ūrarız. hal hatır~ederiz. yanı böyle hepimiz birlihte değdi
 (41) insan~ara ara gider tesilli verir. böyle olur başka türlü olmaz. allah rahmet~etsin

(42)deriz, eyi adamdı deriz. adıgüzel çitli, seksen bir. zatan yerim bu yaşı burdanaldım.

(43)düyünler davul zurna olur, ondan sōra halay çekerler. kadınlar bi tarafdā,
(44)erkeher bi tarafta oynar böyle. düyünler böyle şenlihli olur, çoş şenlihli. ama
(45)köyümüzde cenaze filanoldu zamanda gideriz. o şeye varırız yahında olacaşse
(46)cenaze saablarmın göynünü alırıh. ondan sōra yaparıh.

(47)şimdi bizim buranı usulu böyle. askere giderken burdan hocaları ğuran
(48)ohur. biz şey duva yaparlar, bizi ūurlarlar. askeriye gideriz. böyle yanı eski türkçe
(49)yanı yeni türkçe değl. bizim usullarımız böyle gider.

(50)benaydın söke de yaptım ben. on başıydım on başı. imtıanoldu, çavuş
(51)olamadım. on başı oldum. askerlij orda yaptım allah şükür. oho aşşā uharı kaç bi
buçuş seneyi geçti. öyleydi.

(51)bayramda herkeş bayram namazını gılıp, daıdıhdan sōra toħalaşırıh. ondan
(52)sora ben seninevine giderim, sen benim evimie gelirsün böyle anadın mı
(53)sohbetler yaparıh. yoħ türbe yoħ.

(54)ben bi zaman mütaitlik yaptım. mütaitlik yaptım. ondan sōra adam
(55)çalışdurdum. uzaħ yerlerden daş getürdüm parki yaptım daşdan. on beş yirmi de
(56)adam çalışdırım. ondan sōra yaşım büyüdü biraħdım. emehli oldum.

(57)benim düünmü eyi oldu. çifte zurna vardı, çifte davul zurna vardı. yoħ
(58)yoħ. o zamanatnan. dey köyünüsbaşındanaldım. bunu sonādanaldım.
(59)çocuħlarımın annesi öldü. velhasıl bunu sonādanaldım.

(60)daha bu köyde bitek ben mi. ben dedim hepsindenaldım.

(61)yaylıya çıħmah bizim köyümüz yayla. pikniye çıħarıh. pikniye bu dağlara
(62)değelde dey şuriya orda bi düzlüh var orıya çıħarıh. orda gurup hâlinde böyle
(63)sıralı, insan orda çayını ğāvesini, kadın, ğızları. erkeklerayrı oynar,
(64)kadınlarayrı oynar. kemeñeyden şundan bunda öyle bi şenlih yaparıh.

(65)ben soram şimdi bunnar ne olacaş şimdi. artıh bunlar burıya geçti yani.
nereleydiz siz.

Köseden Derlemeler

-56-

YERİ: AKBABA (AĞĞİ) KÖYÜ

ANLATAN: İDRİS OZAN

YAŞI: 72

KONU: KARIŞIK

(1)idris-ozan yetmiş-iki. akbaba köyünden. bin dokuz yüz kırk üç
 (2)döumluyum. atmış-iki de. nişanlanduk düyünnen normal köy-adiyetiyle
 (3)köy-işleriyle hayle şey-ettük-o zamanki usullar-ëyleydi. o zaman bëyle açığ
 (4)saçığ bëyle bi şey yoğdu. nikaha gittihleri zaman bëyle hep beraber gidipde bëyle
 (5)bi şeyler yapılmaydı. ama şimdi nikahda beraber-aldın mı aldım, gidimisin
 (6)gidiyrim, gitmeymisin şimdi işler deyişti yanı olduça. vallah-eski usullar şindiki
 (7)usula baharah-islamiye daha yahınıdı. şindiki usullar biraz-islamın dışında açuğ
 (8)saçuğ gelinnik geyiler. eski usulda gelinnik melinnik yōdu normal vaziyetde
 (9)evleniydiler yanı. şu anda evlilikler-adetlerimiz şeyle bi şey. ēvel nişanlanırlar.
 (10)ondan sōra bir-ay bi sene, iki sene sōra getirürler-ēyle devam-eder giderler.
 (11)eskiden ēyleydi ama şindiğ-artuğ ğız hayatı oğlan ğızı sevīy ğız-ōlanı şindi
 (12)hayat ēyle yanı. daha babayı anayı seven yoğ. onnar kendi hayatlarını ēyle
 (13)yaşaylar ama şimdiki hayatta şōle bi şey var. ēyle yaşaylar-ama aradan-az bi
 (14)zaman geştimi heman-ayrılıyler. eskisi usul daha eyiydiki ayrılma yoğudu. şimdi
 (15)tez ayrılıyler heman. telezyonlarda ēzleyrük üç-ay beş-ay sōra heman-ayrılıyler
 bi şey-olmaz yav. ēyle mi.

(16)o da ne bilim gönül-isterkü istediğün-alırsun gönül-ister yanı. yav bizi
 (17)sende ne bilim çocuduğ hayatı unuTduğ geşti getti. zaten-aynı köylüyük-aynı
 (18)köyden-evlendük. gittiler düyür gettiler. düür gettiler-işte istediler. aradan bi iki
 (19)kere, iki üç kere tābi ğız sābi biráz nazlı olur. ondan sōra mesele bi getmeyden
 (20)vermezler tabi. üş dört defa gidecehsin gelecehsin-ondan sōra verürler-işte ēyle.
 (21)gomşuları çağrurular-ēşyasıda yüzük taħar, şey taħarlar. şimdi söz yüzüğü diye
 (22)bi şey yanı ēyle. şimdide gelçi ēyle bi şey var. söz yüzüğü zamannan dēyrimya

(23)şimdiki usul-eski usullar şimdikine baharaḥ daha islamiyete uygun-olıyolar.
 (24)eskiden başluḥ parasu verürdüler. az bi mihtar başluḥ parası verürdüler-ama
 (25)şimdi başluḥ parasu ḡaḥdı. başlıḥ parası süd haḡḡı dēyler süd haḡḡı gibi bi şey
 (26)ama süd haḡḡı ḡaḥdı tabi. bu usullarda süd haḡḡı ḡaḥdı.

(27)ḡına gecesinde ḡızın tarafına ḡız tarafı çağrır. oḡlan tarafıda olan
 (28)tarafundan çağrur. ḡına gecesinde de ḡına yaparlar ḡızın-eline gorlar. banyo
 (29)manyo yaptırır. olan-içinde de olan tarafından-erkekler toplanur,
 (30)hamam-evü diye bi şey vardır. ḡız hamam-evide vardur-erkekin
 (31)hamam-evüde. o ḡına gecesi hamam-evünde olır. hamam-evi derler-ona yanı.
 (32)yaḡınları hamam-olır. emisi dayısı e ḡardeşi yani çocün gardeşi yahud ḡızın
 (33)gardeşi yani o tarafıki ḡıza hamam-evi olır bu tarafaki erkeḡe hamam-evi olır.
 (34)yav bi işte eylençe yapıylar ne yapıylar-olanı banyo manyo yaptırıylar.
 (35)ḡız-evinde de aynı şey ḡına mına goyıylar. ḡız-evinde de aynı ḡıza banyo manyo
 yaptırıylar. ḡına goyıylar-eline yanı. dey-işte o vaziyetde.

(36)vāla unutulur dabi aradan çoh uzun zaman geşti. aşşā uḡarı elli sene geçiy
 (37)baḡ. atmış-ikiden-elli yıl geşti. deḡel mi elli yıl geşti.

(38)valla başdan geçennerin nenyini annadacaḡsın hanki birini annadacaḡsın
 (39)başdan bi olay geşmezki. gün bu gün saḡat bu saḡat. leki var hanı dana derler dana
 (40)yedüḡü daşı bilür-ama zamannan-unutmazsan ne yapabilürsün. aslında unutmāḡ
 (41)dōru bi şeyi elüp geçersen-iyiken kötü olur. bi şeyi gapatıp geçeceḡsin
 (42)annadabildüm mü. yani kötülüḡü kötü işleri kötü adam yapar. iyi adam bi
 (43)kötülüh yaptı ise o adam kötülüḡü kendisine yapmış-olur. ben seni babāḡ küfür
 (44)etsen senden haliyle benimkine küfür-edeceḡsin. ey ben benim babamı etmiş
 (45)olıyırım. durduḡ yere sen bene küfür-etmiyende ben seni küfür-edem-işte èyle bi
 (46)şeyler-olıy. köy-işi köy cahillik bu işler hep cahilden gelir.

(47)askerliyi burdurda yaptım topcu eyitimde ordan temel-eytimin de yaptuḡ.
 (48)ordan-adanıya düştük-adanada teris-oldum. askerlik-olayları birez farḡlı oldu
 (49)yanı. izine gelmedüm-iki seneydi o zamannar-askerlik-iki sene izini
 (50)gullanmadım. geliyken terisde bir-ay-izni gullandım. kırk beş gün-izin haḡḡım
 var-amma on beşi yandı yanı.

(51)valla dayāḡ-aḡıllı olursan dayāḡ vurmazlar. haksuz-olursan tabi dayāḡ
 (52)vururdular. vururlar-ama èyle o gaddan deḡel. o olacaḡ-o disiplinli olmazsa

(53) askerlik olmaz yanı. okullarda da şimdi disiplin olmadığı zaman çocuğ galhîy
 (54) öğretmeni garşıluy yanıış mı deyrim. haskerde de aynı mesele en ufagı on sekiz
 (55) yirmi yaşında. ey yirmi yaşında o gaddan adam bir arada haliyle türdüşme olıy
 (56) haliyle dayah olmazsa gorhu olmazsa o iş yürürmü ya èyle.

(57) köyümüzde köy yemekleri olur. aksarı ğuru fasulye yaparlar, nohutlu iş
 (58) pilavı yaparlar. ne biliyim etli etli yemekler yaparlar. köylü yeme köyde maddi
 (59) durumına göre nası satılsa bahı sıfrasında he şükür şimdi her şey bulınıy. eskiden
 (60) böyle bi şeyler yoğdu. eskiden çarşı bazara getmede yoğudu. bi büyük gideceh
 (61) çarşıya bi şey alıp gelecek güzün girerdiler baharın çıhardılar. şimdi pütün
 (62) bazarların alaverisine kadınnar yapıy. şehirde olsun köylerde olsun bazarlara hep
 (63) kadınnar. eskiden kadına bazara getmek terk edebidi. getmezdiler ki zaten
 (64) vesayit de yoğdu. en eyisi vesaitin bi evin köyün en ağasının bi atı olurdu.
 (65) hayvanı olurdu en yanı çoğlardan hayvanı bile bulunmazdı. bi çüt öküz bi inek
 (66) sahlardılar. şimdi èyle değ ki şimdi her şey bol huzur yoğ. yanıış mı deyrim
 şimdi huzur yoğ.

(67) valla köyün tarihini ben gašta ğurulduğunu eskiler seferberlikden
 (68) annatırdılar odalarda ceng oğurdular odalarda. şimdi onnar ğahtı. şimdi
 (69) ğağvelerde otırıylar gâvelerde dedigodu dedigodu almış. adam şu hükümet böyle
 (70) bu hükümet ya sen hükümetden ne işin var. bi oy gullanmışmısın sen görev
 (71) ver ona ne yapırsa yapsın. düşün zamanında onı söyle samanla düşün oyunu
 (72) değlendir. ama zaman geştihden sora söylemenin bi anlamı yoğki şöyle böyle
 devam ediydik.

(73) eski agciydi şimdi akbaba oldı. eski ismi aggi şimdi akbaba oldu. aggi
 (74) aggi şimdi akbaba oldı. isimler deyişildi ya o zamanki o isimler türkçey uygun
 (75) değlimiş şimdiki isim türkçey uygunmuş diye isimler deyişildi yanı.

(76) valla en fazla arpa ekeriz, buğdâ ekeris, mısır ekiyeler hayvannara
 (77) yedürmeg için, eskiden pancar mancar ekiydiler şimdi daha nufus geşti gitti.
 (78) geştik istanbulu ha şimdi en genci benim köyde atmış yetmiş iki yaşındayım.
 (79) benim uşahların üçüde istanbulda. ey burda olacağ ki bi iş yapacaşın ey ben
 (80) bu yaşdan sora ne iş yapabülürüm. aynen yani bene nispeten hep èyleler. yanı dört
 (81) ğişi bi evde yoğ. geşlik yetişen istanbul istanbul bağalım bunun altından ne
 zaman çıılacağ.

(82)düşman eskiden gelmiş. baħ eskiden düşman şurda şurda şey varya sene
 (83)söyleyim şehitlik var yazır. rus şu garşu garlu tepe varya o tepeden bizim askeri
 (84)burdayan atasına dutmuş. şurda eskiden buralarda derdüler ki şurda şehitlik
 (85)varya bu belli deġ bu bizim askeri rus yan ateşine dutmuş. orda eskiden biz
 (86)ġahdıħ eşitdıħ ki orada asker şehit olmuş. tüfenginden düşmüş, mermiler varmış
 (87)yanı biz duyuşumuz eyle. ağızdan ağıza böyle gidıy aynı onun için orda
 (88)şehitlik yazır. rus ordan bizim askeri yan ateşine tutmuş burda.

(89)cenazalarda zaten üŞ gün cenaze evine yemek şey etmezler,
 (90)yaptırmazlar. gomşular yas evine gider, keder evine, keder şey yaparlar taziye
 (91)ziyaretinde bulunurlar. bëyle şeylernen uraşırılar yanı. taziyede başın sağolsun
 (92)pek demezlerde zaten onu demeh dōru deġ. zaten sen benim cenazeme geldiġinü
 (93)neçün geldiġinü ben biliyorum bazıları aħlı kesmeyenler dēy. başın sağolsun
 (94)zaten sen bunun için geldin bi daha başın sağolsun deyipde yaralanmış gabaġu
 (95)bi daha tezelemenin hēş bi anlamı yoħ aħlı kesmeyenler bëyle edıy daha dōrusu.

(96)yoħ türbe mürbe yoħ bizim burda. bizim şu yörede yoħ. erzincanda var
 (97)türbe. buralarda yoħ he. siz gümüşāneden mi geliysiz. köseyin köylerinü. ilk
 (98)burayamı geldiyiz. kayadibi var sınır gomşumuzdur.

(99)valla eskiden askere göndermek toplanurdular gomşular. o askere gidıy
 (100)diye ona bi helva yapardılar. bi çanta yapardılar. göya ekmek yok gibisine gulut
 (101)mulut yapar gönderürdüler. ama şimdi eyle bi şey yoħki. eskiden askere
 (102)gidende biz duyduħ asker elbisesini burda giyermişler. ama şimdi yoħ. şimdi
 (103)birlihde ġeyıysin birlihde yeysin. eskiden eyleydi. ben biliyorum eskiden
 (104)askerlerin gelip askere gideceħ asġar elbisesini şöbeden giyer şöbe verürdü.
 (105)şöbeden verür şöbede giyer, gelürdüler. burada bir iki gün izin alur ondan
 (106)sōra giderdiler. zaten yürüme çoħunu giderdiler burdan kelkide. erzincana bile
 (107)eskiden erzincandan buriya yürüme gelirmüşler vatandaşlar. trabzondan vesayit
 yoħ eyle.

(108)bayramda ramazan bayramında da ben oruş dutar, ramazan bayramında
 (109)saat yedi yedi búçúħda bayram namazını ġılar. herkeş gonşular camıda
 (110)toplanırlar. camıda namazdan sonā bëyle bayramlaşırılar. ondan sōra dağılır
 (111)herkeş gider evinde ġabrıstana gideriz ilk gün camıdan çıħar ġabrıstana giderük
 (112)ölülere gelüp ġemişlere fatiha oħurlar. hoca zaten önde oħur ilkini. sōra herkeş

(113)ğabrıstanının başına gider. herkeş kendi ölüsünü üç~ehlam~üç ihlas bir~elham
 (114)bir fatiha ohur. orda yatannarın bütün gelmiş geçmişlerine ruhuna iba eder,
 (115)gelürler ondan sora. ey yemek memekler yaparlar~ondan sōra bazıları gomşuları
 (116)çağrurlar yanı hanı. pek maddi durumu olmıyan çoğu gomşuları çağrurlar
 (117)beraber yerler. ondan sōra galhar yaşlıları küçükler ziyaret~eder. küçüh
 (118)çocuğlara torba verürler. evlerden topla şeker toplarlar. ey bèyle şey~ederler.
 (119)zatan ğurban bayramı herkeş ğurbanını keser. ilk günü ğurban bayramı zaten~üş
 (120)gün sayılır. egerki öbür bayram~üş gün~ama ğurban bayramında anca
 (121)ğurbanından~ūraşırısın~o günü. yanı ertesi günü gider ğonşuları böyükleriyi
 (122)ziyaret~edersin. küçühlerine saygı gösteririsin yapacağ şeyler bunlar yanı.

-57-

YERİ: ALTINTAŞ KÖYÜ

ANLATAN: MAHMUT BORA

YAŞI: 82

KONU: KARIŞIK

(1) ismim mahmut bora aşşā uğarı sehzen bir sehzen~iki yaşındayım
 (2)yaş~olarah. yirmi sene hizmetcilik yaptım. köse, bayburd, tranzon gümüşheneye
 (3)üramadım gümüşänenin yolları açuğ~olıy ğışın. bu aralarda bu devirlerde yirmi iki
 (4)sene hizmetcilik yaptım ne bilim ne soruyun sen.

(5)bizim~evlenme zamanımız~atmış~altıda evlendük. dokuz
 (6)yüz~otuz~ikiliyim. valla ben gendim düşünümnden bi şey~annamadım. çoğ
 (7)fağır~ıdım. fağırlığ hırtlıhteydi. yanı hesab~et ki bir liraya ağşamdan toplantı oldu.
 (8)çocuğlar~oynaylar oynarken bir liraya ihtiyacım~oldu ki gelene alamda gelem.
 (9)yessi vahtı çocuğlara dedim ki uşahlar siz~eylenin ben bi tuvalete yapım gelem.
 (10)benüm koşuş~on beş dağğa idi. gidişim gelişim~on beş dakkaydı gece oda geşlih.
 (11)gettım~oriya. orda saır hacı denilen bi adam var~allah razı olsun sizden de
 (12)onlardan da yüz lira aldım da geldim~ihtiyacımı temin~ettim. eli çoğ dardaydım.
 (13)bene de èyle bi ğız başlığ söylediler ki benüm verdüğüm para dört dene ğız~alıydı.
 (14)nispet~üzerine oldu. yanı onnar tekkeliydiler ben~altundaşlıyım. tekkelilerden

(15)ğiz almah çoğ zorudu birez iktidarlıydılar onnar. ama bende faqırım. inanki
(16)altımda yatağ bile yōdu. yanı inan annadın mı. yayhanacağ yerimiz bile yōdu
daha ne soruysın bene.

(17)ğiz isteme. ğızı ben tanımadım inanki tanımadım. köyün içindeydi
(18)tanımadım. ben on doğuz yirmi sene kalasörde hizmetlerih yaptım. orda ufak bi
(19)köy vardır arka tarafda süründen bu tarafa posun arasında kalasör derük şimdi
(20)oldu doğan ne ney uğur mahallesi oldu şindik. tanımadım be çocuğu rāhmetlik
(21)babam ona bir defa düyürçülük yaptı. biz de o nispet üzerine bin dört yüz lira
(22)para aldılar o zamanın zamanında benden ki ha bu altundaşı alıydı. tövbeler
(23)olsun alıydı. gaşta olmuş olıy. atmış atmış da eve getürdüm. dört senede
(24)onnarın evinde galdı. gaş sene olmuş olıy. elli altı demekkim elli
altıymış annadın mı.

(25)ğına gecelerinde burda pek önemli bi şeyler yoğ ya. gelürler düün sahabı
(26)gelür ğinasını goyar çocūa. ufağ bi toplantı olur, ğinası gor geçer giderler eyle
(27)mi. eski köy eski düünnerde davu zurna gelürdü. öyle zaman gelürdükü üş ğişi
(28)beş ğişi düyünde evlenürdüler. yanı hep barabar olsun diye şennikli olsun diye. bi
(29)hafta şē edicik nedicik. faqırlık hırtlikte yemede hırtlikte allahın hikmeti allahta
veriy işte öyle.

(30)askerlij çıldırda yaptım ğars hüdütdeydim iki sene yaptım beşinci
(31)bölükteydim. ikinci tabur beşinci bölük çıldırdaydım. tam hudutdaydım. varıdı.
(32)döverdiler. yav suçsuz adam olursa döverdi. suçsuz adam olmazsa askerin ne
(33)suçu olur. askerin ne suçu olacağ yatur galdur. ama işte keyf için merağ.

(34)kökenim benüm buralıdır. valla dēy bilmem tarihi hesabında bēş bin
(35)bilmem ne bi küsür olıy. belkide yedi bin beş bin dediğim zamanda birez asır
(36)geşti. yedi asır geçti belki altı yedi. bir asır geçti. sen söyle orasını annadın mı.
(37)zaimōlu vardı burda en camının ordan dut ha bu aferdesiz ha o köpeğ varya o
(38)camının ordaki dereden bu yaniya o köpeğ o yanısı bi adamın zaimōlu. birde
(39)korōulları var o yanki tarafta korōulları var. iki hana olarağ ğurulmuş. buranın
(40)ğuruluşu iki hanadan ibaret. garipōlu varmış burda. bi de yılançı varmış çoğ
(41)zamannarda yılançı ölunun erazisi çoğmuş dedem almış. dedem de imammiş.
(42)bizim sülale imam. molla amet gelür, molla mahmut gelür, molla mehmet gelür

(43)dedemiz, mahmut sonu ben gellem babam. babamın adı da ahmed benimki de mahmut. beşincide biz.

(44)valla düşman geldüğü zaman bu köyü burdan galhup salyaziya indi. o (45)devirde tabiki biz bilemezük olurda. annaturlar ki düşman bastı burayı, burdan (46)nakl olundular salyaziya. düşman çeküldükden sōra geldüler buriya gene üŞ (47)hane. ondan sōra tekkelisi geldi, edişelisi geldi, tarhanaslısı ki geldi buriya (48)ğocaköyü, ğocayoğuş köyü velāsī bunnar dolma. urusdan sōra bunnar rusdan sōra geldüler buriya.

(49)būday ekerük, sarubaş ekerüh, sarubaş derüki sarubaş, arpa, ğızıl būdā, (50)yonca, gorunga tarlalar ekerük. eyerki eyi bi ğuvetli bir tarla olursa nohut, (51)mercimek şunu bunu ekerük yanı.

(52)of of orayı hēş sorma. onu sorma. kırk birde burayı dolu vurdu. kırk iki de (53)burda konağ getti. köyde üŞ ğişi galdu. hep trabzona gettük dilenmiye. yoğsulluğ (54)çoğ çehtük. hesabı ğayb yoğsulluğ çoğ çehtih.

(55)ceneze törenlerüde ceneze gelürse eyer istanbuldan gelürse veyahut burda (56)öleni eşersin mezarı ğılırsun namazını, gorsun orıya gelür ğidersün töreni bu. (57)ondan sorada arz eden mevlüdünün oğuddurur, arz etmeyende mevlüdünü (58)oğuddurmaz ğurani oğuddururlar.

(59)askere göndermek ya sennen barabar bi ğişi uğurlardı ya iki ğişi (60)uğurlardılar o gadar. askerlik o uğurlama o. burda türbe yoğ.

(61)ben hizmetçilik çoğ yaptım. dedim ya yirmi iki yirmi üç sene hizmetçilik (62)yaptım. köse, altundaş ha bu çevre köylerin hepsini dolandım hizmetçilikle. (63)gendimde reçberlik yapardım şimdi reçberlim yoğ. atda goşdum, camış da (64)goşdum, öküzde goşdum bunnarın hepsini yaptım. ama şimdi veren şühr olsun (65)şimdi yoğ. hizefde de adam götürü getirüydüm. köylerin vesayit yolçu o zaman (66)vesayit şeydi hizek. ğarı sorarsan ha burda üŞ dört sene ğar yoğ. ğar hırtlıhteydi (67)ne golay salyaziya inmek. hizeden inerdük hizefden çıkarduh. öyle zaman (68)gelürdü kü at işlemezdi. lohusa olan kadını da elümüznen indürürdük hızahlara (69)gor elümüznen indürürdük salyaziya. öyle ğ olurdu verene şükür şimdi ğda yoğ.

(70)bayramlarda bir toplantı olur camıda. camıda namazı bayram namazını (71)ğılduhtan bayrama namazını ğılduhtan sōra mezarlığ giderler toplu. mezarlıkta

(72)mezarı ziyaret ederler. ziyaretten sōra bizim köy odası vardır. köy odasına
 (73)birükürük çayımız ekmeğimiz neyse orda hallederük yanı. börek gelür, makarna
 (74)gelür, ziron gelür, dolma gelür, hoşaf gelür başka ekme gelür, çay gelür, şeker
 (75)gelür bunnardan millet gaħar dağılır. herkesnende barışur, bayramlaşur,
 (76)küsülülerde getirürler baruşdururlar. küsülümüz elhamdullah yoħturda olursa
 (77)onnardan da baruşdururlar. köün hadisesi böyle. köyden soracaħ olursan kövde
 (78)galdı sekiz hane mi dokuz hane mi bilemedin on hane kaldı. toplandı herkes.
 (79)göçemenler göşdüler. kaldı yerlileri. yerlileri uzaylar bazı toplanıylar soyuħdan.
 (80)allah razı olsun dēvletden. dēvlet bizim yaħacāmızı garşılay. aman amanda
 (81)yiyeceimizi de garşılay. allah razı olsun bütün cümlesinden. ey köyler bēle
 (82)köylerde ne varki. sabahdan galħarsın dama gidersin malın varsa gider görersin
 (83)malın yoħsa gelüp otursan iş. şükür o da var verene şühr olsun.

(84)ha bu gadar duracānızı bileydım birer toħat vururdım şimdi ama
 (85)vazgeştim. birer çayımı içerdiz, birer toħat vururdım. peki heyirli günner.

-58-

YERİ: BİZGİLİ KÖYÜ

ANLATAN: ZÜLHAMİ ŞAHİN

YAŞI: 55

KONU: KARIŞIK

(1) ismim zülhami şahin, elli beş bizgili köyü. eski adıda aynı yeni adıda aynı.
 (2)seksen dörtde eski şeylere göre gelenek göreneğ göre davul zurna bi hafta düün
 (3)yapıldı. görücü usulu demiyemde yanı yinede görüşük şey vardı yanı. öyle
 (4)eskiden düyünler bi hafta olıydı burda yanı. valla eski düünler şimdi savdıç vardı,
 (5)damat gezdirdiler, efendime söyleyim damata komşular gezıy gitmiş oldu evde
 (6)koyun verirdiler, toklu verirdiler veya para verirdiler. efendime söyleyim damatı
 (7)çalma adeti vardı bölgede. tabi bu köy odalarında olurdu düyünler. düyünlerde
 (8)delikanlılara odalarda oyun yapardılar. başka dışardan gelen misāfirler damatı
 (9)çalarlardı. damadı çaldıħları zamanda koç karşılında damadı geri iyade ederdiler.
 (10)yanı böyle bir atmosferden geçtiħ o günden bu güne işte. günümüz tabi daha

(11)farklı eskiye rağmen çok farklı yanı. köy-odalarında köy kültüre göre mesela
 (12)kayış-oyunu oynardılar, dız-oynardılar-efendime söylüyüm
 (13)saklanbaç-oynardılar yani bu çocuk deilde delikanlı bazında baya oyunlar vardı
 (14)yani. şimdi bi sihir mesela geldi birisi sihir yapıyomuş, büyü yapıyomuş, adamı
 (15)büyülüyomuş tabiki sahlanan-adam yabancı olduğu için bilmiyor. köy kültürünü
 (16)bilmedij için dışardan gelene adama yapardılar. onı saklanmaçı nasıl-onı götürür
 (17)bi köşesine koyar üstüne biner beş-altı kişi tabi buna eziyet vermek-amacıyla.
 (18)tabü bu şahsı arayan yok lanbaları söndürmüşsünüz, yok böyle yapmışsınız, yok
 (19)ben ben göremiyorum, şu gibi olaylardan-adam-orada tabi çile çekerdi baya. dız
 (20)da şöyle mesela üç kişi ya tek kişi oluyor, üç gişi dönerdi üç gişi arkada olurdu.
 (21)vurani tanıyacağsın, tanırsan-öne geçiyo, tanımasan devam.

(22)kız-isteme önceden mi şimdimi. önceden kız-isteme geçler-arasında çok
 (23)farklıydı. şu andaki gibi konuşma yoktu, tanışma yoktu, gidip gelme yoktu. ne
 (24)yapardı o zaman gençler birbirlerine ayna tutardılar güneş ışından-ayna
 (25)tutardılar veya mektup yazardılar veya kazaya indihleri zaman buna örgü teli,
 (26)dantel hediye alıp başgalarının vasıtasıyla gönderirdiler. illeki arada bi şey vardı
 (27)aracıyan-aracı olduğundan. amma bunnarın birbirleriyle yaklaşması ihtimali hiç
 (28)yohtu yani. uzaktan da olsa yakın gelme şeyi mesele eskiden tako suyu olmadı
 (29)zaman millet çeşmeye giderdi. geçler gözlerdi benim yavuklum ne zaman
 (30)çeşmeye gidiyor. o da giderdi. cakkol varı böyle zopa iki tarafına tenekeyi
 (31)takardılar, giderdiler çeşmeden su getirmeye. şimdi gözlerdi genç sevidij kız
 (32)çeşmeye gittiği zaman hemen-oda burdan-alur, dörü inerdi çeşmeye ya da
 (33)komşunun-evine alırdı, komşuya su getirme. yanı maksat-onu görmek-için
 (34)yanı. tabü önce düürçü gönderirler-eskiden burda kabilecilik varıdı önceden yanı
 (35)zıt-olan kabile şeye gız vermezdi tabi. düürçü gönderirler tabi normalde.
 (36)her-iki tarafta ılımlı, uyumlu bi davranış varsa verirdiler çocu.

(37)valla kına gecesin dediğim gibi oynunur yapardılar. efendime söylüm çeres
 (38)dağıtırlar. kına gecesinde geline para toplanur köyde, takı takılır. öyle
 devam-ederdi.

(39)valla bizim köyümüzün çoğ-eski tarihe dayanıyor. bu köyün-aslı
 (40)mekmeden gelme köyün yerlisi mekkeden gelme. daha önce bizim köyler
 (41)hasanşih denen bi mevkideydi. orası bizim köy yeriydi. su nedeniyle köylü buriya

(42)göçmüş gelmişler burıya. mesele bizim dedemiz, ceddimiz, asıl büyüü dedimiz
 (43)işte o burıya geldiğten sora kervan geliyór, asker kervanı. bu asker kervanı aç. o
 (44)zaman tabi evlerde bi şey yoğtur. bizim-işte büyük dedemize diyolarki yav böyle
 (45)böle biz-açız bize yemek verme imkanın var mı. o da diyoki gelin bakalım-eve
 (46)gidelim-inşallah-allah büyüüdür. eve geliyo diyoki hanım bi gavut haşılı yap.
 (47)gavut haşılı eskiden meşürdu yanı. böle gavut haşılı da şey bugday kavurdular,
 (48)onı dejrmen-öütürdüler. bunu şerbette yağla yapardılar. bu askere gavut haşılı
 (49)veriyor. tabi bu haşıl yediğten sonā asker gidiyor bi şey çıhardıyor bizim
 (50)dedemize bi isim veriyó. hasanşih-ismini veriyor, bir de buna māş bağladıyór,
 (51)madalya gönderiyor yani. ama tabiki ne zaman kurulduğundan tam malumatim
 (52)yok yani kövün. ha yedi kardeşmişler bu hasanşihler yedi kardeşmişler. yoğ tek
 (53)hane olarağtan yapmış bunnarı babası yanı hasanşih. asıl-ondan sora bu
 (54)hasanşihın yedi tane şeyi olmuş. bunnar yedi kardeş-olarak kabilelere ayrılmış
 yanı.

(55)bizim yöresel yemehlerimiz mesele şu anda genelde önceden patates
 (56)yemeyi olurdu. bizim yöresel yemeğimiz bizim herse derler şeyde keşgeğ mi
 (57)derler-egede keşgeğ derler biz herse derler. gendime pilavı derler, haşılı derler,
 (58)yahnı derler, eskileri söylüyorum fit fit haşılı derler. efendime söyleyim.
 (59)kāvaltıda bildiniz gibi biz yağı, lor, çökeliğ yanı diyim. bu gibilerden
 (60)yemehlerimiz ürünlerimiz vardı yanı. fit fit haşılı öütülmüş şey vardır bulğurun
 (61)daha incesi, bulğurun daha incesi o. nası yapılıyor-onu tam-olarag bilmiyorum
 (62)yani. herseyi tavuğtan yani biliğden yani biliğ yaşına girmeyeceğ tabi biliğ.
 (63)bunu şey yapacağ, kese bunu şey yapar güveç derler güvecin-içine korlar. tandır
 (64)var bu tandırda bişeeğ yani ocağta bişince tadı bulamuyor. tandıra goyuyolar
 (65)tandırda sabahtan-ağşama kadar bu bişer. bişdiğten sonā bunu tabü kemihler
 (66)memihler beraber bütün derisi kemühler beraber bişdüğden sora tandırdan
 (67)çıhardıyolar. kepçeyle bu yaklaşık bi sağat böyle çalınır. yani döverler. bu helim
 (68)hâline geldiğden sonā gızardılar tereyağyla beraber tereyağdan-afiyetle yerler.

(69)ben-askerliğ acemi birliğ-izmirde. usta birliğ çorumda. zaten seksende
 (70)on-iki eylül-ihtilalında askerdim. on-iki eylül-ihtilalını biz yaptığ-o zaman
 (71)askerdim yanı. baya sıkıntılı geçti o dönem. o zamanda yirmi aydı askerlik.
 (72)asker tabi şimdi şu andaki askerlik çok farklı meselen-o zamanki askerlinen

(73)şimdiki askerlik arasında yüzde bin fark var. yemesinden, içmesinden,
 (74)giyiminden, temizliğinden her şeyiyle beraber çoğ-iyi yanı. on-iki eylül
 (75)darbesinde zaten bizi şeylere saldılar devlet dayrelerine, gaymakamlığa valiliğe,
 (76)belediyeye bilmem şuriya buriya bütün gece erkenden gittih bütün bunnarın
 (77)kapılarını kesdik. yanı adam memur sabah sekizde dayresine geliyor haberi
 (78)yohtur. geliyodiyoruz böyle böyle darbe oldu içeri giriş yasa. kim-olursa olsun
 (79)bırakmıyoruz yanı.

(80)burda genelühle bugday, arpa, com kesme derler bizim burda, sarıbaş,
 (81)yulof ot-olarah gorunga, yonca, çayır-otu vardır, fiy vardır. bunnarı eker
 biçerler. (82)com kesmede bugdayın bir başka şeyi yanı. aslında aynı hububadda ismi
 olarak (83)öyle gömuşlar. biri birez tok, biri birez-uzun yanı birbirinden farkı bu
 yanı.

(84)buralarda düşma işgali olmamış şeyden dönmüş. o zaman düşman
 (85)işgalinde benim dedem-esir düşmüş rusyada. bozguna ūramışlar tabi bizim
 (86)kompile çevre bozguna ūramış. faget bizim burda dāyülde üst sınırdan dōru
 (87)bizim buralara bizim bu mintikaya girmemiş. fakat sınırdan dōru kabaktepe o
 (88)şeyinden dōru içinden bozguna ūruyolar. burda seferlik-olmuş yanı bizim
 (89)dedelerimiz şeylerimiz seferberliğe gitmişler yanı. esir düşen dedem-annatığı
 (90)zaman-ağlardı zaten. esir düşünce çekmiş- olduğu eziyetler kaz-otlatmış bi
 (91)bayanın yanında kaz-otlatmış. yedi sonā sōra artık bırakıyolar bunu. almanyaya
 (92)gidiyor, almanyadan tekrar dönüyo geliyo türkiyeye. bizim-aşşāda burda aşşāda
 (93)yazı dedimiz yerde geliyor. eski büyüher bunu görüyor tanımıyolar. selam
 (94)veriyo. aleykümselam sen kimsin ben hacı ahmedinolu ğahrāman. yav biz seni
 (95)öldü biliyoğ sen çıktın geldin. o da diyoki düşünük rus bura geldi zaman bizim
 (96)burda kimse galmamıştır hepsi gitmiştir yanı. zaten-o zaman-evliymiş rahmatlık
 (97)dedem-evliymiş. işte dedim ya seferberliye çıhmışlar burda hanımı babası her
 (98)neyse hanımı yolda vefat- ediyor, ölüyor hanımı. geldihden sonā başga bi
 köyden-evleniyor hayat devam- ediyor.

(100)valla evliya oldunu duyduğda bizim burda ziyaretler var. ben
 (101)çobannıyken-o tepiye çıktımız zaman yedi taşlar vardı yedi kardeş. az önce
 (102)dedikya yedi kardeş-o yedi tane mezarlık vardı. bu taşları davar veya sığır-ot
 (103)ararken-illa o taşlar bozulurdu, bizde bozardık ötesi gün giderdik-o taşlar-aynı

(104)düzülürdünü gördüh yani. biz ordan mesela orda sormadık aşşā lambayla gaz
 (105)lamabasıyla büyühler annatıyodu lambayı görüp aşşā inip abdes alıp
 (106)çıhtıklarımı görenler var yani eski büyühler. ziyāretler mevki diye geçer.

-59-

YERİ: GÖKÇE KÖYÜ

ANLATAN: RECEP METE

YAŞI: 49

KONU: KARIŞIK

(1) recep mete. bin dokuz yüz atmış beş dōumlu. gökçeköy. bin dokuz yüz
 (2)seksen dokuz. biz görücü usulu görücü usulü. görücü usulü birbirini görüp
 (3)tanımıyosun sadece öyle istediğleri zaman gitdiğ, görüştüh işte o kadar.

(4)adetlerimiz düün olacağ zaman işte yemeh veriyosun işte düün müün bi
 şeyler oluy, çalı malı.

(5)kız isteme nası olıy. ilk önce büyükler gidiyolar. şimdi eyle değ de bizim
 (6)zamanımızı diyorum ben. ilk önce büyükler gidiyolar işte bir iki keren gidiler
 (7)olumluysa devam ediyler. ondan sōra hayırlıysa olır, hayırlı değse zaten olmaz.
 ilk önce büyüklerimiz gidiyolar.

(8)kına gecesi eylenürler ne bilim yemek, eylence yaparlar, kına yakarlar.
 (9)bizim bu yörelere has şeylerimiz var. bizim buraların kendi aralarında ikisi bir
 (10)söyler bi o söyler bi o söyler. yaparlar. fincan, deve değ de bizim bu yöresel
 (11)oyunlar var takılırlar yanı oyun yaparlar damat yakınlarına. valla çeşitli çeşitli
 (12)oyunnar var. ahlıma gelen ahlıma gelen çoğ oldı unutduğ. nası oyunlar
 (13)yapıydılar. ya ne bilim işte deyler adamı odanın içinde gaybedeceğik bi
 (14)şeyler ediyler, oğıylar, üflüyer bi şeyler ediyler. çeketin golundan getürecem
 (15)deyi çeketin golundan geçürecem derken getürürken suyu gafada aşşā töküyer.

(16)askerlij beş antalyada şeyde merkezde acemi eyitim taburu gerisini aydın
 sökede yaptum. yoğ piyade.

(17)yöresel yemehlerimiz hingel vardır, mantı vardır, böreğimiz vardır. ondan
 (18)sōra meşür yemeklerimiz kelem bizde kelem derler lahanıya sarma o vardır, işte

(19)mantuyu dedükümü mantı. hingelide hamuru açarlar böyle dilim dilim_{onu}
 (20)kesserler, içine ğıyma gor. böyle barmağlardan gapatırlar_{oda hingel_{olır,}}
 haşladın mı.

(21)kökenimiz ben bizim buralı biliyrum yanı gümüşāneli olarağ. hani nerden
 (22)geldiğimizi bilmiyorum bazıları var. dışardan gelenler varda ben buralı biliyorum.
 (23)valla hiç tarihinden bi şeyim yoğ. baya olmuş ya şeyini bilemiyorum tarihini
 (24)ğuruluş tarihini. işte nası ğurulmuş bizim bu gümüşānenin kırıklı beldesi
 (25)var_{ordan ilk gelen_{olmuş,}} trabzondan gelenler_{olmuş,} gabile gabile gelip
 yerleşmişler.

(26)buğday, arpa, fasulye ekerler. başgada fiğ işte bu hayvan şeyi üzerine
 (27)ekerler_{eskiler.} ğorunga, yonca ot_{olarag} da onnarı ekeller. buğday dedik, arpa.
 yoğ pancar bizim burda olmaz_{ekmeziz.}

(28)gelmiş, gelmiş. ruslar gelmiş, ermeniler gelmiş. bizim buralarda
 (29)olmamışda, bu erzurum merzurum da olmuş. bizim buralerda öyle işkence
 falan_{olmamış.} ama gelmişler.

(30)bizde cenaze töreni yoğ. öldüğü zaman gelür ğuran_{oğuruz.} ondan sōra
 (31)namazı ğılınır camide. burda defn ettükden sōra gelür burda yemeh yerler. bi gaç
 (32)gün burası açılığ galır. herkes gelir taziye için bi kaç gün devam_{eder.}

(33)askere göndermede gine eylençeli olur. aynı düyüne benzer gibi eylenirler,
 (34)konvoy yaparlar bayrağlı mayrağlı o şekilde gönderirler. duva ederler_o şekil.

(35)bayramda da ilk önce namazdan çıktığ mı en büyüümüz kimise gabile
 (36)olarag_{onda toplanırız.} orda sabah ğahfaltısını yaparız. ondan sōra mezarlığ
 (37)gideriz. mezarlığdan geldihden sōra büyühlerimizi dolanırız, ellerini öperiz bu
 (38)kadar. yoğ. var. tatlı var baklava yaparlar, burma derler burma yaparlar, yine
 (39)börek yaparlar. işte şekeridi, çikolataydı. burmayıda yine hamuru açarlar, nası
 (40)deyim burarağ şey_{edereh} bükīyler yuvarlağ yapıylar. içine ceviz gorlar, findık
 (41)gorlar, bazıısı ceviz gor, bazıısı findık gor.

(42)eski düünler daha şeyli olurmuş yanı bi hafta dağl zurna, bi hafta yemeh
 (43)verirmiş_{erkek tarafı,} deliganlı tarafı. bi hafta da davul zurna çalarmışlar. gine
 (44)aynı demin saydım_{iki tene zaten} keyveni derler bizde yaşlı kadınnardan_{onnarı}
 (45)ikisi devamlı orda yemek pişirirler. keyven şimdiki ismi ağçı eskiden de keyveni
 ha ben_{eski şeyleri,} dēyki.

(46)ben su tesisatçı mesleğim, asıl su tesisatı şimdi hayvancılıkla uğraşıyorum.
 (47)yoğ çıkmıyoruz biz yaylıya. türbe bizim buralarda yakınlarımızda yok türbe. ama
 (48)bayburdda var. yakınlarımızda varda bizim burda yoğ.

(49)başımızdan unutamadığımız olay. daha evelleri söyleyem o zaman.
 (50)çocuhtuh güvercin tutuyrum. güvercinler gaştı gittiler. eski bacalar çatısız ya böyle
 (51)toprak. iki arkadaşız, gece elümde de benüm iki üç metre bi çubuğ var. işte şimdi
 (52)önümde de bi boşluh varmış üç metre mi artığ dört metre mi ben orayı basamağ
 (53)saniyrum. bi basıyrum garanlığda adımmı atmaz gettim dört metreden aşşā. şimdi
 (54)öbür arkadaş bağrıy ben onu duyuyrum sesim çıkmayki cevap verem. işte galhıp
 (55)galmaz dedim la sus dedim çubüm mubüm gırıldı. çocuklar şeyi yanı
 (56)guş üzerine. ve de aklıma bi şey gelmiy. vardır illeki. oynarduh. bizde cıtdıdı
 (57)derler böyle duvara düzülür beş on gişi. iki tanesi de şey olur ebe derdük o
 (58)zaman onnar bizi yahalar götürüdüler düzerdiler. cıtdıdı, aragetdi varıdı, işte
 (59)söbe varıdı bu tür oynannamız varıdı. aragetdi bi dene daş goyuyduğ. o daşda iki
 (60)gurub olırdi. işte bi gurubu gaçır, öbür gurub gelir onnarı arasından gelir.
 (61)onun arasından geçtimi bi denesi çihır azalırlar öyle öyle bi gişiye galir o da
 (62)ara getdi. onu da oynarduh, çelih çomağ derdik onu da oynarduh. işte onuda bi
 (63)tene zopamız vardı deynek derük biz. bi de şu gadar bi şey vardı ona da çomağ
 (64)derdüh. işte derdi çeliğim gelsin mi gelsin derdü biz bunu burdan çalarduh.

(65)türküleri valla bilemiyorum. var çoğ varda bilemiyorum. eski şeyler baya
 (67)şey ettiler yanı şimdi eskisi gadar söylemediğleri için unutduğ getti.
 hatırladığım yoğ.

(68)köyümüz güzel bir köy, yeride güzel, yerleşimi de güzel. güzel evlerde
 (69)yaptılar. her şeyi güzel, insannarı da güzel.

(70)kendimiz yapıyoruz. onu şimdi saarlar. götürür çiyi govalara dökerler. onu
 (71)çiy derler çığ olur. ondan sōra yayuğa dökerler. yayuğda yayarlar yağ olur.
 (72)galanını da torbalara doldururlar, çökilek yaparlar. yağın içinde onu. gaynadurlar
 (73)onun üzerine çihar lorlar onuda götürüp eleynen alup torbaya doldurup onuda
 çökilek yaparlar.

-60-

YERİ: KABAKTEPE (SURUT) KÖYÜ**ANLATAN:** CEMAL ACAR**YAŞI:** 80**KONU:** KARIŞIK

(1) cema-acar seksen buralıyım kabaktepe köyü. valla evlendüm çoğ. bin
 (2)dokuz yüz-elli beşde evlendim. düün yaptılar-evlendim. has-oldu o zaman köy
 (3)galabaydı üç yüz haneydi köy. hep-adamlar burdaydı. düün yaptılar-evlendim.
 (4)efendim hêş bi davul zurna getirü çaldılar-iki gün tamam. çoğ güzel
 (5)bar-oynarlar. iki düün bi denedi bēle köyün-ortasında boşluğda çıhıp oynadılar.
 (6)tutarlar-el-ele kaş gişi varsa oynaylar.

(7)gız-isteme işte ha azcılı-ağlımız kesdiğinde başlayarak gız-istemeye.
 (8)diyelim çoğ gız-istediğ-ama olmayda en son bi denesine galdı-ışte. düyürçü
 (9)gideceh ki ala. anam babam varıdı o zaman gettiler-everdiler. onnarında göynü
 (10)varıdı verdiler, evlendük. başlığ varıdı ya beş yüz lira verdik-ama büyüh paraydı
 o zaman. şindi başlığ yoğ daha gağdı.

(11)efenim gına gecesinde bizim deliganlılar toplanurlar. güvey-içeri atarlar
 (12)gelür. ondan sōra çerez varıdı çerezi yerler dağılırlar. ama arhana bi yumruğ
 (13)atarlar. içeri giderkende gönünü gösterürler yumruu vururlar-ağıllı ol ha. ben bire
 (14)ettim boşa yersin yumruu.

(15)adabazarı. yirmi dörd-ay biz-askerlih yaptuğ, biz-o zaman eyleydi.
 (16)ondan sōra mezuniyet vurdu bi búçúğ-ay galada geldük. yok ya adam-olana
 (17)dayağ yoğtur hêç bi yerde. vāzifeni yaptın mı dayağ niye vursunnar.
 (18)çavuş-olmaynan dersin gel ha buriya vāzifen getmezsen. getmedin mi o da çavuş
 (19)sane bozulur atar bi toğat. o eyledür. şimdide eyledür. nere getsen vazifeni
 yapacağsın.

(20)efenim-orada mı. burda yemek-ışte ne bişürseler her türlü yemek vardır
 (21)burda. siron vardır. güzel yaparsın-üstüne yoğurt tökersin, yağlarsın çatalnan
 (22)kakarsın. şindi eskiden kurut derük kurut bilüymüsün-o kurudunan yeydik-ama
 (23)şimdi gurut yoğ yogurdunan yeyrik şimdi. ha o gurutun-özelliğü vardur ha bu

(24)arhadaş bilür. ğurudu işte bu yoğurdun şeyinden yaparlar. ğurudurlar güneşte
 (25)ğurut olur. onu ufalar bēle suda zor erür. hafif tuzludur ama lezzetlidir.
 (26)eskiden var şimdi yapmayruş. eski sālımız çoğ bizim ama yapmayruş. şimdi
 (27)yôurdunan yirik. eskiden bizim burda yahni derük biliy misin kartola fasulyiya
 (28)onnardan yersin, makarna yersin, böreh yapturursun, siron yapturursun ben daha
 (29)ne diyim sane ahlıma ne geliy. pilav bulgur pilav, pirinç pilavı onnarı yapturur
 (30)yerük. makarnay evde yaparduk eskiden. ana yoğ da bugün yeni ğarılar
 (31)yapmaylar. hep bakqaldan alıruş kıymaynan yapıruş. bazıları lor derük ama
 (32)sen peynir ana. peynir tökerük çoğ güzel olur. annemgil hamur yörurlar, içlev
 (33)derüh ha bēyle bi zopa onnar açarlar, bēyle pıçanan keserler. güzel olur, o güzel
 (34)olurda yapmay şimdiki ğarılar yapmaylar, hazır alıruş bakqallar var kösede.

(35)aslımız bizim buralı. onı ben bilemem. onu ben bilemem. yoğ onu ben
 (36)bilemem köv ne zaman ğurulmuş gelmiş. çağlan baba gelmiş burıya temel
 (37)atmış ama dey çoğ eskü. annadurlar biz ne annayacaz derdük bunnar hep yalan
 (38)söley yaşlılar. o burıya temel atmış.

(39)biz mi buğda, arpa ekerük onnarı eker biçerük. yo başga bi şey yohtur
 (40)bize. her sene bugdadan arpa ekerük eskiden mercimek ekerdük. ha bu köse
 (41)bizim burada orada su çoğ onnar fasulye masulye hep ekerler. kösede ekerler.

(42)düşman mı gelmiş ya burda epey bir iki sene galmış urus. urumlar
 (43)galmış onnarı da hemen çıhartmışlar. eyle işte. yoğ az galmışlar burda bu evler
 (44)bēle hep boşanmış getmişler o urus geliy diye. bi aganın biri getmemiş galmış ha
 (45)uÇda demiş hele gidim atınan bahım ha bu yana geliyeler mi çıhmış
 (46)çeşmeden orıya bayburddan döru çıhmış geliyeler. o da gelmiş yühlemiş gaşmış.
 (47)köylerde hiç kimse galmamış. bi salyazıda galmışlar dabü kü.

(48)ğitliğ gördüm ema ben çocüdüm. kırk dördde alman harbinde ğitliğ oldu.
 (49)yaS geldi üç beş ay anca oldu ğitliğ tamam ondan sonā bolaltı. yiyeceh daha
 (50)yōudu azıdı zatan şimdiki bolluğ yōudu. menderes geldiğten sonā dünya bolaldı.
 (51)menderes geldi bolaldı. o zamanada ğitliğ gene barın varıdı.

(52)burdamı ceneza öldü mü hocalar yıharlar. ondan sonā goşular toplanur.
 (53)ha burda müselle daşı vardur orda namaz gıluş. helallığ verürler ölü
 (54)helallığdan annamazdı ama biz verürürük. ondan sōra galdırır götürürler. defin
 (55)edip gelürler ondan sōra yemek getirüller. o evde yerdiler eskiden eskiden.

(56)şimdide uşahlar arhadaşlar gıymalı yaptırıylar, gelen gonşularnan barabar burda
(57)yey dağılıy hadi herkeş evine tamam şeer usulu.

(58)evel mi ēvel askere gidende toplanurdular gider ha burda köün başında
(59)duva yapardılar. gaş gişi gidiyse beş gişi on gişi duva yapardılar askere ēle
(60)ugurlardılar. şindi duva muva yoḥ. askere gidisin adamnardan toḥalaşıysın, sarıl
gēt.

(61)bayram eskiden toplanurduḥ bi mahle odalarına yemeḥ bir arada yerdük.
(62)herkeş yemek getürürdü barabar yerdük. şimdi ēyle bi şey yoḥ. sen sizin evinde
(63)ben bizim evde. eskiden toplu yiyürdük. tarlalarda bèyle ederdük tarlalarda nerde
(64)su varsa göze onun yanına giderdiler on beş yirmi ev yaud on evin beş evin
(65)adamı ırda toplanur birarada yerdüler. şimdi onnar ḡaḥtı. sizin tarla burda bizim
(66)tarla burda sen siznen ben bizim orda yeyrim yabanılaştıḥ. birliḡi o
zaman eyiydi.

(67)eski düünlerde işte yemehli olurdu. herifin ocānı batururduḥ. zatan
(68)yoḥluḥ var o zaman bu gadar zenginlüh yoḥtu. bir hafta düyün yaparla bu köyde
(68)gaş tene sini vuracaḥsın bilıy misin erkehlere bir oyunda beş altı tene sini
(69)ḡurarsın delüganlulara, üç dörd dene ḡurarsın yaşlılara, ondan sonā gadınlara da
(70)ayrı ḡurarlar. zatan herifin yanından yapılır unnar. beş çuval unu varsa ikisi
(71)gider. yaıda evde hep gider. zaten ineyi mineḡi azdı şimdik gibi inek yoktu
(72)onnarda hep gider. gelin gelür eve hēç bi şey galmamış daha. gelün derdük işte
(73)ēyle. oyun oynarlar oynumuz, sıḥ oynaylar. şennihliyidiler o düünü müünü ēle
(74)şennihli yapardıki millet her köyde ēleydi. am şimdi onnar ḡaḥdı. hēç beş ḡuruş
(75)masraf yoḥ. gelin geleceḥ gomşular toplanır arabadan gider alur gelür. bizim
(76)atınandı bizim zamanımız. he düürçüler gelin ata biner. ḡaynımı yaḥınları
(77)gollarından tutarlar gelinin düşmesin diye. bi gişi de başından tutar getürür eve
teslim ederler.

(78)buyur ney var ziyaret varda yani türbe bizim yūharda bu arhadaş eyü
(79)bilür. ḡabaḥtepe var ziyaret. burdada bi su haşlıyan vardı seydebaba oda befat
(80)etti. ha burda ḡaradaş diye bi şey var ama ne var ne yoḥ bilmeyrim. onu da
(81)uşahlar bi çaldılar altın aradılar baharlar altın maltun var mı oda yoḥdu. daşı
(82)getürdü gerü yerine ḡodular. orda bi zat varmış. yanı demelerine bin başıymış
(83)şehit bin başıymış ama aslı var yoḥ bilen yoḥ. ora ziyarete çoḡ gelıyer.

(84)benim h c  oc m yo  bi arvad bi ben. torunnarıma  alışıyrum.  ullarım
(85)var iki dene onnarında uşahları o uyular işte  azandımızı onnara veriyik.

-61-

YERİ: KAYADİBİ K Y 

ANLATAN: VELİ D NDAR

YAŞI: 79

KONU: KARIŞIK

(1) veli d ndar yetmiş do uz. kayadibi. on sekiz yaşında. valla benim
(2)d g n m olmadı, d g n m olmadı. dedemin yanına girdim ben i 
g vey olarah.

(3)evelden zurnacı gel rd , davul get r rd ler  alar, oynardılar. dayım
(4) ld hden s ra  ahdı onnar. aızdan s yler oyunlar. eski gelenekler horon
(5)oyunardılar. el elden dutar, davul  alardı, zurna  alardı, horon oyunardılar. he
(6)yapardılar. valla işte başlarına bi Şey g y nd r rd ler tanımazdı  oyun yapar
giderdiler  ız evlerine.

(7)d  r   ider bir iki keren g yn  varsa verirdiler, g yn  yo sa
vermezdiler. muhakkak canım g t r rl r.

(8)kına gecesinde valla unutdum unutdum onnarı. yavaş ha bu geliy bunnar
(9)daha eyi bil rl r. bu yo  yo  yabancı. var mı kimse. valla ben k yde goruc k
(10)etdim. başga k ylerden d  şt k.  yle b yle bu zamana a yaşadı .

(11)Şeyde  orumda alay  arargahındaydı . işte iki sene yaptım ondan s ra
(12)teris olup geldim. piyade. helbet helbe helbe varıdı varıdı. valla bayburdlular
(13)vardı  avuşlar, onbaşılar su un olsun olmasın muhakkak d gerdiler. ge  geldin
deyin erken deyin muhakkak.

(14)k yde yemeklerimiz b rek ederler, s dl  ederler, pilav ederler, yahni
(15)ederler, Şimdi t rl  yemekler ederler. yo  yo . fasulya yahnisı, patates yahnisı.
(16)fasulyenin i ine et gorlar yahni yaparlar. patateslerde soyar d rarlar ondan da
(17)yahni yaparlar. s dla , s dla  yaparlar he. pirinci  aynadıylar , ondan s ra s d 
(18) atıylar s dden beraber bişirip s tlaş yapıylar.

(19) bura bura. valla annatdıklarına göre köy ēvelden belli buradaymış. tabi
(20) harb olmuş getmişler burdan çoruma. ondan sōra rus çekilmiş geri gelmişler bi
daha.

(21) bugdā, arpa, yonca, ğorungā, otluh, bugdā arpa patosa vurur biçer
şey ederük.

(22) gelmiş gelmiş. rus gelmiş, yunanlılar gelmiş ney yoğ canım. etme
(23) süleyman dēy şeyrana gadar gelmişler. muacir olmuş burdan getmişler, çoruma
gadar gitmiş bizim köy.

(24) helbet, helbe he he. yoğ adam o gader. kırk iki de belki oldu. o
(25) zamannar gübre yōudu. malından ekerdük tarlaları ekerdük. ekinler ğısa olurdu.
şimdi gübre var, motor var her şey var. verene şükür.

(26) ceneza töreni namazını ğılıp galdırırüh. çantadana goyup mezarına
(27) götürürüh. he yemek götürürük. he var hepsi var. ēvelden beri varıdı ğırğ ikisi,
elli ikisi ğuran oğurdular.

(28) askere ben ēvelden giderdim. ey niye susmaysın. askere nası gidersin diye
(29) sorıy adam bene bağ. ben āsgere getdüğüm zaman gomşular haşlığ verürdüler,
(30) hoca dua ederdı askere yollardı.

(31) bayramda yemeh yaparlar, bayramlaşır herkeş birbiriynen bayramda ēyle
(32) olur. var var börek yaparlar, südlaç yaparlar işte ona göre her türlü yaparlar.

(33) benim çoğ. ankarada var, istanbulda var, burda var. var elleham hayle
oldu.

(34) reçberlüh yaptığ hayla reçberlüh yapıruğ. var var. yapıruğ. valla yaylada
(35) aynı bu köy gibi evimiz var orda. yemek bişürürler. malları
(36) gider otarurlar ağşam oldu mu gelürler. yayla da ēyle. var var çökilek, tere yağı
(37) var. tere yağını inehleri sağıylar, makineye vuruyar. yüzünü alup tuluğ yayıa
(38) goyup yayıylar, yağ olir. çökilekde ğarı şeylerini bena sorma. çökilekde
süzdürüyler bi şeyler ediyler bu eyi bilür çökileyi.

(39) usülları ceneze oldu mu, düün oldu mu hepimiz birleşürük. gomşular hep
(40) birbiründen birleşür. ēvelden varıdı. goldaşı atardular, cirit oynardılar, hepsi
(41) varıdı. ha burdan ha orıya köyün deliganlıları birükürdüler goldaşı atardılar.
(42) kim ireli atacağ diyin atardılar. cirit atların üstüne binerdiler birbirlerine
(43) cirit atardılar ēvelden. atların zamanında şimdi at yoğ ya.

(44)yoḥ yoḥ yengen ben dedemin evüne getdüm. saḡl saḡl.

-62-

YERİ: ÖRENŞAR KÖYÜ

ANLATAN: ERKAN ATILGAN

YAŞI: 55

KONU: KARIŞIK

(1) erkan atılğan elli beş örenşar, örenşar. deyişmedi. yetmiş sekizde
(2)nişanım oldu yetmiş sekizde evlendim. güzel oldu. düünde gençler toplandı,
(3)oynadıḥ o işte. yeni birisi evlenince şimdi eskiden başlıḥ varıdı . şimdi başlıḥ yoḥ
(4)daha. eşyalarını yaparsın gız tarafıda eşşalarını yapar ne gerekürse artuḥ. taḥasını
(5)taḥar erkek tarafı gızın taḥısını taḥar, ondan sonā düün olur. eskiden bi de başlıḥ
(6)vardı. ben verdim on on beş lira para verdim o zaman on beş miydi, yirmi
miydi eyle bi şeydi.

(7)kız isteme büyüḥler gider önce. düürçü ilk önce büyüḥler giderler,
(8)düyürçü olurlar, isterler verürler. verdühdən sonā söz olur, şerbet içilir, söz
(9)şerbeti. yüzüḥ taḥulur söz yüzüü, ondan sonā nişana gün alınur. nişana
(10)gün alındıḥtan sora nişan yapılır. nişanda taḥısı artı taḥıları vardır taḥuları
(11)taḥılır. hayli bi masrafı vardır yapana göre. ondan sonā da düüne gün alınır. düün
yapılır düün olur eyle evlenir işte.

(12)hına gecesinde burta erkeḥlerin kına gecesinde oyun moyun olurdu.
(13)oyunnar bizde meşürdur. her oyun var. saban monduruh var saban monduruh
(14)oyunu var, saḥlanbaç oyunu var, aşşuḥ sekme oyunu var aḥlıma gelende yanı. o
(15)birez ağır yollu. sopalı iş yanı. şimdi üş tane arḥadaş olur. onnar ormandan
(16)gider üş tene agaş keser. onnarı yaturursan, onnarı has çırparsan, kesersen,
(17)düzlersen. efendi ondan sonā işte beline bağlarsın kemeri sürmüye başlarsın, tarla
(18)sürmeye başlarsın. ama o biraz ağır yollu yanı. saban monduruh. o aşşuḥ
(19)sekdürmeyide iki şey seçersin aşıḥda olur ayakkabıynan beraber sekersen o
(20)eyle olir. valla hatırladıḡum çoḥ oyun varda hatırlayamayam deyermen yapılır.

(21)onu da nasıl oldunu şu anda tam şey yapamadım. o da başka türlü bi oyunu.
 (22)dejrmeni hêç ğarışdırma. başka oyun ahlıma gelen bunnar bilmeyrüm-artuğ. bi de
 (23)şey çizersen arhadaşlarnan beraber çember çizersen. bi laf atarsan-ortıya o lafi
 (24)diyemeseler tekerleme, tekeleme o lafi deyemediler yüzüne damga vurursa kara
 (25)vurursan heman karayı olur bi damgalı olur. iki damgalı o da öle oyun. yüzüh
 (26)turası oynanur yüzüh sahlarsan. o da zopalı oyundur. yüzüh kimde onu bulursan.
 (27)arızdız-oyinarsan-o da sopalıdur. yanı hep genelde zopalı bizim-oyunnar-o da
 (28)kişinin vurduna bağı. bazısı yavaş vurur bazısı yavaş vurur. arızdız şöyle şey
 (29)yaptın mı arhadan vurur, üŞ dört gişi arhanda sen bilıysen değelmi oyun
 (30)vurur-arhadan kim vurdu o vurdu bilemezse bi daha yatır. bildimi vuran
 yatacağ-oriya evet.

(31)başımda yanı düünerden mi valla şu anda söyleyim bilmeyremki. o gadar
 (32)şey başumuzdan geşti ki hangi birini söylecen. hepside şu anda ne söyleyecemde
 (33)ahlımda yoğ yanı. o gadar başımda geştiki yanı ne söyleyebilirim bilmeyim ki.
 (34)tekellemeleri unuttuda. o tekellemeleri unuttumda mesela o damga işinde senin
 (35)adın neydi. selamun-aleyküm ben diyecem mesuda ağa eren-ağadan selam geldi
 (36)onu alup verecen-ahmet-agaya. ama onu çabuğ çabuğ diyecen. ondan sōra
 (37)damga vurduğun zaman bir damgalı mesud-aga diyecen-iki damgalı eyer-onu
 (38)ben dediğim zaman ben şaşurursam bu sefer bende damga yiyrem. eyle çember
 dolanır.

(39)askerli acemi birliğ burdur, usta birliğ adana. adanada önce kol-orduya
 (40)gettim-ordan da inzibata geştim-inzibat. on-iki eylül döneminde sehsende
 (41)askeridim ben yetmiş dokuz seksende on-iki eylülde askeridim. acemi birliğinde
 (42)dayağ-işi varıdı. zopa işi varıdı acemi birliğinde. yav zaten dövmezse o askerden
 (43)başā çıhamazdı. yaramazlıh yapıyduğ dutüy dövıydiler. sipordan gaçarsan,
 (44)dersden gaçarsan-efendim bulaşuğ yıkamıya getmezsin yersin zopayı öle değel mi.

(45)bizim köyümüzde yapulan-annadım da böreh vardır, ziron vardır. başka
 (46)biz hingel derük bazı mantu derler buna bazu yörelerde hamurun-içine et
 (47)gorlar-o vardur. her yemek bizim burda vardır hemen hemen. o zironu yufkadan
 (48)yapırlar. yufka açırlar-o yufkayı büküler tekrar kesiler bëyle ufak ufak-olır ziron.

(49)o şimdi köün tarihi tam-olarah bilmiyorum. esas bizim köy-o aşşāda.
 (50)asfatdan geliyken bu yana dönüysün ya oranın burası yaylaymış. fakat-o hanki

(51)şeydi şeyden geldi de müftü hanki müftüydü unuttum. köseden geldi bizim
 (52)camının üstünde bi daş var. o daşı oħudu o zaman beş yüz atmış sene dedi.
 (53)camının yapılışı beş yüz atmış dedi ama köyün ğuruluşuna gadar bilmiyorum.
 (54)köy eski köy. annatırdı büyükler. büyükler annatıydılar. eskiden daha galabaydı
 (55)şimdi köyler taşındı. köylerde daha kimse yoħ. galdı yirmi hane yazlıħçılar getti
 (56)yirmi hane galdı. eskiden ben dedüğüm zaman yetmiş beş seksen hane oldunu
 (57)ben bilirem. ama ondan öncesi artuħ daha fazla mıydı. mesela yetmiş beş yetmiş
 (58)altı yetmiş yedi yetmiş beş seksen haneydi bizim köyümüz.

(59)buğday, arpa, buğday o tek başka bi şey yoħ. yav belki olurda suyumuz
 (60)yoħ bir, bide deneyen yoħ ki. baħ şimdi bizim buralarda elma olır, ceviz olır. baħ
 (61)ceviz olır, elma olır ben ama o pencerenin önünde bi tene cevizim var vermey
 (62)döru ama olır yani. eken yoħ. bu sene on üç tane verdi benüm ceviz on üç tane.
 (63)ey eken yoħ eken. ey dalda bi yerde olsa bizim mesela camının önüne döru
 (64)dalda bi yerde olsa belki daha fazla verür. ekmedümüz için olmay dēy öyle
 (65)gidiryük. tabi arpa buğday arpa buğday başka bi şey yoħ.

(66)evet olmuş. rus buruları istila etmiş amma ondan sonā geri çekilmiş. rus
 (67)buraları aldığı zaman buralıdan göç etmiş getmişler bizimkisiler amasıya, toħat,
 (68)çorum o tarafa gitmişler. tabi canım zulum etmişler. buralarda büyühler
 (69)annadıydı çoħ zulum etmişler. burada galanlara çoħ zulüm etmişler. o ruslar
 (70)deyil de esas zulum edenler onnarı içinde ermeniler var onnar zulüm etmişler.
 (71)ermeniler hanı bizim müslümanlara o ermeniler zulum etmiş. ruslar esas rus
 (72)türklere bi şey yapmamış yanı zulüm etmemmiş. eyer sen ona bi şey
 (73)yapmadıysan o sena bi şey yapmamış esas ruslar. o ermeniler zulüm etmiş
 (74)bizim müslümanlara. yav çele çocūca, kadına, erkeĝe zulüm etmişler artuħ.
 (75)tecavüza galana gadar yapmışlar benüm duyduğum ĝadarıyla burada galanlar
 gitmeyenlere yanı.

-63-

YERİ: ÖVÜNCE KÖYÜ

ANLATAN: SEBAHAT TURAL

YAŞI: 60

KONU: KARIŞIK

(1) sebahat taral-atmış. valla görücü usulü ya amçamin-oğlu ya
 (2)evlendük-aldı verdüler. böyle isteme misteme yoğ. işte öle evlendük.
 (3)adetlerimiz-evelden çoğ-ağırdu ama şimdi bi ğına gecesi yapıylar. sadece o.
 (4)evelden yemek çekiymişler, mal kesiymişler bir hafta düğün-olırdı. ey şimdi de
 (5)sadece ğına gecesi. ğına gecesi yapıylar tağılar tağılıy, gelin süsleniy. ğına
 yağıylar-eline herkeş dağılıy, yarın de gelin gidiy.

(6)gidiyruk begenmeye olan begenmediyse biz gidiyruk begenmeye olırsa
 olıy-olmaysa bi daha dönir geliyruk.

(7)düğünlerde mi valla datlı, börek, lahana dolması, gavurma, pilav, hoşaf
 (8)ayran-işte bunları yapıyruk. datluda biz-ona datlu deryik paklava. açıyruk,
 (9)açıyruk ceviz-içini döşeyruk yapıyruk-işte. sirona yapıyruk-onu da yūhasını
 (10)yapıruğ, kesiyruk yōurtlayruk-ondan sōra millete sunıyruk. yapıliy-onuda aynı
 (11)açıysında datlısını dökülmemiş sini olıy datlı dökersen datlı olıy.

(12)valla evelden ninniyi söylemezdük de şimdikinler söyleyler. biz-evelden
 (13)ğaynana ğaynata yanındayduğ ya ninnüyü söylesek-atardılar bizi gapıya. ki
 (14)benüm yanu saygusuzluğ-ettiümde ninni söyledim diye. ey şimdikinler
 (15)ayağalarını uzadıydılar, çocuuda alıylar-ayağalarının-üstüne hem nenni
 (16)söyleyler. ğaynananın ğaynatın yanında çocuhta uyuy. ēvel-ēyle yoğ. goyacağsın
 (17)yerine böyle gendi hâlinde sallayacağsın da uyuya. çıt yoğ ğaynana ğaynata duyar
 ya he.

(18)efendim tarlıya arpa, buğday, patatiS, fasulye, pancar pancar-ehmeyruk
 (19)gaç senedür millet-ekmeyde işte bu. kendimiz yapıyruğ, ey ki ineği sağıyruğ
 (20)getürürük. o durır, eşkiy, yayıyruğ yağ olır. ya yogurdu südü bişirüy yogurt
 (21)ediyruk, o yoğurdu da yaysağ yağ-olır-esas sağlıhlı o hani bişmiş südü ya yağ eyi.
 (22)yapıyruğ-onu da işte çökerdüyruk, yağını alduğdan sonā atıyruğ-üstüne
 (23)ocahlarda ğaynay çökey-olıy-oluy çökelek. tekrar birükdürüyruk-ondan sonā
 (24)böyle az ğızmiya goyırık. beş-altı gün galıy, ğızmada duruy daşın-altında ondan
 sōra getiriy gaplarına basıyruğ. annadın mı.

(25)çenaze töreninde de cenaze daha yerdeykene yemek başlayıcı. yas-evimiz
 (26)var. gavurma gavrulır, pilav bişir, ayran-ordaki gelen-insannar yememiş-ondan

(27) getmey. ehser ğarılara yoĥ yası evi bayanlara yoĥ bayanlarda evde yēylerölü
 (28) evinde. işte taziye de o daha başĥa bi şey yapmayruĥ, sadece o pilav ama
 (29) ğuranlar, ğuranoĥudıyruĥ. yēdi ğün hele devamlı ğuranoĥunuruĥ, lokumunan,
 (30) şekerinen pastasıynan böreĝiyen ğuranoĥunur. yazma daĝıdurur işte ēyle.

(31) eski düyünlerde bir hafta düyün yemeh çekermişler, böyün sen
 (32) yedirürmüşsün, yarıno gomşu öbür ğün o gomşu bir hafta dolanurmuşlar
 (33) gomşular yemek çekermüş gomşular. ondan sōra gelin gidermüşartuĥ. gelün
 (34) giderartuĥ dama daşa girer ev ğarısı olur. şimdikinler dama daşa girmey.

(35) bayramda da gidīy namazlarını ğilīyler, gelīyler datlularımızu yapıyruĥ,
 (36) sütlüler her şeyimizi yapıyruĥ her şeyimiz yēyler, ondan sōra ğurbanlarını
 (37) kesmeye gidīy adamlar, bayramlaşīyler. bayramorucu dutuyruĥ şey ğurban
 (38) orucu. hani ben ğurbanı annadıyrum. ondan sōra bayram şeker dutuysun gelene
 (39) gidene ah olīy bayram. sütlü, paklava, börek, dan sōra ğuru fasulye bişiriyruh,
 (40) pilav, sonā sarma dolma yapıyruĥ yemekler. sütlacıda pirinci bişiriyruh sütünen
 (41) ēyce bişīy, güzelce kaselere goyīy düziyrük. tekrarüstüne de cevizıçı varsa
 (42) ceviz tökiyrük. yoksa findukıçıynen üstlerini bëyle süslerük annadın. ey fırına
 (43) veren verīy, vermeyen ēyle yīy işte ēyle.

(44) askere de işte yemeh verīyler. bütün köv davetli deyleyler herkeş.
 (45) orda yamek yinīy, yeyenartuĥ çıĥır, hediyesini de götüren götürir.

(46) var. bi yedilikini biz yedyken ĝırĥlayruĥ bëyle kevgür deyrük biz o
 (47) kevgür üstünden sı töküyrük çocuĝun başına o yediliki. tekrar ĝırĥı çıĥanda.
 (48) oĥuya oĥuya yine o kevgürnen başına su töküyrük çocuĝun kafasına kırĥı çıĥır.

(49) altı dörtolanıki ĝız. hakan, yusuf, selami, muhammed olanalar. kimisini
 (50) ayle büyüleri verdi, kimisini de kendimiz goyduĥ ĝaynana ĝaynata küstüler.
 (51) bizi say yanı saygusızlıĥ olır yanı. ama şimdikinler dēyrim da adlarını gendiler
 (52) ğününden öğüne hazırlaylar. biz genler onlar ne derse onu ederdük.

(53) amcamıdı yengemidi ama ben razu degülüm. bu şimdi şufordu ya giderdi
 (54) gelmezdi. aylarınaneve gelmezdi. ey bende çoluĥ çocuĥ da bunnarın hep şeyleri
 (55) masrafı var okula yollayrum altı çocuk da. ey onlara da para lazım olıydu, ey
 (56) giyim lazım olıydu bu yoĥ. ey büyülerde dēydiler ki ēyle getsinler nedecekler
 (57) geyinmeyi olduĥları gibi getsinler. ama şimdikēyle deyil ki çocuĥlar en
 (58) birincisini gēyinir. işte o yüzden pehoş deyilüm.

(⁵⁹)yapıruḥ kelem, ney ras gelürse malzemesini her bi şeyini içine göyürük,
 (⁶⁰)sirkesini göyürük-içine ondan sōra göyürük-eşkır. yoḥ dut-agacı yoḥ ki burda
 (⁶¹)hēc bi şey yoḥ. yoḥ-onı da yapmayruḥ. yapıruḥ çileh reçeli yaparuḥ, Fişne reçeli
 (⁶²)yaparuḥ, ğayısı yaparuḥ. şekerini goyruḥ-önceden ğaynayı. ondan sōra da
 (⁶³)şeylerini de bi şey bişürürük-içine töküyrük çilegini hani vişnesini her neyse.
 (⁶⁴)ğarışduriyuḥ o güzelce ğıvamını alıy-ona limonda sıḥıy-olıy reçel.

-64-

YERİ: ÖZBEYLİ (HOZBÜRÜK) KÖYÜ

ANLATAN: EDNAİL DEMİR

YAŞI: 48

KONU: KARIŞIK

(¹) ednail demir kırk sekiz özbekli köyünden. seksen yèdide. seksen yèdide
 (²)normal köy düyünü. köy düyünü şöyle diyelim-arkadaşlar kına gecesi kutlarlar
 (³)erkek tarafı. kutladıḥdan sonā tabi düyürçü gider. tabi şeyi getürmeye, gelini
 (⁴)getürmeye. burada da o erkekler şeyi bacaya çıkarırlar, elinde bi çeres gelinin
 (⁵)başına damat töker. ondan sōra da şey-alur gelir gerü. damat geri çekilir. ondan
 (⁶)sōra aḥşamdan gider misafir-odasında otururlar.

(⁷)evlilikle ilgili adetlerimiz öyle bi şey yoḥ. eskiden davul zurna felan
 (⁸)varımış. üç dört gün bi hafta sürüyodu. ama şimdi malesef geçliḥ burda
 olmadıḥından ya bir gün bilemedin-iki gün sonā bitiyö düün.

(⁹)kız-isteme gidiyosun-allahın-emri ben geldim senin çocūna talibim. eger
 (¹⁰)bi şey görürseniz size şey yapalım. ey baḥtınki eger hoş görürse o şey
 (¹¹)yapar-onnar hısım-olurlar. ğız çocūyu birbirini istemedi ğız-olan birbirini
 (¹²)istemedikden sōra tabiki o iş-olmaz. anne baba kenara çekilir-o sıra başğa da bi
 şey yoḥ.

(¹³)kına gecesinde oyun yapıyolar. diyelim ki arkadaşlar birbirine zopa atarlar,
 (¹⁴)güldürücü bir film gibi bi şey yaparlar. yanı millete eylenmek-için güldürürler,
 (¹⁵)söylerler, oynarlar. bi arḥadaşın birisi cezalandırurlar. hani get sen şunu getür
 (¹⁶)yiyecez şöyle yapacaz. cezalandırurlar-onı da başğa da bi şey yoḥ.

(17)askerliyi konyada yaptım. acemi birliġ çanakkaledeydi, usta birliyi konyadaydı. jandarma.

(18)yöresel yemeyimiz bizim kete, börek, hıngal, gatmer var, siron, feselli, (19)herse, yufka başġa bizim bildüklerimiz onnar. o hıngal bazi yerlerde mantı (20)diyolar. hêçbî deġişiklih yoġ. dörd köşe kesiyolar, eti arasına goyup onı şey (21)yapıyolar. feselli onun biraz yağ fazla olması lazım. emek istiyö. çünkü yağ fazla (22)olması lazım niye dersen o kırdın mı tel tel oluyo. tabiki şimdikiler yapamıyo (23)onı da. o tere yaından olur. onu ġırdın mı tel tel olur. heveslenir tok olan insan (24)yemeyen insan tekrar yemeye başlar. herseyi de tavuġun ifaġı varya civciv (25)diyeler da onun biraz büyüġi o biliç diyelim. onı keser döşlerini alırsa ferik o (26)şeylerini alursun döşlerini. döşlerini güzelce didikten sora parça parça ediyosun. (27)bazı yerler didiyo onı. ondan sora devamlı yersin.

(28)kökenimiz ardahan bizim karsı ardahan bizim. ardahandan gelen var, (29)ahıskadan gelen var, ardanuçdan gelen var. buraya da neden gelmişler. kaçdaydı (30)toksan iki muacirliğinde burada gavur rusya geldiġ gibi burda millet çekip gidiyör (31)yozgata. yozgattan tabi rus gerü çekildimi orda kalanlar orda kalıyo, kalmayanlar buraya geliyo.

(32)burda bugdā, arpa, hayvancılıġ, ot, ondan sora şöyle diyim, yulof, (33)mercimeh, ondan sora mısır. öyle zengin topraımız yoġ. zengin topramız (34)var ama su alamıyoġ ki zengin topramız olsun. su var ama emek istiyö (35)burda ūraşan yoġ. patetesi, şehir de patetes derler bizim köyde kartol. yozgatta (36)gumru. başka dedenin kortolu bitti dedenin kartolunu ne annatım.

(37)köyün eski adı da hozbürük. "ezene düzen galan hozbürük" derler ya işte (38)bura. valla "ezene düzene galan hozbürük" niye derler. burdan rus çekildikten sora (39)bu ermeni kadını galıyo burda. bu ermeni kadını kalıy, tabi ihtiyar gidemiyo. (40)bizim türklerden bi tanesi çıkıp ezen oġuyor. o rus ġarısı çıkıp diyo ki bu ses ne. (41)biri demiş ki ezen oġuyor. o demiş ki eyvāh demiş "ezene düzene galan (42)hozbürük". orda ezen oġunduġu gibi "ezene düzene galan hozbürük" olır. o da ordan galma.

(43)işte bizim bu doġu cepānelik bizim karşı camının yeri yuvarlaġ böyle bi (44)tepeydi. oranın harfiyatı alınmada demekki toplu şey yaptılar orda. türkleri mi

(45)yahtılar bilmiyoruz. şimdi şuralarda şeyleri mermileri çıkıyor. gülle, büyüh toplar
(46)çıhar. yanı burda boş yoḥ.

(47)bizim burda ceneza töreni şöyle diyelim ki allah tabi gecinden nasip
(48)eylesin. cenaze kimin olursa olsun komşular hep gider. küsülüsü de barışsı da
(49)döüşlüsü de hepsi gider. komşu nası ateşe hep beraber elini sokar. beraber
(50)cenazesinü kaldırurlar. ondan sōra yemek verirler dışardan gelen misafirine. iki üç
(51)gün yemek verir. cenaze sahibi iki üç gün yemek verir. o da öyle gider.

(52)buralarda türbe yoḥ. bizim burda türbe yoḥ.

(53)eski köy düyünleri işte diyorum geçlih gurbetçi oldu. geçlih burda varken
(54)bir hafta erkek tarafı bir hafta düyün yapıyo. ama savduç duruyo. savduç var.
(55)olanın savduç tarafı delükanluyu yediriyo. üç dört gün yedirdiḥden sōra düün de
bitiyo.

(56)yok cirit yoḥ bizim burda. varımiş bizim burda ama biz bilmiyoruz. o
(57)güreşi diyelim ki dışardan düyürçü geliyor bizim buraya. bizim burdan iki
(58)delikanlu güleşe güleşe onnarın önünden buraya geliyomuş. o düyürçü de çıharıp
(59)geçlihe bi şey veriyolar.

(60)askere gönderme de bizim zamanımız da ben yapali bayaḡı zaman oldu.
(61)öyle oyun moyun yoḥdu. arḥadaşlardan toplanurduk oda da bi şey keserdüh,
(62)yerdük, içerdük herfene. ondan sōra arḥadaşlar seni yola vururdu giderdin askere.
(63)ama şimdi konvoy gezīy arabalar. şimdi allah çoḥ versin daha arabalardan
(64)konvoy gezīyler. arḥadaşları devamlı birbirlerini arḥalirlar. imkanlar daha fazla
(65)güçleri yetiyo. o herfene eskiden yapıyomuşlar. o bizden önce bişi diyolar, bişi
(66)yapıp arkadaşların beraber konak odalarında yiyolar.

(67)kurban bayramında mı kurban bayramında namazı kılarlar. gıldıḥtan sōra
(68)da gelür gurbanlarını keserler. kesdiḥden sōra komşular oturur konaḥ odası
(69)deriz orda otururlar. yimeyini yerler. ondan sōra gurbanlarını keserleri soyarlar.
(70)ondan sōra daḥtırlar yedi eve, sekiz eve daḥtırlar. geri kalanı da olan olmayana
(71)daḥtır. şeker bayramında da çocuḥlar işte şeker toplarlar. eskiden yapardılar. aynı,
(72)börek, mantı, siron, haşey pilav, pirinç pilavi, bulgur pilavi, mercimek, patetes
(73)yahnısı bunnarı yapıyodular. ama şimdi kimse galmadı. her evde iki kişi bi
(74)kendisi bi aylesi başḡa kimse de yoḥ.

(75)ben reçberlihle ũrařtıđ. ben bir zaman ĩnřađat ĩřiyenen ĩrařtıđ. soyuk
(76)demircilik ĩondan sōrada rahmetlik ĩoldu babam kōyde kaldığ. reçberlihen ĩrařıduđ.

(77)yoğ bizim burda yayla yoğ.

-65-

YERİ: SALYAZI (POSUS) KÖYÜ

ANLATAN: AVNİ DOĞAN

YAŞI: 73

KONU: KARIŞIK

(1) avni doğan yetmiş ĩüç. salyazılı bura. elli beş sene olıy.

(2)düün sabi tabi şey yapardı. deliganliyi yedürürdi, deliganliyi dışardan
(3)adam çarırdı gelenehler ĩonlardı eskiden. erzurum bayburdun şivesi aynıdır yanı
(4)deyişmez. bar ĩoyınaruk. on ĩüç dene on dōrt dene bar ĩoyınardı gençler. valla ne
(5)bilim barların ĩisimlerini de unuttuğ sayardum ĩismini. kōy ĩodalarıđında oyun
(6)oyınarduk. yılbaşı geldimiydi yılbaşı gezerdük. şişman ĩolurdu, arab ĩolurdi, gelin
(7)olurdi. arab ĩo şişmanı vurur devürürdü. gavgā çığardırdı. ĩyle odalardan gençler
(8)para mara ikram ĩederdiler ĩĩyle şey yaparlar. başka dışarlarda biS ĩaraÇı kesme
(9)oyınarduk, tulğara oynarduk. o tulğarayı şindi beş gişi bir, beş gişi bir kōylere öbür
(10)beş gişisini bir yere ĩızlenir, o beş gişi gidip onnarı arayıp bulacağlar. hemene
(11)gelmeden bulursalar ĩonnar çığıylar ĩĩyle. eski oyunнар şimdi yoğ daha ĩađdı.
(12)ĩiř tağlası şimdi dōrt gişi iki gişi yannarda dikilıy, iki gişide altı yatıy bēle dōrt
(13)gişide atlayacağ, sırtından dōneceđ, dōnemedimiydi bu sefer ĩonnar yatıylar. siz
(14)anteplimisiz, öretmenmisiz nesiz talebesiz.

(15)valla ben hēç ĩız ĩistemedim. ben burda yōudum ĩannem getmiş yapmiş.
(16)bizde ĩabul ĩettük. iki sene nişanlı galdık beş sene görmedük. dedim görmeyrem
(17)o gelsin beni görsün. ondan sōra aldu ĩetürdüler yanı . biz de davul zurna olmadı
(18)ama. hayle iki ĩün delüganlılar horon moron ĩoyınadılar. ĩol ĩiç işi bizde yoğu
(19)canım. ha bu abime dēyrem yengem vefat ĩetti. sizlere ömür deyrem bi denen ĩol
(20)ĩiç ĩedeđ bu yanda taziye olmasın. ĩaçurtacađsan haberi olmadan ĩalup

(21) geleceksen. şimdi kadınlar getmey şeyeki mecbur naparsın. eyi deġ mi. ismiyiz
 (22) ney sizin. bizim buraların~eski camış döyüştürdük manda yani inek. öküz
 (23) devürlerini annadıyruk yanı o davul zurna işi öküz devürlerinün. bi hafta düyün
 (24) olur burda davul zurna şimdi ġaġtı getti.

(25) ġına geceside erkeġen~eline ġına goyırılar~işte arġadařları goyır. bu arada
 (26) ġızın tayfasıda öyle o ġına şeyinden geġiyler. şeyler çōudu bizim burda. şimdi
 (27) gövüyü gezdiri gövüy bi ġün son ġünü gövüy dolandurulır köyde kendi
 (28) akrabalarını gezerdi yani. onnarda baġıř bi şeyler verirdi ona gelür şimdi odada
 (29) tikilürdü. delüġanlı içeri girdimiydi gövey galġardı ayaġ. oturma yoġ. otur
 (30) dememiş~oturma yoġ. şimdi evden yengen~evden ġapıları açmış ki bizim bey
 (31) gele de bizi göre. to nerde geleceh nerde göreceh. biz şeyde öyle geşti abi.

(32) afyonda havaci. beşaver~eyitim taburundayım. yirmi altı ay yaptı askerliyi
 (33) yirmi dōrt~aydı o aralar kırbıs ġariřdi bizi biraġmadılar. iki ay daha yaptım.
 (34) çōġıdı başımıza neler geşti. çōġ dayaġ yerdük~askerde. anteplerde
 (35) arkadaşlarımızda vardı, diyarbakırlılarda vardır. ēveli askeriye yılanıdı ġardeřim
 (36) yılan. şimdi bu aġbeyim geldüde onnarı biraz dize getürdü. aġbeyimi tanıymısan
 (37) yoġ yoġ. he cumürbařġanı o getürdü askeriye dize. sen sıġımı ġaragolun
 (38) önüyden geġeceksen~askeriyenin~önünde yıġın. řařurduġ geşti. şimdi ġenaralı
 (39) ifadeye çekiy. daha ben~ona canımı vermeyimde nedim yav. yav şimdi acemü
 (40) bölüündeyük ġardeřim. dōrt~ey~eyitim şürtler vardı bizde dōru türkçe bilmezdi
 (41) on başı çōġ döverdi onnarı çōġ. şimdi onnar ġaġdı daha yoġ pelkü tek
 tük~olabilür.

(42) burda yöresel yemekleri řaġ sayım çōġ. pilav var, mantı var, makarna var,
 (43) börek var, ġıymalı börek, peynirli yaparlar, pirinçli yaparlar, ziron yaparlar. eski
 (44) gelenek yemekler~onnardur yani. ziron, o zironu yūġadan yaparlar. yukayı böyle
 (45) açiyılar ya onı bölē dürüyler pıçanan keser bölē ufaġ ufaġ~oliy. ziron bazı
 (46) yerlerde vardı sizde yoġ mu ziron. sizin~orda ġızan ne aray. annadın mı.

(47) dūřman mi gelmez~olurmu rus, rus burayı işgal~etmiř. o ġařtı ařřā yūġari
 (48) orasını hatırlayamacam rus burayı işgal~etmiş. yoġ zulm~etmemiş hēç yoġ hēç
 (49) zulüm yoġ. oturmuş burda sekiz~ay mı ne ġalmıř burda yani. ha burda bi şey
 (50) gelir habar ġeliy~ihtılal çıġiy rusya içinde öyle çekiliy ġidiy yani. buradan bizim

(51)çōuda göçmüş getmiş yani. bu gırşejir taraflarına getmişler beş~altı ay sonā dönüp gelmişler.

(52)salyazının tarihi çoğ~eski aabey. aşşā uharı üç yüz senelik tarihi var yani.

(53)gardeşim bu etrafımız varya ermeni köylerde var burda. mormuç köyü var. ora

(54)iki mağalleymiş bi tarafı rumluk bi tarafı müslüman. öyle göçmüş getmişler

(56)etrafımızda yani. bura çoğ~eski ğurulmuş yani öyle şey değl. eski ismi posusdur

(57)buranın sonādan deyişti. ha bu belediye ğurulmadan~iki sene öncemi deyişti salyazı oldu.

(58)bugdā, arpa, cavdar, gorunga, fiy, yulof pancar bazı ekerdük~ama o da ğahdı şimdi.

(59)biz biráz datdıĝ ğıtlıĝ~ama bizim~eskiler yaşamışlar. annadurdular ya

(60)efendü ne yapacaĝ~işte dışarı gurbete gidermişler. trabzona, samsuna şu yana bu

(61)yana geçinmeye gidermişler. şimdi bizim bu ovanın bu ova biráz verimsiz. ben

(62)şimdi böyühlere deyrim~o ğıtlıĝ zaman bu ova elijzde değelmiydi. demek ki bu

(63)ovada hayır yoĝ. şimdi bu ova antebde olsa elli tene köy baĝar da. verimsiz

(64)topramız~ama gene şükür~allaĝ. bol bol~aşşā yukari bundan kırk beş sene öyne

(65)altı yüz ĝaneydi. şimdi iki yüz ĝane galdı. hep göşdü dışarıya. isdanbula,

(66)ankarıya, izmire. nufusumuz nüfus düşüklüünden düşdü belediyemiz. yani

(67)yashıyuh~elli senelik belediyeyi ĝayb~ettik. valla bizde çarasına baĝamaduk

(68)beceremedük. reismiz birez çoĝ urĝaşdı ama olmadı.

-66-

YERİ: SUBAŞI(TIZIH)KÖYÜ

ANLATAN: AHMET DEMİR

YAŞI: 71

KONU: KARIŞIK

(1) ahmet demir yetmiş bir buralıyım. eski ismi tızihıdı buranın. deĝşti he. ben

(2)mi çoĝ~olıy ĝırĝ~elli sene olıy. normal köv düünü işte toplanıylar ne

(3)yapacaĝ~işte horon~oynaylar~o bu. davul zurna yoĝ bizde. yoĝ heç bi şey yoĝ.

(4)daha èyle bi şey bizim burıya girmemiş. kendi aıznan söyleyler~işte ama şimdi bat

(5)mat gullanıylar bilmem şey yine davul zurna yoħda teybe bat goyıylar mat goyıylar. kendileri söylüylar.

(6)ne yapacılı köylü toplanıyız başğa ne yapacaz. işte oynaylar, eylençe işte şu

(7)bu. tabü tabi yemeh yıylar. ney ras geliyse onı yapıylar. tabi yimeh ney varsa

(8)piyasada onı yapıylar. vallah. aynı yemeh ne olacaħ, köyde ne olacılıħ. bulgur pilavı

(9)artuħ pires var, patates, et şu bu yanı başğa ne olacaħ köylerde.

(10)gızda düürçü giderdiler. olursa olur. olmassa bi şey yoħ. ey biri iki defa

(11)gidecehsin gidip gelecehsen canım èyle bi getmeden gız verirler mi. iki üç

(12)gidiysin, artuħ bazı gaçıylar. biliysin bura ne oldunu. eskiden vardı başlıħ. ben

(13)yüz lira verdim. o zaman parası tabi eskiden. eyi paraydı. ondan sora şu bu

(14)derken. oda ğaħdı şimdi o yoħ. daha başlıħ maşlıħ yoħ. eşsasını görüylar, taħı

(15)mahı ne dèyseler. onı yapıylar, işte eşsası şuyu buyu iş tamam daha nediylim.

(16)vallah. o zaman èyle ğına gecesı peħ yoħdu horon. oynaydılar. şimdiki

(17)düzen yōudu o zamannar. şimdi ğarılar topluy, ğına yaħarlar. tabi şejrlerde

(18)görüysüz, biliysiz. ama eskiden. o yōudu. belki şejrlerde vardır. ama bizim

(19)burada yōudu, gerçi köylerde yōudu. he düün yapardular başğa bi şey yoħ. tabü

(20)tabü oynarduħ. e ne ras geliyse biliyse oynarlar. işte èyle yanı başğa bi şey yoħ. he

(21)èyle bi şeyler yapardılar yanı. kilim toħurdular, şofor yapardılar, toplanur. yanı

(22)bunu toplanur ortada bi ğişi çevürdüler. artuħ gereken neyse onı yapardular yanı.

(23)èyle başğa bi şey yoħ köylerde işte.

(24)ben. askere şeydeydim. amasyadaydım. ordan da samsun geldim,

(25)samsundan maçkıya geldim trabzon. işte orda sonā erdi. piyade. valla ben dayaħ

(26)acemi birliunde yemedim hēc. fağat burda şöbede yedim. şey yoħ hēc bi şeyde

(27)değel keyf. için döğerdi bi albay bizi. yanı düzerdi bëyle sabah içtımaya sivil

(28)yazısı varıdı onu yüz başı varıdı, onbaşı varıdı èyle sıraya düzerdi sıradan

(29)girerdi. gendi yaşlı bi adamıdı. bugün yüzbaşı dedükü yav albayım. ayıp dedi. ya

(30)şeyin ğapısı ğāvenin penceresi aynı bizim şeye açılıy. içtımaya oldumuz yere açılıy

(31)bahçanın. arħa tarafı şöbenin lan sus dedi eşşehol. eşşeh dedi ona bi dene daha

(32)patlatdı. bi sefer neyse dōdü ama biz zaman yedih zopayı. bigün dedimki yüz

(33)başı dedim ben buna zopayı kesdürürüm dedim. yav gosgoca albay nası

(34)kesdirecehsin dedim ben biliyrim. sen baħ bidağ vuracaħ mı. hamsüköünden

(35)ehmek gelürdü yanımızda baħkal vardı. baħkallar her sabah ben götürüp biraħup

(36)gelürdüm evine. bi gün ekmej aldım, gettim. tabi zile basdım ğarısı açtı gapıyı.
 (37)ekmej verdim o kim dedi. dedi ahmet ekmeği getirdi dedi. o biraz yaşlıydı tıraş
 (38)olmıya sabunlamış yüzünü ğarıda iki ğāve yapmış bi ona bi gendine. gir içeri
 (39)dedi tabi çekindim içeri girmeye. len sana dēyrim girsene içeri dedi. neyse
 (40)girdim otur o ğāveyi iç get dedi. neyse ğāveyi içtim. hanumuda yolçulamaya
 (41)dışarı çıht. dedim yenge bëyle bëyle durum dedim, bu her sabāna bizi içtima
 (42)ediy yüzbaşı başdan kompilesi veriy zopayı dedim. millette bizi seyrediy dedim
 (43)ğāvede. dedi get o bundan sonā fiske vuramaz dedi. geldim şobenin bir ordan
 (44)açılıy biri burdan açılıy. ben bu gapıyı gözleyrim, şey diyarbakırlı mı mardin bi
 (45)çocuğ o gapıyı bekley, geliy içiri giriy ya. bu arhadan gelmiş hēç habarımız
 (46)yoğ. bende elimde sigara gapıdan tarafa onu gözleyrim. ilerü döndüm
 (47)burnumuza o sigara attım. dedi atma sigaranı dedi iç dedi. tam sordi zayāt var mı
 (48)bi şey var mı şu bu var mı langur lungur. girdi içeriye birez sōra sesledi dedi ğaş
 (49)ğişi varsa ne içiysez söyle dedi, bize de ğāve söyle. yüzbaşı dedi zopa yoğ dedi.
 (50)dedim o bitti dedim, zopa bitti dedim. onun zopası bitti dedim bugüne gadar
 (51)dedim. yav dedi nettin sihir mi yaptın adama dedi. dedim yoğ hanımına söyledim
 (52)sabahdan dedim. cevriini mevrini bize yapıy. her allan günü bi gün olsa ara sıra
 (53)olsa gene neyse suçumuz olsa neyse dedi. yav dedi eyi ettin dedi yav bizi rezil
 (54)etti burda millete sivillere ğarşu dedi. o oldu dağ zopa mopa yoğ.

(55)vallah hamur işi yaparlar, pilavu bilmem makarna, patates, o da var
 (56)böreh yaparlar, siron yaparlar. işte èyle èyle yapıylar. hamurdan açıylar onu,
 (57)yoğ onun içine bi şey yoğ. yūhaynan ğuru yūhayna şejirlerde yıha satıylar ya
 (58)aynı o şekilde yapar bükülürler. katlay kesıylar, ğuruduylar dolduruylar torbiya
 (59)morbiya işte gıdım gıdım yeyler. ayrannan yūrtnan. işte börehde yaparlar ney ras
 (60)gelirse goyıylar içine gıyma artuğ başğa bi şeyler neyse onnarı èyle yaparlar.

(61)valla kökeni bilemeyrüm. işte onu bilemeyrüm köseye nerden gelme
 (62)bilemeyrüm. tabü buralıyıda yanı köyün nerden geldini bilen yoğ. ekseri
 (63)ğafğasya tarafından deler bütün türklerin gelmesi ama artığ onı bilemeyrim. valla
 (64)onı bilemem. onu ahlımız kesmez. köyün ilk ğuruluşu benim dedem gurmuş iki
 (65)haneymişler. ondan sōra başğa yerde bi ğişi var o da gelmiş. üç hane derken
 (66)sağdan soldan toplamışlar. tabi çoğması èyle olmuş yoğsa zaten seferberlik
 (67)olmuş getmişler. rus harbi zamanında. gelmiş rus sarmış burayı. hatta burda

(68)yunanlar mı ruslar mı bi gaş sene galmiş. bu köyün yerlerinde dışarlarda yanı.
 (69)ondan sōra çehmiş getmişler. valla böyüh-anam varıdı ilk yanı guruluşu köjün-o
 (70)zaman gelinimiş. ruslar dēy kimseye toħunmazdı ermeniler demiş-ekseri zayāt
 (71)verdi. zorluħlarnan demiş burda dēy-aşşā uħarı on-on beş sene galdıħ dēy.
 (72)otururdıħ, galhardıħ, giderdih, gelirdih dīy çoğ-eyiydiler dīy. size zayāt
 veren-ermeniler-oldu dēy.

(73)valla burda bugda, arpa, cavdar yanı sarıbaş bunnarı ekerler. başğa bi şey
 (74)yoħ. valla ben ğıtlıħ görmedim. kıtlıħ görmedik biz. o zamana ğıtlıħ yoħtuki biz
 (75)ğıtlıħ zamanı göreğ. tabi böyühler-acu çekmüştürler. ey tabü gerekeni annadur.
 (76)benim babamgil dedemgil seferberde şarğlıya getmişler, orıyá getmişler. ruslar
 gedince gelmişler buriya.

(77)valla cenezede hēc bi şey yapamazlar. ğuran-oħurlar, yemeh yerler-işte o
 (78)olur cenezade başğa bi şey yoħ. yoħ bizde eyle bi şey yoħ.

(79)ey-askere goñşular ūurluylay yanı gönderiylar tabi. eskiden de aynı
 şindide aynı.

(80)bayramda bayram namazı ğırlarlar, toplarlar, bayramlaşurlar, yemeh
 (81)mimeh ğayfaltı yaparlar. işi olan-işine gider. böyühlere giderler dolaşurlar yanı
 (82)bayramda ne edecehler. aynı var datlu yaparlar gördüjün bildüjün yemehler
 yaparlar. toplar birada yerler-içerler.

-67-

YERİ: YAYLIM (KELAPUR) KÖYÜ

ANLATAN: EMRAH DEMİR

YAŞI: 50

KONU: KARIŞIK

(1) emrah demir, elli. yaylım köyü. yoħ yaylım yog önce var kelapur kelapur
 (2)daha önce ismi kelapur yeni ismi yaylım köyü. diyem bu yirmi sene öncemi otuz
 (3)sene öncemi yaylıma dönmiş-adı yanı. sehzen yedi valla severek köylümüz yanı
 (4)amcamın ğızı falanca bi sorunumuz yoħ yanı. yoħ yoħ bizde aynı köyden aynı
 (5)amcamın ğızı. görücü usulu değel yanı tanıyaraħ bilereh.

(6)evlilik adetleri giderleri köyün tanıyorsa zaten gider istemeye giderler.
 (7)onnarda hanı olmuşsa zaten verirler bi kaç gün sonā üzüh taħarlar. öyle devam
 (8)eder. ondan sōra işte gün keserler diyelim bi sene sonā bi ay sonā beş altı ay sonā
 (9)mı düşün yaparlar davul zurna çalarlar. öyle geçer.

(10)giz istemede bizde allahın emir pēygamberin ğavliyen sizini ğızımızı
 (11)bizim oğlumıza istiyōruz. hanı uygun görürseniz. onlarda işte derler bizim şu
 (12)anda bizimde soracaħ yerlerimiz var tanışalım şey yapalım da sōra şey eder.
 (13)onda sōra üş dört gün sōra zatan bi haber gelir gidersen olursa olur olmazsa
 (14)saten ya he derler ya yoħ derler. ya he cevap alırsın ya yoħ cevap alırsın. böyle
 devam et.

(15)valla ben ğınayı ben o gadar bilmem ğına gecesini. ğına gecesinde geçler
 (16)diyelim toplanur bi gün öncesinden düünden bi gün öncesinden aħşamdan.
 (17)bizim burda odada bizim burda köy ğonaħları var orda oynarlar, eylenirler yanı.
 (18)oyunda yaparlar. bizde oyunlarda vardır. çeşit çeşit oyun vardır ne bilim kimisi
 (19)dayaħ vurur, kimisi şey yapar ne bilim. şuan aħlıma gelen peh yoħta. daha çoħ
 (20)zaten bi şey yoħ buralarda da şimdi hep istanbulda yapıylar düşünleri ekseri.

(21)askerliħ mardinde yaptım. mardine ben burdan er olarak gettim
 (22)diyarbakıra orda on gün galdım. ordan mardine gettim keşif taburuna orda bir ay
 (23)galdım. ordan mardinin içine gettim inzibat olarak. sehzen dördün on birinci
 (24)ayı on üçünde gettim. sehzen altının üçüncü ayının otuz birinde de geldim.
 (25)yoħ èyle bi askerde bi şey olmadı bi sorunum yoħtu yanı. yoħ yoħ hēc bèyle bi
 şeyim yoħ eyi.

(26)valla yöresel bizde köy olarak mı dolma, kartoldan ekseri kartol bi
 (27)şeylerden türedir yaparlar. yazın madımah deriz ondan toplarlar yaparlar
 (28)buranın şeyi olarak. evelih şeyi dolması yaparlar. o ot arazide bèyle yani ufaħ
 (29)yapraħlı toplar, onları dōerler ğurudurlar. şimdi yemek yaparlar. o da evelihde
 (30)büyüh yapraħlı olur tarlalarda köylerin bazı yerlerinde onlardan evelih toplar
 (31)dolma yaparlar. aynı bu kelem dolması varya aynı èyle evelih dolması yagnan
 (32)magnan şey yaparlar has güzel olur annadın mı.

(33)buralı ğümüşāne, ğümüşāne köse yaylım köyü. valla o gadar bilgimiz yoħ.
 hēc bilğim yoħ bi şey diyemem.

(34)biz burda arpay, buğday, fiyk otolarah görunga, yonca çayır otoları var
(35)çayır otu deriz bunları ekeriz. hani bizde fazla èyle şey yoħ. yulof otolarah,
saribaş yanı çavdar bunnarı yaparız.

(36)tabi var öncesinden var tabi burdan öncesinde. burdan göç etmiş
(37)gätmişler tey gaç sene önce. en az diyelim yüz sene önce. daha mı önce burdan
(38)geçmiş çehmiş getmişler. tabi aradan bi süre daha gelmiş gerisi gelmiş buriyá.
(39)urum gelmiş rum. çoħ fazla bi şey etmemişler bildiim. demelerine burdan çehmiş
(40)getmişler yanı. peh bi şey etmemişler yanı. buraya gelip gelmedü peh haberlerde
(41)yoħ. soradan dönüp geliyolar yanı.

(42)bi şey yoħ cenaze oldu zaman. yoħ onu camide burda morkumuz varsa
(43)götürürüz onu morka. cenaze sajblerinin yanına gideriz hani onlarlar ilgileniriz,
(44)ondan sora mezarını eşer has güzel defin eder bir hafta o ceneza sajblerinden
(45)ilgileniriz yanı. hani onnarın yemek getirip götürmek, yedirmek içirmek tabi
onları yaparuk.

(46)evliya önceden varmış. benim mesela aabeymin amcası èyle bi yanı şey
(47)bi adammiş. ama nası şey etmiş bilmiyorum yanı ben tanımadım.

(48)eski düünleride ha burda olurdu meydanda aħşamları toplanur. gündüzleri
(49)odada, aħşamda burda toplanur ateş yaħarlar. çevresinde davul zurna çalar
(50)oynarlar. aızdan söyler oynarlar. yanı genler hem söyler hem oynarlar yanı èyle
devam eder.

(51)askere gönderme yanı şimdi çalgı, çalgı yapmazlar bi arħadaşları toplanır
(52)artı yanı aħşamdan bi onnar éhtişam yaparlar. sabahleyinde üç beş araba bayraħ
(53)asılır evde. bayraħ asılıy evde. askere gedicen diyelim bir hafta bayraħ bağlar
(54)èyle asılır. aħşamda gidece gün aħşamda geçler toplanurlar gendi aralarında
(55)muhabbet işte bi şey yaparlar. sabānanda üç beş araba onu burdan uurlarlar.

(56)bayramda diyelim ğurban bayramında ğaħdımız zaman gideriz bayram
(57)namazını gıların geliriz mezeri ziyaret ederiz, ondan sora ğurbanımızı keser,
(58)ondan sora böyühleri dolaşur, ziyaret ederiz. böyühlerden èyle gider yanı.
(59)ramazanda da aynı bayram namazı gıtuħdan sora mezarı ziyaret ederiz, gelir
(60)orda o zaman ğurban şu bu olmayınca böyühleri dolaşırın, ondan sora küçühler
(61)sene gelir böyühlere gidersin oda aynı. yanı illaki vardı yaparlar böreği, tatlı
(62)matlı bi şey yaparlar. tatlı burma, paklava böyle bi şeyler yaparlar. paklavayıda

(63)hamur yoruyolar~onu ince açıyolar~evde yanı kendileri yapıyolar. yiha yapıyolar
(64)onı ince ondan yapıyolar. yoḥ sini yoḥ bilmem ne işte. sini onı ben bilmem pek nası yapılıy.

(65)ben çifçilik yapıyım burda çifçilikten~uraşıyom. hala yaşıyom ğıtlıḥ hala
(66)ğıtlıḥ yaşıyoḥ. biz çifçilihten~uraşıyoz. mesele ben bu sene ektim doksan dönüm
(67)yer~aldım beş ton bugdā. ne bu ğel sen bunu yaşa nası bolluḥ yaşacaḥsın. yanı
(68)burdan~en~az bi onnardan toksan dönümden~en~az~on beş ton bugdā olması
(69)lazımdı benimki beş ton beş ton bile degil dört ton yedi yüz sen baḥ nası bolluḥ yaşayacan.

(70)var var kilise. o önceden dēy rumlardan galan bi şey yani şey yoḥ yani
(71)haliyle o vaziyetde duruyor yani. tabi gelen giden~olıy baḥım yapıyolar. yoḥ
(72)yiḥma miḥma yoḥ, yasaḥ duruyor~orda. eskiden bunun~altında yer~altı çarşısı varmış duyuşlarımız.

-68-

YERİ: YUVACIK KÖYÜ

ANLATAN: MEHMET SEVEN

YAŞI: 70

KONU: KARIŞIK

(1) ismim mehmet seven yetmiş yuvacık köyü. şey gaşda gaç~olır kaç sene
(2)olır, kırḥ kırḥ beş sene olur~evleneli. gaçırma işi oldu. evlenmeynen~ilgili
(3)adetlet~işte ğın~eylenirler. ğın böyle toplantı olur herfene deriz biz. böyle
(4)toplantılarda öyle eylenirler. düyün müyün~olır~eylenirler~işte. geceler
(5)düzenlendiyi zaman~olır~öyle. başka öyle bi şey yoḥ başga. herfene tabi herfene
(6)deriz biz burda böyle toplu yemek memek~işlerine biz herfene deriz. öyle toplantı
(7)olduḡu zaman~öyle yaparlar işte. başka da tabi tabi oynunna~olur. düyün~olur.
(8)düyünleri güzel~olur bizim buranın. oyun yaparalar düyünlerde. işte bu
(9)şeylik~oyun mesela. eylençeli ayni oyun yapulur böyle deve meve şu bu
(10)şeylerinde olur da. yav oni insannar böyle atarlar kilim~üzerine iki gişi bi gişi
(11)önden bi gişi arḥadan böyle devenin gafasını yapardılar. üzerine

(12)kilimatar adamaar görünmez adamnar böyle giderdi sade devenin gafası
 (13)görünürdü. eliyle açar yumardılar, çoğeylençeli olıydı. onnar şimdi hemen
 (14)hemen gaybolmak üzeredir. eskideno gadar galmadı. başga oyunda bizim bura
 (14)biroyunolmuş. düyün varidi. adam yapmışlar elbisenin içine saman ot
 (15)basmışlar, adamı gece asmışlar sohağdan burda yabancılarda varidi.
 (16)sabahleyin adamnar gahmışlarki ordan bi adam asili tabi yabancı adamlar
 (17)bilmiyor misafirler. buni bizim üstümüze atarlar diye gece gahıy gaçıylar adam
 (18)asildi diye. halbuki o adam delo oyunçağ. adam gılığında olurdu öyle. böyle çoğ
 (19)şeyler olurdu ama şimdi hepsi hemen hemen gahmak üzere yani.

(20)ğız isteme de isterse gız isteyen adam ya babasını annesini
 (21)ğız isterdiler. allahın emriylen gızın istiyoruz ölumuza diye verirseler verür.
 (22)vermesseler öyle gızın zaten göynü varsa vermesseler gaçar gelirdi.

(23)ğına gecesi ekseri gadinnar olur gına gecesinde. gadinnar oynayar işte
 (24)toplanur gençler oyun yaparlar def çalar oynarlar işte öyle.

(25)valla başımızdan geçen olay nası olay. valla başımızda aklıma
 gelmiyor öyle bi şey ki annadam sana.

(26)askerlij istanbulda yaptım. istanbulda şöförüdüm komtan şöförüydüm
 (27)haydar askeri hastanesinde bititirdim askerlimi askerlijm çok manzaralı geşti.
 (28)öyle yanı askerlih yapmadum sayılır öyle sivil gibi dolanırdı. şimdiki askerlikde
 (29)ne var. biz yirmi dört ay yaptı. şimdi adam gurbete gider gibi gitmiş gelmiş
 (30)askerden hiç habarımız yoğ. adama hoş geldin ediyosun diyon nerdeydim diyor
 (31)askerdeydim. ey önce yirmi dört aydı yirmi dört ayda askere gidip geldiğini
 (32)adamlarda bilirdiler. çünkü uzun şeydi ya aydı ya. asker varıdı dayağ şimdi yoğ o
 (33)zaman varıdı dayağ gerçeyi dayağ varıdı. o zaman bu imkannar yōdu. şimdi on
 (34)günlük oldumu adam hemen izne geliyo daıtıma. bizde öyle bi şey yoğdu. işte
 (35)askerlik işte en ufağ bi şeyden çavuş on başı ekseri çavuş on başı döverdiler.
 (36)bi şey söylerdi işte onu yapmazsan yahudda ters yaparsan döverdi işte.

(37)yöresel yemeklerimiz bizim buranın mantı meşurdur. yogurtlu mantısı
 (38)olur, böreyi olur, et dolması yaparız lahanayna yemeklerimiz çok güzeldir yöresel
 yemeklerimiz.

(39)valla onun hakkında bilgi yokta bizim köy babamdan ben duyardım o da
 (40)eskilerden duyardım çoğ büyüğ bir şehirmiş. yanı belirtilerde var. o zaman

(41)derdiki bura erzurum-ayarı bir şehirmiş-öyle bir yermiş. ne zaman gurulduğunu bilmiyorum da çok-eski guruluşu varmış.

(42)buğday, arpay-işte ot-ekeriz-ekseri hayvancılık yonca, gorunga, fiy (43)eherdüh, fig-ekeriz. şey patates şeyi vardır, şeyi meşürdur bizim buranın fasulyası güzel fasulye olur.

(44)yo görmedikde annatırdılar babamgil-annatırdılar. bura zaten (45)mācir-olmuş ta o zaman bizim köyün yarısı doksan-üç muāciridir-ordan gelme. (46)öyle işte işgalle işte işgal-olduğunan hep göç-etmişler getmişler. şiran-aşşā (47)gidebildiği yere gadar yozgat-ondan sōra artık gaç sonā bi sene sonā mı ney dönmüş geri gelmişler.

(48)cenaze töreni şey bizim yas-evimiz vardır şey taziye evi. cenaze (49)ğahdıhcan sonra bütün halg-oriya toplanur. orda yemek memek yenir. cenaze (50)sahiplerini yemek getirirler misafirlere. iki gün-üçüncü işte dağılırlar.

(51)askere gitmede dün-akşam-asker yemeyi yaparlar. āporlaynan barırlar (52)filan-adamın-asker yemeyi var herkeş davatlıdır diye işte öyle. eskiden hoca (53)moca duvaynan yollardı ama şimdi öyle daha bi şey yohtur. bayrağ-asarlar-askerin bacalarına evlerine öyle.

(53)bayramda da büyühlerin ziyaret-ederdik. büyühlerin-ellerinden-öperdik, (54)küçükler gelirdi bize bayramlaşmaya. camıda ekseri bayramlaşma oluyor.

(55)valla eski zamannarın-iyiliği saygı sevgi varidi. millette böyle saygı sevgi (56)vardı şimdi onnar yoḥ. şimdi oğul babayı tanımyo, baba ōulu tanımyo öyle bi şey (57)yōudu eskiden herkşe babasının gözüne baḥardıki bi şey verecehde şimdide baba (58)ōulun-eline baḥıyor. yoḥ diye bi şey yoḥ. eskiden yoḥsulluḥ çōudu mesela şimdi (59)öyle bi şey yoḥ. şimdi millet herkes çalırsa para var her şey var-ımkannar var.

(60)biz kıtlıḥ görmedik. tabi tabi ğıtlıḥ görmüş büyüklerimiz öyle kıtlık (61)görmüşli ot-otlamışlar. ot böyle bugdayı çig çig gider toplarmışlar. böyle (62)ellerinden-ufalarmışda getirirmiş-onu bişirirde yermişler. öyle ğıtlıḥ çekmişler (63)böyükler-annadırdı. biz görmedik ğıtlıḥda. köyümüzün yarısı sulahdır. işte gölet (64)yapıldı hemen hemen de çoḡu sulanıyord şimdi.

Sözlük

A

adat: adet, alışkanlık. 17/85.
āhan: ayhan 3/55-56.
ahırı: son, en son. 8/14
ala: ali 11/17
alahana: lahana 11/27.
alasmaduḥ: allaha ısmarladık 17/82.
alaveri: alış veriş 56/62.
altun: altın 2/48, 36/91.
aluc: akdiken ağacı. 15/14.
amasıya: amasya 62/67.
ambılas: ambulans 10/24.
amça: amca 63/1.
anuḥ: yemeğe sonradan dökülen kızgın tere yağı, 5/17.
apdes: abdest 39/70.
āporla: hoparlör 68/51.
aragetdi: bir çeşit çocuk oyunu 58-59.
arduç: ardıç ağacı, 18/82
arımız: bir çeşit çocuk oyunu 62/27-28.
arpay: arpa 27/27, 34/75, 67/34, 68/42.
aslan: aslen 31/97, 35/1.
aşşuḥ sekme: kına gecelerinde erkeklerin oynadığı bir çeşit oyun 62/14-18.
aşuḥ: bkz. aşşuḥ sekme 62/19.
ayan: belli, açık, meydanda 53/17.
ayıḥ: ayık, uyanık olmak. 45/8.
ayle: aile 20/14, 51/46.
azuḥ: azık, yiyecek 48/22.

B

baḥşi: vahşi, yabani 55/29.
baa: bana 31/34, 52/5.
babuko: mayasız hamura yağ ve şeker koyarak tandır ya da saçta pişirilen ekmek 30/8, 46/40-41-42, 50/35.
bar : el ele tutuşularak halka şeklinde oynanan, ağır ritimli oyun 65/4
bat: I. bant, kaset 66/4-5. II. baş 35/40-4. 1
bazı: hamurla yapılan ve saçta pişirilen ekmek 31/86.
bebükko: bkz. babuko 32/26,
bebuko: bkz. babuko 32/24
bene: bana 12/20, 56/45.
benli: belli 27/7.
beskimet: peksimet 1/69.
bıldır: geçen sene 9/74, 15/34.
bidon: içine çeşitli maddeler konulan saç, plastik ve çinkodan yapılmış kap 8/20, 46/18.
biliç: piliç, tavuğun küçüğü. 58/62.
bişi: yağlı hamur kızartması 64/65.
bişü: bkz. *bişi* 4/24.
bolal-: bol olmak, çoğalmak 60/49-50-51.
bozguna çal-: 2/12
bozhan: anlaşmazlık, bozulma 10/60.
bozmanlarlıḥ: anlaşmazlık 10/53.
bu gaddar: bu kadar 35/6

būday: buğday 55/20.

bugdā: buğday 3/25, 64/32.

büyiği: büyüğü 64/25.

C

cakkol: omuzda su taşımak için kullanılan iki başlı çengelli sopa 58/30.

camış: manda 65/22.

candarma: jandarma 21/9.

cavdar: çavdar 65/58. 66/73.

cay-: vaz geçmek 15/46.

ced: cet, soy, ata 58/42.

cemait: cemaat 47/37.

cepāne: cephane 64/43.

cevr: haksızlık 66/52.

cıbiz: çıplak, kel 31/100.

cıtdıbdı: saklambaç oyunu 58/58.

cırit: cirir oyunu 15/21-23-30.

com kesme: bir çeşit buğday 58/80.

cudiyet: cudi dağı 21/9.

Ç

çırdey: çekirdek 50/41

çaput: bez 12/62-63, 9/61.

çaruḥ: çarık 3/12.

çebeb: sebep 43/54.

çele: çocuk 62/74.

çelih çomaḥ: çelik çomak 58/62.

çelüh: çelik çomak oyunu 25/56.

çenaze: cenaze 63/25.

çeres: çerez 64/4.

çırabḥ: türbe, ziyaretlerde verilen para 17/66-67.

çırp-: 62/16.

çif: çift 43/30.

çiy: 3/49.

çökerd-: çökertmek 63/22.

çökilek: 55/15-16.

çul: 43/61.

çükele: çökelek 31/78.

çükelih 31/86.

çüt: çift 52/43.

D

dō- dövmek 66/32.

dam: ahır 57/82.

dapança: tabanca 51/21.

davat: davet 68/52.

dayre: daire 41/4.

def : defn 68/24.

demekkim: demek ki 57/24.

demirey: temriye, egzama 17/60.

demrey: temriye, egzama 17/60.

devlü: sonraki 6/12.

deyermen: bir çeşit oyun 62/20

dız: bir çeşit oyun 58/19.

dıbeh: havan 37/50.

didig: küçük eşya 30/12

direktör: traktör 54/32-33.

dit-: tavuk, et gibi yiyecekleri el ile parçalamak 64/26.

diyikin: diyor ki, söylüyor ki 17/32.

doğul: doğu 47/15.

doluḥ: 24/54.

dorgan: dolan, doğru olmayan 54/57.

dōru: doğru 40/81.

dōş: göğüs 64

dulgur: büyük kazan 2/23.

duva: dua 34/37.

düğen: döven 1/35.

düyen: döven12/31

düyme: döğme, yarma 15/22.

düyürçü: dünür15/74.

düz -: dizmek, düzmek15/97, 28/87.

düzgī-: dizmek, düzmek15/96

E

ebdes: abdest31/70.

ebe: büyük anne 59/57.

ebe: çocuk oyunlarında baş olan, diğer çocuklara veya gruba karşı cezasını çekmek ve bundan kurtulmak için tek başına sorumluluğu üzerine alan çocuk59/57.

eKeri: ekseri 17/87.

eğlenti: eğlence12/83.

ehbab: ahabab 17/75.

ehlam: fatiha suresi 56/113.

ehli gupan: köyde yaşlılarda oluşan hakem heyeti, bilirkişiler 41/70.

ehmed: ahmet 52/99.

ehser: ekser 63/27.

éhtişam: ihtişam, gösteriş 67/52.

eley: elek 59/73.

elham: fatiha suresi 56/113.

elleham: her halde 61/33.

emi: amca56/32

entari: elbise 46/27.

erten: sabah vakti, 27/56

erviş: derviş27/39.

eses: esas 44/56.

eşkiy: ekşiyor

eşşa: eşya 66/14

evelih: yemek yapılan yapraklı bir bitki 67/28-29-30-31.

ever-: evlendirmek 39/60.

evsal: örnek, 51/68.

eylence: eğlence 55/7.

ezen: ezan 64/40.

F

fağat: fakat 66/26.

fasulle: fasulye 36/6.

fecir: günün ilk ışması hali15/26.

ferik: taze, genç 64/25.

feselli: bol yağda yapılan bir çeşit ekmek 64/25.

firsandıym: fırsatın 45/7.

fit fit haşılı: bir çeşit yemek 58/58

fiTı: bulgurun incesi 33/10-11.

fişkı: gübre, hayvan pisliği 1/43.

fig: yabani mercimek, hayvan yemi 22/4

fincan: fincanlara bir şey saklanılarak oynanan oyun 20/7.

fiske: parmaklarının ucu 66/43.

Fişne: vişne 63/61.

fiy: yabani mercimek, hayvan yemi 3/24.

fiyk: yabani mercimek, hayvan yemi
54/75-76.

fuḥara: fukara 43/28.

fuḥare: fukara43/15

G

ḡaḥ-: kalkmak 15/20.

gabine: kabile 32/34.

ḡabl: kavı, söz 55/9.

ḡabristan: kabristan, mezarlık56/111.

gadan: kadar 54/27.

gaddan: kadar 56/52-55.

ḡadestro: kadaastro42/69.

gadeyif: kadayıf 33/31.

gadin: kadın 17/58.

ḡadıstura: kadaastro 42/69.

gadin: kadar 10/51-52-54.

ḡafḡasya: kafkasya66/63.

galaba: kalabalık 62/54.

garşu gid-: karşılamaya gitmek. 32/63.

ḡatıḡ: ayran 39/25.

ḡāve: kahve 55/63.

ḡāve: kahvehane 66/30.

ḡavl: kavı, söz67/10.

ḡavud: tavada pişirilmiş mısır unu
26/18.

gavut haşılı: Mısır unundan yapılan
yemek 58/46-47-48.

ḡayfaltı: kahvaltı 66/81.

gaygana: bir çeşit ekmek 24/13.

ḡayıl: rıza göstermek 15/122.

gaylıh 26/77.

gelçi: gerçi 56/22.

gemençe: kemençe 21/29.

gendime: kabuğu çıkarılmış buğday
tanesi, yarma12/37-38.

gendü: kendi37/47.

gendüme: kendime 37/48.

genler: kendileri 63/52.

gesik: 9/9.

geş: genç 44/20.

ḡıdım ḡıdım: az az 66/59.

ḡıraç: kurak 43/30.

ḡıvrıbaḡ: kıvrılarak 4/31.

ḡıyı: çevre32/60.

ḡış taḡlası: bir çeşit oyun 65/12

ḡıtlıḡ: kıtlık 68/60.

ḡıybış: bir ziyaret adı 22/9.

ḡibin: gibi 28/24.

ḡirih: küçük ekmek 12/85.

ḡocat-: kocatmak, yaşlandırmak 42/4.

ḡol ḡıç: kadını ellerinden tutup omuza
atarak kaçırma 65/18.

ḡoldaşı: taşın elle atılmasıyla oynanan
oyun, gülle 61/40-41.

ḡom: kom, koyun barınaḡı, ahır47/69.

ḡompile: komple, tamamen 17/74.

ḡomposdo: komposto 47/30.

ḡoragan: 26/81.

ḡoringe: korunga, hayvan yemi 54/24.

gorunga: korunga, hayvan yemi 47/20.

ḡöçemen: göçmen 57/79.

ḡöş-: göç etmek 65/79.

ḡövüy: güvey, damat 65/27.

göynü: gönül 32/46.
göyüş-: kaynatmak 1/27.
göze: kaynak 60/64.
gözlüy-: gözlüyor 16/14.
gulaḥ: kulak 30/10
gulaḥlıḥ: kuraklık 38/47
gulut: golot, yağ ile yapılan küçük ekmek 56/100.
gumru: patates 64/36.
gurut: I. yemek adı, II. kuru çökelek 60/23-25.
guṣaḥ: kuşak 46/27.
guymaḥ: unla yağın karıştırılmasıyla yapılan yemek 27/21.
güleş: güreş 64/58.
güvey: damat 34/10-14.

H

ḥalbur: kalbur, elek 1/80.
ḥına: kına 62/12.
ḥırtlıḥ: gırtlak 57/66.
ḥırtlih: gırtlak 57/7.
ḥırtlik: gırtlak 57/29.
ḥızah: kızak 57/68.
ḥızan: çocuk, kızan 37/69.
ḥızeticilik: kızakçılık 57/4.
ḥizeticilik: kızakçılık 57/2.
ḥizef: kızak 57/65.
ḥoran: horon, halk oyunu 16/9
ḥamame evü: kadınların gelin olacak kızı kınadan sonra sırayla davet

ettikleri ve hediyelerini verdiği ev 15/85-86.
ḥamam-evü: kız ve erkeğin kına gecelerinin yapıldığı ev 56/30-31.
ḥana: hane 17/76.
ḥanki: hangi 62/38.
ḥaraban: ortadan 10/74.
ḥarib: harap, virane 17/23.
ḥarman: arpa, buğday dövülen yer 36/40.
ḥaşıl: Darı ve mısır yemeği 58/57.
ḥaşılıḥ: harçlık 54/66.
ḥaves: heves, istek 27/58.
ḥavu: havva 43/19.
ḥayla: hala 61/34.
ḥayle: ha öyle 11/33, 22/22.
ḥayran: ayran 46/5.
ḥedik: kaynatılmış buğday 40/5
ḥelbe: elbet 61/12.
ḥelbet: elbette 61/12.
ḥelbette: elbette 46/16.
ḥelim: taneli yemeklerin çok pişmeden un çorbası hâlini alması 58/67.
ḥellüm: bir çeşit yemek 28. Met 28/32.
ḥemi: hepsi, tamamı 32/85.
ḥep̄isi: hepsi 31/73.
ḥepi: hepsi 32/86.
ḥePihepsi: 32/53.
ḥerāl: herhalde 17/53.
ḥerāngi: her hangi 17/9.
ḥerfene: herkesin değişik yemekle katıldığı yemekli eğlence 64/65.

herif: koca, eş16/9.
herp: 12/30
herse: keşgek58/62.
heybe: keçeden yapılmış çanta 36/12.
heyir: hayır 17/58.
hıldır: merdane 3/17.
hıngal: mantı 64/19.
hısım: akraba 64/11.
himan: bir çeşit oyun 18/9.
hingel: mantı 59/17-19.
hoşab: hoşaf 22/5.
hozan: tarlanın ürün alındıktan sonraki hali 53/63.
hubbe: hutbe, vaaz. 34/12.
hurma: un ile yapılan bir çeşit yemek36/7-8.
hüdüt: hudut, sınır 57/30.

I

ihtiyar: ihtiyar 43/68.

İ

ihrar: ikrar 35/20
iba et-: hibe etmek 56/114
icili: meyilli18/15.
içlev: iç pilav 60/32.
içtım: toplanma 66/27-30.
içtima: toplanma, 10/29-34.
ifaget: kifayet 35/10
ifağ: kufak 64/24.
iktidar: güçlü, kuvvetli57/15.
ilinçah: salıncak 26/53

ilkin: önce 34/16.
imre: umre 9/65.
indi: şimdi14/58.
indih: şimdik 31/35.
inne: iğne15/18.
iptida: önce38/10.
ireli: önceki 35/54.
ireli: sonra19/3.
isgat: ölünün ardından gelip oruç tutma 2/55-56.
isron: siron, bir çeşit tatlı15/96.
istiam: değirmende dönen tahılları ezen taş 38/25.
işdima: içtima, toplanma10/33.
işKal: işgal 17/35.

K

kak-: yemek, parçalamak 60/22.
kartol: patates 67/26.
kayış: kemer 58/12.
kelem: lahana59/17.
kelgir: kevgir, mutfak eşyası 3/63.
kelli: böyle, sonra11/71.
kem çal -: ot bağlamak 31/27.
kemençey: kemeçe 55/28.
keramaT: keramet 50/16.
keren: kere 26/25.
keşgeg: koyunun boyun etiyle yarma karışımı pişirilen, pirinç pilavı dökülerek tereyağı gezdirilerek pişirilen yemek16/16.

keşgeḅ: koyunun boyun etiyle yarma karışımı pişirilen, pirinç pilavı dökülerek tereyağı gezdirilerek pişirilen yemek 1/1

keşgek: koyunun boyun etiyle yarma karışımı pişirilen, pirinç pilavı dökülerek tereyağı gezdirilerek pişirilen yemek 15/10.

kete: içi yağlı ekmek 25/13, 64/18.

kevgir: süzgeç, 36/57.

kevgür 36/22, 63/63.

keyveni: yemeği pişiren evhanımı 59/44-45.

keyven: yemeği pişiren evhanımı 59/45.

kibgine: sağlam, güzelce 55/13.

kibi: gibi 51/39

kibin: gibi 51/41.

kipi: gibi 2/66.

konfosto: komposto 22/5.

kortol: patates 64/36.

kosse: koçan, posa 41/56.

köçe: köşe 43/48.

kömbe: hamurdan yapılan bir çeşit yemek 46/4.

kömbet: kümbet 14/21.

kömme: hamurdan yapılan bir çeşit yemek 30/8.

köse: sakalı çıkmayan adam 15/15.

köş: değnek 40/58.

kurut: I. bir yemek adı. II. Kuru çökelek 60/22.

küçülen-: küçülmek 27/56.

kümpet: kümbet 27/29.

künd: hamur topağı, bir ekmeklik hamur parçası 12/13.

kündüya: hamur topağı, bir ekmeklik hamur parçası 31/86.

küsülü: küsmüş 64/48.

küşne: burçak 1/32-33.

küt: kürt 8/11.

kütçü: küçüğü 15/120.

L

lallo: cahil 9/60

lamaba: lamba 58/105.

lazut: mısır 37/40.

leki: illaki 56/39.

lemis: bir çeşit yemek 28/39.

lohusa : loğusa 57/68.

lor: kaymağı alınmış süttten yapılan peynir 58/59.

M

mabal: vebal 51/42.

mācir muhacir 68/45.

madımah: ilkbaharda yetişen ıspanağa benzeyen yenilen bir ot 67/27.

madumaḅ: kına gecelerinde söylenen türkü 46/36

mahna: bahane 53/52.

mahyet: mahiyet 28/7.

māmele: muamele 47/8.

masda: uzun sopa 19/7

masta: 28/7 19/8.
māş: maaş 58/50.
mat: bant, kaset 66/5.
maya ğazanı: büyük kazan31/91
mayış: maaş 52/6.
mefat: vefat 53/14.
mehle: mahalle31/82.
menemli ekmeg: 30/8.
menevşe: menekşe 19/45.
merek: samanlık47/68.
meseyet: vesayet 10/96.
mēteh: petek 26/75.
mevlüd: mevlit 20/60.
meya: maya31
mihla: kıyma, soğan, patatesle yapılan yemek 33/12.
mihtar: muhtar 15/126.
misafir: misafir 54/53.
mihrofin: mikrofon 11/4.
minnet: millet27/44
miraç: meriç nehri 19/76.
mūyane: muayene 6/35.
müsaFür: misafir 33/45.
müselle: musalla 60/53.
mütajtlik: müteahhit 55/54.

N

nasıb: nasip 32/65.
nazil: konaklayan, ulaşan 51/33
neçün: ne için 56/93.
nedek: ne+ edek54/12.
nedicik: ne edeceğiz 57/29.

nemis: bir çeşit yemek28/33.
neydek: ne yapalım 37/75.
nızıl: felç 52/8-9.
noksan: eksik 33/18.

O

ōkarı: yukarı 54/1.
oĥleve: oklava 28/85
oklev: oklava 24/18.
oruş: oruç 56/108.
otar-: otlatmak 61/36.

Ö

öfüle-: ufalamak 12/74.
öğüne: önce, ön 63/52.
öştür-: ölçtürmek 31/50.
ötener: ötekiler 32/55.

P

paĥla: fasulye11/7.
pagaj: bir çeşit ekmek35/100.
pagla: fasulye 9/30.
paklâva: baklava 47/29.
para: parça 17/52.
paraşut: paraşüt
patlat-: vurmak, tokat atmak 66/32.
patos: başağı saman ve tane karışımı hâline getiren çiftçi makinesi 9/47.
payĥur-: çoğalmak 51/103.
peşgir: havlu40/16.
peşşe gaçır-: 29/20.

peştembal: hamamda bele sarılan örtü46/29.

pires 66/9.

R

ras gel-: rast gelmek, rastlamak 66/7.

razi: rıza göstermek 9/84.

reşber: çiftçi 42/22.

reşber: çiftçi 14/42.

reşber: çiftçi 41/46.

S

sahlanbaç: saklanbaç 62/14.

saban monduruh: bir çeşit oyun 62/13.

saban: çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı 16/44.

sabın: sabun 31/17.

sac: yassı demirden yapılan pişirme aracı 31/85.

saçu: gelinin başı üzerine atılan arpa, şeker ve para benzeri şeyler 36/11.

sahab: sahip 52/5.

salıçağ: salıncak 26/61.

saman: zaman 56/15-16.

samsağ: sarımsak36/4.

saraş: araba çadırı 34/33.

sarıbaş: çavdar 66/73.

saru: sarı 52/54.

sarubaş: çavdar 57/49.

sāt: saat35/45.

saten: zaten 67/14.

savdıç: sağdıç 39/46.

savduc: sağdıç 35/10

savduç: sağdıç 35/9, 64/54.

ser-: yere yaymak 50/39.

sergü: kilimlerin üzerine serilmiş buğday 31/39

serp-: serpmek, 47/19.

sevürd-: koşmak37/85.

sevürt-: koşmak 37/85.

sıhal-: sıklaşmak 40/35.

sıfra: sofrası 56/59.

sırılı: kalın uzun sopa19/25.

silaj: mısır20/21.

sini bağla-: sini adı verilen tatlıyı yapmak 16/5.

sinór: siron adı verilen yufkadan yapılan bir çeşit tatlı14/23-24.

sirō: siron adı verilen yufkadan yapılan bir çeşit tatlı 46/42-43.

sogarcın: soğanın çok küçük doğranarak kızdırılmış yağda kavrulması 15/102.

sovan: soğan 36/42.

söbe: bir çeşit oyun58/59.

suval: sual 51/52.

suvar-: sulamak 38/92.

suvu-: sıvamak 19/91.

südlac: sütaç 61/17.

südlü: sütlac61/14.

sürişde: pınarlarda buğdayın yıkanması 31/39.

sütlac: sütlac 63/40.

sütlü: sütlaç 63/36.

Ş

şelek: sırtta taşınan yük1/67.

şeleh: sırtta taşınan yük1/69.

şilor : erik48/34.

şini: şimdi 14/26.

şipsi: Met 28/38.

şöbe: şube

şufor: şoför 63/53, 47/16.

T

tahsim: taksim, pay 35/41.

tahlim: talim 24/51.

tako: 58/28.

taksim: pay etme 18/26.

tandur: tandır 58/65.

tarımar: tarumar 26/78.

tārib: tahrip 34/66.

tay: denk32/91.

taydaş: denk, yaşıtlı32/91.

tekeleme: tekerleme 62/24.

tekelleme: tekerleme62/34.

teklal: tekrar 40/32.

telehlik: teleflik4/29.

televzüyön: televizyon21/5.

teleyzon: televizyon 28/70.

telezön: televizyon 15/29.

telezyon: televizyon 32/120.

telifon: telefon 54/45.

telopon: telefon 8/8.

tēris: terhis 40/24.

tesbah: tespih 9/66.

tespi: tepsi 36/4.

teşik gayması: bel kayması39/80

tevatür: iyi, güzel, en iyi 33/28.

teybe: kaset çalan elektronik cihaz 66/5.

teyveni: hayvanı1/27

tırpana: ekin biçmeye yarayan, hafifçe kıvrık, uzun çelik bıçak9/28.

tikele-: eti kuş başı şekilde doğramak 15/101.

timar: tımar, hayvanların tüylerini demir tarakla tarama işlemine verilen ad 10/32.

tiri: diri, kuvvetli 51/62.

tiyeze: teyze 31/50.

tohu-: dokumak 66/21.

tok: şişman, şişkin58/83.

toklu: aşım zamanına erişmemiş koç58/56.

toktor: doktor 52/7.

tor: torba, çuval 4/36.

tulgara: bir çeşit oyun 65/9.

tuluğ: deri torba, peynir derisi 50/3.

tumb: toprak yığını, yükselti, tarlanın çevresini belirlemek için yapılan toprak sınır 15/58-59.

tuşman: düşman 40/42.

türdüşme: sürtüşme 56/55.

türke: türkü 32/119.

tüşman: düşman 47/28.

U

ufala-: ufalamak 68/25.

Ü

ücürt-: öğütmek 41/56.

üçüret: ücret4/55.

üt-: ateşle yakmak 17/65.

ütme: kaşıntıya sebep olan bir çeşit hastalık 17/63.

üzüh: yüzük 67/7.

V

verese: mirasçı 11/34

vesayit: vesait, araç 40/3.

Y

yağr-: yoğurmak 31/23.

yalınız: yalnız 33/47.

yannış: yanlış 56/54.

yarma: kabuğu çıkarılmış buğday tanesi 11/22, 16/8.

yarpa: yarma 30/9.

yavyan: yayık 50/9.

yayhan-: yıkanmak57/16.

yayhı-: yıkamak10/80.

yayuh: yayık43/65/, 59/71

yessi: yatsı 57/9.

yetik: yetişmiş 44/71.

yetir-: koyun, keçi yetiştirmek 26/28.

yeyha-: yıkamak 43/32.

yeymiye: yevmiye 51/81.

yökari: yukarı54/1.

yopağ: baş örtüsü 31/70.

yu-: yıkamak 15/62.

yūha 49/18, 51/99.

yulof: yulaf 65/58.

yüzüh turası: yüzük ve sopayla oynanan oyun 62/25-26

Z

zahra: zahire 16/51.

zahre: zahire 31/4.

zat: kişi, şahıs 60/82.

zati: zaten 24/51.

zayāt: zayıat 66/47.

zıbzıba: türbe, ziyaret adı 43/34.

ziron: siron adı verilen yufkadan yapılan bir çeşit tatlı 57/74.

zopa: sopa 15/15, 58/30.

Kaynakça

- Akagün, G. (1999), "Gümüşhane'nin Tarihçesi ve Turistik Değerleri", *Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu*, Ankara.
- Aksoy, Ö. A. (1945), "*Gaziantep Ağzı, C I*", İstanbul, TDK Yayınları.
- Alimova, C. (2007), "Kırgız Türkçesinde Asli Ünlü Uzunlukları", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Osman Nedim Tuna Armağanı*, (ed. Prof. Dr. Gürer Gülsevin-Dr. Mehmet Dursun Erdem, Volume 2/2, Spring, p. 28-40.
- Alkayış, M. F. (2012), "*Adıyaman Ağzında Atasözleri ve Deyimler*", Ankara, Öncü Kitap Yayınları.
- Ana Britannica, (1988), "Gümüşhane maddesi", C. 10, İstanbul.
- Aydın, M. (2002), "Aybastı Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)", Ankara, TDK Yayınları.
- Banguoğlu, T. (1959), "*Türk Grameri, Birinci Bölüm: Sesbilgisi*", İstanbul.
- Banguoğlu, T. (2000), "Türkçenin Grameri", İstanbul, Ankara Üniversitesi Basımevi,.
- Banguoğlu, T. (1977) "Anadolu ve Rumeli Ağzları", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay, C. I, s. 32–34.
- Başdaş, C., (2007), "Türkiye Türkçesinde Asli Uzunluk Belirtileri", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Osman Nedim Tuna Armağanı*, (ed. Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN-Dr. Mehmet Dursun ERDEM, Volume 2/2, Spring, p. 89-100
- Bilgegil, K. (2009), "*Türkçe Dilbilgisi*", Erzurum, Salkımsöğüt Yayınevi.
- Boev, E., (1972), "Bulgaristan-Türk Ağzlarında İçses Konson Benzeşmesi", *Bilimsel Bildiriler 1972*, Ankara, TDK Yay., s. 26.
- Bozkurt, M. F. (1978), "Kabil Avşar Ağzı", *TDAY-Belleten 1977*, Ankara, TDK Yay., s. 205-260.
- Bozkurt, M. F. (1998), "Afganistan'da Bir Türkmen Ağzı", *TDAY-Belleten 1978-1979*, Ankara, TDK Yayınları, s. 39-79;
- Brendemoen B. (1996), "Osmanlı ve Çağatay şiirinde İmâle ve Aslî Uzun Ünlüler", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara, TDK Yayınları,.

Brendemoen B. (1987), "Trabzon Ağızlarındaki Zaman Kipleri Üzerine Bir Not", *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi*, İstanbul.

Buluç, S. (1972), "Mendeli Irak Ağzının Özellikleri", *Bilimsel Bildiriler 1972*, Ankara, TDK Yayınları.

Buran, A. (1997), "*Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.

Buran, A. "Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/ Winter 2004, Turkey.

Buran, A. (2008), "Çağdaş Türk Yazı Dillerinde ve Türkiye Türkçesi Ağızlarında İkincil Uzun Ünlüler", *II. Kayseri Ve Yöresi Kültür, Sanat Ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, Erciyes Üniversitesi, 10-12 Nisan 2006, Kayseri, *Prof. Dr. Ahmet BURAN Makaleler*, Ankara, *Turkish Studies Yayınları*.

Caferoğlu, A. (1988), "Anadolu Ağızlarındaki Metathese Gelişmesi", *TDAY-Belleten 1995*, Ankara, TDK Yayınları.

Caferoğlu, A. (1964), "Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri", *TDAY-Belleten 1964*, Ankara, TDK Yayınları.

Cumakunova, G. (1999), "Kırgız Dilinde i- Fiilinin Gelişmesi", *Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara, TDK Yayınları.

Dallı, H. (1999), "*Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar*", Ankara, TDK Yayınları.

Demir, N. ve YILMAZ, E. (2006), "*Türk Dili El Kitabı*", , Ankara , Grafiker Yayınları.

Demir, N. (2000), "*Ordu İli ve Yöresi Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.

Demircan, Ö. (1978), "Birleşik Sözcük ve Birleşik Sözcüklerde Vurgu", *TDAY-Belleten 1977*, Ankara, TDK Yayınları.

Develi, H. (1995), "*Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*", Ankara, TDK Yayınları.

Doerfer, G. (1989), "İran'daki Türk Dilleri", *TDAY-Belleten 1969*, Ankara, TDK Yayınları.

Ercilasun, A. B. (1985), "Doğu Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması", *TKA, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu Hatırasına Armağan*, Ankara.

Ercilasun, A. B. (2002) "*Kars İli Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.

Erdem, M. D. (2008), "Birincil Ünlü Uzunlukları ve İmâle", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6 Fall 2008 s. 25-276.

Erdem, M. D. (2003), "Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları", *Journal of Turkish Studies, Volume 27/II*, (ed. Sinasi Tekin-Gönül Alpay Tekin, Published at the Department of Near Eastern Languages and Literatures –Harvard University, p. 79-80.

Erdem, M. D. (2000), "*Asarcık Ağzı*", OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

Erdem, M. D. Bölük, R. (2012), "*Antalya ve Yöresi Ağızları*", Ankara, Gazi Kitabevi.

Erdem, M. D., bölük, R. (2000), "Kaş (Antalya Ağzı Ses Özellikleri Üzerine)", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/ Winter, p. 40.

Erdem, M. D., gül M. (2006) "Kapalı e (é Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi)", *Karadeniz Araştırmaları, Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, Güz, Çorum, Karam Yayınları.

Eren, H. (1953), "Türk Dillerinde Metathése", *TDAY-Belleten 1953*, Ankara.

Ergin, M. (1998), "*Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, Bayrak Basım-Yayım-Tanıtım.

Ergin, M. (2003), "*Türk Dil Bilgisi*", İstanbul, Bayrak Basım-Yayım-Tanıtım.

Gemalmaz, E. (1978), "*Erzurum İli Ağızları*", C. I., Erzurum, Atatürk Ün. Yay. s. 9-25

Gemalmaz, E. (1992), "Türkçenin Morfo-Semantik Yapısının Fonolojisine Etkileri" *TDAY-Belleten 1992*, Ankara TDK Yayınları.

Gülensoy, T. (1985), "Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki", *TKA, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan*, Ankara, s. 282-295.

Gülensoy, T. (1988), "*Kütahya Yöresi Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.

Gülensoy, T. (1993), "*Doğu ve Güneydoğu Anadolu Ağızları Üzerine Düşünceler*", Ankara, Boğaziçi Yayınları.

Gülensoy, T. (1987), "Rumeli Ağızlarının Sesbilgisi Üzerine Bir Deneme", *TDAY-Belleten 1984*, Ankara, TDK Yayınları.

- Gülseren, C. (2000), "*Malatya İli Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.
- Gülsevin, G. (2002), "*Uşak İli Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.
- Gülsevin, G. (2000) "Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Afyonkarahisar, Sayı: 5, s. 22-43.
- Günay, T. (2003), "*Rize İli Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.
- Günşen, A. (2000), "*Kırşehir ve Yöresi Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.
- İnce, H. G. (2006) "Asli Uzun Ünlülerin Kelime Sonundaki Ünsüzlerin Tonlulaşmasına Etkisi, " *Büyük Türk Kurultayı Bildirileri*, Ankara, Bilkent Üniversitesi Yayınları, s. 608-629;
- Kalay, E., (1998), "*Edirne İli Ağızları*", Ankara, TDK Yayınları.
- Karahan, L. (2011), "*Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*", Ankara, TDK Yayınları.
- Karahan, L. (1999), "Yükleme ve İlgi Hal Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler", *3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara, TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1994a), "*Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Ankara " Türk Dil Kurumu Yayınları,.
- Korkmaz, Z. (1994b), "*Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)*", Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1988), "Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Vokal Uzunlukları Hakkında", *TDAY-B 1953*, TDK Yay., 1988.
- Korkmaz, Z. (1995), "Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vokal Uzunlukları)", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, Ankara,TDK Yayınları, s. 443-458;
- Korkmaz, Z. (1976), Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar, *TDAY Belleten*, 1976, S. Buluç, H. Eren, A. Dilaçar (hz.) Ankara: TDK, s. 43-72
- Korkmaz, Z. (1999), "Ağızların Tarihi Devirlerle Bağlantısı Üzerine", *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, Ankara, TDK Yay., s. 64.
- Korkmaz, Z. (1995), "Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Ünlü Uzunlukları Hakkında", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. II, Ankara, TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992), "*Grammer Terimleri Sözlüğü*", Ankara, TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009), "*Türkiye Türkçesi Grameri*", Ankara, TDK Yayınları,.

Ligeti, L. (1942), "Türkçede Uzun Vokaller", *Türkiyat Mecmuası*, C. 7-8, s. 82-94.

Mansuroğlu, M., (1988) "Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu", *TDAY-Belleten 1959*, Ankara, TDK Yay., s. 89.

MEB Türk Ansiklopedisi, (1970), "Gümüşhane Maddesi", C. XVIII, Ankara.

Olçay, S. (1995), "*Erzurum Ağzı*", Ankara, TDK Yayınları, s. 20.

Özek, F. (2002), Türkiye Türkçesi Doğu Grubu Ağızlarında Şimdiki Zaman Ekleri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/ Winter 2002, p. 75-765, Turkey.

Özkan, F. (1997), "*Osmaniye Tatar Ağzı*", Ankara, TDK Yayınları.

Sağır, M. (1997), "Anadolu Ağızlarında Ünlüler", *TDAY-Belleten 1995*, Ankara, TDK Yayınları, s. 377-390.

Sağır, M.(1995) "*Erzincan ve Yöresi Ağızları*", " TDK Yayınları, Ankara, 1995.

Sağır, M.(1997) "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", *TDAY-Belleten 1995*, Ankara, TDK Yay., s. 390-409.

Sağır, M.(1995), "Anadolu Ağızlarında Ünlüler Ünsüzler", 3. *Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara, TDK Yayınları.

San, S. Ö. (1990), "*Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları*", Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları/22 Gençlik ve Halk Kitapları Dizisi/54.

Selen, N. (1973), "*Entonasyon Analizleri*", Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Yayınları.

Sevortyan, Y. V. (1972), "Türk Dillerinde Kelime Başındaki Ünsüzlerin Düşmesi", *Bilimsel Bildiriler 1972*, Ankara, s. 543.

Silahşör, E., (2000), "Amasya Merkez Ağzının Ses Bilgisi Özellikleri", *Diyalektolog-Ağız Araştırmaları Dergisi*, Kış, s. 5.

Şanlı, C., (1996), "Kırklareli Ağızlarında Ses Olayları", *TDAY-Belleten 1994*, Ankara, TDK Yay, s. 9.

Şçerbak, A. M. (1996), "Tarihî Bakımdan Türkçe Kelimelerin Şekil Yapısı", *TDAY-Belleten 1994*, Ankara, TDK Yay. , s. 23.

Tabaklar, Ö. (1996), "Türkmen Türkçesi'nde Ünlülerin Uzun Okunmasını Gerektiren Durumlar ve Eklerdeki Uzun Ünlüler", *TDAY-Belleten 1994*, Ankara, TDK Yay.,

Tekin, T. (1995), "*Türk Dillerin-de Birincil Uzun Ünlüler*", Ankara, Simurg Yayınları.

Tekin, T. (1975), "*Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*", Ankara.

Timurtaş F. K. (1977), "*Eski Türkiye Türkçesi*", İstanbul, İstanbul Üniv. Yayınları.

Timurtaş F. K. (1960) "Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları I Ses Bilgisi", *TDAY-Belleten 1960*, Ankara, TDK Yay., s. 35-44.

Tuna, O. N. (1988), "Göktürk Yazılı Belgelerde ve Uygurcada Uzun Vokaller", *TDAY-Belleten 1960*, Ankara, TDK Yay., s. 23-28.

Tuncel, M. (1999), "Türkiyede Yer Değiştiren Şehirler ve Gümüşhane Örneği", *Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu*, Ankara.

Tuncel, M. (1996), "Gümüşhane", TDVİA, C. 4, İstanbul.

Turan, Z. (1993), "*Teshil'in İmlâ Tezahürleri Işığında Eski Anadolu Türkçesinde Ünlü Uzunlukları*", Malatya, Açıksöz Yayınları..

Türkiye İller Ansiklopedisi, C. 1 . İstanbul, 1984. s. 69.

Uzunçarşılı, İ. H., (1988), "*Osmanlı Tarihi*", Ankara, TTK. Yay. , IV/2.

Von gabain, A. M. (1988), "*Eski Türkçenin Grameri*", (çev. Mehmet Akalın), Ankara, TDK Yayınları.

Yavuz, S. (2013a), "*Türkiye Türkçesi Ağzlarında Bağlaçlar*", Elazığ, Manas Yayıncılık.

Yavuz, S. (2013b) "*Adıyaman İli ve Yöresi Ağzları*", Ankara, Turkish Studies Yayınları.

Yurt Ansiklopedisi, C. 5, 1982, s. 323.

Yüksel, M. (1997), "*Gümüşhane Kitabeleri*", Gümüşhane, Gümüşhane Valiliği Yayınları.

Zülfikar, H. (1996), "Yabancı Kökenli Kelimelerde Uzun Ünlü Aşınması", *Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'a Armağan (Türk Kültürünü Araştırmaları Dergisi, XXXII/-2*, Ank., s. 393-402.

İnternet kaynakları

<http://gumushaneprovice.blogspot.com.tr/p/kose.html>(Erişim Tarihi: 08. 05. 2015).

<http://gumushaneprovice.blogspot.com.tr/p/siran.html>(Erişim Tarihi: 10. 05. 2015).

<http://www.gumushane.gov.tr/kose> (Erişim Tarihi: 08. 05. 2015).

<http://www.gumushane.gov.tr/siran>(Erişim Tarihi: 08. 05. 2015).

http://www.kose.gov.tr/default_B0.aspx?content=95(Erişim Tarihi: 06. 05. 2015).

http://www.nufusu.com/ilce/kose_gumushane-nufusu(Erişim Tarihi: 06. 05. 2015).

http://www.nufusu.com/ilce/siran_gumushane-nufusu(Erişim Tarihi: 06. 05. 2015).

www.gumushane.org.tr. (Erişim Tarihi: 08. 05. 2015).

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Eren ÜNLÜ

Doğum Yeri ve Tarihi : Gaziantep, 20/02/1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen - Edebiyat
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Y. Lisans Öğrenimi : Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İletişim

E-Posta Adresi : eren2788@gmail.com

Tarih